خەنجەرە زێڕینەکەی عومەر قادر

دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی

زنجیرەی ڕۆشنبیری

*

خاوەنی ئیمتیاز: شەوکەت شێخ یەزدین

سەرنووسەر: بەدران ئەحمەد حەبیب

* * *

ناوونیشان: دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی ئاراس، گەڕەکی خانزاد، هەولێر

س. پ. ژمارە: ١

www.araspublisher.com

خەنجەرە زێڕینەکەی عومەر قادر

سەربردەی کوردێکی تێکۆشەر کە لە دوای جەنگی
جیهانی یەکەمدا ڕووی داوە

نووسینی: **جۆن هنری میولر**

وەرگێڕانی لە ئەڵمانییەوە:
ناصح ئیبراهیم عەبدوڕەحمان دزەیی

بژارکردن و داڕشتنەوەی: **غەریب پشدەری**

ناوی کتێب: خەنجەرە زێڕینەکەی عومەر قادر
نووسینی: جۆن هنری میولر
وەرگێڕانی لە ئەڵمانییەوە: ناصح ئیبراهیم عەبدوڕەحمان دزەیی
بژارکردن و داڕشتنەوەی: غەریب پشدەری
بڵاوکراوەی ئاراس- ژمارە: ١٨٩
دەرهێنانی هونەری: بەدران ئەحمەد حەبیب
دەرهێنانی بەرگ: ئاراس ئەکرەم
نووسینی سەر بەرگ: محەمەد زادە
پیت لێدان: تریسکە ئەحمەد حەمید
هەڵەگری: شێرزاد فەقێ ئیسماعیل
هەڵەگریی سەر کۆمپیوتەر: عەزیز عەبدولخالق- دلاوەر سادق
سەرپەرشتیی کاری چاپخانە: ئاوڕەحمان مەحمود
چاپی یەکەم - چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، هەولێر- ٢٠٠٢
لە کتێبخانەی بەڕێوەبەرایەتیی گشتیی ڕۆشنبیری و هونەر لە هەولێر ژمارە (٣٩٥)ی ساڵی ٢٠٠٢ی دراوەتێ

پاژی یەکەم

خەباتی کوردان چەند مانگێکە دژی تورکان بەردەوامە، سەرکەوتنیان زۆر ڕوون و ئاشکرایە و هەرگیزیش هیوای ڕزگارییان لە کورتیەی نەداوە، بەتایبەتی عومەر قادر کە سەرکردەیەکی زۆر نەبەز بوو نەیدەهێشت ئەو هیوا و ئاواتانە لە دڵ و دەروونان‌دا بێتە خوارێ و لە کەمیە بدا.

هەر ئەورۆ بوو لە ناو ئەو پیاوانەدا دەنگێک بەرز بۆوە کە گوتی:

عومەر قادر گوێم لێ ڕاگرە...

ئەوا ئەورۆ لە کورستان ئەو دوژمنە تورکانە گوند و لادێیەکانیان داگیر کردوون و ماڵ و حاڵ و خانووبەران دەسووتێنن و پڕ دەدەنە ئافرەتان و مندالآن ئازار دەدەن. هەر تەنیا لە گوندی (بسمێل) (١٠٠) سەد کوردیان هەڵواسیوە. مەڕ و ماڵاتیان تالآن کردوون و هەرچی دار و درەختە هەموویان بەبیور و تەورداسان داهێناون و بڕیویاننەوە و هەر مەپرسە ئەو گوندانەیان چۆن کاول و وێران کردووە.

بۆیە کاک عومەر تکات لێ دەکەم دەست لەو شۆڕشە هەڵگرە و وازی لێ بێنە، چونکە ئەو تورکانە زۆر بەهێزن و پشتیان قایمە.

ئەو پیاوەی کەوا بێ پەروا ڕووی دەمی کردبووە عومەر قادر و ئەو قسانەی دەکرد خەڵکی گوندی (زۆخ) بوو، خاوەن ژنێک و سێ کچ و چوار کوڕ و مەڕ و ماڵاتێکی زۆر بوو.

ئەو پێشمەرگانەی لە دەوروپشتی عومەر قادریش بوون دەیانزانی ئەو پیاوەی وا بەڕاشکاوی قسان لەگەڵ عومەر قادریدا دەکات، (٣) سێ کوڕی لە شۆڕشدا شەهید بووە و ژنەکەیان ڕاکێشاوە و کچەکانیشی بزرن و تا ئێستاش بێ سەر و شوێنن. ئەوە جگە لەوەی کە بۆ خۆشی لە ناو جلوبەرگی خاکی پێشمەرگایەتیدا توانی ئازایەتی خۆی بنوێنی و ئاوا لە بەردەمی سەرکردە عومەر قادردا باسی ئاریشەکە بکات.

لەگەڵ ئەوەشدا هیچ کەسێک ئامادە نییە و نایەوێ خۆی تەسلیم بەدوژمن بکات و چەکی شۆڕش و خەبات دابنێ. چ پێشمەرگەیەک هەیە

خاوەنی دایک و باوک و خوشک و برا و کچی ونبوو و بێ سەر و شوێن نەبێ، چ ماوە بیری لێ بکەینەوە و بۆی بەپەرۆش بین جگە لە ڕزگاری و سەربەخۆیی و سەرکەوتنی ئەو نیشتمانە. هەر ئەوە باشتر نییە خوێنی خۆمان بڕێژین و هەرچی هەمانە و نیمانە بیکەینە قوربانی و لە ڕێگای ئازادیدا بمرین تا ئەوەی وەک (بەندە)یەکی ملکەچ لە ژێر سایەی دوژمندا لەو چۆڵ و لێڕەوارانەدا بژین.

دەو دەمەیدا عومەر قادر هەورییە ڕەشەکەی بەلا تیلاکی سەریەوە تا سەرچاوی هێنا خوارێ و بەبێ ئەوەی هیچ بلێ تفەنگەکەی بڵند کرد و بەلا ڕوومەتی خۆیەوە نا و، بەچاوێکی تووڕە و تۆسن و ڕوویەکی گرژەوە سێرەی گرت و دەستی لە ماشەی کێشا و تەقەیەکی کرد، بەو شێوەیە فایەق ڕووی وەرگێڕا. کەس ورتەی لێوە نەهات بەڵام هەریەکە لە حاند خۆیەوە بەگورجی دەستی دا تفەنگەکەی و بەپێوە لە تەنیشت خۆیەوە تفەنگەکەی بەردایەوە و قۆنداغەی لە عەردی دا.

ئەوجا عومەر قادر گوتی: ئەوەی دەیەوێ بڕوا فەرموو با بڕوا، ئەوە ڕێی لە پێشە. بەڵام ئەو دەیزانی کەس نایەوێ تەک بێتەوە و بڕوا.

ئەوەی دەیەویست تەنیا هەر (کۆماییس) بوو. کە پیاوێکی ترسنۆک و ئەندامێکی زیانبەخش و بوودەڵە بوو کە بیری لەوە دەکردەوە واز لەم شۆڕشە پیرۆزە بێنێ بۆیە هەمیشە سەری دەخورا بۆ مردن و بۆ کوشتنێ. خۆ ئەوە هەر یەکێکی دیکە بایە لە جێی عومەر قادری هەر دەبوو وای لێ کردبایە.

پێشمەرگەکان هەروا لە جێگای خۆیان ڕاوەستابوون، هەموو گوتیان ئێمە دەمانەوێ هەر بەردەوام بین لە خەبات، بفەرموو بڕۆین: شیمۆن ئەوەی زۆر بەسادە و ساکارانە گوت ئەوجا بەخۆ و چەکەکانیانەوە بەرەو چیای ملیان لێنا تا بچن جێ و بارەگای خۆیان دابمەزرێنن. سەرۆک عومەر قادریش فەرمانی دا بەم چوار پێشمەرگانە:

ڕەشۆ، هۆرمز، محەمەد، نیسان... کە ئاگادار و وریایی ئەو ڕێگا و بانانە بن و چاوەدێری ئەو چەک و فیشەکانە بکەن، چونکە پێویستیمان

بەهەر فیشەکێک هەیە.

سەرۆک عومەریش بەخۆی و بە(٣٠) سی پێشمەرگەوە بەرەو لووتکە بەچیاکەدا هەڵگەڕان تا بتوانن لەوێوە چاودێری ئەو بەرەو بەری چیاکە بکەن.

نزیکەی هەفتەیەک بوو چاوەڕوانی ئەوەیان دەکرد سەربازی تورکان بێنە ناو ئەو دۆڵەوە، کە بەزەحمەتیش لە ناو جلوبەرگە خاکیەکانیاندا دەگەڵ ڕەنگی ئەو خاکە لێک جودا دەکرانەوە، مەگەر جوولابانەوە و پێشمەرگەکان بیاندیبان و بیانناسیبان و تەقەیان لێ کردبانایە، چونکە نەیاندەویست هەروا هەڕەمەکی تەقە بکەن، چونکە پەیداکردنی چەک و تەقەمەنی دەنێو ئەو شاخ و داخەیدا زۆر گران و ئەستەم بوو.

(ئەرێ دەبێ خودا کوردستانی لە بیر کرد بێ؟!) شیمۆن ئەوەی بەگۆرانی دەگوت.

شیمۆن نەیدەهێشت لە چاوی ون بێن، هەر هەوڵی ئەوەی بوو سێرەیان ڕاست لێ بگرێ و بەجاسووس پێیانەوەنێ. عومەر لە تەکیەوە پێدەکەنی بەڵام شیمۆن خۆی تێک نەدا و هەر زیاتری خۆ داویشتە سەر ئەو بەردەی پێشێی و سەری داویشتە سەر جاسووسێ، و لەبەر خۆشیەوە دەیگوت: (خوا بەڕەحمە، دەبێ ئێستا لێرە ژیان لەو تورکانە تاڵ کەم.)

هەر فیشەکیان ڕەپێش دەکردە ناو لوولەی تفەنگێ و گیانی سەربازەکانی کەمال پاشایان دروێنە دەکرد.

تا عومەر قادر لە تەنیشت (شیمۆن)ەوە هاواری کرد: (ئەڵڵاهو ئەکبەر، ئەڵڵاهو ئەکبەر کە توانیمان هەشت سەربازی تورک بکوژین)

پێشمەرگەکان یەکجار دڵخۆش و بەختەوەری ئەم سەرکەوتنە بوون زیاتر بەوەش خۆشحاڵ بوون کە سەریان لە لەشکری تورکان شێواندبوو، بۆیە عومەر قادر لە خۆشییان و بەبێ وچان سەر و ملی بۆ لای ڕاست و چەپ بادەدا و بەدەم زەردەخەنەوە هاواری دەکرد (ئەڵڵاهو ئەکبەر، ئەڵڵاهو ئەکبەر) و دەیگوت لێگەڕێ با هەموویان گوێیان لەوە بێ. بەخۆی و

هەردوو برایەکەی و شیمۆن لەسەر لووتکە چیای بوون و باوکیشی سەرکردەی (فەرماندەی) بیست پێشمەرگە بوو، لە گوندیش پێش نوێژی دەکرد. دوو ئامۆزاشی بەلاپاڵی شاخییەوە بوون و تاوێرە بەردیان خلۆر دەکردنەوە بەسەر سەربازە تورکەکاندا.

دەبێ هەموویان گوێیان لێ بێ کە دوژمنێک کەمتر بۆوە. ئەوا تەقەی تفەنگانیش دەنێو ئەو شاخ و دۆڵ و بەندەنەیدا هەروا دەنگ دەداتەوە، پێشمەرگەکان لەسەر زێی (گولود) کە ئاو و هەوای زۆر سارد بوو، پاڵتۆیان لە تووکی حوشتر و مووی بزنان دروست کردبوو و ئاڵای سەوزیان – کە نیشانەی سەیدایەتییە بوو – هەڵدا بوو.

***

لە ژێر ئەو ئاڵایەیدا دەیانگوت: با بمرێ کۆماری ئەو بێ دینانە لە (ئەنگۆرا)(١) و با هەر بژی شۆڕشی کوردستان لە نێو ئەو شاخ و داخ و کێو و بەندەنانە، بەسەرکردایەتی سوڵتان و خەلیفان. هەروەک چۆن پێش مانگێک (شێخ سەعیدی پیران)یش بانگی شۆڕشی بۆ میللەتی کورد دا. کە هەر لەو شەوەوە سەدەها و بەڵکە هەزارەها کورد ڕوویان لە چیای کرد و هێرشیان کردە سەر بەتالیۆنەکانی سوپای تورکان و یەک بەدوای یەکدا شکاندیانن و ڕاویان نان. تورکەکانیش لە گەڕانەوە و هەڵاتنێیاندا هەرچی گوند و ئاواییە هەموویان کاول و وێران کردن. هەر بۆیە ڕق و کینەی کوردەکانیش ڕۆژ بەڕۆژ تا دەهات توند و تیژتر دەبوو. شەڕ تا دەهات گەرم و گوڕتر دەبوو لە نێوان لەشکری تورک و پێشمەرگەی کورداندا، بەڵام هەرچەندە زۆریشیان لێ دەکوژرا، چونکە چەک و جبەخانە و بار و بنەی زۆریان پێ بوو دەیانتوانی پێشڕەوی بکەن و پێشمەرگەکان پاشەکشە پێ بکەن و شوێن و جێی دی بگرن.

شیمۆن بانگی عومەری دەکرد و دەیگوت: بەخودای هیوام زۆر کەمە، بەڵام خۆ هەر دەبێ بەردەوام بین، چونکە تورکەکان دەیانەوێ ئەوشۆ ئەو بەرزاییە بگرن، خۆ ئەگەر گرتیشیان زۆر زەحمەتە بتوانین هەڵیان

(١): ئەنگۆرا: واتا... پیاوانی کەمال پاشا لە ئەنقەرە.

کەنینەوە و دەریان کەینەوە و بەردەوام بین.

بێ ئەوەی هیچی دیکەی لەسەر بڕۆن عومەر قادر وتی زۆر زەحمەتە بتوانین پێشیان پێ بگرین و لە بەرامبەریان ڕاوەستین.

هەواڵیان دانێ کە دوژمنان چەک و جبەخانە و چەکێکی زۆر و قورسیان دەگەڵ زەبر و زەنگێکی زۆر بەرەو ئەو ناو چیا و دۆڵ و نشێوە وەڕێ خستووە و هەروا دێنە پێش، لە لایەکی دیشەوە پێشمەرگەکان لەو ناو چیا و چۆڵە سارد و سڕە، بەشەو و بەڕۆژ هەدادانیان نییە و بێ خەو و خۆراک لە نانە ڕەقەی بەولاوە شتێکی دیکەیان وەچنگ ناکەوێ بۆ خواردنێ.

کاک عومەر قادر لە مزگەوتی (سێرت)ێ گوتی: ئەوە ڕێگای مان و نەمانە، دەبێ تا مردنێ خەبات بکەین و تێبکۆشین و هەوڵدەین. وەختی خۆی دەست لەسەر (قورئان)ی پیرۆز و خەنجەری زێڕ دادەنێ و پەیمان دەداتە شێخ سەعید کە هیچ کاتێک واز لە خەبات نەهێنێ بۆیە شێخ سەعیدیش ئەو خەنجەرە زێڕەی تەسلیم دەکات و پێی دەڵێ: کوڕی کوڕم عومەر وا من ئەو خەنجەرە زێڕە و ئەو ئاڵایە سەوزەت پێشکەش دەکەم، بۆ ئەوەی خەنجەرەکە هەڵگری و ئەو ئاڵایە سەوزەش لەسەر ئەو شاخ و داخە و کوردستانی نیشتمانی کورداندا هەڵدەی تا بتوانی سەرکردەی خەبات و بیروباوەڕی ئازادی بکەی و هەمیشە لەسەر ڕێگای (قورئان) و خوو و خدە و ڕێ و شوێنی ڕەچەڵەکی پێشوومان بڕۆی. دەبێ سەرکەوتنت بەپشتیوانی خودا و پێغەمبەر و یاسا و شەریعەتی ئیسلامی بێت و سوێندیش بخۆ کە سەریش کەوتی نابێ واز لە خەبات هەر بێنی. لەگەڵ قسەکانیشیدا زۆر لەسەرخۆ دەستی بەسەر مشتووی خەنجەرە زێڕەکەشدا دێنا کە لە لای چەپیەوە لەبەر پشتێندێی نابوو. ئەو خەنجەرە زێڕە پشتا و پشت و نەوە بە نەوە لە ناو خێزانی شێخ سەعیددا وەکو هێما (ڕەمز)ێک دەستا و دەستی پێ کرا بوو و هەر بەرەبابێکی کە سەرکردەی گەلی کوردی کردبایە لە هەموو شەڕ و شۆڕ و خەبات و تێکۆشانێکیاندا ئەو خەنجەرەیان هەڵدەگرت و بەهەزاران شۆڕشگێڕ و تێکۆشەر سوێندیان لەسەر دەخوارد. شەڕ و شۆڕی پێشان دەگەڵ فارس و تورک و عەرەباندا لە چاو ئەو شەڕانەی ئێستا وەک

گەمەی منداڵان بوو لە لای کوردان. عومەر قادریش بۆیە دەیزانی کە ئەو شۆڕش و خەباتەی ئێستا ڕێگای مان و نەمانە چونکە ئەمجارە لەشکری نیزامی کەمال پاشا بەچەک و چۆڵێکی قورس و تازەوە و بەپاڵپشتی ئینگلیزەوە ڕووبەڕوویان بوونەتەوە. هەر لە سەرەتای ئەم بارودۆخە نوێیەشدا کوردەکان فەرمانی کەمال پاشایان لە هەموو بارێکەوە پشتگوێ خستبوو، بۆیە سەرکردەی کورد دەیزانی بەماوەیەکی کەم لەگەڵیاندا بەیەک دادێن و شەڕ هەڵدەگیرسێ، بەتایبەتی کە شاخ و داخ و ناوچەی کوردان کەوتە ژێر ڕکێفی تورکیای نوێوە و سیاسەتی ئینگلیز میللەتی کوردی کردە گەنمە زەردکەی نێوان بەردی دەستاڕی.

سەرکردەی کوردان لە هەموو شوێن و جێگایەک، لە مزگەوت و سەرقەڵایان، لە نێو شاخ و داخان کۆبوونەوەیان دەست پێ کرد و فەرمانی خەباتیان دا و داوایان لە کوردان کرد هەرگیز سەر بۆ دوژمن دانەنەوێنن. بەتایبەتی کە شێخ سەعید بانگی خەباتی دا (فتوای دا) کە ئەوە شەڕی پیرۆزە و عومەر قادری کردە سەرکردەی ئەو شۆڕشە پیرۆزە و دڵنیای کردەوە کە ئەو خەنجەرە زێڕە سەری دەخات، چونکە ئەو خەنجەرە لە زۆر لە شۆڕشەکانی دیکەدا بەشداری کردووە بەتایبەتی لە شۆڕشەکانی میزۆپۆتامیا (وادي الرافدين) و هەروەها عومەر قادریش زۆر شارەزای پیلان و فێڵ و دەهۆی تورکان بوو، زۆری نەبرد ئەو شاخ و داخە کڵپەی ئاگری شەڕ و شۆڕی لێ هەستا.

(جیهاد) ئەو وشەیەیە کە بەسەر هەموو یاسا و ڕێسایەکدا باز دەدا و ئەوەی ئۆممەتی (محمد)ە - دروودی خوای لێ بێ - ئەیکاتە (فەناتیکە) و ئامادە و لەسەر پێیە چونکە ئەوەی لە شەڕی جیهاددا شەهید بێ خوا لە هەموو گوناهەکانی دەبوورێ و دەیبەخشێ. وشەی جیهاد و بانگەوازی جیهاد ترسێکی زۆری خستە دڵی پیاوان و بەرپرسانی (ئەنگۆرا) و ئاریشەکەیان زۆر بەڕاشکاوییەوە و بەگرنگ وەرگرت، چونکە دەیانزانی (جیهاد) زۆر لە ڕاپەڕینی میللەتێک (گەلێک) بەهێزترە.

شەڕ لە وەرزێکی زۆر ڕوو بەرەو سەرمادا قەوما... شەڕێکی تا بڵێی

گەرم و گوڕ لەبەر ئەوەش کە لەشکری تورکان چەک و چۆڵ و تەقەمەنی و جبەخانەیان تێر و تەسەل و جلوبەرگی لەشکریان گەرم و گوڕ و پوختە و کۆک و پۆشتە بوون شۆڕشی کورد نەیتوانی بەرسینگەی بکات و ڕێی پێ بگرێ...

بۆیە ئەو ڕۆژە عومەر قادر فەرمانی بەپێشمەرگەکان دا، دەست لە شەڕ هەڵگرن و بەرەو نوێژان بچن و ڕوو لە خودای بکەن و لێی بپاڕێنەوە، شۆڕشەکەمان بپارێزێ و هەر بمێنێ و ناو و ناوبانگی نەسڕێتەوە و پشتیوانمان بێ لە خەبات.

عومەر قادر هەر هەوڵی ئەوەی دەدا کە بەدووربێن ئاگاداری جموجۆڵی دوژمن بێت، بەڵکە ئێ لە لایەکەوە دە تەڵەیان خات، یا هەر نەبێ گیروگرفتیان بۆ دروست بکات، بەڵام بۆ ڕۆژی دوایی هەواڵیان هێنا کە دوژمن خەریکی هێرشێکی گەورەیە لە سێ قۆڵەوە بەناو سێ دۆڵاندا هێرش بێنێ، عومەر قادر زانی بەو جۆرە ڕێیان لێ دەگرێ و ئابڵوقە دەدرێن و ڕێی پاشەکشەیان نامێنێ، بۆیە هەر بەو شەوە کاک عومەر و پێشمەرگەکان خۆیان گەیاندە چیایەکەی ئەو بەر، ئێوارە بوو مەلا لە دەنگی بانگی ئێوارێی دا (ئەڵڵاهو ئەکبەر، ئەڵڵاهو ئەکبەر) لەو ناو چیا و چۆڵ و دۆڵ و نشێوەدا دەنگی دایەوە، کە بانگکردنی خەڵکی بوو بۆ نوێژی ئێوارێ، پێشمەرگەکان هەریەکە لە جێی خۆیەوە هەستا بەرەو نوێژی جەماعەت چوو:

(قد قامت الصلاة... قد قامت الصلاة) نوێژ دابەسترا.

دەنگی نوێژکردنەکەیان تا بڵێی ئارام هێن بوو بەتایبەتی لەو ناو چۆڵ و چیا و شاخ و داخەدا کە هەموو بەڕیز بەرەو ڕووگە (قیبلە) ڕاوەستابوون و سەری سوژدەیان بۆ یەزدانی پاک لە زەوی دەدا. هەر بەو جۆرە تا نوێژ تەواو بوو.

هەموو نوێژکەران باوەڕیان بەوە بوو کە سەرکەوتنیان لە شەهید بوونیاندایە. بۆیە هەرچەند جارێکی کە مەلا بەدەنگێکی بەرز نوێژی دادەبەست و پێش نوێژی بۆ دەکردن و خەنجەرە زێڕەکەی بەهەردوو دەستان دەخستە سەر سەری و بانگی خەڵکی دەکرد (حي على الفلاح) وەرن

خێراکەن بۆ سەرکەوتن... خێراکەن بۆ سەرکەوتن زیکر و تەهلیلە هێندەی دی گەرم و گوڕتر دەبوو و دڵ و دەروونی دەجۆشاندن و ئەوەندەی دیکەی بیروباوەڕ و ورە بەهێزتر دەکردن.

***

هەر بەو شەوە سارد و سۆڵ و سەرما و سامالە کە ئەستێرە گرشە گرشیان بوو ئاگریان کردەوە و دەستیان کرد بەچا لێنان و خەپلەی جۆ دروستکردنێ، هەر لە بەیانی زووشەوە ئافرەتانی لادێکانی دەوروبەر، ماست و پەنیریان بۆ هەناردبوونە نێو شاخی. بەرە بەری دوای نوێژی عەسریش چەند کاوڕێکیان بۆ نانی ئێوارێ سەربڕین و ئێوارێش کە نانیان خوارد ئاگری نێو ئاگردانەکانیان مراندنەوە.

کە هەستیان ڕاگرت زانیان ئەوە ڕمبە ڕمب و تەپە تەپی پێی سەربازە تورکەکانە هەوڵ دەدەن لەو دۆڵەوە بەشەوێ بارەگا و چەک و جبەخانە بگوێزنەوە ئەوبەری دۆڵەکە. بۆیە هەر زوو هەشت پێشمەرگە بەپێخواسی بەناو ئەو دار و بەرد و دڕک و دالانەدا ڕۆیشتن و سەرو خەنجەر لە مشتدا و بەورتە ورتی ناوی خوا هێنانەوە دڵ و دەروونیان بۆ خۆشەویستی ئەو شاخ و داخ و بەندەنە و بۆ سەربەستی دەسووتایەوە. هەر هەشت پێشمەرگە دوو دوو دابەش بوون و پاڵتۆنەکانیان لەبەر خۆ کردەوە و بەتوێی شەرواڵ و کورتەکەوە، بەو شەوە قەسرۆکە، هەریەکە بەخۆ و بەنارنجۆکێکی بەر پشتێندیی دەستکردی خۆیان هەنگاویان دەنا.

کاک عومەر و شێمۆن پێکەوە و بەئەسپایی و بەوشیارییەوە بەناو ئەو گەرووەدا بەرەو پادگان (معسکر)ی تورکەکان دەچوونە پێش. کاک عومەر گوتیە شێمۆنی: سەیرکە، ئەوە لە لای ڕاستەوە سێ تفەنگی ئۆتۆماتیک هەڵپەسێوراون و لەو بەرەوەش دوو ژەندرمە بەرامبەر یەک ڕاوەستاون و تفەنگیان بەشانییەوەیە. بێ ئەوەی ئاگایان لە هیچ بێ لەگەڵ یەکدا دەدوێن.

پێشمەرگەکان هەوڵیان دا لە هەر چوار لاوە بچنە پێش و هێرش بەرن، چونکە پێویستیان بەچەکە، بەڵکە بتوانن لە دوژمنیان بفرێنن، جا کاک عومەر زۆر بەزانایی بەردێکی هەڵدایە خوارێ بۆ ئەوەی ئێشکگرەکان

مشەوەش بن و لە جێی خۆیان بجووڵێن، بۆیە هەردوو ئێشکگرەکان هەر لەو شوێنەی لێی بوون تفەنگەکانیان لە شانی داگرت. کاک عومەر دووبارە بەردی دووەمی هاویشت، ئێشکگرەکان لە جێی خۆیان وەلاکەوتن و ویستیان قولاغێکی بزانن هەروا بەدەم ڕێوە بوون کە دوو پێشمەرگە توانیان دوو گاشە بەردیان لە پشتەوەڕا بەسەردا خلۆر کەنەوە و هەردووکیان بەئاسانی لەناوبەرن و پیلانەکەیان سەرکەوێ و چەکەکان بەدەست بێنن... ئەو چەکانەشیان هەر لەوێ لە ناو دۆڵەکەدا شاردنەوە. هەر ئەو شەوە کاک عومەر و شیمۆن وەکو دوو شێر بەرەو پادگان (معسكر)ەکە گەڕانەوە، دیتیان ئەوا سەربازە تورکەکان لەناو چادرەکانیاندا ئاگریان کردۆتەوە و لە سەرمان لە دەوری دانیشتوون. هەردووکیان پێکەوە هەوڵیان دا، تا ئەو شەش قونبولە پڕ لە دینامێتەی پێیان بوو، لە هەر چوار دەورەی ئەو پادگانەی بچێنن و فتیلەکانیان بەجگەرە داگیرسێنن، کە ئەمانەیان هەموو ئەنجام دا، شیمۆن بەهەموو هێز و توانای خۆیەوە بەردێکی ئاخێویە خێوەتەکەوە... سەربازە تورکەکان دەستوبرد دەستیان دایە چەکەکانیان و دەرپەڕینە دەرەوە. کاک عومەر و شیمۆن کە چاوەڕوانی ئەو دەرپەڕینەیان دەکرد، هەردووکیان وێکڕا هەوڵیان دا بگەڕێنەوە جێیەکەی پێشوویان، لە ماوەی چەند چرکەیەکدا، قونبولەکان تەقینەوە و لە ژەندرمە تورکەکان بوو بەدۆزەخ.

لە هەر چوار لاوە بوو بەئاگر باران، بەڵام لەبەر نەشارەزایی خۆیان هیچیان بەهیچ نەکرد. بەیانی زوو پێشمەرگەکان بۆ نوێژی بەیانی ڕوویان کردە مەککە و نوێژی بەیانیان کرد، ئەوجا دەستیان کردەوە بەداگرتنەوەی چەکەکانیان و بەو فیشەکانەیان داگرتنەوە کە لە دوژمنیان وەگیر کەوتبوو.

هەر بۆ بەیانی ئەو ڕۆژە تورکەکان ئەو ناوەیان بەجێهێشتەوە و کشانەوە ناوچە دەشتاییەکان و سەر ڕاستە ڕێیەکان. بەو جۆرە مەیدان بۆ پێشمەرگەکان چۆڵ بوو و توانیان ئەو ناو شاخ و داخ و دۆڵ و لاپاڵانە زۆر بەباشی بخەنە ژێر کۆنترۆڵی خۆیانەوە.

کاتێ کەمال پاشا بەمەی زانی، فەرمانی دا هێزێکی یەکجار زۆر بێتە ئەو ناوەوە.

پاژی دووهەم

شێخ سەعید داوای ڕێنمایی لە خودای دەکا

کەمال پاشا ئافرەتەکەی بەتەک خۆیەوە ڕاگرت و پەڕە کاغەزەکانی فڕێدانە ئەو لاوە و فیشەی پۆکەرەکەشی کە لە ئێسک دروست کرابوون بەسەر مێزەکەدا بڵاو کردن و تێکی وەردان. دەو دەمەیدا نمایندەکانی نامەیەکی گرنگیان دایە. کەمال پاشا وەک پڵنگێکی بریندار لە دالآنی ژوورەکەدا دەهات و دەچوو. ئافرەتەکەی لێ دوورکەوتەوە یاوەرەکانی کەمال پاشاش بەتەک دیواریەوە ڕاوەستابوون و چاوەڕێی هەڵچوون و تووڕەیی پاشایان بوون.

هەروا لەبەر خۆیەوە مرەی بوو و دەیگوت: پێویستە چەندی بتوانم تورکیا بەهێز بکەم و کۆمەڵگای تورکی بکەمە کۆمەڵگایەکی جیهانی و لە ناو میللەتاندا دیار بێ - هەروەها دەشی گوت: (دەبێ ئەو دەستەی شمشێر ڕادەوەشێنی، هەر ئەو دەستە لە سەروو هەمووانەوە بێ و سەرکردایەتی بکات). ئەوە خۆشترین قسەی بوو کە بەباوەڕپێکراوەکانی خۆی دەگوتن. کەمال پاشا چاکی گوێ لە قسان ڕادەگرت و بۆ خۆشی قسەکەرێکی لێهاتوو بوو. دیسانەوە وەقسە هاتەوە و گوتی: من تا ئێستا تورکیام لە گەندەڵی و بەر و بەرتیل خواردن ڕزگار نەکردووە، بەڵام وا چاترە جارێ لە پێشەوە دەستێکی بەسەر سوڵتان و خەلیفان دابێنین و دەوڵەتی عوسمانی یەکجارەکی لە ڕیشەوە هەڵکەنین، ئەو دەم دەتوانین تورکیایەکی نوێ لە نوێ دروست بکەین. کەمال پاشا چاوێکی بەنەخشەکەیدا خشاند و زۆر لەسەرخۆ گوتی: (ئەوا من بەسەر دوژمنیشدا سەرکەوتم، باشە دەتوانم ئەو گەلە هەمووی بەلای خۆمدا ڕاکێشم؟).

ئەگەرچی دەیزانی سەرکەوتن وەدەست دێنێ، بەڵام نەیدەزانی ئەنجامەکەی چۆن دەبێ. بەڕاستی میللەت لە خەتەردایە.

ئێمە توانیمان یۆنانییەکان زۆر بەئاسانی لەناو بەرین، کەسیش پاڵپشتی شۆڕشی کوردان نییە، تەنیا ئینگلیز نەبێ کە دژی ئێمە چەک و پارەیان دەداتێ - جا بۆیە ئێمەی تورک دەبێ بەهەر شێوەیەک بووە،

لەسەرمان پێویستە ئەو ڕاپەڕینەیان دامرکێنینەوە و لە ناوی بەرین.

کەمال پاشا هەروا خەریکی تاوتوکردنی نامەکان بوو کە تیایاندا داوای کۆمەک و یارمەتی و فریاکەوتن کرابوو. ئەویش کە هەر وەک سەربازێک لە دایکی خۆی بەر ببۆوە، لە نەخشە دانانی پیلانی سەربازی لە لا وەک گەمەی منداڵان و وەک ئاو خواردنەوە وابوو. ئەوە هەر لەبەر خۆشیەوە دەیگوت: (لەناوبردنی ڕاپەڕینی ئەو گەلە دڕندەیەی دژی من پرسیارێکی گرانە. بەڵام هەر دەبێ بەتورک و بەدونیاش ڕاگەیەنم ئەوەی دژی من هەستاوە چۆنی تەفروتوونا دەکەم و لەناوی دەبەم.) کەمال پیلانی ئەوەی دادەنا، چۆن بەدەستێکی پۆلایین لێیان بدات، چونکە دەیزانی هەستانەوە و ڕاپەڕینی ئەمجارەی ئەو گەلە زۆر بەبیروباوەڕێکی پتەوەوەیە و زۆر سەرسەختانە خەبات دەکەن بۆ ڕزگاری و سەربەخۆییان. دەشیزانی کە ئینگلیزیش ئەو شۆڕشەی قۆزتۆتەوە و کار دەکاتە سەر پووچەڵکردنەوەی ئاواتەکانی لە دروستکردنی تورکیای نوێدا.

ئەمە ئاوا جا بێینەوە سەر باسی کورد و کوردستان:

تا چاو بڕ دەکا لووتکە چیا بەرزە سەرکەشەکان بەبەفر داپۆشراوە، لە داوێنیشەوە ئەوە هەزاران کانی و جۆگا و ڕووبارە هاژەیان دێ و تێکەڵ دەبنەوە. لەو لاپاڵ و قەدی شاخانەشەوە ئەوە هەر گوندی ماڵە کوردانە، پڕە لە دار و درەخت و باغ و باغاتی پڕ لە میوەی هەمەجۆر و سەوزەی چوار وەرزە. دانیشتوانەکانیشیان هەرگیز سەر بۆ کەس دانانەوێنن و بەڕەقییان هەر دەڵێی لەسەر بەردی لە دایک بووینە. بەزیرەکی و لێهاتوویشیان دەڵێی گورگ و ڕێوی بەدەهۆن دادێنە مەڕ و بزنان. لە ئازایەتیەشدا هەر دەڵێی هەڵۆن بەسەر ئەو چیا و کێو و بەندەنانەوە. چەقیون وەک دار ئەسپینداری وڵاتەکەیان و کڕ و بێدەنگن وەک ئاوی وەستاوی ئەو کانی و ڕووبارانە و تووڕەن وەک تووڕەیی و هەڵچوونی شێر. ئەوانە ئەو کوردەن کە ڕاپەڕیون، شۆڕش دەکەن و تێدەکۆشن و لە پێناو سەربەستیدا ناسرەون و هەر یەکێکیان غەنیمی دە کەسانن.

تفەنگ... بەرامبەر مووشەک و تۆپ و بۆمبا، خۆشەویستی و هیوای

سەربەستی بەرامبەر شەڕی درێژ خایەن.

ئەوەی ئەوان لەسەری دەڕۆن تەنیا یاسای شەریعەت و خوو و خدە و نەریتی تۆرەمە و ڕەچەڵەکیانە، دەنا هەرگیز گوێ نادەنە ئەو قانوونەی تورکان کە لە (ئەنگۆرا) پیادە دەکرێ و هیچ نرخێکیشی بۆ دانانێن. گەلێک کە هەزاران هەزار ساڵە لەسەر ئەو خاک و ئاوەی خۆی نیشتەجێیە و هەرگیز پێویستی بەشەڕ و هەرای کەس نییە و تەنیا داوای ئازادی سەربەخۆیی خۆی دەکات. هەر بەو بیروباوەڕەشەوە ڕۆژێ پێنج جار سەری سوژدە بۆ خودای گەورە لە زەوی دەدات.

عومەر قادر و شیمۆن پێکەوە لە تەک یەک پاڵیان وەبەردیەوە دابوو، دەمە دەمی نوێژی نیوەڕۆیە بوو لەگەڵ یەک دەدوان. وەرز بەهار بوو مانگی گوڵانێ، ئاسمانێکی پاک و بێگەرد و ساف و شین، خۆر تیشکی بەسەر ئەو شاخ و دەشت و دۆڵ و نشێوەدا پەخش کردبوو، هێشتا ئاوەکان و سەرچاوە و کانیاوەکان بەتەواوی نەتەقیبوونەوە.

شیمۆن گوتیە عومەر قادری: ئەوە نزیکەی سێ هەفتە دەبێ دەسکەوتێکی وامان نەبووە، لۆمەی یەکتریان دەکرد لەسەر ئەوەی کە ڕۆژ بەڕۆژ تورکەکان پێشڕەوی دەکەن و دێنە پێش.

شیمۆن گوتی: ئەوە مەترسی ئەوەی پێوەیە کە دوژمن بەهاوەن ئەو شاخ و داخانە بوردوومان بکەن.

عومەر گوتی: دڵنیام کە ئەو شەڕە نادۆڕێنین، چونکە تۆپەکانیان کاریگەرییەکی وایان نابێ و هیچ سەرکەوتنێکیش وەدەست ناهێنن. ئەوەی کە سەری لە من تێکداوە، ئەوەیە کە نازانم تورکەکان بۆچی ئەوە دە ڕۆژی ڕەبەقە هیچ جووڵانەوەیەکیان نییە. ئێمەش زۆر کەم دەنگوباسمان دەگاتێ. لە هەفتەی ڕابووردووەوەش چوار کەسی زۆر چاک دیار نین، هەر لەو دەمەیدا گفتوگۆکەیان بڕی، دیتیان ئەوا ئافرەتێک بەخۆ و بەتریانە نانێک و دوو ماتارە ئاوەوە وەدەرکەوت و هات و زۆر لەسەرخۆ دەگەڵ عومەر قادریدا دەستی بەقسان کرد و گوتی: کاک عومەر بەخودای، زۆر خراپ بەسەر ئەو گوند و گوندنشینانەدا هاتووە، ئەو تورکانە دار و بەردی

دەسووتێنن، مەڕ و ماڵات هەروا قاڕە و باڕەی دێ، کەس نییە سەرپەرشتیان بکات و بەخێویان کات. هەروا لاشەی منداڵ و ئافرەتانە لەو ڕێ و بان و لا ڕێیانەدا کەوتووە، دەغڵ و دان هەمووی گەیوەتێ، بەڵام من لە تۆ دەپرسم کێ بیدرووێتەوە؟!.

ئەو پیرێژنە کەنەفتە هەر ڕۆژێک نا ڕۆژێک دەهات و خواردنی لە بۆ دەبردنە ناو شاخ و داخانە و هەر جارەی چوار سەعاتێکان بەڕێوە دەبوو. هەر جارەش هاتبا دەنگوباس و هەواڵی تەواوی بۆ دێنان.

کە ئافرەتان هەواڵی مەرگی پیاوەکانیان پێ دەگەیی، یەخەی کراسیان تا دامەنێ لەبەر خۆیان دادەڕی و گڵ و خۆڵیان وە سەری خۆیان دەکرد و دەچوون تەرمەکانیان هەر لەناو ئەو شاخ و داخەدا دەشاردنەوە، چونکە لەبەر شەڕێ نەیاندەتوانی بیانهێننەوە و لە پشت گۆڕستانی مزگەوتێ بەخاکیان بسپێرن. جارێکی کە پیرێژن نانیان بۆ دەبا ئەز قەزا قونبولەیەک دێت و لە تەنیشتیە ویەوە لە عەردی دەدا و پیرەژنێ توورِ دەداتە ئەولاترەوە.

عومەر قادر وتی: دەبێ هەر ئەمشەو بچمە لای (شێخ سەعید) تا قسەی لەگەڵدا بکەم، چونکە لەوانەیە ئەو لە ئێمە باشتر بزانێ کە لە سەرەوەین. چونکە وا پێدەچێ لە لای ئێمە دەستێکی ناپاک هەبێ و کەوتبێتە ئەم دەوروبەرە. بەڵام کاک عومەر هیچ نەخشەیەکی ئەم ناوچەیەی لا نەبوو، خۆ ئەگەر لە لاشی بووایە هیچ سەرەدەرێکی لێ نەدەکرد. لەگەڵ ئەوەشدا ئەو شارەزای کون و کەلێن و بەرد و بن بەردی ئەو شاخ و داخی ئەو وڵاتە بوو و گوتی: ئەگەر هاتوو دوژمنان توانیان لەسەرەوەڕا ڕێگامان لێ ببڕن و لە ناو ئەو سێ دۆڵەدا ئابڵووقەمان دەن، مانای وایە ئێمەی کورد دۆڕاندمان و دەبێ هەڵێین و ڕوو لە گەرمێنی ئەوبەری شاخەکان بکەین یانی دەشتاییەکانی کوردستانی عێراقێ. ئەوجا دەبێ بکەوینە بن دەستی عارەبان، بەڵام ئەمە هەرگیز نابێ ڕووبدات و نابێ بەهیچ جۆرێک ڕێگا بەدوژمن بدرێ لە باکورەوە هێرش بێنن. جا ئێستا دەبێ چاوەڕێی مانگە شەوێ بم بۆ ڕۆینێ.

پێشمەرگەکان بەبێ غەم دەورەیان لە ئاگری دابوو و پاڵیان دابۆوە و دەبۆرژانەوە و دەیانگوت ئەوە شەڕی ئەوڕۆ تەواو.

شێخ عومەر قادر هەر بەو شەوە هەواڵی بۆ هات کە تورکەکان چواردەوری ئەو شاخەیان گرتووە کە ئەوانی لێن و تەنیا یەک پادگان (معسکر)یان لەوبەرێ بەجێ هێشتووە.

کاک عومەر گوتی: دەبێ هەر بەو شەوە لێرە لەو جێیەی خۆمان بکشێینەوە. ئەوەش ویستی خودایە کە ڕژێمی کەمال پاشا بتوانێ سوڵتان و خەلیفان لە ناو ببات و ئافرەتان سەرقۆت کات خەتی قورئانێ بەزمانی عەرەبی نەفرەت لێ بکا.

بەڵام ئێمە نابێ لێبگەڕێین ئەو کافرانە فەرمانڕەواییمان بکەن، ئەدی شێخ سەعید بانگی جیهادی نەداوە. ئەدی هەر ئەو خوایە تا ئێستا بەڕەحمی خۆی یارمەتی نەداوین؟! بەحەول و قووەتی ئەو خودایە نابێ ئەو شەڕە بدۆڕێنین و دەبێ لە نێو ئەو شاخ و داخەدا خۆمان پێشانی دوژمن بدەین و نەیەڵێین تورکەکان سروودی گاڵتەجاڕیمان بەسەردا هەڵدەن و عارەبەکانیش پێمان پێبکەنن. ئەرکی سەرشانمانە و پێویستە بمێنینەوە و تێبکۆشین و هەوڵدەین، تا فەرمانمان لە شێخ سەعیدەوە بۆ دێت. پێشمەرگەکانیش هەموو هەر بیروڕایان لەسەر ئەمە بوو. ئەوجا کاک عومەر وەڕێکەوت، خەنجەری زێڕ لەبەر پشتی و بەشەش سەعاتان گەییە جێی مەبەست، ئەو دێیەی دەیەویست، پاش (٣) سێ ڕۆژان گەڕایەوە، کە گەییبیەوە ناو پێشمەرگەکان، یەکە یەکە سەرنجی هەموانی دەدا و دەیگوت: بڕیارمان وایە کە دەبێ لێرە بمێنینەوە و لەسەر خەبات و تێکۆشانی خۆمان بەردەوام بین و ئێرە بەجێ نەهێڵین.

یەکێک لە پێشمەرگەکان کە ناوی (مەحموود) بوو گوتی: (کاک عومەر ئێمە هەموو ملکەچی فەرمانین و ئامادەی گیانبازین، بەڵام وا وەرز بەرەو زستان دەچێ، ئەو زەوی و زارە هەمووی هەر وا ماوەتەوە و تۆو نەکراوە، ئەو ئافرەت و منداڵانەی نێو گوندەکان هەموو لە برسان دەمرن، لە لایەکی دیکەشەوە چ ئافرەتێک هەیە بتوانێ بەچلوان نان و پێخۆرێکمان بۆ

بگەیەنێتە ناو ئەو چیایانە.

کاک عومەر قادر گوتی: خودا گەورەیە کاک مەحموود دەرگایەکمان لێ بکاتەوە، ئێمە هەر لەسەر خەباتی خۆمان بەردەوام دەبین، تا شێخ سەعید بیرێکی لێ دەکاتەوە.

کاک عومەر قادر هیچی لە ڕووی ئەو پێشمەرگەیە نەدا و چ سزایەکی بەڕەوای ئەو نەزانی چونکە دەیزانی قسەکانی ڕاستن. بەڵام ئەوەشی بەئەرکێکی سەرشان دەزانی کە دەبێ هەر بەردەوام بن لە خەبات و بەرخودانداا، چونکە فەرمانی شێخ سەعید بوو سەرپێچی لێ نەدەکرا و هەمووش سوێندیان بەقورئان و خەنجەری زێڕ خواردبوو.

ئەو شتانەی کاک (مەحموود) باسی کردن زۆر دوور بوون لە گیانی شەڕی پیرۆزەوە، بەڵام لە سەرێکی دیبیەوە ئەی بەو زستانە چی بخۆین بۆ ئەوەی بتوانین خۆمان ڕاگرین. کەچی شێخ سەعید و کاک عومەر باوەڕیان وابوو کە تا بەفر دەبارێ ئەوان دەتوانن بژێننەوە و خۆڕاگرن.

دیسانەوە کاک مەحموود هاتەوە قسە و وتی: مرۆڤ دەبێ بژی، تا بتوانێ بمرێ. چونکە تێکۆشان و خەباتێکی برسییانە بەرەکەتی نییە و بێ پیت و فەڕە. بۆیە دەڵێم کاک عومەر لێگەڕێ با شێخ سەعید مۆڵەتی چەند ڕۆژێکانمان بداتێ، تا هەر نەبێ بتوانین کەم تاکورتێکی ئازووقەی زستانێ پەیداکەین.

کاک عومەر گوتی: ئەوەش بۆ خۆی پرسیارێکە... داخوا دەتوانین داوای مۆڵەتێ لە شێخ سەعیدی بکەین؟!. ئەوە دامان نا، ڕێگاشی پێ داین و مۆڵەتی داینێ، ئازووقەی لە کوێ وەدەست خەین و چەک و فیشەکی ئەم زستانە لە کوێ پەیدا کەین؟ کاک عومەر قادر هەمیشە هەر بیری بەلای ئەوەوە بوو کە ئەو شۆڕشەیان هەڵگیرساندۆتەوە ئێستا چۆن وازی لێ بێنن، یا بۆ ماوەیەک ڕاییبگرن!.

سەرۆک تیرە و هۆزەکان (عەشیرەتەکان) بڕیاریان دا شاندێک بنێرنە لای شێخ سەعید و ئەو ئاریشەیەی دەگەڵدا باس بکەن، بەڵام کاک عومەر قادر زۆر و کەم بیروباوەڕی خۆی لەسەر ئەو شاند و گفتوگۆیانەیان

دەرنەبڕی و خۆی تێنەگەیاند.

شێخ سەعید لە ماڵی خۆی پێشوازی لەو شاندە کرد، کە بەشەرمەوە بەخۆ و بەقەد و دەمانچە و خەنجەری ژێر پاڵتۆیانەوە، لەسەر مافووری سوور دانیشتن و تفەنگەکانیشیان لە پشت خۆیانەوە بەدیواریەوە هەڵپەسارد.

شێخ سەعید فەرمووی: قاوەی بۆ میوانان بگێڕن – هەرچەندە پارە و قاوەش لەو وڵاتەیدا زۆر کەم بوو–.

شێخ سەعید لە هەورازی ژووری لەسەر دۆشەکێ دانیشتبوو و پاڵی وەسەرینی بەر دیواریەوە دابوو و دەیگوت: بەئومێد و بەپشتیوانی خودای گەورە، دەبێ ئێمە لەو شەڕە و بەزووترین کاتیش و ئازایەتی و هەڵمەتی ئێوە هەر سەرکەوین. بەیارمەتی ئەو خودایە دەبێ جێی ڕاستەقینەی گوللەکانتان سەردڵی دوژمن بێ و وەک گەنم و جۆی هاوینان چۆن بەدەم داسێوە دێن، ئاوایان بدروونەوە. ئەوەشمان لە بیر نەچێ کە کاک عومەر پێشتر ئەوەی بەشێخ سەعید ڕاگەیاندبوو کە ئەو پیاوانە لە شەڕ و خەبات ماندوو نینە و تەنیا هەر بۆ سەردان و چاوپێکەوتن و گوێ لە فەرمان گرتن دێنە خزمەت.

لە کۆتاییدا شێخ سەعید سوپاسێکی زۆری کردن و بەشانازییەکی زۆرەوە ڕێزی لێنان و ئەو سەردانەی زۆر بەرز نرخاند، چونکە سەردانی پیاوانێکی خەباتگێڕانە بوو، نەک سەردانێکی دوژمنانەی ترسەنۆک. بۆیە لە کۆتایی سەردانەکەیدا شێخ سەعید گوتی: ئێمە دەبێ هەمیشە لە خەبات و تێکۆشانی ناو ئەم شاخ و داخانەدا بەردەوام بین، تا دوا سەربازی تورک دەرەتێنین و ئەم وڵاتەیان لێ پاک دەکەینەوە. دەبێ هەریەکە لە ئێمە بڕوامان تا بێ بەهێز و پتەوتر بێت لەو شەڕانەدا، ئێستاش بگەڕێنەوە ناو چیاکان و جێ و ڕێی خۆتان و خوا پشت و پەناتان بێت و دەست بەباڵتانەوە بگرێ.

کە شاندەکە شێخ سەعیدیان بەجێ هێشت، چوونە چایخانێکی و لەسەر لاتەختان دانیشتن و دەستیان بەڕاوێژ و قسان کرد و هەموو لەسەر ئەوە

کۆک بوون کە نابێ یاسا بشکێنن و لە دەستوور لادەن. هەرچەندە پێشیان خۆش بوو کە ئەو تووتن و دەغڵ و دانە بدرووننەوە و سەروبەریان بکەن و کۆیان بکەنەوە، بەڵام لە شەرمی ڕووان هیچیان لەم بارەیەوە نەدرکاند. ئەوەشیان وە بیر یەکتر هێنایەوە، کە چۆن هەریەکەیان بەچاوی خۆی دیتوویەتی کە عومەر قادر (کۆماییسی) چۆن کوشت. هەشیان بوو دەیگوت... باشە ئەوە دەبێ ئەو شەڕە پیرۆزە هەر وا بەبگرە و بەردە و بێنە و بەرەوە بمێنێتەوە و هەر وا بێ! هەر چۆنێک بێ بۆ لا بەلا کردنەوەی ئەم ئاریشەیە هەر چاکتر وایە مل بنێینەوە شاخ و پێ هەڵگەڕێینەوە. عومەر قادر دەیزانی زۆری پێویستی بەو پیاوانەیە، بۆ بەردەوامی شۆڕش، لەگەڵ ئەوەشدا خەڵکێکی باشیشی لە دەست دابوو.

کاک عومەر قادر بۆ زیاتر بڕوا و دڵنیایی خۆی بەرەو باکور هەڵکشی، هەر لەوێ گوتی: ئەگەر تورکەکان لێرەوە چوار دەورمان بگرن ئەوە مانای وایە دۆڕاین. ئەدی دوایە دەبێ چیمان بەسەر بێ. هەرچەندە کاک عومەر قادر دوو جارانیش کەوتبووە ناو بۆسەی تورکەکانەوە و تەقەیان لێ کردبوو، بەڵام هەردوو جاران بەساغی و سەلامەتی دەرچووبوو. جاروبار بەپێشمەرگەکانی دەگوت (مردن شتێکی زۆر ئاسانە بەڵام ژیان بەدیلی و بێ دەسەڵاتی و ملکەچی و سەرشۆڕی و دووری لەم شاخ و داخانەمان، کارێکی زۆر سەخت و تاڵە) تەنانەت شێخ سەعیدیش ئەمجارەیان وەک کاک عومەر قادر بڕوایان بەشۆڕشەکە زۆر نەبوو. هەرچەندە هیچ کەسێک وەک ئەو تێکۆشەر و موجاهید نەبوو بۆ خاکی ئەم کوردستانە و هەمیشە هەر دەیگوت: دەبێ ئەم کوردستانە سەربەست بێ، خۆ ئەگەر هەموومان خۆمان و ژیانمان لەسەر ئەم کوردستانە و لە پێناویدا دانابێ، ناکرێ بەهیچ جۆرێک پشتی تێکەین و وازی لێ بێنین.

هەموو جارێ بەپەرۆشەوە، وەک شێرێکی بێ دەسەڵاتی ناو قەفەز بیری لە دڕندایەتی دوژمن دەکردەوە، کە چیان لەو میللەتە کردووە لەو شەڕانەدا.

کاک عومەر قادر حەزی نەدەکرد زۆر دیار بێ و زۆر بێتە ناو خەڵکی، چونکە دەیزانی تورکەکان پارەیەکی زۆریان بۆ کوشتنی تەرخان کردووە،

بەتایبەتی لەو ناوچانەی سەرەوە، متمانەی بەکەس نەبوو... چونکە ناوچەیەکی عەشایەری بوو، شەڕیش لەو ناوچە عەشایەریانە و شەڕی عەشایریش گرنگییەکی یەکجار زۆری هەیە.

کاک عومەر وا ڕاهاتبوو کە هەر بەو نان و پەنیرەی ناو بەڕکی پاڵتۆی قنیاتێ تێ بکا، جار جارە نەبێ کە برادەرێکی جێی متمانەی خۆی هەبوو لە لای دەحەسایەوە و نانێکی پوختی لە لا دەخوارد، دەنا لە چ جێیانی لانەدەدا.

لە هەموو لایەکیشەوە گوێ بیست دەبوو و هەواڵی ئەوەی پێ دەگەیی کە تورکەکان لە باکورەوە هێرش دێنن و دەیانەوێ ئەو دەروو و گەرووانە بگرن و لێیانڕا وەسەرکەون. کاک عومەر قادر هەرگیز چاوەڕێی ئەوەی نەدەکرد و بەخەیاڵی دانەدەهات کە تورکەکان دەتوانن ئەو گەرووانە بگرن، کە ئەوەیان لە دەست بێ زۆر زەحمەتە پێشمەرگەکان بتوانن ئەو بەرە و بەرێ بکەن و بێن و بچن، ئەوە هەر بەردەوامیش سەرۆک عەشیرەتەکانیش خەریکی ئەوەن شێخ سەعید وادار بکەن بۆ ماوەیەک ئەو شەڕە ڕابگرێ.

***

داکێ شێخ سەعیدی خاتوونەکی کارامە و لێهاتوو نەبوو، هەر ئەو بوو ڕێی بۆ دز و جەردان خۆش دەکرد، هەر ئەو بوو پیاوکوژێکی لەژێر پەتی سێدارە لە مردن ڕزگار کرد هەر ئەو بوو بۆ هیچ شتێک پرس و ڕای بەشێخ سەعیدی نەدەکرد و هەر سواری قسەی خۆی دەبوو و بەگوێی خۆی نەبایە بەگوێی کەسی نەدەکرد. هەر ئەویش بوو سەرۆک عەشیرەتەکانی هان دەدا وا لە شێخ سەعید بکەن بۆ ماوەیەک شەڕ ڕاگرێ تا ئازووقەی زستانێ کۆ دەکرێتەوە و دوای ئەمە دەست دەنەوە چەک. کەسیش نەیدەزانی خاتوون چ دەنگوباسێکی بەکوڕەکانی دەگەیەنێ. بۆیە شێخ سەعید لە پێش حەساری مزگەوتێ گوتی: کوڕینە من ناتوانم بەتەنێ چ بڕیارێک لەسەر ئاریشەی شەڕ ڕاگرتنێ بدەم، تەنیا چاوەڕێی دلۆڤانی خودای گەورەم ڕێم پێشان بدات و بەهێڕە نەچم. هەر دەو سەرووەختەشدا تورکەکان لە باکورەوە لە هەر چوار لاوە هێرشیان دەست پێ کرد و بەرەو پێشەوە دەهاتن و جێ و

ڕێ و سەنگەری پێشمەرگەکان کەوتە بەر مەترسییەکی زۆرەوە.

لە ئەنگۆراش کەمال پاشا بەدەستێکی دەستەکەی دیکەی خۆی دەخوراند و دەیگوت: تەنیا هەر چەند ڕۆژێک ماوە بۆ دامرکاندنەوەی ئەو هەستانەوەیە. ئەو دەنگوباس و هەواڵانەشی لە ڕێی ئەو کوردە جاشە خۆفرۆشانەوە پێ دەگەیشت کە کەمال پاشا بۆ خۆی ڕایگرتبوون و پارەی دەدانێ.

عەلییە کەچەڵ ئەو فەرماندەیە بوو کە بەرەو دیاربەکر دەچوو، ئەوەش دەو دەمەیدا کە کوردەکان چەک و تەقەمەنییان هاتبووە برانێ و لە چ جێیانیان بەچنگ نەدەکەوت. هەر ئەوەندەیان پێ مابوو تەماشای لەشکری تورکان بکەن چۆن بەرەو پێشەوە دێن.

گوندییەکان (٣) سێ شەو و (٣) سێ ڕۆژ بوو لە بن دیواری مزگەوتێ خڕ دەبوونەوە تا بزانن ئەو شەڕە چی لێ دێتەوە.

***

کاک عومەر قادر زۆر بەدەستوبردی گەڕایەوە ناو چیای و پێشمەرگەکانی ئاگادار کردەوە کە ئەوە هەموو لایەک بەچاوی خۆمان دەبینین شەڕ کۆتایی هات. تەنیا ڕێگایەکیش مابوو کە لێوەی دەرباز بن. تازە دەو دەمەیدا بیریشی لەوە نەدەکردەوە کە سەرپەرشتی و فەرماندەیی شەڕ بکات، چونکە بێگومان بوو لەوەی کە پاش چەند ڕۆژێکی دیکە هەر چوار دەوریان دەگیرێ.

ئەو شوێنانەی پێش چەند ڕۆژێکیش لەمەوبەر مەڕ و ماڵاتی لێ دەلەوەڕێنرا هەمووی بۆتە چادری سەربازی ژەندرمەی تورکان، بۆ ئەوەی نەشکەونە بەر دەست و بەر لوولەی تفەنگی دوژمنیش، دەبوایە ڕێگایەکی زۆر دوور و درێژ و پڕ پەناوپێچ ببڕن، چونکە لەشکری دوژمن دەتگوت پاپۆڕە دە دەریایەدا و شەپۆلان دەدا و بەناو ئەو شاخ و داخەدا پێشڕەوی دەکات و لەو جێیانەی کە بەرگری پێ لە خۆی دەکرێ ئۆردووی هەڵدەدا و دادەمەزرێ.

شێخ سەعید بەڕوویەکی گرژەوە و بەکوورە کووڕ لەبەر دەرکی مزگەوتێ

وەدەرکەوت و دەستی چەپەی خستە سەر لاشیپانی دەرکێ و دەستی ڕاستی وەک بۆ بەرەکەتی بلند کات بەرز کردەوە و گوتی:

حەفسە خانم، خاتوونێ داکم، بۆ ئێوە پاڕاوەتەوە، بۆیە دەبێ ئەم جۆرە پیاوانەی وەک ئێوە بەر بدرێن. بەڵام قورئان دەفەرمووێ کە تاوانبار دەبێ سزا بدرێ و منیش نابێ سەرپێچی لە قسەی دایکمدا بکەم. لەبەر ئەوەی کە فەرمانی خودا وایە ئەو کەسەی خیانەت بکات دەبێ (١٠٠) سەد قامچی لێ بدرێ. هەموو سەریان لەو فتوایەی شێخ سەعید سوڕما. هەروەها شێخ سەعید گوتی: ئەو کەسەی کە یەکەم جار بەقسە خیانەتی لەگەڵ من کرد ئەوە دایکم بوو، لەبەر ئەوە دەبێ تووشی سزای (١٠٠) قامچی بکەم. خەڵکەکە کەوتنە چرپ و چۆپان و فسکە فسک لە ناو خۆیاندا و دەیانگوت، باشە خۆ ناتوانێ تەنانەت خۆی بۆ (٣٠) سی قامچیش ڕاگرێ، خۆ بەخودای حەفسە خان بە(١٠) دە قامچیان حەیاتێ ڕەش دەدات.

شێخ سەعید زۆر بەرژدی پێی لەسەر ئەو فتوا و سزایە داگرت و گوتی: دایکم بێنن و لەسەر ئەو سەکۆیەی درێژ کەن تا بەگوێرەی فەرمایشتی قورئان سزای خۆی وەرگرێ. حەفسە خانیان هێنا، بەپشتی کووڕەوە لەسەر سەکۆی مزگەوتێ و لە پێش چاوی شێخ سەعیدی، جەللاد یەکەم قامچی داهێنایە پشتی داکێ شێخ سەعیدی.

ئەو دەم شێخ سەعید دەستی جەللادی گرت و ڕووی کردە خەڵکەکە و گوتی: خەڵکینە ئەی تێکۆشەرانی جیهاد، خودای گەورە ڕێی ئەوە ئەدات کە من ئەو سزایە بخەمە ئەستۆی خۆم لەجیاتی دایکم. بەڵام هەروەکو لە قورئانی پیرۆزدا هاتووە، لێبووردنی تێدا نییە. ئەوجا بەجەللادی گوت: ئەو (٩٩) نەوەد و نۆ قامچییەی ماوە لە منی بدە و (فەرمانیشت پێ دەکەم وام لێ بدە، وەک چۆن لە دزێک دەدرێت). ئینجا شێخ سەعید پشتی خۆی ڕووت کرد و لەسەر سەکۆی مزگەوتێ چەمیەوە. لەبەر ئەوەی قسەی ئەویش فەرمانێکی پیرۆز بوو، کەس نەیتوانی قامچی لە دەست جەللادی دەربێنێ. جەللاد دەستی کرد بەقامچی لێدانێ، دوای (٢٣)

قامچی شێخ سەعید لەخۆ چوو، هەر موچوڕکەی بەلەشیدا دەهات و خوێنی پشتی فیچقەی دەکردە سەر سەکۆی مزگەوتێ و پیاوان هەوری و مشکییەکانیان پێ سوور دەکرد تێیان هەڵدەسوین، چەند ئافرەتێکی زانا و حەکیم هەوڵیان دا پشتی بەهەتوانێ تیمار بکەن و بیپێچنەوە. دوایە هەموو ڕوویان کردە حەساری مزگەوتێ بۆ نوێژ و نزا و پاڕانەوە. کاک عومەر قادر لە ناو چیاکانەوە ئاماژەی کرد کە بگەڕێنەوە چونکە ئەو شەڕە پیرۆزەشیان دۆڕاند. کە هۆیەکەشی ئەوە بوو کوردێکی خائن هەموو جێگا و بنکە و سەنگەرەکانی پێشمەرگە و سەرکردەکانی بۆ تورکان دیاری کردووە و پێشیان کەوتووە و هەر لەگەڵ بوولێڵی ئێوارێدا پێشمەرگەکان بەدڵ و دەروونێکی غەمبار و سەر و چاوێکی گرژ و فیشەکدانی بەتاڵەوە، شتومەکەکانیان و ئازووقە و کانی و سەرچاوەکانیان دەسووتێنن و دەتەقێننەوە و جێگاکانیان بەجێ دێڵن.

کاک عومەر قادر دەگەڵ پێشمەرگەکان ڕوو لە چیاکانی کوردستانی ئێرانێ دەکەن و هەر لەوێ دەست دەکەنەوە بەخۆ ڕێکخستنەوێ و خۆ بۆ شۆڕشێکی نوێتر ئامادە و تەیار دەکەنەوە.

دەگەڵ ئەو هەموو کوشت و کوشتارەش کە لە لەشکری تورکان کرابوو و ئەوەی مابۆوەش زۆر شپرزە و هیلاک و شەکەت و ماندوو بوو، کەچی هەر توانیان شێخ سەعید دەستگیر و دەستبەسەر بکەن. کاتێ کەمال پاشا بەمەی زانی دەستی بەئاهەنگ و سەمای سەرکەوتنێ کرد و گوتی مادامەکی سەرۆکی گیانی شۆڕشەکە دەستبەسەر کرا و گیرا، ئیدی دەتوانین بەزووترین کات ئەو چەتانەی ناو ئەو شاخ و داخانە بەتەواوەتی لە ناو ببەین و ئەو کوردەوارییە هەموو بخەینە ژێر ڕکێفی خۆمانەوە.

پاژی سێهەم

عومەر قادر دەگەڕێتەوە و هەر لەسەر دەستوور و پەیڕەوی قورئان و خدە و خوو و ڕەوشت و نەریتی ڕەچەڵەکی پێشوویان دەڕوات.

هەشت پێشمەرگە لەسەر لووتکە شاخێکی کە بەهەر چوار لایدا دەڕوانی، دەوریان لە ئاوردوێکی چکۆڵە دابوو.

(من چ ڕق و کینەیەکم لە تۆ نییە، چونکە تۆ خۆت و گەورەکەت نەفرەت لێکراوی لای خودای گەورەن و حیسابی ئێمە دەبێ لەبەردەمی دادگای تازە بکرێ و لێک هەڵاوێژرێ).

ئەوە شێخ سەعید پێش بەسێدارەی داکەن ئەمەی گوت و موحەممەد لۆریک بەگوێی خۆی گوێی لێ بووە، چونکە ئەو بۆ خۆی لە دیاربەکر بووە کە (٤٦) چل و شەش گەورە پیاوانی کوردیان لە سێدارە داوە، حەسەنیش (١٠٠) سەد جار زیاتری گێڕاوەتەوە کە پیاوانی کەمال پاشا سەرکردە جاشەکانیان لەبەر چاوی ئەوان لە سێدارە داوە. کاک عومەر و پێشمەرگەکان جارێکی دیش سوێندیان خواردەوە کە لە تێکۆشانی خۆیان نەکەون و هەر بەردەوام بن تا تۆڵەی هەموو ئەو شەهیدانەی ڕێی ڕزگاری لەو تورکە خائینانە دەکەنەوە و بەسزای ڕەوای خۆیانیان دەگەیەنن.

لەو لاشەوە کەمال پاشا زۆر بەدڵڕەقییەوە ئەو شۆڕشەی کوردی سەرکوت کردەوە و هەرچی گوند و پەخش و شارۆچکە هەبوون هەمووی تەخت و وێران کردن و دادگای سەربازی سزای مەرگی هەزاران کوردی دەرکرد، ئەوەی کە سزای مەرگیشی بەسەردا نەدرابایە ئەوا دەخرایە زیندانەوە و هەتا دەمرد لە ژێر بار و کاری قورسی زیندانا دەمایەوە و دەیناڵاند.

عەلییە کەچەڵ بەرپرسی لیژنەی لە سێدارەدان بوو، هەر ئەو بوو فەرمانی بەجەللاد کرد شێخ سەعید هەڵواسێ. کەس باوەڕی نەدەکرد، تەنانەت تورکەکانیش پێیان وا نەبوو دادگایەکی وا لە کوردستاندا دابنرێت و ئاوا بەم شێوەیەش شێخ سەعید لە سێدارە بدرێ. پاش لە داردانی شێخ سەعید، عەلییە کەچەڵ گەڕایەوە ئەنکەرە لای کەمال پاشا و مژدەی دایە کە ئەو ڕاپەڕینەشمان لەناوبرد و سەرکوتمان کردەوە و هێمنی و ئارامیمان

دووباره گێڕایەوە و جڵەوی بارودۆخەکەمان گرتەوە دەست.

***

هەرچەندە شۆڕش کۆتایی هاتبوو، بەڵام لەو ناو شاخ و داخ و کێو و بەندەنانەدا جووڵانەوە و جموجۆڵێکی شۆڕشگێڕانە هەر مابوو، هەرچەندە زەبر و زەنگ و هەڕەشە و گوڕەشەی تورکەکان لەو ناوچانەدا بێ سنوور بوو، بەڵام کاک عومەر قادر و پێشمەرگەکانی بوونە چەند دەستە و تاقمێک و بەو ناوەدا بڵاو بوونەوە، پەیوەندییان دەگەڵ یەکتردا بەبەردەوامی هەبوو. دەیانگوت... ئێمە دەتوانین هەمیشە لە خەبات و تێکۆشانی خۆماندا بەردەوام بین، ئەگەر جاران ڕووبەڕووی دوژمن شەڕی بەرە (جەبهە)مان دەکرد، ئێستا شەڕی پارتیزانییە و هەر شەوەی لە قۆڵێکەوە وەک هەڵۆ هێرشیان دەبەینە سەرێ و ژیانیان پێ دەکەینە ژەهرە مار، خۆ ئەگەر بشیانەوێ بماندۆزنەوە، ئەوە دەبێ تاک تاکە وەدوامان کەون و بەدواماندا بێن، کە ئەوەش کارێکی یەکجار سەختە بۆ تورکەکان.

ئێمە کاتی خۆی لەبەردەمی شێخ سەعیددا سوێندمان بە(قورئان) و خەنجەری زێڕ خوارد، کە تا دوا ژەندرمەی تورک لە کوردستان دەردەکەین لە خەبات و تێکۆشانی خۆمان هەر بەردەوام بین، بۆیە نابێ لەمەودوا هیچ بەزەیییەکمان پێیاندا بێت و دەبێ بەدەستێکی پۆڵایین ئاگر و ئاسنیان بەسەردا ببارێنین. چونکە لەشکری تورکان لە هەموو لایەکییەوە ئۆردووی هەڵداوە خۆی دامەزراندووە و بڵاو بۆتەوە، و کەوتۆتە گەڕان و پشکنینی سەر شەقام و بازاڕ و نێو ماڵان و ئەوەی گومانی لێ بکەین کە دەستێکی دەگەڵ پێشمەرگەدا هەیە دەیبەن و لە زیندانییدا ون دەکەن.

کاک عومەر قادر لەبەردەمی پێشمەرگەکان دووبارە سوێندی خواردەوە کە نابێ هەدا بدەین و بێدەنگ بین تا ئەو تورکە خائینانە هەموو لەناودەبەین و تۆڵەی شێخ سەعید دەکەینەوە. تورکەکان ئەو سوێندخواردنەی کاک عومەر قادریان بیستەوە و گاڵتەیان پێ دەهات چونکە ئەوان وڵاتەکەیان هەموو داگیر کردبوو. تورکان دەستیان کرد بەچاندنی دار و درەخت و تۆوی تازە و داری میوەی هەمەجۆر، کە زۆر جاران شەماڵ ئەو وردە تۆوانەی

هەڵدەگرت و دەیگەیاندنە کوردستانی عێراق و ئێرانێ.

کوردستان تا دەهات بەرەو نەمان دەچوو، خەڵکەکەی هەموو لە حەژمەتاندا دەکولآن، هەستی تۆڵەیان لە دڵ و دەروون و قووڵایی ناخیاندا دەجۆشا، چونکە دەیاندیت ئەوا وردە وردە نرخ و پلە و پایەی خەڵکی تا دێت ڕوو لە کز بوونە و ژیانی خەڵکی زۆر سەخت و پڕ گرێ و گۆڵ بووە و هەر سەرلەئێوارێوە دەرگای ماڵان کلۆم دەدرێ و ژەندرمەی تورکان بەشەو و بەرۆژ وە ناویان دەکەون و بێرە و بەوێدا دەسووڕێنەوە.

کاک عومەر قادریش هەروا خەریکی خۆ کۆکردنەوە و جۆشدانەوەی ڕێکخستنی شۆڕشگێڕانەی خۆیەتی، شەوانە دەهاتن و (مین)یان لەسەر ڕێگاوبانی هاتوچۆی ژەندرمەکان دەچاند و کانی و کانیاوی ژێر دەستی وانیان ژەهراوی دەکردن و هەندێ جارانیش لە هەڵکەوت و ڕێکەوتاندا بەسەر سەنگەر و ڕەبیەکانیاندا دەدان و ئێشکگرەکانیان دەکوشتن و بەم شێوەیە چەک و تەقەمەنییان وەدەست دێخست.

کەمال پاشا پارەی سەری عومەر قادری چەند هێندان کرد، بەڵام چ کوردێک ئامادە بوو ئەو خیانەتە بکات...؟ لە کاتێکدا کە بۆ خۆی لە ژێر چەپۆکی تورکاندا زیرەی بوو. بەتایبەتیش ئەو پیاوانەی کە سەرقاڵی شەڕی ناوخۆ بوون و ئەوانیش هەر دەربەدەر و بێ دەسەڵات و پەڕاگەندە بوون ئەمە جگە لەوەی کە کاک عومەر قادر لە لای هەموو ئەوانەش وەکو پیاوێکی زۆر پیرۆز ڕێزی لێ دەگیرا و خۆشەویست بوو. کاک عومەر قادر هیچ ڕۆژێک نەبوو خوێنی دوژمن نەکاتە کاسەوە، ژەندرمەکان زیرەی مەرگیان لێ هەستابوو، چونکە ئەو هەر بەبیر و باوەڕی شەڕی پیرۆزەوە دەجەنگا.

***

لە پڕ کاک عومەر قادر ون بوو و نزیکەی شەش مانگی ڕەبەق بێ سەر و سۆراغ قولآغی نەما.

کۆبوونەوە و گفتوگۆ لە ناو پێشمەرگەکان:

ئەرێ پێت وایە و لەو باوەڕەدایت حەمید بگەڕێتەوە؟

– حەمید یەکێک بوو لە پێشمەرگە متمانە پێکراوەکانی کاک عومەر قادر –

کاک نوری وەک شێر لەبەردەمی ئاگری نێو ئاگردانی پاڵی دابۆوە و چەسپی لە جگەرەی دەدا وەڵامی دایەوە و گوتی: ئەوەش خوا دەزانێ، ئەگەر خودا بیەوێ ئەوە دەگەڕێتەوە، خودا چۆنی بوێ هەر وا دەبێ.

حەمدی لێی پرسیەوە: ئەتوو دەزانی چۆتە کوێ!

نوری گوتی: باشە حەمدی بۆ من دەزانم؟... ئەویش گوتی: بەخودای پێم وابێ بەتووی گوتووە نوری، کە دەچتە کوێ.

ئینجا نوری گوتی: ئەرێ ئەوە بۆ هەریەکە لە ئێمە بەئارەزووی خۆی دێت و دەڕوا ون دەبێ، کەس نالێ و ناپرسێ لە کوێیە، کەچی تۆ ئاوا بەم جۆرەت پێ دەکەوشێ ناوە و دەتەوێ بزانی لە کوێیە!. بەڵام بەخودای نازانم، ئێمە هەر چاومان لە ڕەحمەتی خودایە، دەگەڵ قسانیشدا بەچیلکێکی وردە وردە ئاگری نێو ئاگردانەکەی تێک وەردەدا و دەستی برد جگەرەیەکی دیکەی پێکرد.

لەوەتەی عومەر قادر ڕۆییوە تا ئێستا ئێمە چالاکییەکمان نەنوواندووە، تەنیا کاک حەمید نەبێ کە پێشمەرگەیەکی بەزیبک و زاکون و ئازا و بەجەرگ بوو، ئەویش ئێستا ئەوا بێ سەر و شوێنە. – کەس باسی ئەوەشی نەدەکرد کە بەسەدەها لاوی کوردی خوێن گەرم هاتوونەتە ڕیزی خەبات و پێشمەرگایەتییەوە –

کاک نوری دەیزانی حەمید لە کوێیە بەڵام نەدەکرا لە لای هەموو کەسێکی باس بکات. کاک نوری گوتیە حەمدی، ئەرێ ئەوە تۆ چیت لە حەمیدی گەرەکە ؟!

وەڵامی دایەوە و گوتی: چۆن...! ئەدی ئەویش یەکێک نییە لە ئێمە...! پێشمەرگەیەکی ئازا و دلێر و نەبەزە، لەوەتەی کاک عومەر قادر ڕۆییوە، ئەدی هەر حەمید نەبووە نەخشە و پیلانی داناون و لە هەموانیش سەرکەوتووە...!

کاک نوری سەرێکی بادا و گوتی: لەوانەیە، ئەگەر لێرە بڕۆین و بگەڕێینەوە، پاش دوو ڕۆژی دیکە بزانم و سۆراغی بکەم. هەر دەو دەمەیدا ڕووی خۆی وەرگێڕا و دە خەیاڵانەوە چوو. ئەدی کاک عومەر قادر نەیگوت... ئەگەر شەڕ چەند ساڵێکی تر بەردەوام بێ کەس نامێنێ، ئەوەی بشمێنێ شێت و سەرگەردان و ماڵوێران دەبێ!

کاک نوری زۆر بەدڵتەنگییەوە بەپێشمەرگەکانی گوت:ترووسکەی ئاگرەکەمان تا دێ بەرەو کزی و کوژانەوەیە (مەبەستی شۆڕشەکە بوو).

ئەوە دەبینن ئەو میللەتە هەناسە ساردە هەر هەوڵی ئەوەیەتی خۆی لەگەڵ ئەو ڕژێمەدا ڕابێنێ و بەناچاری باجی خۆی بدات. نوری هەر بەدەم قسانەوە درێژەی دایە و گوتی: خودای گەورە تا کەی تۆ ئەو هەموو زوڵم و زۆرییە قبوڵ دەکەی؟ بەڵام بەدەنگێکی بەرزەوەش گوتی: سەرەڕای هەموو ئەوانەش هەر دەبێ سەرکەوین و هەر لەو دەمەشدا حەمید و کاک عومەر قادری وە بیر هاتنەوە کە هەر ئەم شەو لە دەوروبەری (ئەنگۆرا) یەک دەگرنەوە و تووشی یەکتر دەبنەوە و یەکتر دەبیننەوە.

***

بۆ بەیانی ئەوشەوە، پێشمەرگەکان بەسواری ئەسپ و تفەنگی حوسکە و جانبێزار بەدەستەوە و دەمانچە و نارنجۆک بەبەر پشتێندێوە، بەناو ئەو چیا و چۆڵانەدا دەهاتن و دەچوون و دەسووڕانەوە و چەک و تەقەمەنی دیکەش دەخورجێنێدا بەو لاولای ئەسپاندا کرابوو.

کاک نوری بەپێشمەرگەکانی دەگوت: برادەران ئێستا تورکەکان ئێمە بەدز و جەردە و ڕێگر دەزانن.

(ئۆکران) کە پێشمەرگەیەکی گورج و گۆڵ و چالاک بوو گوتی: ئەوە لە سەرێکەوە زۆر باشە، چونکە ئێمە خواردن و چەک و تەقەمەنیمان چۆن دەست دەکەوێ ئەگەر ڕێ بەلۆرییەکانیان نەگرین کە خواردن و چەک و جبەخانە دەگوێزنەوە و نەیان تەقێنینەوە و تاڵانیان نەکەین. ئەگەر وا نەکەین ئەوا بەیەکجاری دەست بەرهەڵدا دەبن و دەمانخۆن، لێیان گەڕێ ئەوە سوژنی چاڵی چاویانە.

بەڵام لەسەرێکی ترەوە خراپە، خراپییەکی ئەوەیە تا ئێمە زیاتریان پەلامار دەین ئەوان سوپای ژەندرمە و چەک و چۆڵ زیاتر دێننە ناو خاک و وڵاتەکەمان، جا بۆیە چەندە زۆرتر بن، دەرپەڕاندنیان چەند هێندانە زەحمەتترە. کاک عومەر قادر هەروا لەخۆڕا نەیدەگوت، دەبێ پشوومان درێژ بێ، تا بتوانین، خۆمان بۆ شەڕی داهاتوو بەهێز و تەیار بکەین، تا بتوانین بیانشکێنین. جا ئەوە بۆچوونی منە و من وای تێدەگەم. ئۆکران هەر بەسواری وردە وردە خۆی لە کاک نوری نزیک دەکردەوە و بەکاک نوری دەگوت: باشە ئەگەر ئێمە لەو سەر سنوورەوە دەست بەهێرش و پەلاماردان بکەین چ سوودێکی وای هەیە و چمان دەست دەکەوێ؟!. ئەدی ئەگەر سەری نەگرت و شکاین، ڕوو لە کوێ بکەین و بەرەو کوێ بڕۆین، ئێمەی فێرە ناو ئەم شاخ و داخە کوا دەتوانین لە دەشتێ بژین، ئەوە بەچاوی خۆشمان دەبینین کە تورکەکان دەسەڵاتیان بەسەر هەموو لایەکدا دەڕوا و گرتن و لە سێدارەدانی خەڵکیان لە لا بۆتە مووچەی ڕۆژانە. ئەوەتا لە بیر چۆوە کە شێخ سەعید و (٤٦) چل و شەش سەرکردەی کوردیان لە دیاربەکر لە سێدارە دا، لە بیرتان چۆوە کە بەهەزاران پێشمەرگەیان شەهید کرد و خستیاننە زیندانە تاریکەکانیانەوە...؟! خودا دەزانێ ئەو دوژمنە تورکانە هەوڵ دەدەن تەفر و توونامان بکەن و گەل و وڵاتمان تێک بهاڕن.

***

سەرما و سۆڵە و بەند و بەستەڵەکی زستانێ کوردەکانی زۆر شپرزە و شەکەت کرد، بەڵام شکاندنی سوپای تورک وەرەی پێشمەرگەکانی چەند هێندانە بردە سەرێ و بەبۆنەی ئەو سەرکەوتنانەشیانەوە، لە دەوری ئاگری هەڵدەپەڕین و سەمایان دەکرد ناو چیایان کردبووە شایی و لۆغانی سەرکەوتنێ.

حەمدی هەستی کرد ئەوا دوو سوار بەو شەوە بەرەو لای وان دێن، بەبێ ئەوەی بیانناسێ، خۆی لێ لە بۆ سەدان، تا نزیک بوونەوە، کە دیتی ئەو دوو سوارە کاک عومەر قادر و حەمیدن گەڕاونەتەوە، بەزم و ڕەزم و شایی هەڵپەڕین هێندەی دی گەرم بوو. دەستیان کرد بەپێداهەڵگوتنی ئازایەتی و

نەبەردی و سوارچاکی ئەو دووانە، لە خۆشیان هەر هاواریان بوو و دەیانگوت: خۆیەتی، خۆیەتی، یەکێکی دی دەیگوت ئەوە کاک عومەری دوژمن بەزێنە، ئەوە کاک عومەری دوژمن تۆقێنە.

عەلی کەچەڵ تۆپی

پێشمەرگەکان یەکە یەکە بەڕێز و بەڕێزەوە دەهاتن و بەخێرهاتنەوەی کاک عومەر قادریان دەکرد و شانیان ماچ دەکرد. کاک عومەر گوتی: (جیهاد) هەر بەردەوامە، هەر دەبێ سەرکەوین. لە ناو پێشمەرگە و ناو کوردەواری دەنگۆ بڵاو بۆوە کە کاک عومەر قادر سوێندەکەی خۆی گەیاندە جێ و تۆڵەی شێخ سەعیدی لە عەلییە کەچەڵی کردەوە.

دەو دەمەیدا کە کاک عومەر لە نێوانی کاک حەمید و کاک نوریدا دانیشتبوو، خەڵک و پێشمەرگە هەموو هاواریان کردێ و گوتیان چۆنیەتی تۆپینی عەلییە کەچەڵیمان بۆ باس بکە.

کاک عومەر دەستی پێ کرد و گوتی:

هێندێک دەڵێن عەلییە کەچەڵ دەرمانداو کراوە و هەندێک دەڵێن شەیتان دەستی لێ وەشاندووە و گیانی کێشاوە و هێندێکی دی دەڵێن، هەر لە ناو خۆیاندا کوژراوە، بەڵام لە ڕاستیدا کابرایەکی گێل و وێل و مارێک کوشتیان. خەڵکەکە سەیریان بەقسەی کاک عومەر هات. ئینجا گوتی: عەلی دەگەڵ پاسەوانەکانی لە دەوروپشتی شاری خەریکی گەڕان و سووڕانێ بوون چاوی بەپیاوێکی گێل و وێل دەکەوێ و خوداش وای کردووە کەس خۆی لە پیاوی گێل ناگەیەنێ و ئازاری نادا و زۆر شتان دەکات، کەس سزای نادات. جا عەلی ئەو پیاوەی دەگەڵە خۆی دێنێتەوە. عەلی پیاوێکی قەڵەوەی ناشیرن بوو لە قەڵەویان بەرغەبابەی سێ چوار جارانی چرچ و لۆچ لەسەر ملی دەکرد، دەموچاوێکی زۆر گرژ و مۆن و دزێوی هەبوو. ئەگەر دەمی کردبایەوە، ددانەکانی وەدەردەکەوتن کە دەتگوت دەم و ددانی شەیتانە.

عەلی جۆرکەیەکی قایشی هەبوو بەملی خۆیەوە دەکرد و مارێکی تێدا بوو، هەموو جارێ دەری دێنا و تاوێکی گەمە دەگەڵ دەکرد و بەسەر شان و

ملی خۆی دادێنا، بەڵام ددانە ژەهراوییەکانی ئەو مارەیان لە بنەوە ڕاکێشابوون و وەک کرمی بەر بارانیی لێ هاتبوو. گێلە پیاوەکە ناوی (مشمش) بوو، وەک بەردەستێک لە ناو خێوەتەکاندا دەهات و دەچوو. کە عەلی سەرخۆش دەبوو ئەو پیاوە گێلە نوکتەی خۆش و سەیر و سەمەرەی بۆ دەگێڕایەوە و عەلیش لە خۆ دەبۆوە لە خۆشیان و جار جارەش یەک دوو شووڕکی دەگەیاندنە گێلەی. گێلە لە ناو پیاوانی دەوروبەری عەلییە کەچەڵی زۆر خۆشەویست بوو، چونکە بەزم و ڕەزمی ڕۆژانەیان بەوییەوە بوو.

ڕۆژێکیان مشمش خەریک دەبێ لێرە و لەوێ لە ناو کەڵەک و بن بەردان مارێکی وەبینێ و بیگرێ و دە جۆڕکەی کا، کە ژەندرمەکانی عەلی دەیبینن، هەر بەشەقان وە پێش خۆی دەدەن و دەیهێننەوە لای عەلی و پێی دەڵێن، کە گێلەش خەریکی مار گرتن و بەخێو کردنێیە وەک تۆ. عەلی زۆری ڕق لە مشمش هەڵدەستێ و دەڵێ: هەی کوڕی دێڵەسەی لە من بەولاوە کێ هەیە بتوانێ ماری ڕاگرێ و بەخێوی کات. ئەدی نازانی ئەگەر ماری ڕاگری ڕۆژێکی پێتەوە دەدات و دەت تۆپێنێ... بۆیە مشمشی دایە بەر شەقان و پێی گوت: هەی سەیە، وەرە دانیشە هەقایەتێکم بۆ بکە... مشمش بەترس و لەرزەوە لەسەر چۆکان بەرامبەر عەلی دادەنیشێ و دەست پێ دەکا. کە ئەو دەست بەگێڕانەوەی هەقایەتەکەی دەکات، عەلیش پێکێ تێ دەکات و دەست بەئارەق خواردنەوێ دەکا. مشمش دەیگێڕایەوە کە، جارێکیان پیاوێک هەبوو ناوی (کۆداش) بوو، خەریک دەبێ جلوبەرگەکانی خۆی بشوات، لە پڕ پیاوێک لە دەرگا دەدا و بەکۆداشی دەڵێ: ئەوە من ئەو تەرمەم بۆ هێناوی، تا سەر و ڕیشی جوان بتراشی و بەئاوی گەرمیش پاک و خاوێن بیشۆی و پاشان لە جاوی سپی وەرپێچی، ئەودەم کە لێبوویەوە، بانگم کە، تا بێم بیبەم و لە گۆڕستانێی بنێژم.

کۆداش گوتی: ئەوە نابینی جلوبەرگەکانی خۆم دەشۆم، بەڵام هەر قەیدی نییە، لە ڕاهی خودا، لەسەر ئەو تەختە شۆرەی دانێ دەیشۆم و کە لێشبوومەوە بانگت دەکەم.

کۆداش بانگی کابرای کردەوە و پێی گوت: ئەوەندە قوماشە بەشی خەڵاتی ئەو پیاوە ناکات. بەداخەوە ئاوە گەرمەکەشم لێ خەسار کرد. ئینجا کۆداش هێنای تەرمی مردووەکەی لەناو جۆگە ئاوێدا ڕاکێشا، تا بۆگەن نەکا.

کەس نازانێ ئەو مردووە کێیە، دزە، جەردە و ڕێگرە، لەسەر ڕێیە دیتراوەتەوە و بەس کەسیش نازانێ کێیە و چ کارەیە، لەبەر ئەوەشیان هەڵگرتۆتەوە، چونکە نابێ تەرمی مردوو هەروا لە گۆڕێ فڕێدرێت، با نەناسراویش بێت، هەر دەبێ بەخاک بسپێردرێت.

ئەوجا کۆداش گوتی: کاتێ کە تەرمەکەم دەشوشت، جندووکە بەدەم گۆرانی گوتنێوە هاتن و تەرمەکەیان بڵند کرد و گوێم لێیان بوو دەیان گوت، پیاوێکی باش بوو، کابرای هێنابووی گوتی... کۆداش درۆ دەکات، وەک من بزانم پیاوێکی خراپ بوو.

کۆداش گوتی: مادامەکی وایە بڕۆن ئەوە لە ناو جۆگەی ئاوێدایە بیهێننە دەرێ و بڕۆن لە گۆڕستانێیدا بنێژن، تا شتێکیشی لە ئێوە نەدزیوە.

عەلییە کەچەڵ دەستی کرد بەقاقای پێکەنینێ و گوتی: باشە مشمش، کۆداشیش ئاوا هەروەک تۆ زیرەک بوو.

عەلی بەسەرخۆشییەوە دەجێیدا خەوی لێ کەوت.

بەرەبەیانی، هێشتا هەر تاریکان بوو عەلی زیڕەیەکی لێ هەستا و نۆبەتدارەکانی هەموو گوێیان لێی بوو، بەڵام گوتیان ئەوە ڕەنگە شەیتانی چووبێتە کەوڵی و ئازاری بدات. با هەر نەبێ سەرێکی لە خێوەتەکەی خوار کەینەوە بزانین چ باسە.

حوسێن و موحەممەد و موحەممەد عەلی، ڕایانکرد، دیتیان ئەوا عەلییە کەچەڵ وەک ئاژەڵێکی مردارەوە بوو لەسەر عەردی پان ڕابووە و دەمی بەش بۆتەوە و مارەکەش کەوتۆتە لای بن هەنگڵییەوە، نۆبەتدارەکان هەر خێرا مارەکەیان لێ دوور خستەوە، بەڵام کار لە کار ترازابوو. هەموو پێیان وابوو کە ئەوە شەیتان ددانە ژەهراوییەکانی بۆ مارەکە هێناوەتەوە و ئەویش

بەعەلییەوە داوە، کەس گومانی بۆ مشمشی نەدەچوو کە بەمارێکی دیکە عەلی کوشتبێ. لەبەر ئالۆز و بلۆزی و دەستە پاچەی کەس نەپرژایە سەر مشمشی. بێگومان نە بۆ خۆیان و نە شەیتان هیچ کامێکیان عەلیان نەکوشت، ئەو پیاوە گێلە نەبێ.

دەو دەمیدا کاک نوری هەڵیدایە و گوتی ئەو گێلە پیاوەش کاک عومەر بوو. بەڵێ کاک عومەریش ددانی پێدانا کە ئەو بووە.

پاش چەند مانگێک کوردێکی خائین (زۆڵە کوردێک) کە دەستی لەگەڵ سوپای تورکان تێکەڵ کردبوو هات و خۆی تەسلیم کرد.

پێشمەرگەکان بەسواری بەنێوان ڕێچکەی جۆزەرداندا دەچوونە گوندی، چونکە هێندێک گوند هەبوون کەوتبوونە لاپەڕێ شاخییەوە و دوور بوو لە ژەندرمەی تورکانەوە، مەگەر یەکێک هەواڵی دابایە تورکان، ئەو دەمی ئەوان لەوێ گیر نەدەبوون و دەهاتنەوە نێو شاخی. منداڵانی ئەو گوندانە حەزیان دەکرد هەمیشە ئەو پێشمەرگانەیان هەر لە ناو بن، چونکە زۆر جارانیان ناوی پێشمەرگە بیستبۆوە و کە دەهاتنە گوندیش چاویان پێ دەکەوتن و ئەوانیش پێیان خۆش بوو لە دوارۆژدا کە گەورە بوون ببنە پێشمەرگە و کاتی نان خواردنێ تفەنگەکانیان لە تەنیشت خۆیانەوە دانێن.

یەکێک دێت:

ئەحمەد لە کەلێنی دەرکێوەیرا ڕوانی و هەواڵی دانێ کە ئەو پیاوەی چاوەڕوانی دەکەن وا گەییە جێ. پاشان ئەحمەد چووە دەرێ و لەسەر تەپۆلکێکی پشت خانووە بەردەکانەوە کە هەر چوار دەورەی قەرسیلە جۆ بوو، زۆر بەوریاییەوە بەدووربینێ کەوتە تەماشای ئەو دەوروبەر و تەلانانە و لەو ڕێچکە باریکانەوە سوارێکی بەدی کرد، بۆیە هەر خێرا خۆی لە منداڵە وردەکان تووڕە کرد کە هەریەکەیان بچتەوە ماڵە خۆی دەرکە و پەنجەران داخەن، بۆیەش ئافرەتان هەموو پەنجەرەی ماڵەکانیان پێوەدا.

مەلا گوتی، بەخودای، ئەوە ڕاست خۆیەتی، ئەوە چۆنت دەزانی دەگەڕێتەوە!؟

کاک عومەر زەردەیەکی هاتە سەر لێوان بەڵام هیچ شتێکیشی دەربارەی ئەمە نەدرکاند، چونکە ئەو خەفیەی خۆی هەبوو، و لەو وڵاتە شاخاوییەدا زۆر کەم هەبوو شتێک ڕوویدات و ئەو پێ نەزانێ.

زۆری نەخایاند، سوارەکەی بەسواری ئەسپێکی سپییەوە لە یەکەم دەرگای ماڵی ئەو گوندەی دا، بەڵام کەس دەرگای لێ نەکردەوە. خەڵکی هەوڵیان دەدا گوێیان لە دەنگی بێت بەڵام بێ هوودە بوو. تا هات لە دەرگای سێهەمین ماڵی گوندی دا، لەوێش کەس نەیکردەوە، بۆیە سەری جڵەوێی هەڵەنگاوت و چووە سەر جۆبە و لە ئەسپەکەی دابەزی و بەگۆڵمێ تێر و پڕی ئاو خواردەوە. پاشان ڕووی لە ماڵێ (ئیمام)ی کرد، دیتی ئەوا پیاو ڕیزا و ڕیز دانیشتوون و لە دەرکێوە دەڕوانن. گوتی: ئەی ئیمام تکات لێ دەکەم ئەوە سێ ڕۆژە زادم لەت نەکردووە، بەنێو ئەو شاخ و داخانەدا هاتووم زۆرم برسییە، ئەگەر شتێکم بدەنێ.

بەڵام (ئیمام) ڕووی خۆی وەرگێڕا و پەنجەی خستە لێوی، یانی (بیر دەکاتەوە) بەڵام فەرمووی نەکرد. پیاوەی میوان و غەریبە بەسەرسوڕمانەوە دە ڕێگای گوندییەوە ڕامابوو دەیدیت ئەوە ئەسپ لە پشت ماڵان بەستراونەتەوە و کەچی ناو گوندیش کش و مات و بێدەنگە. جارێکی دیش غەریبە ڕووی لە ئیمامی کردەوە و گوتی:

ئەی (ئیمام) من (کۆستایەمەک)م هاتووم سزای گوناهەکانم وەرگرم.

ئەوجا (ئیمام) سونگی دەرکەی ڕاکێشا و کاک عومەر و پێشمەرگەکانی چوونە دەرێ، کۆستایەمەک ڕەنگی زەرد هەڵگەڕا. کاک عومەر قادریش هەرگیز چاوەڕێی ئەوە نەبوو کە (کۆستایەمەک) ئاوا لێرە هەڵتۆقێ و وەدەرکەوێ. بۆیە یەکسەر فەرمانی دا دەست و پێی ببەستنەوە و بیهاوێنە زیندانێ، چونکە خائن تا دەمرێ ئەو خووەی بەرنادا و هەر خائینە.

کاک عومەر قادر لە کۆبوونەوەی لەگەڵ پێشمەرگەکانیدا گوتی: بەگوێرەی شەریعەت و ڕێوڕەسم و خووڕەوشتی پێشینانیشمان: (ئەو کەسەی خیانەت لە گەل و نیشتمانی خۆی بکات دەبێ زیندە بەچاڵ بکرێت).

کاک عومەر قادر هاواری کردە کۆستایەمەک و پێی گوت ئەرێ گوێت لێیە؟

کۆستایەمەک لە پەنجەرەی زیندانێوە دووبارەی کردەوە و گوتی: من بۆیە هاتووم سزا بدرێم و شەریعەت و داب و دەستوورمان چۆنە بەسزای خۆمم بگەیەنن، چونکە من دوژمنم هێنایە ناو وڵات و خاک و ئاوی باو و باپیرمان و دژی ئێوەم شەڕ کرد و لەگەڵ دوژمندا کانیەکانم تەقاندنەوە و خانوو و دەغڵ و دان و دار و درەخت و مەڕ و ماڵاتم سووتاندن و وێرانم کردن، من ددان بەهەموو ئەوانەدا دەنێم و دەزانم کە تاوانبارم و دەبێ سزا بدرێم. دیسانەوە لە پشت پەنجەرەی زیندانێوە، بەدەنگێکی زۆر ناساز گوتی: بەڵام دەبێ بەگوێرەی قورئان و شەریعەتم لەگەڵدا بکەن و نابێ لێی لادەن. ئەدی ئەوە نییە شەرع دەڵێ، ئەو کەسەی دەستی لە باوکی ڕاست کاتەوە دەبێ سزای مەرگی بدرێ...!؟. جا بۆیە داواتان لێ دەکەم کە هەردوو کوڕەکانم لەسەر گۆڕەکەم بکوژرێن. چونکە کوڕەکانم هاتنە پاڵ ئێوە و لەگەڵ ئێوەدا دژی من جووڵانەوە و خەباتیان کرد.

دەستێکیان کەوتە ئەو لا و یەکێکیان کەوتە ئەو لا و تێمان، چونکە ئەو وڵاتە لەسەر دەستووری قورئان و پەیڕەوی شەریعەت دەڕوا و ناشتوانن لێی لادەن. بەڵام کۆستایەمەک بەوەی نەدەزانی کە کوڕێکیانی لە شۆڕشدا شەهید بووە و هەر یەکێکیان ماوە و ئەویش لە ڕیزی برا پێشمەرگەکانیدا ڕاوەستاوە.

کاک عومەر قادر ڕووی لە کوڕەکەی کرد و گوتی: خۆ ئەوە بۆ خۆت گوێت لێیە. کاک عومەر هەوڵی دا هەر چۆنێک بووە ڕێگایەک بدۆزێتەوە، ئەو کوڕەی پێ لە مردن ڕزگار کات. بەڵام کۆستایەمەک گوتیەوە، ئەو کەسەی دەستوور و یاسای ئیسلام جێبەجێ بکات نابێ لێی لادات و هیچ جیاوازییەک بکات.

ئەوجا لە ناو گوندی، کوڕوکاڵ هاتن و چاڵێکیان لێدا و وەستا یەمەکیان بەزیندیە چاوان زیندە بەچاڵ کرد و هەر دەو دەمەیدا عومەر قادر بەناو دەغڵودانیدا بەشاخ و داخی هەڵگەڕا و ئەوێی بەجێ هێشت، چونکە

چاوی بەرایی ئەوەی نەدەدا لە پێش چاوی خۆی یەکێک لە هەڤاڵەکانی لەگەڵ خائینێکدا بمرێ.

تێبینی:

خوێنەری بەڕێز، من وەکو وەرگێڕێک زۆر بەئەمانەتەوە ئەوەم لە ئەڵمانییەکەیەوە وەرگێڕاوەتەوە سەر زمانی کوردی و لەوێدا وا هاتووە، دەنا هەرگیز لەو باوەڕەدا نیم ئەو جۆرە یاسا و ڕێسا و دەستوور و شەریعەتە لە قورئان و ئیسلامدا هەبێ کوڕ بەگوناهی باوکی و باوک بەگوناهی کوڕ و یا هەر کەسێکی دی بەگوناهی کەسێکی دییەوە سزا بدرێت.

-وەرگێڕ-

پاژی چوارەم

کاک عومەر بانگی خەباتێکی سەرلەنوێ دەدات، بەڵام سەربەستی سەردەنێتەوە (دەمرێ):

سێ ساڵی ڕەبەق بەسەر مردنی عەلی کەچەڵیدا ڕابردبوو، کاک عومەر قادر دەگەڵ نوری حەمیدیدا پێکەوە لە چایخانێکی نزیک سنووری عیراقێوە دانیشتبوون، ئەو دەمی ئاریشەی سنووری نێوان تورکیا و عێراقی لێک هەڵنەبڕابوو و ئەو ناوچەیە هەروا وەک خۆی مابۆوە و بەهیچ لایەکیدا نەکەوتبوو و وەکو ناوچەیەکی بێ لایەن (منطقة الحیاد) وا بوو.

بەرە بەری خۆرئاوایە بوو سامالێکی شین و هەوایەکی سارد تازە دەهات وردە وردە دەستی پێ دەکرد. پیاوان دەستیان کرد بەکۆبوونەوە و یەک دەنگ بڕیاریان دا بەدەم ئەو بانگ و بانگەوازەی کاک عومەرەوە بچن و بەدڵ و بەگیان ئامادەی فەرمان بن. ئەو بڕیارەیان بەگوێی کاک عومەر قادری سەرۆک گەیشتەوە. کاک نوری گوتی: ئەوجارەیان دەبێ تورکەکان بزانن کە لێرە کەشوهەوایەکی دی دروست بووە، چونکە تورکەکان دەڵێن ئەو جەردە و ڕێگرە کوردانە دەبێ فێرە خوو و ڕەوشتی باش بکرێن.

کاک عومەر قادر گوتی: بەخودا ڕاستییەکەی ئەوەیە، کە ئەوان ئێمە بەجەردە و ڕێگر دادەنێن بۆیە هەموو ئەو ناوچە کوردەوارییانەیان ئاوا کاول و وێران و خاپوور کرد. بەڵام ئەوەش بۆ ئێمە هەر باشە، چونکە تورکەکانیش دەگەڵ سوریا و عێراقێدا هەرگیز لە ئاشتی و ئاسوودەییدا ناژین. دەبێ ئێمە هەمیشە کارێکی وا بکەین، هەر ڕۆژە یەکێکیان ئەویدیان بەئاریشەی سنوورەوە تاوانبار کەن.

ئەوجا کاک نوری بەپێکەنین و ڕوویەکی خۆشەوە گوتی: زۆر بەختەوەرم بەسەرکردایەتیت و داوا لە خودای دەکەم هەر بۆمان بمێنی.

کاک عومەر زۆری سوپاسی هەڤاڵ نوری کرد و یەکسەر هەستایە سەر پێیان و دەقیقەیەک بۆ گیانی پاک و نەمری شەهیدان ڕاوەستان و پاشان ئەو بێدەنگی ماتییەیان شکاند و گوتی: شەهیدانی کورد هەرگیزا و هەرگیز دەنگ و ناو و ناوبانگیان نامرێ و سەرشۆڕی و مردن هەر بۆ

دوژمنانە. لە کۆبوونەوەی بەراییدا کاک عومەر گوتی: فەرەنسا لە پشت سوریایە و بەریتانیا لە پشت عێراق. تورکەکانیش دەسەڵاتیان بەسەر ئێمەدا هەیە، چونکە کەس نییە دەستیان بگرێ، بۆیە دەتوانن ئەو وڵاتەی ئێمە داگیر بکەن و ئەو گەلی کوردەمان لە ناو بەرن و ئازادی لێ زەوت بکەن و سەربەستییەکەی بکوژن. خۆ ئێمە هەر دەمرین، توخوا دەبا لە ڕێی تێکۆشان و خەباتدا بمرین و هەرگیز سەرشۆڕ نەکەین. ئێمە پەیمانی نیشتمانێکی سەربەخۆیان پێ داین، بەڵام وا دیارە تا ئێستا هەر فرت و فێڵە و چ بە چ نەکراوە. ئینگلیز پەیمانیشی بەئاسوورییەکان دا وڵاتێکی نەتەوەیی (قەومی)یان بۆ دابنێ، بەڵام عەرەبەکان ئاسوورییەکانیان قڕ کردن، لەگەڵ ئەوەشدا کە ئینگلیز دەیتوانی بەرگرییان لێ بکات و نەهێڵێ ئاوا قڕانیان تێخەن. کاک نوریش بەدەنگێکی بەرزەوە گوتی: جا باشە هەتا ئێستا چ بەڵێن و پەیمانێکیان بەجێ هێناوە؟! بۆ سوێندخۆرەکان (حلفاء) سەربڕینی ئەرمەنییانیان ڕاگرت؟ هانی دەربەدەرکردنی یۆنانییەکانی تورکیایان نەدا؟! خۆ بەچاوی خۆمان دیتمان یۆنانییەکان چیان بەسەر هات. کاک عومەر چایەکەی تەواو کرد و دەستی بەقسان کردەوە: لە شەڕی گەورەی جیهانی هەبوون بەخۆشی و بەسوپاسەوە دەستی درێژ دەکرد و یارمەتی چەکی لە ئێمە وەردەگرت و کە شەڕیش تەواو بوو لە کۆمەڵەی نێو دەوڵەتان (عصبة الامم)دا، لێمان ڕاست بوونەوە و گوتیان، ئەو گەلە دڕندە و کێوییانە چۆن دەتوانن کاروباری فەرمانڕەوایی خۆیان بەڕێوەبەرن و هەموو دەمێ هەر خەریکی شەڕ و شۆڕ و ئاژاوەن! ئەوەتا ئەمڕۆ خاک و گەلی کورد کراوەتە پێنج بەش و هەر بەشەی لە ژێر فەرمانڕەوایی ڕژێمێکی بێگانەدایە و گەلی کورد بۆ خۆی هیچی بەدەست نییە. جا پرسیار لە ئێوە دەکەم:

کوا ئەو پەیمانانەی پێیان دابووین و هەر لەو دەمەشدا سەری بڵند کرد و دە ئاسمانی کوردستانی هەڵڕوانی، هەروەک تەماشای ئاسمانی هەر پێنج بەشەکە بکات. دیسانەوە گوتی: ئەو گەلەی ئێمە، تا ئاوا لە ژێر چەپۆکی تورک و فارس و سوریا و عێراق و ڕووسدا بژی، نابێ هەدا بدەین و بسرەوین و واز لە خەبات و تێکۆشان بێنین، ئەگەر بۆ خۆمان غەمێکی لە

خۆمان نەخۆین، کێ هەیە غەم لە ئێمە بخوا...! ئەوانەم هەموو لە دڵەوەیە و بەڕاستیمە. ئەو وڵاتە ئەوروپییانە سەیریان بەوە دێ، کە ئەم کوردستانە دابەشکراوەی سەر ئەو چەند وڵاتانە چۆن و هەمیشە و بێ وچان واز لە خەبات و تێکۆشان ناهێنن و لە چ جێیی ئەو وڵاتانەدا ئاسوودەییان نەهێشتووە.

هەرچەندە و بەردەوامیش هەوڵی ئەوەیانە کە دەنگ و ڕەنگی خەبات و تێکۆشانمان بسڕنەوە و شۆڕشمان لێ قەدەغە بکەن و نەیەڵن دەنگمان بەجیهانی دەرەوە ڕابگا، بەڵام ئێمەی کورد دە تا دێر زەمانێکی دوور و درێژ هەوڵدەین دەنگی شۆڕش و خەبات و تێکۆشانمان بگەیەنینە گوێی جیهانییان و تێیان بگەیەنین و پێیان بڵێین، کە ئێمەی کوردین لە بیر کراوین.

کێ هەیە لەوە بگات و گوێ شل کات تا بزانێ ئەو هەموو دەردی سەری و ناخۆشی و گیروگرفتانەی گەلی کوردی تێدایە، هەمووی هەر هەوڵی ڕزگارییە و هاتنە دەریەتی لە ژێر دەستی ڕژێمی بێگانە و هەرگیز شەڕفرۆش و جەردە و ڕێگر نییە و بەڵکە هەمیشە داوای ئاشتی و سەربەستی و ژیانێکی مرۆڤانەی ئاسوودە دەکات، تا ئەو (١٥) پازدە ملیۆنە کوردەش وڵاتێکی سەربەخۆی خۆیان هەبێت!!.

خاکی کوردستان پڕی سەروەت و سامانی سروشتی وەک: نەوت و ئاسن و نیکل و گۆگرد و مس و کەپەر و بەروبوومی کشتوکاڵە، کەچی کە قسە دێتە قسان... لە دانوسانانداا، ئەوە ئیدی خۆ گێل دەکەن و وەک ئەو کوردستانە بیابانێکی وشک و برینگ و قاقڕ بێت و جێی ژیان و گوزەران نەبێت و هەرچی سامانێکی سروشتییە لێی بێ بەش بێت.

بەڵام ئەو شۆڕشە، بەسەرکردایەتی شێخ سەعید سەلماندی کە پیاوی هێندە مەرد هەن گیانی خۆیان تەرخان بکەن، تا وشەی ئۆتۆنۆمی (حوکمی زاتی) بخەنە نێو فەرهەنگ (قاموس)ی دبلۆماسییەوە و سوور بێ لەسەر چەسپاندنی.

جێی داخە، کە خۆشەویستی و تەبایی بای هێندێ نییە بتوانێ ئەم گەلە

زۆرلێکراوە بگەیەنێتەوە یەک و پێکەوەیان جۆش بدا، تەنیا هەر چەوساندنەوەیە وای کردووە ئەم گەلە بەئاسانتری بگەیەنێتەوە یەک و لێکی گرێ بداتەوە. ئەوەتا بەهەزاران کەس لەگەڵ شێخ سەعیددا بوون و ئەوا ئیمڕۆش ئێمە بەهەزاران کەس دەبین و پاش یەک دووساڵی دیش لە هەموو بەشەکانی دیکەی کوردستانەوە خۆ ئامادە دەکەن و چەک و فیشەک و تەقەمەنی و ئازووقە لێرە و لەوێ دە کونە ئەشکەوتاندا دەشێرنەوە، بەتایبەتی عەشیرەتە کوردەکانی عێراقێ و چاوەڕێی هەل دەکەن تا بێنە مەیدانێ و دەست پێ بکەن. لەو لاشەوە فارسەکان هەموو فشارێکیان بۆ سەر کوردستانی ئێرانێ هێناوە و لە لایەکی دیشەوە ئەوەتا بەسەدان کورد لە ڕووسیاوە، لە ماوەی ئەو دوو مانگانەدا بەلێشاو ڕژانە ناو شۆڕشەکەمانەوە و هاتنە ڕیزی ڕزگاری ئەم نیشتمانە.

خۆ ئەو هەموو زۆری و زۆردارییەی ئەو تورکانە و چەوساندنەوەی ئەو هەموو گوند و وڵاتی کوردەوارییە بەچاوی خۆتان دەبینن، بەدەست ئەو تورکانەی کە لە جێ و ڕێ و وڵاتی خۆیاندا کەس بەهیچیان نازانێ. ئەوەش باشە، تا زۆر و ستەمی ئەو تورکانە توند و تیژ و بەر بڵاوتر بێت لە ناو کوردەواریدا، ئێمە ئەو خەڵکە کوردانەمان زیاتر دەگەڵدا دەبن و پاڵمان وێ دەدەن... ئەم وتارەی کاک عومەر قادر کە لەگەڵ ئەندامانی لیژنەی پێشمەرگەدا گوتی... نزیکەی کاتژمێرێکی تەواوی وەخراند و هەموو لایەکیشیان زۆر بەڕێزەوە گوێیان بۆ شل کرد.

لەگەڵ ئەوەشدا کاک عومەر کوردێکی بێ شوێن و جێگای خۆی بوو، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا توانی سەرکردایەتی شۆڕش و ڕاپەڕینێکی نوێ ڕێک بخاتەوە و ئەمجارە لە سنووری خۆشیان بەولاوەتر بۆ سنوورەکانی بەشەکانی دیکەی کوردستان تێپەڕێنن و پەیوەندی بەکوردپەروەرانی ئەو بەشانەشەوە بکات. جێ و ڕێی خۆی هەمیشە لە ژێر چاودێری پێشمەرگەدا دەپارێزرا. کاک عومەر قادر و پێشمەرگەکانیش هێندە شارەزای سنوورەکان و ئەم دیو ئەو دیوی کوردستان ببوون و وایان لەبەر کردبوو هەر دەتگوت ئەوە بە ڕاستە (مسطرة) لەسەر کاغەز نەخشە کێشراوە و زۆر

ئازادانە دەیانتوانی بەناو ئەو شاخ و داخ و گوند و ناو کوردەوارییەدا بێن و بچن و بسووڕێنەوە و ئازووقە و پیتاکی پارە و پوول و چەک و تەقەمەنییان دەستکەوێ و پەلاماری سوپای تورکان بدەن و دەسکەوتان وەدەست بێنن. هەروەک داب و نەریتی خۆشیان زۆر جاران کەوشەنیان دەبەزاند و ئاودیوی سنوورەکانی ئێران و عێراقان دەبوون و، بەتەواوی چەکەکانیانەوە دەچوون و لەوێش زۆر جاران پەلاماری سوپای ئێران و عێراقانیشیان دەدا.

کاک عومەر قادر دەیگوت، دەبێ ئێمە بەهەموو شێوەیەک هەوڵی ئەوەمان بێت کە خەبات و تێکۆشانمان ڕۆژ بەڕۆژ پتەوتر بێت و بەرەو پێشەوەتر بڕوات، ئێمە ناتوانین سوپایەکی ڕێکخراوی گەورە دابمەزرێنین و لە بەرەیەکی شەڕدا بەرسینگەی سوپای دوژمنی پێ بکەین، چونکە ئەو دەمی دوژمن دەتوانێ زەفەرمان پێ بەرێت و لە هەر چوار لاوە ئابڵوقەماندات و لەو نێو چیا و کێو و بەندەنانەدا وەگیرمان بێنێ و یەکمان نەکاتەوە برای ئەوی دی بۆیە نابێ کارێکی وا بکەین ئەمجارەش بیدۆڕێنین. کاک عومەر لەو هەموو شەڕ و شۆڕ و جیهاد و بیر و باوەڕە سیاسی و ستراتیژییانەوە، ئەزموونێکی زۆری وەسەریەک نابوو تا بڵێی زانا و دانا و شارەزا ببوو، هەر بۆیەش هەوڵی دەدا هەڵەیەکی بچکۆلە نەبێتە هۆی کارەساتێکی گەورە و لەناوبردنەوەی دووبارەکیان.

ئەو وای بەباش دەزانی و بیروبۆچوونی وابوو ئەوانەی کە لەگەڵیدا بوون و دەیانزانی لە خۆیان ناترسن و ژەندرمەی تورکانیان بەدوادا ناگەڕێن و ناویان نییە، با بگەڕێنەوە ناو شار و گوند و لادێ و ئاوەدانییەکان و خەریکی کار و کاسبی و بەرهەمی کشتوکاڵی بن و لە ژێرەوەش ڕێکخراوی ناوخۆیی (التنظيم الداخلي) بن و یارمەتی شۆڕش بدەن، کە زۆر لەوە باشترە من بێم سوپایەکی چەند هەزار کەسی لە نێو ئەو دار و بەرد و چیا و چۆڵە بێنم و بەرم، کە ناشتوانم ئەوە هەر بکەم و بۆ خۆشتان ئەمە چاک دەزانن و ئاگاتان لێیە.

بەڵام کاک نوری لەگەڵ ئەو بیر و بۆچوونانە نەبوو و بەکاک عومەری

گوت: پێم وا بێ تۆ خۆت دەخەیە بەر مەترسییەکی گەورەوە، باشە تۆ دڵنیای لەوەی کە ئەو خەڵکە لە ناو ئەو شار و گوند و لادێ و ئاواییانەدا بەئەمەک دەبن و دەگەڵماندا دەمێننەوە؟!. بەڵام ئەگەر ئەو خەڵکە هەروا دەنێو ئەو شاخ و داخ و کێوانەدا بن، ئەوە زۆر بەباشی دەتوانی چاودێریان بکەیت و لە ژێر ڕکێف و جڵەوی خۆتدا بن. بۆیەش ڕەخنەی لەو بیر و بۆچوونانە هەبوو، چونکە ئەو ئەزموونێکی زۆری لەسەر ئەو جۆرە کاروبارانەدا هەبوو.

چوو منداڵێکی هێنا و گوتی: (وا چاکە پیاو متمانە بەیەکێک بکات چاری ناچار بێ، نەک بەیەکێک کە چاری ناچار نەبێ). من وا بیر دەکەمەوە و واشی بۆ دەچم، کە ئەوڕۆ سەدەها کەسی وەکو کۆستایەمەک هەن ئەگەر هەلیان بۆ هەڵکەوێ خوێنت دەکەنە کاسەوە، و ئەو دە هەزار مسقاڵە زێڕەی تورکانت لە بیر نەچێ کە پارەیەکی کەم نییە و بۆ سەری تۆیان تەرخان کردووە.

کاک عومەر لەو دوو سێ ساڵانەی ڕابردوودا چەند جارێکان تێ کەوتبوو بەڵام بەسەیری ڕزگاری ببوو. جا بۆیە هەر خۆی لەبەر خۆیەوە پێدەکەنی و دەیگوت: من باوەڕم بەخودای گەورە هەیە و هەر ئەویشە دەمانپارێزێ، و هەتا ئەو خەنجەرەشم بەبەرپشتێوە بێ دڵنیام هیچ کوردێک خیانەتم لێ ناکات.

کاک نوری گوتی: کاک عومەر...! سەرەڕای ئەوەش دەبێ تۆ زۆر ئاگات لە خۆت بێت، چونکە ئەو شۆڕشە ڕاستەوخۆ بەتۆوە بەندە و تایبەتە بەتۆوە. کوا کێ هەیە لە ئێمە بتوانێ بەردەوامی بەو شۆڕشە بدات و وەک تۆ گوێڕایەڵی لێ بکرێت. خۆ تۆ هەر وا لە خۆوە نەوەی شێخ سەعید نیت. بەشێکی زۆر گەورەی پیرۆزیی ئەو زاتە بۆ تۆ بەجێماوە.

کاک عومەر قادر پیاوێکی کەڵەگەتی چوار شانەی چاو و برۆ ڕەش بوو، لاوێکی لێهاتووی قۆز بوو. لە جێگای ڕاست بۆوە دەستی بڵند کرد و تەماشایەکی ئەو لاولای کرد، بەڕاستی سەرۆکێکی لێهاتووی شۆڕشی کوردە و تا هەتایەش ناو و ناوبانگی وەک پاڵەوانێک لە مێژوودا

دەنووسرێ. دوایە بەکاک نوری گوت: ئێمە هەر ئەم شەو دەبێ بەسواری بگەینە نێوان پێشخابوور و دهۆک و پێشوازی لەو کوردە نیشتمانپەروەرانە بکەین کە دێنە ناو شۆڕشەوە و بەشداری لە خەبات دەکەن.

***

دوای چەند هەفتە و چەند مانگێک دەستیان کرد بەدەستنیشانکردن و دیاریکردنی ئەو پێشمەرگانەی لەو شۆڕشە نوێیەی کاک عومەردا بەشداری دەکەن، گەڕان بەدوای ئەو کەسانەدا کە پێشتر شەهیدیان داوە و باوک و برا و ئامۆزایان شەهید بووە، چونکە ئەوانە لە پێشتر بوون بۆ هاتنە ناو ریزی پێشمەرگە و شۆڕشەوە، چونکە ئەوانە هەموو بەهەموو بیروباوەڕ و دڵێکەوە لەگەڵن بۆ تۆڵە.

کاک عومەر هەوڵی دا پێشمەرگەکان دەستە دەستە دابەش بکات، چونکە بەم جۆرە سەرپەرشتی و ئاگادارییان بۆ وان زۆر ئاسانتر بوو، ئەمە لە لایەکەوە، لە لایەکی دیشەوە وەک جندووکە دەیانتوانی لە هەر ناوچەیەک کە بۆ خۆیان دەیانەوێ تێیدا قوت ببنەوە و بەدەستکراوەیی بەناو وڵایەتەکاندا بێن و بچن. ئەو کوردانەی لە شار و گوندەکانیشن دڵسۆزانە دەتوانن دەستی یارمەتی بۆ برا پێشمەرگەکانی کاک عومەر قادر درێژ بکەن.

کاک عومەر هیچ جێگایەکی دیاریکراویشی بۆ خۆی دەستنیشان نەکردبوو، بۆ یەکتر دیتن و ڕاوێژکردن و ئەو قسەیەی کاک نوریشی خستە پشت گوێی کە پێی گوتبوو تورکەکان ئەوەندەیان پارەی سەری تەرخان کردووە، (چونکە ئەو هەموو دەمێ ئامادەی ئەوە بوو کە گیانی خۆی لە ڕێی خەبات و تێکۆشاندا لە پێناو کورد و کوردستاندا دابنێ، بەو مەرجەی نەکەوێتە بەردەستی خائین و بەدەستی پیاوی نامەرد لە ناو نەچێ.)

***

پیلانەکانی شۆڕشی ئەمجارە سەری لە تورکان تێکدا و لێیان شێوا، چونکە هیچ کاتێ زانیاری و هەواڵی پێشمەرگەکانیان وەک جاران بۆ نەدەهات و قسە و هەواڵی ڕاستیان پێ نەدەگەیشت. کە لە خەڵکیان

دەپرسی، یەکێک دەیگوت پەنجا سوارم دیوە و ئەوی دی دەیگوت من لە (١٠٠) سەد چەکدارم زیاتر دیوە و یەکێکی دی سوێندی دەخوارد کە بەچاوی خۆی (٣٠٠) سێ سەد چەکداری سوارەی دیون کە بەسەر پردێدا پەڕیونەوە، لە ڕاستیشدا هیچ دەستەیەک ژمارەی پێشمەرگەکانی نەدەگەیشتنە (٢٠) بیست کەس.

***

کاک عومەر و هەڤاڵ حەمید لە قەد پاڵی شاخێک دانیشتبوون. کاک حەمید گوتی: زانیوتە دەڵێن لە ئەستەمبوڵێ، هەوڵی کوشتنی کەمال پاشایان داوە؟

کاک حەمید بەدەم پاڵدانەوێوە هەر دەیگوت: بڵێی ئەوە وابێ، خۆ ئەو کابرایە پیاوی وای هەبوون دەستیان بەزاری شێردا دەکرد، ئەدی هەر بەقسەی ئەو، ئەو پیاوانەی نەبوون کە چەندین کەسیان لەسەر (پردی گەلاتە) لە سێدارە دا، و هەر ئەوانیش نەبوون، شێخی دەروێشانیان بەتەمەنی هەشتا ساڵییەوە بەدارێدا کرد...؟. ئێستاش لە نێو گوند و شارەکاندا ئەو پیاوانەی ڕاوی باجگرەکان (مەئمووری ضریبە) دەنێن بۆ پارە و پوولێکی کۆیان کردبێتەوە ئەو دەنگ و باسانەش شتێکی خراپ نین و باشیشن کە لەوێوە دێن.

کاک عومەر دەستی بەپێکەنینێ کرد و گوتی: ئا کاک حەمید دەزانم دەڵێی چی... دەتەوێ بڵێی هێشتا زووە و دەبێ پشوومان درێژ بێ، هێشتا کاتی ئێمە نەهاتووە، بەڵام هێندەش دوور نییە. ئەمجارەیان هەر دەبێ سەرکەوین. دەنگوباسی ئەو دیوەکانی دیکەشمان بۆ هاتووە کە بارودۆخی کوردەکانی کوردستانی عێراق و ئێرانیش زۆر باش نییە و گوزەرانیان لە ئێمە باشتر نییە. ئەوەی کەسەریشە و کەسەرێکی گرانیشە ئەوەیە کە بێ نیشتمانین. دیسانەوە بەکاک حەمیدی گوت: ئێمە لە ناو شار و شارۆچکە و گوندەکاندا خەڵکمان هەیە لەوانەیە پاش چەند هەفتەیەکی دی ببینین کە لە ئەستەمبوڵ و ئەنگۆرادا چ دەقەومێ و چ ڕوو دەدا.

***

بەرە بەری ئێوارێ لە بن دار ئەسپیندارى نێو ئەو شاخ و داخەدا وردە وردە تا دەهات خۆر بەرەو ئاوابوونێ دەچوو. منارەی مزگەوتێکی بچکۆلە بەسەر دار ئەسپیندارانیدا دەڕوانی و مەلا دەنگی بانگی هەڵدەدا کە ئەو دوو هەڤاڵانە بەرماڵ (دوگرد)یان ڕاخست و دەستیان بەنوێژکردنی ئێوارێ کرد. پاشان نوێژی جەماعەت لە مزگەوتێدا دابەسترا. دەو دەمەیدا هەڵۆیەک بەسەر گوندی کشوماتدا دەخولایەوە و باڵی لێک دەدان. یەکەمین ماڵی گوندی، ماڵی پیاوێکی باوەڕپێکراو و جێ متمانەی کاک عومەر قادری بوو کە ناوی (یۆرک) بوو، دوای تاریکان کاک عومەر و کاک حەمید چوونە ماڵێ ئەو پیاوەی و ئەسپەکانیان لە حەسارێ بەستەوە و ئالیکیان دان و کاک حەمید بەسەربانی کەوت و بەدووربین هەموو ئەو لاپاڵ و دۆڵ و تەلانانەی بەسەرکردنەوە، کە دڵنیا بوو هاتەوە خوارێ و چوو لەگەڵیان دانیشت. لە ناو گوندیش بووە چرپ و چۆپان کە شێخ عومەر لە ماڵێ (یۆرک)یە.

کاک عومەر گوتی: با هەستین بچینە مزگەوتێ، و هەر سێکیان پێکەوە ڕۆیشتن. کاک عومەر چەند ساڵێک بوو مەلای مزگەوتێی دەناسی، بەڵام هیچ کاتێ نەدەچووە ماڵێ مەلای و نەدەبووە میوانی، لەبەر ئەوە بەیۆرکی گوت کە ئەو شەو لای تۆ دەبین. بۆیە یۆرکیش دەستوبرد دەر و دراوسێکانی تێگەیاند کە دۆشەک و سەرین و ڕایەخان لە ماڵە خۆیانڕا بێنن و لە ماڵە وانی لەسەر سەکۆیە ڕاخەن، چونکە بۆ خۆیان هێندە پێخەفیان نەبوون. ئەوجا گەنج و لاو و هەرزەکار و پیاوانی گوندی هەموو هاتنە مزگەوتێ خڕ بوونەوە و دەستکرا بەگفتوگۆ و پرسیار و وەڵامان. هەروا لەبەر چرا ڕەشکە و فانۆسان، کاک عومەر لەسەر سەکۆی مزگەوتێ لە ناو ئەو حەشیمەتەیدا کەوتە دوان.

لە پێشەوە باسی ئەو ڕووداو و بەسەرهاتانەی کرد کە بەسەر تورکیا هاتوون و ئەو پەیمانانەی وە بیر هێنانەوە کە پێش چەند ساڵێک بەشێخ سەعید درابوون، لە قسەکانیشیدا دەشپاڕایەوە و تکا و هەڕەشەشی دەکردن. لەگەڵ ئەوەشدا زۆریان هەر لە سەروسەکوتیانڕا دیار بوو پێیان

خۆشە دانیشن و واز بێنن، زۆر کەمیان نەبێ کە ئامادەیی خۆیان بۆ خەبات و بەردەوامبوون پێشان دا.

ئەوجا مەلای مزگەوتێ هەستا و چوو لە پێش کاک عومەر قادری ڕاوەستا و گوتی: ئەرێ کاک عومەر قادر ئەوە تۆ بۆ خۆت سەربەست و ئازادی و وەکو هەوا وەک باڵدارێکی بێ پەڕ و باڵ، نە باوکت هەیە و نە کوڕ و نە برا. نە باکت بەهەوا و ڕۆژ و بەفر و باران و تەرزە و سەرما و سۆڵەیە، ئێمەی هەژار لە ناو ئەو خانووە بەقوڕ و بەرد دروست کراوانەماندا کە خوا بۆ خۆی دەزانێ بەچ حاڵێکمان پێکەوە ناون و پێشی قایلین، چونکە خوا بڕیویەتیەوە. ڕەنگە هەریەکەشمان سەر و گوێدرێژێکی هەبێ و زۆر کەمیشمان هەیە خاوەنی یەک دوو سەر مەڕ و بزن بێ، کاروبار و حاڵ و گوزەرانمان زۆر خراپە و دەستکەوتمان هەر بای هێندێیە قەوچ و قەڕاسێکی پێ بکڕین و لەو لاشەوە دەوڵەتی تورکان دێن باجی ساڵانەمان لێ داوا دەکەن... ئەوە هەر بەزەیی و دلۆڤانی خودایە کە پێش چوار ساڵ لەمەوپێش تورکان ئازاریان نەداین و گوندەکەمان نەسووتا. جا ئەی تێکۆشەری گەورە، ئێمە چمان لە دەست دێ بۆ تۆ، ئێمە چین، چۆن دەتوانین یارمەتیت بدەین. جا بۆ ئەوەی بتوانین کاروکاسبی خۆمان بکەین و پێی بەرێوە بچین لێمان گەڕێ با بۆ خۆمان بەئاسوودەیی بژین. نەک سبەینێ بێن و هەموومان بەدارێوەکەن. لەگەڵ ئەوەشدا کە مەلا هەر بەتکاوە ئەوانەی پێ دەگوت، هێندەی نەمابوو چرا ڕەشکە و فانۆسی نەوتێ بەسەر و چاوی کاک عومەری دابدرێ. کاک عومەر سەر و ڕووی گرژ بوو و بەرچاوی تاریک داهات، دەو دەمەیدا یۆرک بەتەمای قسان بوو، بەڵام کاک عومەر قسەکەی پێ بڕی و هاتەوە وەڵام و خەڵکەکە هەموو کشومات و بێدەنگ بوونەوە، ئەوجا گوتی: وا پێدەچێ خەڵکی ناو ئەو گوندانە دەیانەوێ بەملکەچی و سەرشۆڕی و کڕییەوە دانیشن و بەدرێژایی ساڵێ کاروکاسبییە بکەن تا تەنیا بتوانن باجی حکومەتی تورکان بدەن و نایانەوێ ئامادەی شۆڕش و خەباتی ڕزگاریخوازی نەتەوەکەیان بن.

بۆیە من وا پێتان ڕادەگەیەنم:

لەم وڵاتەی ئێوەدا لە پاڵەوانیەتی و جوامێری و سەربەرزی باب و باپیرتان بەو لاوە چی دیکەتان بۆ بەجێ نەماوە؟! (ئێوە کوردن، یا کورد نین؟) دیارە ئەوەتان بەلاوە گرنگ نییە منداڵەکانتان ببنە دیل و ژێردەستە و کۆیلەی تورکان و یان لە پاشەڕۆژدا وەک مرۆڤ بەسەربەستی بژین. یان دەتانەوێ گەنج و کوڕە لاوەکانی ناو ئەو شاخ و داخانەی کوردستان بەبێ دەنگی و بەکرێ و بێ کاروکاسبی دانیشێ و هەموو شتێکی لە بیر بچێتەوە. بەڵام ئەرکی سەرشانی یەکە یەکەی هەموو کوردێکە کە خەبات بکات و بۆ سەربەستی و ڕزگاری ئەم نیشتمانە هەوڵدات و تێبکۆشێ.

وەک لە داب و نەریت و دەستوور و یاسای پێشینانماندایە، ئێوە بەپێچەوانەوەن، بۆ خوێنتان لە شا دەمارەکانی پیاوەتیتاندا مەییوە!؟ یاخود تورکان هێندەیان خوێن مژیون و وشکیان کردوونەوە، خۆشەویستیتان بۆ ئەم مەرز و بووم و خاک و نیشتمانە لە دڵ و دەروونàندا مردووە! بێ ئاگان لەوەی کە منداڵتان لە دایک دەبێ و گەورە دەبێ تا بچێتە ناو سوپا و جەندرمەی تورکانەوە و سەرلەنوێ جارێکی تر بنێردرێتەوە کوردستان و خاک و ئاوی کوردستانی پێ کاول و وێران بکرێتەوە، دیارە زۆرتان حەز لەوەیە و بەئاواتیەوە دەژین...!؟ کاک عومەر قادر ئەم چەند قسانەی سەرەوەی زۆر بەحەماسەتەوە کردن.

خەڵکەکە زۆر بەگرژی و ناڕاحەتیەوە ڕوویان لە مەلای کرد، ئەو مەلایەی کە داوا و تکایەکەی تەنیا بۆ هێندێ بوو سەلامەتی ژن و پیاوی گوندی بپارێزێ و لە هێمنی و ئاسوودەیی و دوور لە شەڕ و هەڵلایەدا بژین.

کاک عومەر دیسانەوە گوتی:

زۆر بەداخەوە کە ئێوە لە ڕیزی جووتیاران نەماون و وورەتان زۆر نزم و دابەزیوە و ترس و لەرز لە سەر و چاوتانڕا دیارە، بەڵام سەیرەکەی لەوەدایە، کە من بۆ خۆم بەکەسانێکی وەک ئێوەوە ماندوو دەکەم. ئێوە لە جیاتی هەوڵ و خەباتی ڕزگاری، ڕۆژانە بچن لە بن دیواری مزگەوتێ هەر خەریکی سیغار پێچانەوێ و سەبیلە تێکردنی بن و چەسپان لە قلیانان دەن و لەوێش فێری (پیت حینجەی زمانی ئەو بێ دینانە بن). سوێندیش

بەقورئانێ بخۆن کە لەمەودواش ڕێ نەدەن کەس نوێژی بەزمانی ئەو کتێبە پیرۆزە (قورئان) بکرێ. ئێوە ئەو سەربەستییەی ناو ئەم چیا و چۆڵ و شاخ و داخانەتان لە بیر چۆتەوە، ئەو سەربەستی و ئازادییەی لێرەدا هەناسەی دەدا و دەژیا. لەمەودوا خەنجەرەکانی بەر پشتێندێتان هەر بۆ بەرخ سەربڕین و پیاز وردکردنێ بەکار بێنن.

تورکەکان ئەو مزگەوتەشیان ڕووخاند کە خەڵکی بەردی سەر سەکۆکەیان بەموتفەرک ماچ دەکرد و دەچوونە زیارەتێی، چونکە شێخ سەعیدی لەسەر لە قامچی (جەڵدە) درا بوو. زۆر بەداخەوە کە ئەمڕۆ ئازایەتی و مەردایەتی باب و باپیران بەچاوێکی وا کەم و سووک سەیر بکرێ.

ئەو مەلایەی تکایەکەشی بۆ پاراستنی گوندی کردبوو، زۆر چاکی دەزانی کە شێخ عومەر قادر ڕاست دەکا. دیسانەوە گوتی: شێخ عومەر، دڵنیابە ئەوەمان لە بیر نەکردووە کە ئێمە میللەتی تۆین، بەڵام من وا لەبەر چاوی هەموو ئەو حەشیمەتەدا پێت دەڵێم، کە ڕاپەڕین و شۆڕشێکی دیکەی سەرلەنوێ هیچ سەرکەوتنێکی لێوە ڕەچاو ناکرێ و ناگاتە چ جێیان و ناتوانێ دژی هەموو ئەو هێز و سوپایە گەورە و پڕ چەکەی (پاشا) خۆی ڕاگرێ. چونکە تا بڵێی ژەندرمەی زۆرە و چەکی مەترسیداریان پێیە. من بۆ خۆم پیاوێکی پیر و کەنەفتم، و هیچم لەبەرە خۆم نییە و من ئامادەم ژیان و مانی خۆم لەو ڕێگەیەدا بکەمە قوربانی، بەمەرجێک بەئاستەم تروسکەیەک هیوای سەرکەوتنمانی لێ بەدی بکرێ. بەڵام تۆ وەرە بچۆرە نێو گوندی و چاوێک بەگوزەران و بەر و خانووی خەڵکی گوندیدا بخشێنە، بزانم داخۆ ئۆباڵی هەتیو کەوتن و هەتیوباری ئەو ژن و منداڵە بێ دەرەتانانە چۆن بەگەردەنی خۆتدا دێنی و خۆت دەخەیتە بن باری ئەو بەرپرسیەتە. دڵنیابە ڕاپەڕین و شۆڕشێکی دیکەی سەرلەنوێ، یانی لەناوچوونی تێکڕای هەر هەموومان.

شێخ عومەر وەڵامی دایەوە: بەڵێ (کۆدشا) من زۆر چاک لە تۆ دەگەم، بەڵام پێم وایە هەموو ئەو پیاوانەی لێرەن هەموویان هەر بیروباوەڕ و بۆچوونی تۆیان نییە، ئەوانە ئەو پیاوانەن کە نەک هەر بۆ ئەمڕۆ، بۆ

سبەینێش دەژین. ئەو پیاوانەن کە نەک هەر بیر لە ئافرەت و منداڵەکانیان ناکەنەوە، بەڵکە سەریشیان لە ڕێی تێکۆشان و خەباتی ڕزگاریدا دادەنێن. ئەو کوردستانەی وا لە ژێر چەپۆک و پۆستاڵی ژەندرمەی دوژمندایە و ئەگەر لێی گەڕێین پاشی چەند ساڵێکی دیکە هەر ناو و ناونیشانیشی نامێنێ.

دیسانەوە ڕووی دەمی کردەوە مەلا و پێی گوت: وەرە بەناو کوردستاندا بگەڕێ و باکوور و ڕۆژئاوای هەموو ئەو کوردستانە لێک بدە و سەیرێکی ئەو گوندانە بکە، کە هیچیان دیوارێکیان بەپێوە نەماوە و هەر هەموو کاول و وێران و سووتێنراوە. چاوێک بەگۆڕی ئەو هەموو شەهیدە کوردانەشدا بگێڕە کە سەریان ناوەتەوە، باشە دەبێ هەمووی ئەوانە هەروا بەختوخۆڕایی بڕوا...؟!

ئەوە بەڕاستی باوەڕتان بەتوانای ئەو خودایە گەورەیە نەماوە، کە بە دەیان هەزار کەس سوێندیان خوارد، کە یان مردن یا مرۆڤ و میللەتێکی سەربەست لە ناو وڵاتێکی سەربەستدا؟ و دەشیان گوت، مردن خۆشترە لەوەی کە لە ئاشتیدا باخچەوانێکی ترسنۆکی ژێردەستەی دوژمن بیت. بۆیە دەبێ بەشەڕەفەوە بەسەربەرزی بژین. مەلا ئەو پیاوە پیر و کەنەفتەی کە ناوی (کۆداش) بوو قسەی بۆ نەهاتەوە و نەیزانی چ بڵێ!.

کاک عومەر لەسەر بەردی سەکۆی مزگەوتێ هەستایە سەرپێ و بەناو خەڵکەکەدا بەرەو دەرکی مزگەوتێوە چووە دەرێ. هەر بەدوای ویدا چوار کوڕە لاو یەکسەر بەدوایدا وەدەرکەوتن. دوایەش کۆمەڵە خەڵکێکی دی کە ژمارەیان حەوت کەسێک دەبوو ئەوانیش مزگەوتیان بەجێ هێشت و مەلا پیرەش هەر سەری لێ بادەدان و چەند جووتیارێکیش لە بن منارەی مزگەوتێ گفتوگۆیان لەسەر ئەو ئاریشەیە گەرم کردبوو.

دوای چەند ساتە وەختێکی کەم ئەو چوار لاوە کە گەڕانەوە، تا بچن تفەنگەکانیان بێنن. کاک عومەر هەر بەو شەوە بڕیاری دا کە لەو گوندە و لە ماڵێ هاواڵەکەی نەمێنێ و بڕوا، سواری ئەسپان بوون، ئەو و کاک حەمید هەر بەو شەوە لە گوندی وەدەرکەوتن. خودا دەست بەباڵیانەوە

بگرێ. نیو سەعاتێک دەبوو ڕۆیشتبوون، دوو کەسی گوندی چەند نارنجۆکێکیان هەڵدایە حەسارێ ماڵە (یۆرک)ی بەو نیازەی کە کاک عومەر و کاک حەمید لەوێنە.

***

کاک عومەر قادر هەدادانی نەبوو بەشەو و بەڕۆژ بێرە و بەوێدا دەسووڕایەوە، بەڵام چ هەواڵێکی شەڕ و هەستانەوەیەکی نوێی دەناو خەڵکیدا بەدواوە نەبوو، هەرچەندە کاک عومەر هەر دەنێو ئەو شاخ و داخ و کێو و بەندەنانەدا مایەوە و ئەوێیی بەجێ هەر نەهێشت، بەڵام ئەوەی بۆ ڕوون بۆوە کە هەر جێگایەکی ڕووی تێ دەکات و دەیچێتێ، خەڵکەکەی کەسیان بەلای شەڕ و ڕاپەڕین و خەبات و تێکۆشانێوە نین، بەڵکە هەموویان (ئاسوودەیی و ئارامییان پێ لە پێش سەربەستی و، پاڵدانەوە و ڕابواردنیان لە لا لە پێش کوردستانەوەیە). بەڵام چ ئارامی و ئاشتی و هێمنایەتییەک ئەوەی کە وازیان لێ بێنێ بژین، هەر بۆ ئەوەندەش تا بتوانن باجی دەوڵەتێ بدەن.

کاک حەمیدیش هەڵیدایە: بۆ هێندێش تا کچەکانیان بچنە ماڵە تورکان بۆ قەرەواشییە.

کاک نوری لە ناوچەکانی لای خوارێ بوو، سوێندی بەسوێند خواردبوو کە دەبێ میللەتی کورد هەر ڕاپەڕێتەوە و دەست داتەوە چەک. چەند گوندێکیش نەبێ پشتگیریان دەکرد، دەنا زۆربەی زۆری گوندەکانی دیکە، دژی بوون، هەر بۆیە کاروباری کاک نوریش، لەوانەی کاک عومەر و کاک حەمید چاکتر نەبوو.

پیاو چۆن دەتوانێ متمانەی بەو خەڵکە هەبێ، کە وا بەم شێوەیە بێ دەسەڵات و ترسنۆک و بوودەڵە بووینە و زۆری بەلاوە ئاسانە تەنانەت خیانەت دەگەڵ خۆشیدا بکات هەر بۆ هێندێ سەری سەلامەت بێ و پێستەکەی دەرباز کا. بۆیە هەر دەیگوت، دەبێ هەر بۆ خۆم هەموو کارەکان ئەنجام بدەم، و هەمیشەش بیر و هۆشی لە لای برا کوردەکانی، ئەو بەشانەی تری کوردستان بوو، کە دەبێ چۆن بن و چی بکەن و کێ کۆمەک و یارمەتییان دەکات، چونکە دەیزانی دوژمن لە هەموو لایەکەوە هەر

هەوڵی قڕکردنێمان دەدات و دەیەوێ لە ناومان ببات.

***

کاک عومەر قادر کە بەڕاستی پێشمەرگەیەکی تێکۆشەر و خەباتگێڕ بوو، و شۆڕشگێڕێکی ماندوو نەناس و لێوەشاوە بوو، خەو و خۆراکی نەبوو، هەمیشە هەر ئەوەی بەبیر و مێشکیدا دەهات: گەلێکی کوردی ئازاد و کوردستانێکی سەربەخۆ، کە کوردی تێدا بەئاسوودەیی بژی و هەمیشە هەوڵی دەدا کە دەنگی شۆڕش و خەبات بگەیەنێتە پارچەکانی تریش. لەو لاشەوە کاک نوری دەنگوباس و هەواڵی تێکۆشانی شۆڕشگێڕانەی بێر و بەوێدا بڵاو دەکردەوە و کاک حەمیدیش چەند گوندێکی بۆ لای خۆیان ڕاکێشابوو. هەر چۆنێک بوو سەرکردە کوردەکان توانیان ترووسکەی ئاگری شۆڕش لە ناو ئەو چیا و کێو و بەندەن و سەر لووتکەی شاخەکانی کوردستاندا هەڵایسێننەوە.

ناو و ناوبانگی کاک عومەر بەهەموو لایەکیدا بڵاو ببۆوە و لە کۆبوونەواندا کە خەنجەرە زێڕەکەی وەک سونبولێک دەخستە سەر سەری، لەبەر تیشکی چرای دەبریسکایەوە و موژدەی سەربەستی دەدا و بەهەزاران کەسیش دەهاتن ئەو مستە خۆڵە بەخوێنەی ناو شەدەکەی سەریان ماچ دەکرد، کە پێچابوویەوە و هەمیشە دەگەڵ خۆیدا دەگێڕا. کاک عومەر قادر بەردەوام چایە و قاوەی لێ نەدەبڕا و بەدرێژایی شەوێ دەیخواردنەوە، تا خەوی نەیە، چونکە هەمیشە دەگەڵ ئەو سەرەک عەشیرەتانە سەرقاڵ بوو کە دەهاتنە لای، تا فەرمانی شۆڕشی لێ وەربگرن. لە ناو مزگەوتان نزا و پاڕانەوە و نوێژی سەرکەوتن و سەربەستی دەستی پێ کراوەیە و ئاڵای سەوزی ڕزگاری کورد لەسەر هەموو بەرزاییەکەوە شەکایەوە و هەڵدرا. پێشمەرگەکان بەدڵ و بەگیان و زۆر بەجگەرسۆزییەوە، ئامادەی ئەو شۆڕشە پیرۆزە بوونەوە. خەنجەریان زاخاو دانەوە و فیشەکدانیان پڕ کردنەوە لە فیشەک، لاوە خوێن گەرمەکان گوندەکانیان بەجێ هێشت و بەرەو لاپاڵ و ملەی ئەو کێوانە و، بەرەو دۆڵ و گەروو و لووتکەی شاخ ڕێیان دایە بەر، تا لەو ناوچانەیانەوە سوار بن بەسەر ئەو ڕێ و بانانەوە و جێ و ڕێی خۆشیان دیاری بکەن. لەو لاشەوە ئێران و عێراق پارەیەکی زۆریان بۆ

سەری کاک عومەر تەرخان کرد (بەگرتن یان بەکوشتن) لەبەر ئەوە چاوەدێری و پشکنین لە ناوچە سەر سنوورییەکاندا زۆر توند و تیژ و گەرم و گوڕتر کرا. سەرەڕای ئەو توند و تیژی و پشکنینانەی سەر سنووریش کاک نوری هەر توانی، چەک و فیشەک و دینامێت بەپشتی ئێستر و گوێدرێژان لەوبەری سنوورییەوە بێنێتە ئەو بەرێ. چونکە سەرما و سۆڵە و بەستەڵەک لە مانگی یازدەوە (November) دەستی پێ دەکرد. ئەفسەران لە ئەنگۆراوە دەستیان بەفەرمان دەرکردنێ کرد، کە لە کوردستان شۆڕشی سەرلەنوێ دەستی پێ کردۆتەوە و کوردەکان لە هەموو لایەکەوە دەستیان داوەتەوە چەک.

بۆ جارێکی تریش و بەبیروباوەڕ و وشەی ئەڵڵاهو ئەکبەر، ئەڵڵاهو ئەکبەر، هێرشیان کردە سەر سوپای تورکان و دەناو تانک و پادگانەکانیشیاندا لێیان نەپرینگانەوە و کوشتار و برینداریەکی زۆریان بەژەندرمەکان گەیاند و زیانێکی زۆریان لێدان.

پێشمەرگەکان زیاتر لە (١٠) دە جارانیان هێرش بردنە سەرێ و بەدروشمی (یان سەرکەوتن یان نەمان)ەوە بەخەنجەرەوە پەلاماریان دەدان و هەڵیان دەکوتایە سەریان. زۆر جاران وەبن پێچکەی تانکەکان دەکەوتن و تانکەکان زۆر جاران بەسەر لاشەی پێشمەرگەکاندا دەڕۆیشتن و لە شوێنە بەرزەکانەوە ئاڵا سەوزەکانیان دێنایە خوارێ و دەیاندڕاندن.

***

کە لە شەڕەکە گەڕانەوە، پێشمەرگە برسی و تینوو و بەدەستی خوێناوییەوە بەرەو بەرزاییەکان هەڵکشینەوە و لەوێڕا دوا فیشەکی تفەنگەکانیان پێوەنانەوە و چاویان بەرایی نەدەدا تەماشای ئەو تورکانە بکەن کە ئەو شار و گوندانە دەسووتێنن و کاول و وێرانیان دەکەن...

بەڵێ ئەمجارەش کەمال پاشا بۆ دووەم جاری سەرکەوت و بردیەوە، و ئەو ڕۆژە ڕۆیی کە جارێکی تر لە ناو ئەم کوردستانەدا مرۆڤ بەئازادی و سەربەستی لە وڵاتێکی ئازاددا بژی... ڕێز و قەدر و قیمەتی شێخ و مەلا و ئاغا و پیاوچاکان ڕابورد و ئاگری ئەو خەبات و تێکۆشانەی سەربەستیش دامردەوە و ئازادیش مرد.

پاژی پێنجەم

دوو شۆڕە سواری کورد لە دەشتێ دەسووڕێنەوە

سەردەمی نوێ هاتە کایەوە و وای کرد تەنانەت مزگەوتەکانیش ئەو نرخ و پلە و پایە و ڕێزەی جارانیان نەمێنێ. مەلایەکان لە مزگەوتەکان، لەسەر مایکرۆفۆنی تازە و نوێوە هەر ئەوەندەیان پێ دەکرا، باس لە وتارەکانی وەزیری کشتوکاڵ بکەن و یان یاسای ماوەی کارکردن ڕابگەیەنن.

دەست کرا بەڕاکێشانی هێڵی شەمەندەفەر و کیلۆمەتر بەدوای کیلۆمەتردا بەتایبەتی بەو جێگایانەدا کە کانگای سامانی سروشتی بوون و ڕێی لەبەردەم لێزان و ئەندازیاراندا خۆش کرد، تا بگەنە ئەو شوێنانە و کەوتنە جموجۆڵ کاری گەڕان و هەڵکەندن و دۆزینەوەی کانزاکان و تەقینەوەی دینامێت کەوتە هەڵتەکاندنی ئەو چیا و چۆڵانە و وەک پێشان دەهاتە بەرچاو کە کوردەکان ئەو چیایانەیان دەتەقەیدا کەڕ دەکرد.

***

پیاوان بەجلوبەرگی زەرد باوەوە لە چایخانان دادەنیشتن و قەڵەم بەسەر گیرفانێوە و دەفتەر لەسەر ڕانی. مەگەر سواڵکەرێک چووبایە و ڕووی لە قیبلە کردبایە و نوێژێکی ئێواریی دابەستبایە، دەنا کەس نەمابوو بچنە مزگەوتێش. لەولاشەوە شۆفێری لۆرییەکان سەرقاڵی گریس کردنی لۆرییەکان دەبوون و پیرەمێردە کەنەفتەکانیش کە گوێیان لە حینجەی ئەو پیتە نوێیانە دەبوو کە لەسەر تەختە ڕەشێ دەیان نووسین هەموو بەڕووی یەکتریدا دەگرژینەوە.

لە جێی مزگەوتی شێخ سەعیدی کارگەی (دەستەسڕ و پەشتەماڵیان) دامەزراندبوو و لە نزیک ئەو کارگەیەشەوە جوولەکێکی ئەستەمبوڵی دۆندرمەی دەفرۆشت.

(کۆری) وای سەر بەکتێبێ دانەدەگرت بڵێی ئۆخەی. ئەو هەر لەبەر خۆیەوە منگە منگ و خوتە و بۆڵەی بوو. خۆ هەر بەئاشکراش شتێکت لە نزیکیەوە بدرکاندبایە ئیدی ئەوە مەپرسە چ مەترسییەکی گەورەی بەدواوە بوو. ئەگەر چووبامایە سەردانی کوڕەکەم دەبوایە بچم لە بنکەی پۆلیس

مۆڵەت وەربگرم بۆ دیتن و سەردانی کوڕەکەم... های هەی...! کوان ئەو ڕۆژانەی کە لە وڵاتی خۆماندا بەسەربەستی دەهاتین و دەچووین و دەسووڕاینەوە. (کفری) کورسییەکەی بەلاوە نا و لەسەر چینچکان دانیشت و دەستی لە ئەژنۆی وەرێنان و دەو شاخانەی بەردەمییەوە ڕاما. چاوی لە دەرکی مزگەوتێ دەگێڕا، وردە وردە پێڵووەکانی کەوتنە سەریەک و چووە ناو دنیای بیر و خەیاڵانەوە و ئەو ڕۆژانەی وە بیر هاتنەوە کە شێخەکان بەکەوا و سەڵتەی ڕەشەوە خەنجەری زێڕیان لەبەر پشتێندێ دەچەقاند و بەنێو گوندیدا دەسووڕانەوە و دادیان دەبەشیەوە و دەستی یارمەتیان بۆ هەژاران و نەداران درێژ دەکرد و ستەمیان لە کەس نەدەکرد. ئەدی ئەورۆ، کوا کێ هەیە دەستی یارمەتی بۆ هەژاران درێژ بکات و بەهانایانەوە بێت، ئەوا ئەورۆ هەموومان دەست کورت و هەژار بووینە، کوان ئەو شێخانە، هەر دەڵێی یان مردوون یان هەڵاتوون.

(کۆری) بە(کفری) گوت: خوا گەورەیە و موحەممەد پێغەمبەر (د.خ) یاریدەدەرە. ئێمە دەبێ هەر ددان بەخۆماندا بگرین و بەو چارەنووسە قایل بین، لە کاتێکی وادا هاتە وەلام هەروەک ڕێک لە ناو بیر و خەیاڵەکانی (کفری)دا بێت.

شێخ سەعیدیان وەک شتێکی زۆر پیرۆز هەر دەدڵ و دەروونناندا دەژیا، تا مانای خەبات و تێکۆشان و سەربەستی تێگەیشتن زۆری وەخراند و تازە بەسەر چوو. بەخودای هەموو قسەکانی کاک عومەر قادری یەکە بەیەکە هەمووی هاتنە دی. ئەوەتا ئەوا ئەورۆ هەردوو کوڕەکانم لە سوپای تورکاندا ژەندرمەن.

(کۆری) کتێبەکەی وێک نایەوە و لەسەر تەختەکەی دانا و کەوتە پرسیارکردنێ لە خۆی، باشە چ دەبێ ئەو پێنج و دوو ڕۆژەی تەمەنم کە ماوە، بەبێدەنگی و بەئاسوودەیی و خۆشی و دوور لە گێچەڵانی بەسەر بەرم؟! باشە وا چاکترە یان وەک کاک عومەر قادر ئاگرم لە هەناویدا بابیسێ و دەست وە کێوان دەم....

(کفری) گوتی: ئێمە تازە پیر بووین و بەسەر چووین، کەڵکی چمان

نەماوە. بەڵام (کۆری) گوتی:

دەبوایە ئێمە هەر خەباتمان کردبایە. زۆر بەشەکەتییەوە دەستی دایەوە قەڵەمەکەی تا چەند پیتێکی لاتینی بنووسێ و لەبەر خۆشییەوە هەر دەیگوت و پرسیاری لە خۆی دەکرد، باشە ئەوە من خەریکی چیم و بەتەمای چیم؟. بەڵام ئەو فێری ئەوە ببوو و ڕاهاتبوو کە سەر بۆ تورکان دانەوێنێت و بەوە ڕازی بێت کە خێزان و ئافرەتەکانی ناوماڵێی بەسەری قۆتی بچنە ناو بازاڕ و وێنەی کەمال پاشا لە ماڵەوە بەدیوارییەوە هەڵواسێ. بەڵێ بەم جۆرە ئەو وڵاتە شاخاوییە هەمووی داگیر کرا.

***

سەرەتای وەرزی بەهار بوو شوانکارەی دەوروبەری دەشتی (موصل)ێ لە عێراقێ بەمەڕ و ماڵاتەوە بەرەو ناوچەی (ڕەواندز) کە دەکەوێتە ناو چیاکانی کوردستانی عێراقێوە پەزیان وەپێشە خۆیان دا، ئەو گیا ڕەشەی بەهارێ سەوز دەچۆوە و گوڵێلکەی زەرد و سوور ئەو خاک و ئەو مەرز و بوومەی هەموو داپۆشیبوو و هەر دەتگوت مافورە ڕاخراوە. لە بەرەبەری مانگی گوڵانێ (نیسان)دا گەرمی دەزێتە ناو ئەو سروشتەوە و دەبێتە جێ بازرەقەی مامز و کارمامزان. ڕەشبەڵەکی بەفرێ بەسەر لووتکە چیاکانەوە هەر مابوو و لە داوێنی چیاش نەرمە بایەکی فێنک تێکەڵ بەباق و بریقی تیشکی ئەو ڕۆژە خۆشانە دەبوو، و دەبووە هەنگامەیەک لە نێو ئەو شاخ و داخەدا هەر مەپرسە.

دەوڵەتی عێراقێ دەستی بەکردنەوە و ڕاکێشانی جادەیەکی بەناو ئەو چیا و کێو و بەندەن و دۆڵ و لاپاڵە ڕەقەنە کرد، گوایە تا خەڵکی ناو ئەو چیا و دوورە دەستانە کاریان ئاسان بێت و بەرهەمی میوە و مەڕ و ماڵاتیان بەئاسانی بگەیەننە بازاڕی شارەکان.

بەڵام کوردەکان پێکەنینیان بەو قسانە دەهات و دەیانگوت، چ ئەو جادە قیرتاوەش نەبووە، ئێمە بەرهەمی میوەی ترێ و هەنار و هەرمێ و بەرهەمەکانی دیکەی وەک تووتن و مازوو و کەتیرە و زۆر شتی ترمان هەر گەیاندۆتە بازاڕەکانی هەولێر و مووسڵ و کەرکوک.

دەوڵەتی تورکانیش وەک دەوڵەتی عێراقێ دەستی کرد بەکردنەوەی قوتابخانە بەزمانی تورکی، هەروەک چاولێکەرییەکی دەوڵەتی عێراقێ تورک ئەم کارەی ئەنجام دا.

دەشیانزانی کە لە نزیک و ناوچە سەر سنوورییەکانەوە، پەناهەندەی کوردەکانی تورکیا و ئێران کەوشەنیان بەزاندووە و هاتوونەتە دیوی عێراقێوە، بەڵام لەبەر ئەوەی پۆلیسی عەرەب و پاسەوانەکانی سنوور لە پێدەشتەکان زیاتر بەولاوەترەوە نەدەچوون و نەیان دەوێرا خۆ لە ناو چیا سەختەکان بدەن، بۆیە هەمیشە دەنگوباس و زانیارییان لەم بارەیەوە زۆر کەم بوو، بۆیە هەمیشە ئەو کوردانەیان بەجەردە و ڕێگر ناو دەبردن. لەو ناوەشدا ڕێکەوتنێکی سێ قۆڵی نێوان تورکیا و ئێران و عێراقیش دەربارەی سنوور و ئەو کوردانەی سەر سنوور هەبوو، کە هەر لایەک کوردی لایەکەی دیکەی لەو سەر سنوورانە گرت، ئەوە ڕاستەوخۆ بیداتەوە بەوی دی. بۆیە زۆر جاران تا سنوور نەشێوێ خۆیان لێ بێدەنگ دەکردن.

***

قەیرە پیاوێکی مەیلەو بەتەمەن کە جلوبەرگێکی ڕەشی ڕێکوپێکی لەبەردا بوو و کەلانگوچکی کراسەکەی وەک نەخش لە مەچەکەکانیەوە ئاڵاندبوو، بەتەنیشت کوڕە لاوێکەوە. تەختی ناوچەوانی لۆچی کردبوو، هەر دەتگوت بەچەقوێت قاش قاش کردووە، ڕەنگ ڕەشتاڵە، وەک لەبەر ڕۆژێ ڕەش داگەڕابێ. شتێکی گرانبەهای بەگوێیەکانیەوە بوو پێیان دەگوت (تورکیزن) یان (فەیرۆزە).

کوڕە لاوەکە چەکدار نەبوو، بەڵام قەیرە پیاوەکە تفەنگێکی بەشانیەوە بوو و زۆر بەدڵنیاییەوە بەنێو ئەو شاخ و داخەیدا دەڕۆیشتن و هەر دەتگوت نێرینە کێوین.

کوڕە لاوەکە گوتی: (ئەبو نیسان)! بڵێیی ئەوەش فرت و فێڵێک نەبێ لێیان کردبین، تا بۆیان تێکەوین؟.

قەیرە پیاوەکە (ئەبو نیسان) هەروەک جنێوی پێ درابێ، سەری بڵند کرد و گوتی: بێدەنگ بە(عومەر قادر) هەموو شت لە جێی خۆیەتی. ئەدی من

بۆ خۆم ئەو نامەیەم نەدیت کە شێخ نوری بریفکانی ئیمزای کردبوو...؟
عومەر قادر بێدەنگ بوو.

کاک عومەر قادر سێ ساڵان لە کوردستانی عێراقێ لە لای برادەرێکی زۆر خۆشەویستی (شێخ سەعید)ی باپیری دەمێنێتەوە کە وەختی خۆی باپیری سوێندی بۆ دەخوا کە ئەو کورە خزمێکی دووری خۆیەتی و خەڵکی کوردستانی ئێرانە و ناوی (شێرکۆ یۆنانە)، لەگەڵ ئەوەشدا هەر نەیدەتوانی دڵنیا بێ، نەک لێرەش زمانی لێ بدرێ، چونکە میری عێراقیش پارەیەکی زۆری بۆ لە ناوبردنی تەرخان کرد بوو و هەمیشە بەدوایدا دەگەڕا. بۆیە هەرگیز نەیدەتوانی خۆی ئاشکرا بکات نەکو بکەوێتە بەر پیلانی پیاوی نامەرد، خواش هەڵناگرێ عێراقییەکان هەمیشە هەوڵی ئەوەشیان دەدا کە خوێن نەرژێ.

کاک عومەر گوتی: (ئەبو نیسان...) تۆ دەزانی من لە دەشتێ بەسواری زۆر پەرێشانم و هەمیشە هەست بەدڵتەنگی دەکەم، پێم وابێ من لێرە هەر دەگلێم.

نەخێر، نەخێر، من لێرە ناسراوم و هەموو دەزانن کە من دۆستی حوکمەتم. تۆ لەگەڵ من بی هیچت بەسەر نایە.

دیسانەوە (ئەبو نیسان) بەپێکەنینەوە گوتی: ئەو کوردانە سوودیان لەو ئەزموون و تاقیکردنەوانە زۆر دەکەن کە لە تورکیاوە دەگەڵە خۆیان هێناون. وەک ئەو پەندەی پێشینان کە دەڵێ: (ئەو جێیەی لێی چاوەڕوان ناکەی ڕێوی لێ دەردەپەڕێ)، هەر بۆیەش کوردەکان لە ناو خۆیاندا هەمیشە پیلانەکانیان بەنهێنی ماوەتەوە.

دوو پۆلیسی عێراقی بەسواری لەو سەر جادەیە دەسووڕانەوە و زۆر بەرێزەوە سەلاوی ئەو دوو کوردەیان وەرگرتەوە. هەر دەو دەمەیدا دیتیان ئەوا لۆرییەک بەهەورازی هەڵدەگەڕێ و خەڵکەکەی ناوی بەگۆرانییەوە بەرەو ڕوویان دێن.

***

کاک عومەر قادر وەک خەونێ ببینێ لەو وڵاتە دەشتەکییەدا کە لە دووڕا دەبریسکێتەوە... گوتی: زۆرم پێخۆشە بمزانیبایە داخوا هەڤاڵان چارەنووسیان بەچی گەیشت و چییان بەسەر هات، بەتایبەتی... دینکا، و سامانۆ، و کۆشابا، و شیمۆن، و یاکۆ، و ماکۆ، و زەبیا، و کەواڵە، و بێرک، و ئەشتار، و مالمۆک، و دارێک. هەریەکەمان بەلایەکیدا، ئەوا من لە عێراقێ و ئەوانی دی هەموو وەک ئاردی نێو دڕوێ لێک پەرت و بڵاو بووین. دەڵێن هێندێکیان چوونەتە ڕووسیا و لەوێ چوونەتە ناو سوپای ڕووسیاوە و دەوێدا بوونەتە سەربازی ڕووسیان. گوایە هەندێکیشیان بەرەو (بەیرووت و ئالیپۆ)وە چوون و سێ چوار کەسێکیشیان گەیوونەتە ئەورووپا و ئەوانەی دیش لەوانەیە هەموو شەهید بووبن. هەستانەوە و ڕاپەڕینی دووەم جار کەسەرێکی زۆر گرانی بەداخەوە لە دڵی کوردی کوردستانی تورکیادا بەجێهێشت.

کەمال پاشا بەدەستێکی پۆڵایین و زۆر بێ بەزەییانە و بێ ویژدانانە و بەبێ ئەوەی هیچ بپارێزێ لێی دان و بەهەزارانیشی لە سێدارە دا. وەک سەرۆکی دەوڵەت بەپێویستی دەزانی هێمنی و ئاسایش و بێدەنگی بچەسپێنێ. هەر زوو بانگەشەی بڵاوکردنەوەی ئیدیۆلۆژی خۆی ڕاگەیاند تا زۆربەی زۆری بۆ لای بیر و بۆچوونەکانی خۆی ڕاکێشی و لایەنگیری بن، تا بوو بەدیکتاتۆری وڵات و ئەو کەسانەی تەفروتوونا کرد کە بەرهەڵستیان دەکرد و وای لێ کردن تا هەتایە سەربەستی و ئازادی بەچاوی خۆیان نەبیننەوە. ئەو کوردە پەناهندانەش کە چوونە ناو کوردستانی عێراقێوە، بۆیان بوونە مایەی دەردەسەری و ناڕاحەتیەکی یەکجار زۆر، ئەوەش بەهۆی ئەوەوە بوو، کە ئەو پەناهندانە هەروا بەئارامی و بێ جموجۆڵ دانەدەنیشتن و ئاژاوەیان دەنایەوە. بەڵام لە بەشی لای سنووری تورکیاوە ئارامی زیاتر پێوە دیار بوو و بێدەنگی و کڕبوون دەستی پێ کرد.

کاک عومەر قادر هەمیشە هەست و هۆش و بیری هەر بەلای ناوچەکانی لای خۆیانەوە بوو و هەمیشە ئامادەی خەبات و تێکۆشان بوو و هەرگیز ورەشی دانەدەبەزی، بەڵام تازە لەوە دەرچووە بتوانێ لەو ناوچانەی خۆیاندا

جێی ببێتەوە. هەر ئەوەش بوو ئەو کوردە پەناهەندانەی لە ناو برا کوردە عێراقییەکانیان زیاتر بەنرخ و بەڕێز و قەدر و گەورە کردبوو.

پاشان بڕیار درا کە کاک عومەر قادر وەک نمایندەیەک بچێتە لای مووسڵ، هەرچەندە ئەو ناوەش هەمیشە لە ژێر چاودێری حوکمەتدا بوو، و هەرچەندە ناوچەیەکی مەترسیداریش بوو بەڵام هەر قبوڵی کرد، چونکە دەیگوت... لەوانەیە بیانەوێ تاقیم کەنەوە. بەڵام من لەم ناوچەی ڕەواندزە کشومات و بێدەنگ و هەست و خوستە زۆر بێزارم، و بۆیە پێم خۆشە بچمە ناوچەیەکی تر و خەڵکی تر بناسم. خۆ ئەگەر هات و گیراشم ئەوە هەموو شتێکی من یەکسەرە تەواو دەبێت و دەسڕێتەوە.

سەیری کرد وا (ئەبو نیسان) کەوتۆتە ناو دەریای بیر و خەیاڵێکی قووڵەوە و لەبەر خۆیەوە دەڵێ: کەرە مەمرە بەهارە، جۆت بۆ دێنم بەبارە، کورتانت بۆ دێ لە شارە... بەهار و هاوین بێنەوە و سەوزە گیای دەر و دەشتان شین بنەوە ئەو دەمی، بەساغ و سەلامەتی بەسەربەستییەوە دەگەڕێیەوە ناو چیاکان و وەک ئێستا بەسواری دەوێشدا دەسووڕێیەوە. باشە تۆ بەچاوی خۆت نەتدیت چۆن لە (٣) سێ بنکەی پۆلیسانڕا پەڕینەوە؟. لە ناو عارەبان کەس تۆ ناناسێ و لەو پێدەشتانەشدا برادەری کوردمان زۆرن، بەڵام کاک عومەر قادر زۆری متمانە و باوەڕ بەقسەکانی ئەبو نیسان نەبوو و گوتی: کێ دەڵێ ئەو کوردانەی مووسڵێش هەموویان لە ژێر چاودێریدا نین! بۆیە ئەبو نیسان نەیتوانی هیچ وەڵامێکی یەکلاکەرەوەی بداتەوە قەناعەتی پێ بێنێ، چونکە ئەوە پرسیارێکە پیاو ناتوانێ بەقەناعەتەوە وەڵام بداتەوە.

هەروا دوو بەدوو و بەسواری بەلای قەڵاتی (بانەمان)یدا تێپەڕین و بەلێواری زێیەدا هەڵکشان تا ملیان لە شاخی نا. تووشی کۆمەڵە کوردێکان بوون، کەلوپەل و ئازووقەیان لە وڵاغان بار کردبوو و وەپێشە خۆیانیان دابوون.

کاک عومەر قادر بەپەنجە ڕاوەشاندنێوە ڕووی لە ئەبو نیسان کردبوو و دەیگوت: ئەبو نیسان ئەتۆ پیر بوویت و دەتەوێ بچیە مووسڵێ و لەوێ خانووێکی بکڕی و ژنێکی گەنج و جاحێڵ بێنی و بەئارامی و بێ دەردەسەری بژیت. بەڵام کاک عومەر قادر نەیدەزانی کە هەموو کەسێک دەزانێ ئەبو نیسان کۆیلەی ژێردەستی ژنەکەیەتی و هەر بۆیەش پێی خۆش بوو هەروا بۆ چەند ماوەیەکی دیش دەگەڵ کاک عومەر قادردا لەو چیا و چۆڵ و پێدەشتانەدا بسووڕێتەوە. ئەبو نیسان لە وەڵامدا گوتی: بەخودای ئەمن تازە بەهیچ شێوەیەک نامەوێ جارێکی دی لە دەشت و ناو چیا و چۆڵاندا بژیم. چونکە جارێکیان لە بەغدایە بەو هۆیەوە خراپ تێ کەوتم.

کاک عومەر گوتی: ئاوا، چما ئەتوو لە ناو عەرەبانیشدا ژیاوی و ئەمن نەمزانیوە!؟.

دا دەی توخودا باسێکی ئەوەم بۆ بێگێڕەوە، ڕێیەکە دوورە و بەو جۆرە قسانەوە نەبێ لەبەر ناچێ.

ئەبو نیسان گوتی: ئەوە هەقایەتێکی کۆنە. ئەوە جارێکیان لە بەغدایەم و زۆر بێ پارە و پوول و دەستکورت و نەدارم، بازرگانە کوردە دار فرۆشەکانیش بەهیچ جۆرێک یارمەتیان نەدەدام و باربوویان نەدەکردم، هەرواشە کێ گوێ دەداتە پیاوێکی بچکۆلەی کەڕەکرمانجی ناو ئەو شاخ و داخەی... هەستام لە لای پیاوێکی عەرەب بەخزمەتکار دامەزرام. کەم و زۆر ڕێکدەکەوێ کوردێک و عارەبێک جار جارە وەک سە و پشیلان لێک بمڕێنن، بەڵام من هەر دەبوایە ددان بەخۆمدا بگرم و بەسەرە خۆمی نەینم، چونکە زۆر نەدار بووم دەمگوت قەیدێ ناکا هەرچۆنێکی بێ دەیگوزەرێنم. ئەز قەزا ڕۆژێکیان لە ماڵێ پاشام زێڕ دزرا، گومانیان بردمە سەرێ، ئەمنیش هێندەم سوێند بەخوا و پێغەمبەران خوارد کە ئاگام لەو زێڕەی نییە، هەر مەپرسە، بەڵام کێ بەکوردێکی وەک من ڕووت و ڕەجاڵ باوەڕ دەکات، هەر بۆیە گرتیانم و هەشت هەفتانیان دە بەندیخانەی هاویشتم، تا دەرکەوت زێڕەکەیان لە ناو سندوقی چێشتکەرەکەیان دیتەوە و پێنج ساڵیان هاویشتە ژوورێ. منیش سوێندم خوارد جارێکی دی نەچمەوە ماڵێ ئەربابم، بەڵام لەبەر ئەوەی زۆرم پێویست بەپارەی سەفەری گەڕانەوێ هەبوو چەند هەفتەیەکی دیش لەوێ هەر مامەوە.

زۆر سەیر بوو هەر ڕۆژەی شتێک دەوماڵەیدا دەدزرا. دوا جار سەعاتێکی دەستی کە لە دیامانت دروست کرابوو دزرا و پاشا ئەو ماڵەی سەر و بن کرد نەیدیتەوە. بۆیە بەهیچ جۆرێک نەمدەتوانی دەو ماڵەیدا وەمێنم.

کاک عومەر چ قسێکی نەکرد. بەڵکە بەڕەنگ و ڕواژایەکی خەماوییەوە سەیرێکی شاری هەولێری کرد، کە لە باوەشی ئەو دەشتاییە پان و پۆڕ و بەرینەدا هەڵکەوتبوو و دەو خانووە کەونە ڕووخاوانەوە ڕامابوو کە هەندێکیان چاک کرابوونەوە. سەری بڵند کرد و گوتی: هەولێر وەک هێما (ڕەمز)ێکە لە کوردستاندا، ئەوەی فەرمانڕەوایی هەولێر بکات، دەسەڵاتی بەسەر هەموو کورستاندا دەشکێ. چونکە هەموو ڕێگایەکان لێرە تێک دەکەنەوە، و نیوەی زیاتری ئەو شارەش کوردن.

ئەبو نیسان گوتی: کاک عومەر قادر... وا چاترە کە تۆ ئەو شارە و ئەم ناوچەیە بەجێ بێڵی و بەرەو مووسڵ بچیت.

باشە وا من دەڕۆم، ئەی تۆ بەهەویای چەندی دی لێرە وەمێنی؟!.

ئەبو نیسان گوتی: لەوانەیە هەر سەعاتێک و دەستی بۆ گیرفانی برد و سەعاتێکی دەرێنا و گوتی: ئەوە ئێستا سەعات دەیە، پاشی دوو سەعاتی دی لەو چایخانەی پێش مووسڵێ پێک دەگەینەوە.

کاک عومەر سەعاتەکەی دیت و زانیشی کە ئەو سەعاتە، سەعاتێکی زۆر بەنرخە و لە دیامانت دروست کراوە، بۆیە کاک عومەر سەری بادا و پێکەنی و سەیرێکی ئەبو نیسانی کرد... هەی فێڵباز.

ئەوجا بەو دەشتاییەدا و هەر بەسواری کەوتە ڕێ.

***

لەبەر ئەوەی هیچ پەلەی نەبوو، جڵەوی ئەسپەکەی بەردایەوە، تا بەئارەزووی خۆی بڕوات. هەر بیریشی لەوە دەکردەوە: دوای سێ ساڵی ڕەبەق دەربەدەری و پەناهندەیی، دەبێ وەک بێدەسەڵاتێکی هەر ئاگاداری خۆی بێت.

زۆری خایاند تا توانی بێتەوە سەر بیروباوەڕ و متمانەی جارانی و چوونە ڕیزی کۆمەڵەی یەکیەتی کوردی عێراقیش وای لە ژیانی کرد کە تا ماوە هەر لەسەر ئەو ڕێیە بڕوا. بەڵام هیچ شتێکی نوێی تری لە ژیانی ئەو مرۆڤەدا نەگۆڕی بەڵکو هەر گوێڕایەڵی ئەو بیروباوەڕ و مەبدەئەی دەکرد کە لە لای پیرۆز (مقدس) بوو.

دەیدیت کە کەف و کوڵی ڕاپەڕین و هەستانەوە و شۆڕشگێڕی لە نێو کوردی کوردستانی عێراقێدا بەبەراورد لەگەڵ کوردی نیشتمانەکەی خۆیدا زۆر لەسەرخۆیە، بۆیە زۆر جارانی هەست بەغەریبیە دەکرد دە نێویاندا. بیروباوەڕی بەسەرکەوتنێ زۆر کەم بوو، کاتێ کە دەگەڵ شۆڕشی نێو چیاکانی نیشتمانی خۆیدا بەراورد دەکرد، لە هیندەی دیش دەبوو. بەڵام خوێنی ناو شا دەمارەکانی لێناگەڕێن نکوڵی لە بوون و مانی خۆی بکات و دەبێ بزانێ کوڕی کێیە و لە چ تۆرەمەیەکی تێکۆشەر و شۆڕشگێڕە.

لەبەر خۆیەوە دەیگوت: من هێشتا لاوم و جحێڵ، لێناگەڕێم دەستەوستان و دەست لە ئەژنۆ دانیشم، دەبێ بەزووترین کات واز لە بێکاری و چایخانەکانی لای ڕەواندز بێنم و هەرچۆنێک بووە پەیوەندییەک دەگەڵ کوردەکانی لای مووسڵێ پەیدا کەم.

***

بەبێ ئەوە هەستی هیچ بکات و ئاگاداری بێ، ئەسپەکەی ساتمەیەکی کرد و بەسەر جڵەوێدا هات، بەڵام کاک عومەر کارامانە جڵەوی توند کردەوە و ئەسپەکەی هەستاندەوە و کەوتەوە ڕێ.

***

تا گەیشتە گوندێکی بچکۆلەی سەر ڕێی نزیک شاری مووسڵێ، کە دەگەڵ ئەبو نیساندا بەڵێن وابوو لەوێ پێک بگەنەوە.

ئەسپەکەی لە بنە دارێکی ئێخست و بۆخۆشی لەسەر لاتەختێکی چاخانەکەی کە پارچە لبادێکی لەسەر ڕاخرابوو دانیشت، نزیکەی سەد (١٠٠) هەنگاوێک بەولاوەترەوە چەند خانوو و بەرەیەکی بەقوڕ و بەردان دروستکراو قوت کرابوونەوە و (١٠-١٥) دە پازدە کەسێکیان تێدا دەژیا،

خەڵکەکەی هەموو وەرزێر بوون، بەدەغڵ و دان، پیاز و تەرەتووڵە و ئەو جۆرە شیناییانەوە بەڕێوە دەچوون و بەهەمووان خاوەنی شەش حەوت سەر مەڕ و بزن بوون و بەهەموو گوندەکەش گوێدرێژێکی تێدا بوو.

یەکێک لە پیاوەکانی ئەو گوندە دەغڵ و دان و سەوزە و شینایی نەبوو، لەبەر ئەوە، هەموو ڕۆژێ خێزانەکەی دەناردە سەر جۆخینان بەرۆژانە کرێ و بۆخۆشی هەستا هۆدەیەکی ژیکەڵەی دروست کرد و ساباتێکی جوانیشی لەبەر دەرکێ دامەزراند. دوایە بەسواری گوێدرێژەکەی، مافوورە دەستکردەی خۆیانی بردە شاری و فرۆشتنی و بەپارەکەی دەرزەنێک پیاڵە و ژێر پیاڵە و (٣) سێ چوار فنجانی قاوە و سەماوەرێک و هەندێ کەوچکە چای کڕین و بەم جۆرە بووە خاوەنی ئەو چایخانە، شوفێری ئۆتۆمبێلەکان لەوێیان لادەدا بۆ چا خواردنەوێ و پارەیەکی باشیان بەجێدەهێشت، تەنانەت وای لێهات حوکومەت باجی لەسەر دابنێ. کابرای خاوەن چایخانە پێی لەسەر پێ دانابوون و بیری دە ساڵ پێش ئەوڕۆی دەکردەوە کە فەرمانی کوشتنی درابوو، و ئەو لەو دەشتە پان و پۆڕەدا حەوابۆوە.

***

کاک عومەر قادر بەرامبەر ئەو کابرایە دانیشتبوو و چای تێک دەدا، دەو دەمەیدا هەر ئەو بەتەنێ و تاقە میوانی چاخانەکە بوو. دەکابرایەوە هەڵڕوانی، چ ببینێ کراسێکی چڵکن و پیس و پێڵاوێکی دڕاوی وا پەنجەی پێی لێ هاتبوونە دەرێ و مێزەرێکی دەسەریەوە پێچا بوو، ئەو ئەو دەمانە بوو کە کاک عومەر قادر چاوەڕوانی ئەبو نیسانی دەکرد بگاتە جێ. کاک عومەر بیری لەوە دەکردەوە، کە ئەم جۆرە مرۆڤانەش، مرۆڤی شۆڕشگێڕ و تێکۆشەرن کە لە وەرزێرییەوە دەتوانن ببنە خاوەن چایخانەیەک، بۆیە هیچ بەزەیییەکی پێیدا نەهاتەوە مایەی زگ پێ سووتانەوە بێ.

کاک عومەر نەیدەزانی و شارەزای ئەوە نەبوو کە هەموو کوردێک دەتوانرێ وەک شلکە نەمامێکی ساوا بچێندرێ و بەروبووم بدا، خەڵکی

دەشتێ پێیان وابوو چیاییەکان وا بیر دەکەنەوە کە خەڵکی دەشتێیان پێ گەوج و گێل و نەزانن و بەکەم و زۆر، هەر ڕازین. هەرچەندە ئەوەش هەبوو کە خەڵکی ئەو دەشتاییانە وەک چیاییەکانیان خۆ ماندوو نەدەکرد. خاوەن چایخانەکە بەکاک عومەری گوت: یاشێخ پاش هەفتەی دی دەغڵ و دانمان دەدرووینەوە. بەڵام وشەی یاشێخ کە کابرا بەکاری هێنا هیچ مەترسییەکی نەخستە دڵی کاک عومەر قادریەوە، چونکە هەر غەریبەیەکی جلوبەرگ پۆشتە و پەرداخ و پاک و خاوێن و ڕێکوپێک لەو ناوچە دەشتەکییانە پێی دەگوترا یاشێخ.

کابرای چایخانەی دووبارەی کردەوە: بەشەش هەفتەی دی.

کاک عومەر وەڵامی دایەوە و گوتی: بەخودای لە لای ئێمەش ڕەنگە دوای شەش هەفتەی دیکە بدرووینەوە.

دیسانەوە کابرا هاتەوە قسە و گوتی: بۆ یاشێخ ئێوەش دەغڵ و دانتان هەیە؟!.

کاک عومەر گوتی: نەخێر، ئێمە تووتنمان هەیە.

کابرا گوتی: یاشێخ ناوی خوای بێنە، شەش هەفتەی دی بۆ تووتنێ یەکجار زووە، بەلای کەمیەوە (١٠) دە هەفتەی دیکەی دەوێ بۆ تووتن لێکردنەوێ.

کاک عومەر گوتی: لەوانەیە، بەڵام عەرد و بەردی لای ئێمە زۆر چاک و بەبڕشتە، لە سبەینێوە تا ئێوارێ هەتاوی لێ دەدا.

کاک عومەر پارەی چایەکەی دا و چوو قەوچی ئەسپەکەی کردەوە و دەو دەمەشدا ئەبو نیسان وەدەرکەوت و بەیەکەوە وەڕێ کەوتن.

کابرای چایەچی تەماشایەکی کردن و سەری بادا و لەبەر خۆیەوە گوتی: ئەو پیاوە شێتە بەشەش هەفتەی دی تووتنێ دەبڕێتەوە. پیاڵەی چایەکەی کاک عومەری هەڵگرتەوە و بردیە بەر ئاوی سەماوەرێ بۆ شوشتنەوێی.

***

کە گەیشتە سەر پردی مووسڵێ، دەنگی سمی ئەسپەکانیان ئەو پردەی

که سەرەکەی تەختە بوو و ئەوانی بەسەردا دەڕۆیشتن ئەو پردەی وە گرمە گرم ئێخستبوو، و لە ژێرەوەش ڕووباری دیجلە هەروا هاژە هاژی بوو و پردەکەی وە جووڵە هێنابوو. هەر بەو شەوە تاریک و ئەنگوستە چاوە دەنگی سێ تەقەیان وە بەر گوێیان هات. لەوبەرێش لە دەم زێیەڕا دەنگە دەنگی خەڵکی دەهات و گڕەی ئۆتۆمبێلێکیش بەهۆڕین لێدانەوە لەوبەری زێیە بەهەشتاوی دەڕۆیی. بەو درەنگ وەختەی شەوێ لەوان زیاتر کەس لەسەر پردەکە نەبوو، نۆبەتدارەکانی پردەکەش لەناو قوللغەکانیاندا دانیشتبوون و هەستیان پێ نەدەکردن، یان هەر لە ترسان گوێیان نەدانێ و خۆیان لێ گێل کردن.

کاک عومەر قادر و ئەبو نیسان توانیان زۆر بەلەز خۆیان دەرباز بکەن و خۆیان بشارنەوە، هێشتا هەر بەیانییەکی زوو بوو پۆلیسەکان کەوتنە شوێن پێ هەڵگرتنیان، بەڵام نەیاندیتنەوە، هەرچەندە جێ سمی ئەسپەکانیان لەسەر ڕێیەکەوە بەئاشکرا دیار بوو، بەڵام چونکە ئەبو نیسان شارەزاییەکی تەواوی هەبوو، ڕێیەکەی گۆڕی و چیدی بەسەر ڕاستە ڕێیەدا نەڕۆیشتن، و چوونە پشت مزگەوتی (نەبی یونس)ی و لەوێڕا قەدبڕ دایان قەڵاشت و بەناو گوندێکی چکۆڵەدا تێپەڕین. زۆری نەبرد بولێڵ ئەنگوت.

***

ئەوجا ئەبو نیسان گوتیە کاک عومەری، دەبێ چاوەڕوان بین و تا ئێوارێ هەر لێرە بین، چونکە بەڕۆژ سواری ئەسپان بەڕێیەدا بڕۆین کارێکی پڕ مەترسییە. دیسانەوە گوتی: لێرە لە ناو ئەو داروبار و زەمەندانەدا دەمێنینەوە.

زینی ئەسپەکانیان کردنەوە و بۆخۆشیان هاتن و پاڵیان دایەوە، کاک عومەر زۆر شەکەت و ماندوو دیار بوو، کەوتنە باسکردنی دەرباز بوونی ئەو شەوەیان.

کاک عومەر گوتی: ئەبو نیسان ئەمن پێم گوتی لەو ڕێیەی دڵنیا نیم.

ئەبو نیسان هەڵیدایە: نا، نەخێر کاک عومەر ئەگەر بیانزانیبایە ئەوە

تۆی و بیانناسیبای لەسەر هیچ ڕانەدەوەستان تا ئێمە ئاوا بەسواری لە پردێ بپەڕینەوە. بەڵام کاک عومەر قەناعەتی بەوە نەبوو و گوتی: لە ڕاستیدا تاریکی شەو ئێمەی دەرباز کرد، بەتایبەتی لەو کوچە و کۆڵانانەی مووسڵێدا، هەرچەندە چەند تفەنگێکیشیان پێوەناین. ئەبو نیسان قەننەیەکی ئاور دا و لێی کەوتە چەسپان و تا دەشهات وردە چێشتەنگاو گەرم دەبوو.

ئەبو نیسان گوتی: ئەگەر هەموو شتێکمان ئاوا بۆ بڕوا، ئەوە لە مووسڵێ سەرو ئیشێکی دەبینینەوە.

کاک عومەر گوتی: ئەگەر دەتەوێ قسەی دڵی من بزانی، من بۆیە نەهاتووم لێرە کار بکەم و بەڕوو بۆ ئێوە لە ئاگرێ دەربێنم. چونکە هەر ئاشکرا ببم دەبێ ئێرەش بەجێ بێڵم، و ئەوەی مابێتەوەش یان ئێرانە یان سوریایە، کە لە هەردووکیشیان قاچاغم.

ئەبو نیسان گوتی: تۆ نابێ هێندە بێ ئومێد بیت. دەبێ باوەڕیشت بەقەدەر هەبێ.

کاک عومەر گوتی: (قەدەر؟!). جا ئەوەی بۆ چییە، هەرکە هاتوو منیان ناسی ئەوە یەکسەر تەقەم لێ دەکەن، خۆ ئەگەر دەستگیریشیان بووم ئەوە یەکسەر دەمدەنەوە دەست تورکیا و هەر ئەو ڕۆژە لە سێدارەم دەدەن.

ئەبو نیسان گوتی: نا کاک عومەر وا مەڵێ، هەمووی ئەو شتانە قەدەر دیاریان دەکات داخوا کەنگێ و لە چ شوێنێکدا و بەچی دەمری. ئەوجا گوتی: کاک عومەر زۆرم خەو دێ ئەگەر نوستبووم بەرەبەری نیوەڕۆیە هەڵمستێنە، بەڵکە هەوڵی پاروە نانێکی بدەم. ئەوجا خۆی لێ لەگەز دا و شەدەکەی بەسەر دەموچاویدا هەڵکێشا، تا بنوێ. کاک عومەریش دەستی دایە دووربینێ و لای خوارێی دایە بەر تەماشاکردنێ و تا چاو بڕ دەکا هەموو لایەکی بەسەر کردەوە، تەنانەت گیانلەبەرێکیشی لەو هەموو پانتاییانەدا بەدی نەکرد، کە ئەوە بووە مایەی دڵنیاییی. ئەو قسە و باس و خواسانەی وە بیر هاتنەوە کە پێیان لەو دەدوان، بەگرژییەکەوە گوتی: ئەگەر دەستم دەڕۆیشت و خودا توانایەکی دەدام و دەمتوانی، دەزانم چۆنیان

تەمبێ کەم و خاک و خۆڵیان لە تورەگان کەم... باشە بۆ دەبێ لە هەموو لایەکیەوە هەروا بێ... لە تورکیا کەمال پاشا، لە ئێران ڕەزا شای پەهلەوی، لە عێراقێ شا فەیسەڵ، کە بەناوی نەتەوەچییەتی عەرەبییەوە و بەیارمەتی و پشتیوانی خەڵکییەوە تاجی شایەتی لەسەر نا.

ئایا لە ڕاستیدا ئەو کوردە مافی ژیانی نییە؟.

هەر بیریشی لەوە دەکردەوە، داخوا ئەو هەموو کارەسات و ڕووداو و بەسەرهاتانەی بەسەر ئێمە هاتووە، بەهیچ جۆرێک دە ڕۆژنامەکانی بەغدا و شامێدا نووسراون؟.

یان خەڵکی ئەو چۆڵ و بیابانە قاقڕانە گوایە نیشتمان و هەوارگەی باب و باپیرانیانە کەچی ئەمەکیان بۆ ویش نییە، و هەر ڕۆژ لە جێیەکی بارگە و بنەی دەخەن و ڕەشماڵیان هەڵدەدەن، ئەمە جگە لەوەش کە ئەو شوێنە تازەیەی بۆی دەچن لە جێی پێشوویان بیابانتر و وشک و قاقڕترە. باشە ئەو جۆرە مرۆیانە بۆ نایانەوێ لەمە بگەن کە گەلی کورد هەرگیز واز لە نیشتمانە بەهەشتەکەی خۆی ناهێنێ و بەدڵ و بەگیان و سەر و ماڵەوە خۆی بەقوربانی ئەو نیشتمانەی دەکا.

ئێمەی گەلی کوردیش هەرگیز لەوە تێناگەین کە خوێنی باب و باپیر و ڕەچەڵەک و بنەچەمان هەمووی هەریەکە و ئێمە یەک نەتەوەین کە ئەویش گەلی کوردە، نازانم کەنگی تێدەگەین...!؟.

کاک عومەر قادر خۆی زۆر بەبێ دەسەڵاتی هاتە بەرچاو و وردە وردە سەری سووڕاند و بەرەو لای باکور دەو چیایە بەرزە شینکەڵانە ڕاما کە بەزنجیرەیەک بەتەنیشت یەکەوە ڕیز بووینە. زۆر پەرێشان بوو، چونکە لەو دیوی ئەو ڕیزە چیایانەوە، نیشتمانەکەی وی بوو، ئەمجارەشی بەدووربین تێهەڵڕوانینەوە. لەگەڵ تەماشا کردن و تێڕوانیندا دوورا و دوور پیکابێکی مەفرەزەی پۆلیسانی بەدی کرد کە شەستیرێکی لەسەردا بەسترا بوو، و بەتۆز و غوبارەکەیڕا دیار بوو کە دەڕوا دەنا چاو بڕی نەدەکرد، چونکە یەکجار زۆر دوور بوو.

کاک عومەر گوتی: هەی زۆڵینە، ئەو مەلعوونانە دەگەڵ یەکتریشدا هەر

زۆڵ و بیچمن. ئەبو نیسانی لە خەوێ هەستاند و گوتی: هەستە من دەمەوێ هەر ئێستا و بەزووترین کات لەم وڵاتە کاول بووە وەدەرکەوم.

ئەوجا هەردووکیان بەقرچەی نوێژی نیوەڕۆیە سواری ئەسپان بوونەوە و بەرەو چیاکان هەڵکشان.

پاژی شەشەم

بڕیارێک لە سلێمانی درا

ئەگەر قەلەڕەشکە لە ڕەواندزەوە بۆ لای سلێمانی بفڕێ، ئەوا بەسەر ئەو بەرزایی و لووتکە شاخانە تێدەپەڕێ و لەو ئاسمانەوە دەڕوانێتە ئەو دۆڵ و هەوراز و نشێو و گەروو و دەربەند و ڕووبار و زێ و کانی و ئەو گوندە گچکانەی قەد پاڵی ئەو چیایانە، کە هەر یەکەیان لە قەد پاڵێکی پەرت و بڵاو و پڕ لە مزگەوتی سەر بەگومبەت دەڵێی خەویان لێکەوتووە. بێگومان نێوانی ئەو دوو شارە نزیکەی سەد و پەنجا (١٥٠) کیلۆمەترێک لێکترەوە دوورن و بەدوو شاری سەرەکی کوردان دەژمێردرێن و هەر لە کرۆک و ناوجەرگەی ئەو دوو شارانەشەوە هەستانەوە و ڕاپەڕینی دژی ڕژێم سەر هەڵدەدەن.

قەلەڕەش، ئەو ڕێ و بان و هەوراز و نشێوانە هەمووی دەبینێ و شارەزای هەموویانە جگە لەو ڕێچکەبەندیانەی نێوان گوندەکان. هەروەها گوێی لە دەنگی تەهلیلەی ئەو خەڵکانەی نێو مزگەوتەکانیش نییە و نابێ، کە لە ناو ئەو مزگەوتانەدا کۆ دەبنەوە.

***

چوار پۆلیسی عارەب و بەسواری، بەو ڕێیە بەردەڵانی و پڕ لە قۆرت و پێچانەدا لە کەرکووکەوە بەڕێوەن بەرەو سلێمانی. گەیشتبوونە چەمچەماڵ و بەناو ئەو خانوو و بەرە بەقوڕ سواغ دراوانەدا و بەلای ئەو قەڵا کۆنە وێرانەدا تێپەڕین. بەڵام هێشتا سێ دەربەندی تەنگەبەریان مابوو پێیدا ڕەت ببن و بگەنە (کەڵاشکەران) کە لە نزیک بەرزاییەکانی سلێمانییەوەیە.

پەلە مەکەن، هێشتا برا و ئاواڵەکانمان نەگەیشتوونێ، ئێمە دەتوانین لێرە لەو ناوە پشوویەک بدەین و بسێینەوە، بەڕاستی شوێنێکی خۆشە و جێی وا هەر نابێتەوە. هەر چواریان لە شوێنێکی بەرزی ئەوتۆ دەگەڕان بەسەر هەموو ئەو دۆڵ و نشێوانەدا بڕوانێ. بەبێدەنگی بەڕاست و چەپەیدا وەسەر شاخی کەوتن. لەوێڕا شاری سلێمانی و ئەو خانوانەی بەڕیز یەکەوە

دروست کرابوون لە دووڕا زۆر چاک دەبینران، بەتایبەتی ئەو خانووانەی کە دوو نهۆم بوون و پێش هەیوانی دوور و درێژیان لەبەر دەمیدا کرابوون. چوار منارەی سپیش لەو دوورەوە، لە نێو شاری بەدی دەکران.

سەرفەرماندەکەیان نەخشەیەکی هێنا و لەسەر عەردی لێکی بڵاو کردەوە و هێڵێکی سپی باریکی لەسەر نەخشەکە پیشاندان، کە نیشانە و هێمای ڕێگایەک بوو. ئەوجا کەوتە بەراوردکردنی نێوان: (کەرکووک، هەولێر - هەولێر، ڕەواندز - سلێمانی، کەرکووک) دەو دەمەیدا نۆبەتداری ڕێوبانان (مەفرەزەی پۆلیسان) بەردەوام لە هاتوچۆ و جووڵانەوە و چالاکیدا بوو.

کاک عومەر قادر لە مووسڵێ ئاشکرا ببوو و پێشیان ڕاگەیاندبوو کە زانیارییان دەربارەی وی داوەتە ڕەواندز و سلێمانیش، لەبەر ئەوە ژیانی کەوتە مەترسییەوە. بەڵام خەڵکی سلێمانی گیانی نیشتمانپەروەری و دەماری پیاوەتییان زۆر تێدا بوو.

سەرفەرماندەکەیان بیری لەوە دەکردەوە، کە بەهەزار مسقاڵ زێڕ دەتوانم ئەم باخچەیە بکڕم و خانووێکی تێدا دروست بکەم و بای ئۆتومبێلێکیشی دەمێنێتەوە، بۆیە هەمیشە خەو و خولیای هەر ئەوە بوو کە کاک عومەر قادری بەدەستکەوێ و بەوسەودایە ئەو خەڵاتە وەربگرێ و پێی ببێتە پیاوێکی دەوڵەمەند. ئەوەش بڵێین، کە دەوڵەت سام و دەنگ و ڕەنگ و ناوێکی بەربڵاوی لەم ناوچەیەدا هەبوو.

***

گەنجینە (مەخزەن)ە گەورەکانی سلێمانی هەمووی بەتەن پڕ بوون لە قەیسی وشک کراوە و مێوژ و تووتنی زەردی زەعفەرانی و تا بنمیچی هەڵدرابوونەوە. ئەو بەرەوبەری ئەو شەقامەی دەگەیشتەوە بەر دەرکی سەرا هەمووی گیا و گوڵ و سەوزایی بوو. خانوو سەرا ساختمانێکی سپی مەیلەو درێژکۆلە بوو، زۆری ژوور تێدا بوون، بەڵام زۆربەی ژوورەکانی بەتاڵ بوون. دەوڵەت ئەو ساختمانەی بۆ ساڵانێکی دوور و درێژی ئایندە وا دروست کردبوو. پۆلیسێک لەبەر دەرگای سەراکە ڕاوەستابوو و تفەنگەکەی بەسینگی خۆیەوە گرتبوو و پۆلیسەکانی دیش لە ژووری ناو

سەرایە خەریکی یاری و دۆمینەکردنێ بوون. هەرچەندە ژمارەشیان کەم بوو، بەڵام حوکومەتی عارەب هەر وەک هێمایەک لەناو ئەو وڵاتە شاخاوییەی دانابوون، تا کاروباری ناوچەکە هەڵسووڕێنن.

هێشتا ڕۆژی دەما کە دووکاندارەکانی شار دووکانەکانیان دادەخست و کلۆمیان دەدان و هەندێکیان بەرەو ماڵ و هەندێکیان بەرەو لای چایخانەکان پەرتەیان دەکرد. تا دەشهات سێبەر هەڵدەکشا و پێش ئەوەی مەلا بانگی دابایە، ئەوا خۆر لەو ناو شاخانەدا ئاوا دەبوو.

کاک عومەر دەستی دایە دووربینێ و کەوتە گەڕان بەناو ئەو تەلانانەی شاخییەوە، ڕاست هەر چوار پۆلیسی لەو پۆلیسانە بەدی کردن کە سوارێکی خەڵکی چەمچەماڵ پێی گوتبوو، کە بەڕێوەن، بەڵێ ڕاست ئەو چوار پۆلیسەی ئەو لێیان دەگەڕا و چاوەڕێی دەکردن.

***

لەناو ئەو شیو و دۆڵ و تەلانانەی سلێمانیدا لە هاشەی بایەکی سارد بەولاوە ڕووبار و جۆگەلەکانیش دەنگیان لێوە نەدەهات. لێرە و لەوێ دەگەڵ بایەکە، پەنجەرەی دووکان و ماڵەکان وە لەقە لەق کەوتبوون و دەهاتن و دەچوون و دەجووڵانەوە. دەنگی ناسازی کوندەبەبۆیەک بەو شەوە دەهاتە گوێ و دەگەڵ دەنگی ناڵی سمی ئەسپێکدا تێکەڵاو دەبوو. ئێشکچی شەوێ (حەسحەس) کە پێڵاوێکی بن لاستیکی لە پێدا بوو زۆر لەسەرخۆ بەکۆڵانەکان و ناو بازاڕیدا سەرەتاتکەی بوو، تا بزانێ داخوا لە چ لایەکیڕا ترووسکەی ئاگرێک نابیسێ، دوایەش چوو قفڵ و کلۆمی دووکانەکانی هەموو بەسەر کردنەوە، تا دڵنیا بێ کە هەموویان داخراون و قفڵ و زنجیر کراون.

نیوە شەوێ مانگ هەڵهات و ئەو زنجیرە شاخانەی قەرەداغی ڕووناک کردەوە و لە دوورەوەش هەروا گورگە لوور بوو دەنگی دەهات و ئەسپی ناو تەویلەکانیش هەروا پڕمەیان بوو و بایەکیش تا دەهات توندتر دەبوو.

ئێشکچییەکە چۆوە ناو قوللغەکەی و سەری هێنایە دەرێ، لەوێوە سوارێکی زۆر دووری بەدی کرد، هێندە دوور هەر ئەوەتا دەبیندرا، لەبەر

خۆیەوە گوتی دەبێ بزانم ئەو سوارە کێیە وا بەو مانگە شەوە لە لای هەڵەبجەوە بەسواری بەرەو ئێرە دێت. ئێشکچی جگەرەیەکی پێکرد و کەوتە چەسپ لێدانی و هەموو جارێ دووکەڵەکەی لە لووتیەوە دەردەدایەوە. بەو سارد و سەرما و سۆڵەیە هەر چاوەڕوانی ئەو ئەسپ سوارەی دەکرد بگاتە جێ. سوارەکە لە جەمسەری یەکەمین کۆڵانی خانووەکانی ناو شاری وەدەرکەوت.

ئێشکچییەکە گوتی، بەدوای مندا وەرە من ماڵێ (کاک ئەحمەدی شێخ)ت پێشان دەدەم، وەپێشی کەوت تا بردیە حەسارێکی و دەرگای لەسەر پێوەدا و چوو پیاوێکی لە ماڵێ کاک ئەحمەدی شێخ ڕا هێنا. مانگەشەو ئەسپ و سوارەکەی زۆر جوان وەدەر دێخست و بەتایبەتی سەر و چاوی زۆر ئاشکرا دیار بوو. پیاوەکە گوتی: ئەمن ئەوەی چاک دەناسم (سەلام و عەلەیکوم) شێخ عومەر قادر.

تاریک و ڕوونی بەیانیان کە ئەو ڕەنگە مزاوییە لەسەر چیایەکان ون بوو، وردە وردە ڕەنگێکی دیکەی شینباوی تاریک بەسەر چیاکانەوە دەبریسکێتەوە و لەسەر لووتکەی ئەو چیایانەوە ڕەنگێکی سوور پەیدا دەکات و بەرەبەری لای نیوەڕۆیانیش دەبێتە زیوی قاڵ. بەردی ناو دۆڵەکان وەک دیامانتێ دەبریسکانەوە و لاپاڵەکان وەک ڕەنگی مسێکی تێری دەنواند و سێبەریان قورس و تاریک دەبوو. خۆرەتاو تیشکە زێڕینەکانی بەهەموو لایەکی ئەو دۆڵ و تەلانانەدا پەخش و پەرێشان دەکرد. ئەو خۆرەش، ئەو خۆرە بوو کە لە (٩/٨/١٩٣١)دا هەڵهات کە ئەویش دەستپێکردنەوەی شۆڕش و ڕاپەڕین و هەستانەوە بوو.

***

دەو کاتیدا چوار پۆلیسی سوارە لە بەرزاییەکانەوە بەرەو شاری سلێمانی دەهاتن و لە شەقامەکانی (هەڵەبجە)شدا مەفرەزەی پۆلیسان دەسووڕایەوە و چوار پۆلیسی دیش نۆبەداری ڕێی ناو زنجیرە چیایەکانی (بەرانان)یان دەکرد.

***

پیاوان هەریەکە لە ماڵەکەی خۆیدا چاوەڕێی خواردنێکی هەمە جۆرەی وەک گۆشتی برژاو و ماست و زەڵاتە و ئارویی بەخوێوە و سەوزە بوون... دوای نان خواردنێ هەر کەسە شەمچەی نایە گیرفانی بەر کورتەکێی و بەکۆمەڵ ڕوویان دەکردە گۆڕەپانی گەورەی ناو شاری و لەوێ زۆر بەگەرم و گوڕیەکی یەکجار زۆر دڵسۆزانەوە سڵاویان لێک دەکرد و دەست و مستی یەکتری دەبوون و نزای تەمەن درێژیان بۆ یەکتری لە دلۆڤانی خودای گەورە دەکرد.

دەنکە ئارەقەی پەنا گوێ و خەنجەری مشت و زیوی بەر پشتێندییان بەتیشکی ڕۆژێ هەروا بریسکە بریسکی بوو. شەدەو جامەدانی تێکەڵاوی سەریان وەک کارگی ناو بێستانی دیار بوو. کەلانگوچکی (سۆرانی – فەقێیانە) کراسی سپییان دەتگوت هێمای نەفس بەرزی و کەرامەتی پیاوەتی و مەردایەتیان لە مەچەک و قۆڵ و بازوویانەوە پێچراوە.

نزیکەی (٤٠٠) چوار سەد پیاوێک دەبوون، کە لەو گۆڕەپانە کۆ ببوونەوە و چاوەڕوانی گەیشتنی (شێخ ئەحمەدی بارزانییان) دەکرد.

لە پڕ دەنگی تەقەی ناڵی ژێر پێی ئەسپان هات. خەڵکەکە هەمووی قوشقی بوون و لە هەموو لایەکەوە ڕوانیان و تەماشای ئەو چوار پۆلیسانەیان کرد، کە کەلێنیان دانێ بەناویاندا تێپەڕن.

پۆلیسەکان بەبێدەنگی و بەبێ ئەوەی هیچ گرنگییەک بەوخڕبوونەوەیە بدەن، زۆر بەچاوێکی کەمەوە سەیری ئەو کۆبوونەوەی کوردانیان کرد و بەسپایی بەرەو سەرا چوون.

ئینجا شێخ ئەحمەدی بارزان لە شەقامی سەرڕاجخانە (زیندرووان) وەدەرکەوت، پیاوێکی باڵابەرزی بەخۆوە بوو، جامەدانەیەکی گەورەی لەسەری پێچا بوو چوار پیاوی عەشیرەتەکەی خۆی لە دوو دەرۆیشتن. دوو لەو پیاوانە تەزبێحی (١٠١) سەد و یەک دەنکی زەردی نوێژییان بەدەستەوە بوو و دووەکەی دیش دەست لەسەر مشتووی خەنجەری بەر پشتێندێ.

کە شێخ ئەحمەد گەیشتە گۆڕەپانێ، یەکسەر بەناو ئاپۆڕەی خەڵکەکەدا

ڕۆیشت و بەڕاست و چەپەیدا بەسەری سڵاوی لەو کوردانە دەکرد.

کە گەیشتە بارێ سەرەوەی گۆڕەپانەکە لەوێ لەسەر سەکۆیەک کە هەر چوار دەورەی بەگوڵی چاندراو ڕازابۆوە، ڕاوەستا.

لە دەستە ڕاستییەوە پیاوانی جێی متمانە و لە چەپیشیەوە پیاوانی خەنجەر لەبەر پشتێندێ ڕاوەستابوون.

ئینجا شێخ ئەحمەد دەستی برد نامەیەکی لە گیرفانی کراسەکەی دەرهێنا و لەسەرخۆ کردیەوە و زۆر بەڕێزەوە خوێندیەوە و گوتی:

سڵاوتان لێ بێ کوردینە. (بۆ ماوەیەک کشوماتی و بێدەنگی ئەو ناوەی داگرت، شەدەکانی سەریان نەبێ، جووڵە لەبەر هیچیەوە نەدەهات). دوایی... ئەمن ئەو نامەیەم لە گەورە پیاوانی مووسڵ و دهۆکەوە بۆ هاتووە، تا ئێمەی کورد هەموو پێکەوە بڕیاری چارەنووسی خۆمان بدەین. وا ئێستا نامەکەتان بۆ دەخوێنمەوە...

بۆ هەموو کوردێک

(شێخ ئەحمەد زۆر لەسەرخۆ و بەدەنگێکی بەرز خوێندییەوە، تا هەموو لێی تێبگەن.) ئاگادار بن، چاوتان بکەنەوە، و ئاوڕێک لە دەوروبەری خۆتان بدەنەوە. ئەوا ئینگلیز ئێستاکە دەگەڵ حوکومەتی عێراقێیدا پەیمانێک بەستووە و دەگەڵی ڕێک کەوتووە کە چاو لە مافی نەتەوەی کورد بپۆشێ. دوای دووساڵی دیکەش (ئینتیدابی ئینگلیز) لە عێراقێ دەکشێتەوە. ئەو دەم چارەنووسی کوردان وەک ملکەچ و بێدەسەڵاتێک دەکەوێتە ژێر ڕکێف و دەستی عارەبانەوە، جا مایەی شەرمەزارییە، ئەگەر لێرەش وەکو کوردی ناوچەی سلێمانی داوای مافی نەتەوەی کورد نەکەین. ئێمە دەزانین کە خوشک و برایانی سلێمانی لەسەر ئەو بیروباوەڕەن کە ئێمەی کورد هەموو پێکەوە یەک دەنگ داوای مافی خۆمان بکەین... ئەوان توانیان کۆمەڵەی نێو نەتەوەیی و کۆمیساریاتی ئینگلیز لەم بارەیەوە وشیارکەنەوە. بۆیە دەبێ ئێمەش پشتی ئەو ڕاپەڕین و هەستانەوە سەرپێیەی سلێمانی بگرین. ئەگەر وا نەکەین ئەو بارودۆخەی ئێستا خراپتر دەبێ و هەلمان لە دەست دەچێ و مافی نەتەوەی کورد دەدۆڕێنین.

ئێمە، ئەو ناوانەی کە لەسەر ئەم نامەیە، مۆرمان کردووە: زندی، گولی، بەرواری، و عەشایەری دۆسکی... ئەرکی سەرشانمانە کە ئەو نامەیە بگەیەنینە گوێچکەی هەموو جیهان و جیهانیانەوە و ڕژد بین لەسەر مافی نەتەوەکەمان. مافی ئێمەش و مافی خەڵکی سلێمانیش هەمووی هەر مافی کوردانە و لە هیچ خاڵێکدا جیاوازیمان لە نێواندا نییە و ئێمەش هەروەکو خەڵکی ناوچەی سلێمانی داوای وڵاتێکی سەربەخۆی کوردان دەکەین، وەک چۆن ئەو پەیمانە لە کۆمەڵەی نێو نەتەوەییەکانەوە (عصبة الامم)ەوە درابوو.

شێخ نوری بریفکانی. Scheich Nuri Brifkani.

شێخ غیاثوددین. Scheich Giyathuddin.

شێخ ڕەقیب سورچی. Scheich Raqib Surchi.

شێخ شهاب زیبێر. Scheich Shahab Ziber.

شێخ ئوبید ئەفەندی. Scheich Abid Effendi.

ڕەییس بەلەدیەی ئامێدی Ras Baladiyah Amadiyah.

شێخ تیرخان حاجی. Scheich Tirkhan Hadschi.

رشید بەگ بەرواری. Raschid Beg Birwari.

تێبینی: ئەم نامەیەمان لە بۆ سەرۆکی کۆمیساری ئینگلیز لە بەغدا، و لە بۆ سەرۆکی وەزیران لە عێراق، و لە بۆ پەرلەمانی ئینگلیز لە لەندەن، و لە بۆ خەڵکی ناوچەی لیوای سلێمانی هەناردووە.

شێخ ئەحمەد نامەکەی پێچایەوە و نایەوە گیرفانی و گوتی:

دوێنێ چوار پیاو ئەو نامەیەیان لە دهۆکەوە بۆ هێناوم، و دەیانەوێ هەواڵی ئێمە بۆ شێخەکانیان بەرنەوە. و لە بڕیاری ئێمەیان ئاگادار بکەنەوە داخوا بڕیارمان لەسەر چییە. بەڵام پێش ئەوەی بێینە سەر بڕیارەکە ئەو چوار پیاوانە دەیانەوێ باسێکی بارودۆخی ئەو ناوچانەی ڕۆژئاواتان بۆ بکەن. ئەوجا (دین خات هورمز) هاتە تەنیشت شێخ ئەحمەد و سەلاوێکی موسوڵمانانەی لە کوردەکان کرد و گوتی:

(ئەسسەلام و عەلەیکوم).

هەموو وەڵامی سەلامیان دایەوە و زۆر وریایانە سەیری ئەو پیاوەیان دەکرد کە خەنجەری بەر پشتێندێی بریسکە بریسکی بوو.

ئێمەی کورد هیچ ڕێگایەکی خەبات و تێکۆشان نەما تاقییان نەکەینەوە بۆ وەدەست هێنانی مافە ڕەواکانی خۆمان، ئەو مافەی کە ئینگلیز و عارەب لە بەیاننامەکانیاندا دانیان پێدا هێنابوون و مۆریشیان کردبوو. بەڵام ئەمڕۆ وەک پاشگەز بووبنەوە لە بەڵێنەکانیان چونکە هیچیان دیار نییە، ئەدی کوان ئەو مافانە.

ئەو دەمەی کورد بیری لە ئۆتۆنۆمی دەکردەوە بۆ خۆی، عەرەب خەونی بەحوکمڕانی خۆیەوە دەدیت. کەچی وا ئەوڕۆ گوند و شار و شارۆچکەکانمان هەموو بۆردومان و وێران و خاپوور کراون و کاولکاری و بۆردومانیش هەر بەردەوامە و بۆمبی کاتیمان بەسەردا دەبارێنن. ئینگلیز بەتەن بۆمب و تەقەمەنیمان بەسەردا هەڵدەڕێژێ هەر بۆ ئەوەی بەرگری و پارێزگاری دەسەڵاتی شا فەیسەڵی پێ بکەن. بەداخەوە حوکومەتی عارەب چەند سەرکردەیەکی لە ئێمە دەستەمۆ کردن و ڕایکێشانە بن باڵی خۆی و وای لێ کردن بچنە مووسڵ، و لەوێ بەدەرزی و دەرمانی سڕکردن دەماری پیاوەتی و غیرەتی کوردانەی کوشتن و، ناچاری کردن بەملکەچییەوە لەسەر چەندین نامە و بڕوانامەدا پەنجە مۆریان پێ بکەن.

حوکومەتی عارەبان باش دەزانێ کە کوردستان پارویێکە تاڵ و بەوی قووت ناچێ. کوردی ئێمە و کوڕە جگەر سۆزەکانمان تا ئەوڕۆ کەمیان خوێن نەبەخشیوە، و ئەوەشیان هەر لە ناو بیر و دڵ و دەروون و ناخدایە، کە هەر ڕۆژێک هەلێکیان بۆ هەڵکەوێ و دەستیان بڕوا، خۆ ڕزگار دەکەن و لە ژێر چەپۆکی عارەبان دێنە دەرێ، کە ئەوەش هیچ گومانێکی تێدا نییە و هەر دەبێ بێتە دی. عارەب ئەوەی چاک دەزانێ و تێی گەیشتووە بەڵام ئەوە ئینگلیزە کە بۆ پاراستنی شا فەیسەڵ وا دەکا.

ئێمە هەر تەنیا مافی خۆمان گەرەکە و هیچی دی، باشە ئێمە تا کەی هەر لەژێر چەپۆکاندا بین و ببینە قوربان و سەدەقەی دەهۆی سیاسی

(دسائس سیاسیة) ئەم و ئەو. کە (دین خات هۆرمز Dinkhat Hormiz) لە وتارەکەی بۆوە، خەنجەرەکەی لەبەر پشتێندێ دەرێنا و خستیە سەر سەری و پشتا و پشت کشایە دواوە، تا شێخ ئەحمەد جارێکی تریش بێتەوە و قسان بکا. خەڵکەکە دەستیان بەچەپڵە ڕێزان کرد و سەری ڕەزامەندییان لەقاند.

شێخ ئەحمەد گوتی: گوێتان لە (دین خات) بوو چی گوت. ئێستا نۆرەی (مەحموود عەلوان)یە قسان بکات.

مەحموود هەردوو دەستی لە بن هەنگڵێ نابوون و قاچەکانی لە ڕاوەستانێدا لێک بڵاو کردبوونەوە:

ئێمە بەقسەی پیاوی دووزمان و شۆفار و زمان پیسان ناومان لە دنیایەدا زڕاوە کە گوایە میللەتێکی ڕەمەکی و ناشارستانی و نەزانین و جێی متمانە و باوەڕ نین. بەڵام ئێمەی کورد سەدان جارانمان سەلماند، کە نەدڕندەین و نەپیاو خۆر و نەبێ ئەمەک، و هەرگیز کورد ستەم لە برادەر و ئاواڵی خۆی ناکات و پابەندی پەیمان و بەڵێنی خۆیەتی و هەر لەسەر قسەی خۆی دەمێنێتەوە. ئێمە چەندان ئینگلیزمان گرتن و نان و ئاومان دانێ و ڕێزمان گرتن و بەرهەڵداشمان کردوون هەر بۆ هێندێ سکالای ئێمە بەگەورەکانیان ڕابگەیەنن، کە ئێمە ئەوانە نین کە خراپیان تێگەیشتوون. من لە ئێوە دەپرسم تا ئێستا عارەبێک ئەوەی کردووە؟!.

ئینگلیز بۆ خۆیان ئەوەی چاک دەزانن، کە عارەب لە شەڕی دۆڵی ڕافیدەینێ، چۆن بوون و چۆن هیچ ڕوویەکیان پێشان نەدان بۆ پشتگیریی، و هەرگیز لای تێشکاوی نەبوون و کێ ئازابایە، ئەوان شێری وان بوون، هەر بۆ ئەوەی تالان و بڕۆ (سلب و نهب)یان دەسکەوێ و خەریکی پاتاڵی بن. ئەدی هەر ئەو عارەبانە نەبوون کە تورک و ئینگلیزیان لەلا وەک یەک بوون و بەیەک چاویان تەماشا دەکردن و لێیان دەخەفتن و تا بیانکوژن و پارە و چەکەکانیان بەرن؟ ئێستاش لە تورکیا زاراوەی (خائن عەرەب)یان هەر لەسەر زاریە.

باشە ئەگەر کورد و ئاسووری پێکەوە بەگژ ئینگلیزاندا چووبانایە و

باوەڕیان بەبەڵێن و پەیمانەکانی ئینگلیز نەکردبایە، ئینگلیز هێندە پاشەڵی خاوێن دەبوو، ئاوا نەوتی (ولایەتی مووسڵ)ی بەچنگ کەوێ...!. بەڵام ئەورۆ کە ئینگلیز ئاوا لەسەر عارەبان بەجوابە، هەر بۆ ئەوەی دەسەڵاتیان بەسەر ئێمەدا بشکێ. بۆیە وا باشترە هەر نەبێ ئەگەر خۆشمان تەسلیم بەدوژمن بکەین، با خۆمان تەسلیمی دوژمنی ئاشکرا بکەین، نەک دوژمنی فێڵباز و بەمەکر و دەهۆ. بۆیە دەبێ، تا پۆلیس و سەرباز و مووچەخۆر و حاکمی عارەبمان بنێرنە ناو و هەتا ددان بەو نامەیەدا نەنێن کە بۆیان دەنێرین و هەتا چارەسەرێک بۆ ئێمە نەبیننەوە، نابێ بەهیچ جۆرێک واز لە خەبات بێنین و لێی سارد بینەوە. مەحموود کشایەوە دواوە.

ئەوجا شێخ ئەحمەد بەدەنگێکی نزم و لەسەرخۆوە گوتی:

پێش ئەوەی چ بڕیاران بدەین و بیاندەینە دەست ئەو دوو پیاوانە، ئێستا گوێمان لە خەباتگێڕێکی گەورەی تر دەبێ کە سەرکردایەتی چەند شەڕێکی گەورەی دژ بەتورکان کردووە و لەوەتەی هەشە بەدرێژایی تەمەنی خۆی، ژیانی بۆ ئاریشە و کێشەی کورد تەرخان کردووە. هەر ئەو مانای ژێردەستی و چەپۆکی بێگانە دەزانێ، ئەو خەباتگێڕەش کاک عومەر قادری نەوەی شێخ سەعیدی پیرانە.

شێخ ئەحمەد کشایەوە و هەوڵی دا کاک عومەر بێتە پێشەوە.

کاک عومەر قادر تفەنگێکی بەشانیەوە و دەمانچەیەکی بەقایش و قوروشەوە بەپشتێندێوە بوو و خەنجەرە زێڕەکەشی لەبەر پشتێندێ دەبریسکایەوە. خەڵکەکە کەوتنە پسکە پسک و وەکو گەڵاداران سەریان دینا و دەبرد، چونکە هەریەکەیان دەربارەی شۆڕشەکەی شێخ سەعیدی پیران شتێکیان دەزانی و قامچی لێدانەکەی سەر سەکۆی مزگەوتێش کرابووە گۆرانی و زۆربەیان دەیانزانی. کاک عومەر قادر، هەر لەو ڕۆژەیڕا کە لە مووسڵ گەڕایەوە، وەک خەباتگێڕێکی کۆن خۆی وا تەرخان کرد کە (موجاهید)ێکە بۆ ئاریشەی کورد و ئەو کێشەیەی لە لا لە هەموو شتێک گرنگترە. لە ئەنقەرە و بەغدایەش وا لە قەڵەم درابوو، تا ئەو پیاوەیان بەساغی دەستگیر نەبێ هێمنی و ئارامی ناگەڕێتەوە ناو ئەو چیا و دۆڵ و

شاخ و بەندەنانەوە.

ئینجا کاک عومەر قادر گوتی: من سلاوی ئەو برایانەو پێ ڕادەگەیەنم کە لە چیاکانی ڕەواندز و هەکاری، و دەگلاری، و ئازەربایجانن. سەلاوی ئەو برایانەو پێ ڕادەگەیەنم کە وەکو من بەشەوی تاریک و نووتەک و ئەنگوستەچاو لەو ناو چیایانەی نیشتماندا لە ترسی ئەوەی نەک بکەونە بەردەستی تورک و عارەبان هەدا نادەن و دەسووڕێنەوە. ئێمەی کورد هەر دەبێ بەم شێوەیە تەنانەت لە ناو چیا و زێدی خۆشماندا وەک دز و جەردە و ڕێگران خۆ حەشاردەین و خۆمان وەشێرین. تورک و عارەب لە نێوان خۆیاندا دابەشیان کردووین، تەنانەت هەر بۆ ئەوەندەی بتوانن پێمان بوەستن و بەسەرماندا زاڵ بن، هەر بۆیەش پەیمان و بەڵێنەکانیان شکاندن و گرێبەندەکانیان دڕاندن و ستەمیان دەگەڵ شێخەکانماندا کرد و هەڵیانواسین.

هێشتا برینەکانی سەر پشتی باپیرم سارێژ نەبوون کە لە دیاربەکر بەدارێیانەوە کرد. برایەکم لە شەڕێدا شەهید بوو و ئەوی دیان لە سێدارە دا. خوشکەکانم تا ئێستا هەر بێ سەر و شوێن و بزرن و شێخ نوریش کەوتە زیندانێوە.

دوا وشەشی زۆر بەحەماسەتەوە بەسەر ئەو گۆڕەپانەدا تەقاندەوە: هەتا ماوەیەکی کەم پێش ئێستا شێخ ڕەحمانیش لە (شیرناخ)[١] سەربەست و ئازاد و سەربەخۆ بوو، وای خۆ پێشان دەدا کە لەگەڵ چەند شێخێکی کوردی تردا سەر بەعێراقن و ددانیان ناوە بەشایەتی شا فەیسەڵدا لە پاشایەتی عێراقییدا. چونکە فەیسەڵ بەڵێنی ئۆتۆنۆمی (حوکمی زاتی) پێ دابوون. بەڵام ئەدی ئێستا شێخ ڕەحمان لە کوێیە؟ خۆ هەموو دەزانن کە عارەب کوشتیان. باشە ئێستا چەند لە سەرکردە کوردەکانمان ماون؟! چەندیان پەناهندە و چەندیان دوورخراوەی شوێنە دوورەکانن و لەوێ نیشتەجێی ناچارین و هەموو دەستبەسەرن؟. چەندین پیاوی کەڵەمێردی شۆڕشگێڕمان لە سێدارە دران؟ باشە دەبێ خوێنی هەموو ئەو شەهیدانە

(١) شیرناخ: ناوچەیەکە لە کوردستانی تورکیا.

هەروا بەخوت و خۆڕایی و بەمفتە بڕوا؟ یان دەبێ ئەو هەموو گوندە بۆمباران کراو و سووتاوانە و ئەو هەموو خەبات و شۆڕشگێڕییەمان هەروا بەئاسانی بڕوا و لێگەڕێین لەو ناو چیا و زێدی باب و باپیرانمان وەدەرنێن و دەنگێ نەکەین...!؟. باشە دەتوانین باوەڕ بەو پەیمان و بەڵێنانەی ئەنقەرە و بەغدایە بێنین؟

ئایا دەکرێ ئێمەش چاوەڕێی هەمان چارەنووسی ئەرمەن و ئاسووری و کیرکیزن بکەین، کە هەموویان قەڵاچۆ کردن و لە ناویان بردن و بزر بوون؟.

ئەبو نیسان نامەیەکی لە گیرفانی عەرەبێکی دیبلۆماتیکدا دیوەتەوە فەرموون بزانن چییە؟... ئەبو نیسان زەردەیەکی هاتێ و گوتی: سوپاسی ئەو چەپڵەڕێزان و ڕەزامەندیانەتان دەکەم، بەڵام لەبەر ئەوەی من هەر لە سەرەتای هەرزەکاریمەوە وەک شۆڕشگێڕێک هەر بەشاخیەوە بووم و نەمتوانیوە بخوێنم و قوتابخانە تەواوکەم بۆیە هیچ سەوادێکم نییە، با جەنابی شێخ ئەحمەد بۆتان وەخوێنێ.

کاک عومەر نامەکەی کردەوە و دایە دەست شێخ ئەحمەدی و بۆ خۆی کشایە دواوە و دەستی خستە سەر مشتووی خەنجەرە زێڕەکەی.

شێخ ئەحمەد سەرپێیی و بەخێرایی چاوێکی بەنامەکەدا خشاند و گوتی، لە نامەکەدا هاتووە دەڵێ بۆ شێخ ئەحمەد و ئەو کەسانەی لەگەڵیدان: دوای ئەوەی تۆ هەموو فەرمان و بەیاننامانەت خستنە پشت گوێی و بەهیچت دانەنان، وا پێت ڕادەگەیەنین، کە دەمانەوێ لە ئاسمانەوە هێرشتان بێنینە سەرێ و بۆمبارانتان بکەین. دەبێ لە مەودوا بەشەستیران هێرش بێنینە سەر خۆت و گوند و مەڕ و ماڵاتەکانتان و دەبێ ئەو جۆرە بۆمبایانەتان لێ بەکار بێنین کە هەریەکەیان دوای چەند سەعاتێک بتەقنەوە، بۆیە پێت دەڵێین، ژن و منداڵان لە جێیەکی پەنا حەشاردە و لە خۆتانی دوور خەنەوە. چونکە ئەو لێدان و هێرش و بۆمبارانە هەر بەردەوام دەبێت، تا ئەو دەمەی هەموو ڕابوونەکانتان دادەمرێتەوە و ئێوەش بەخۆتان و هەموو ئەوانەی لەگەڵیشتن، دێن و خۆ بەدەستەوە دەدەن. بۆیە وا بەهەڕەشەوە پێت دەڵێین، چونکە حوکمەت زۆر بەهێزە و تۆ بەرگەی ناگری و هەموو ڕابوونێکیش بێ سوود و ئامانجە، و با چیتریش خوێن نەڕژێ. شێخ

ئەحمەد هێشتا ناوەکەی تەواو نەکردبوو کە جەماوەری ناو گۆڕەپانەکە لە هەرایان دا و پێیان بەزەوی دادا مستیان گرێ کردن و هاواریان کرد، ئەوانە هەموو نەفرەتی خوایان لێ بێ. هەموو دەیانزانی مەبەستی ناو نامەکە مانای چییە، شەڕە، شەڕە، شەڕە...

هەریەکە لەبەر خۆیەوە ڕایکێشایە چەخماخی دەمانچەی و کەوتنە تەقەی هەوایی. شێخ ئەحمەد نەیتوانی کەف و کوڵ و هەڵچوونی ئەو کەڵەمێردە کوردانە دامرکێنێتەوە، و هێوریان بکاتەوە، بۆیە هەر یەکڕاست هەڵیان کوتایە سەر سەرایە. نۆبەتدارەکان هەر نەترە و هەترەشیان چوو، جەماوەر بەبێ تەقە چوونە ناو ژووری سەرایە و داگیریان کرد، مەفرەزە و دەوریەی پۆلیسەکانی سەر شەقام و ناو بازاڕیشیان دەستێک پێدا هێنا.

ئەبو نیسان چووبووە نێو بازاڕی مزگەران، تا لاشەی پۆلیسە عارەبان بەدارێوە نەبینێ. شەوێ بەسواری لێی دا و ڕۆیی.

پاش چوار ڕۆژان عارەب لە کەرکووکێ سەری بڕاوی لێپرسراوی لیوای سلێمانیان دەگەڵ نامەکەیدا دیتەوە، لەو نامانەی کە حوکومەت بەهەزارانی لە نێو ئەو چیا و چۆڵانەدا لێ بڵاو کردبۆوە. ئەوەی کە لە سلێمانی ڕووی دا ڕاست دەستپێکی هەستانەوەیەکی تر بوو پێشوازی لێ کرا.

کابرایەکی شێخ (یانی سەرەک عەشیرەتێک) لە مانگی ئەیلولی ساڵی ١٩٣١دا زۆر بەنامەردی و بەدزییەوە هێرش بۆ شێخ ئەحمەد دێنێ و چەند سەرێک مەڕ و ماڵات و وڵاغ و چەند ئافرەتێک دەدزێ و دەیانبا.

شێخ ئەحمەد دەزانێ مەسەلە چییە. لەسەر ئەوەشڕا خەبەری حوکومەت دەدا کە کارێکی وای دەربارە کراوە، بەڵام حوکمەت چاوی لێ دەپۆشێ و دەیخاتە پشت گوێ و لێی ناپرسێتەوە. ئەوجا شێخ ئەحمەد هەڵدەستێ بۆ ئەوەی تۆڵەی خۆی لە دوژمنەکەی خۆی وەرگرێتەوە، هێرشی دەکاتە سەرێ و زیانێکی زۆر لەوەی زیاتری لێ دەخا کە بۆ خۆی لێی کەوتبوو، لەمەوە خەڵکی چاوەڕێ بوون کە حوکمەت لەشکریان بکاتە سەرێ. بەڵام هەر دەروەستی شێخ ئەحمەدی نەهاتن و سەرەڕای هەموو ئەو لەشکرکێشی و شەڕ و هەرایەش، شێخ ئەحمەد لەگەڵیان ئاشت بۆوە و زیانەکانی سوپای هەموو بۆ قەرەبوو کردنەوە و ئەو سەربازانەی بەدیلیش گیرابوون و هەمووی

بەردان و ڕەوانەی کردنەوە و پێی وا بوو بەم هەنگاوە ئیدی چارەسەرێکی کۆتایی بۆ ئەو شەڕە دۆزیوەتەوە. حوکمەت ئەوەی زۆر بەڕاشکاوی وەرگرت و پێی وا بوو ئەو جار دەتوانێ دەروەستیان بێت و پاکیان کاتەوە.

دووبارە شەڕ دەستی پێ کردەوە، بەسەدەها بۆمب و خومپارە بەسەر ئەو گوند و لادێ و پێشمەرگانەدا، کە وەک شێر دەگەڵ شێخ ئەحمەدیدا دەجەنگین. بەڵام فڕۆکە و بۆمباران هەموو وڵاتی کاول و وێران و خاپوور کرد، شێخ ئەحمەد گیرا و دەستبەسەر کرا، سەدان پێشمەرگەی کورد ڕووەو سنوورەکانی تورکیا هەڵاتن، بەڵام کە گەیشتنە ناوچە سنوورییەکان سوپای تورک بۆیان لە بۆسەدا بوو و هەمووی کوشتن، هەرچەندە سنوورەکەش لە ژێر قەڵەمڕەوی دەوڵەتی عێراقیدا بوو، بەڵام بەفیتی ئینگلیزانیان کرد.

بەم جۆرە دووەم و دوایین ڕاپەڕین و هەستانەوەی کوردان دامرکێنرایەوە و کپ و خامۆش کرایەوە. حکومەت دەستوبرد، هات پادگان (معسكر)ێکی گەورەی لە ڕەواندز دروست کرد و پڕی کرد لە سەرباز و شەقامەکانی سیخناخ کردن لە تانک و چەکی کوردان ئەوەی مابووشەوە دەگەڵ سەربەستییەکەیان ژێر خاک کران و دەچاڵی نران. ئەو هەموو هاوار و داد و بڕۆیە ڕاستییانە بۆ سەربەخۆییە، کەس نەیبیست و ئەو نامانەی کە بەخوێنیش نووسرابوون و گەیبووە کۆمەڵەی نێو نەتەوەییەکان (عصبة الامم) خستبوویاننە نێو دۆسیە و لەگەڵ دۆسیەی ئەو میللەتە بچکۆلانانەی جیهاندا کە هاواریان دەبردنە بەرێ لە سویسرا هەڵدەگیران و بن گۆم دەکران.

جار جارەش وێنەی چەند شۆڕشگێڕ و تێکۆشەرێکی کوژراویشیان، بەناوی جەردە و ڕێگر و دزەوە، لێرە و لەوێ پۆلیس بەدیوارانیەوە هەڵدەواسین کە پاش ماوەیەکیش لەبەر تیشکی ڕۆژێ و ناو تۆز و خۆڵ و با و گەردەلوولان ڕەنگی ڕەسمەکانیان دەچۆوە و کاڵ دەبوونەوە، پۆلیس سەرلەنوێ وێنەی تازەی دێنایەوە و هەڵیدەواسینەوە.

پاژی حەوتەم

ڕۆژنامە فرۆشێک و پیاسەیەکی ڕۆژێکی یەک شەممە لە لوبنان

ئەگەر یەکێک لە ئاواڵەکانی لێیان پرسیبایە، داخوا چەند پارچەیەکی لە نێـو سـەنگەر و ناو تانکی تورک و عـارەبان وە چنگ کـەوتبـوو و چەند جـارانیش بەسـەر دوژمناندا زاڵ ببـوو و، ئەو هیچ جارێک لە وەڵامی ئەم پرسیارانەدا نەدەچووە ناو درێژەی باسەکەوە و گفتوگۆیەکەی بەلایەکی دیدا دەشکاندەوە و هەر ئەوەندەی دەگوت: (ئاخ خ خ... زۆر).

هەرچەندە تووشی بەتووشی ڕۆژنامە فرۆشیەوەش ببوو، بەڵام نەیدەتوانی نکوڵی لە خەبات و شۆڕشگێڕی و نیشتمانپەروەرییەکەی خۆی بکات و خۆی لێ بدزێتەوە، چونکە ئەو بەوانەوە ناسرابوو.

کـاک عـومـەر بەو ژیانە سـادە و سـاکـارە ڕازی بـوو و لە ناو خـانـووێکی بچکۆلانەی کۆن و پیسدا دەژیا، کە کەوتبووە سەر ڕێگای نێوان (بەیروت – تەڕابولس) ئەوەش بۆ وی کـەسـەرێکی گـران بوو، کـە لە چیـا بەرزە سەرکەشەکـانی کوردسـتـانەوە بکەوێتە کەنار دەریایەکی گەرم و شێداری واوە. لەگـەڵ ئەوەشـدا هەر هەوڵی ئەوەی بـوو کـە ددان بەخـۆیدا بگرێ و دەگەڵ ئەو چارەنووسەدا هەڵکا.

کاک عـومەر قادر زۆر مەردانە بەشداری لە قەدەری ئەو هەزاران کوردە دەربەدەرانەدا کرد، کە لەسەر خاک و زێدی خۆیان دوور خراونەوە و بەتفت و تاڵی ژیان بەسەر دەبەن.

هەمـوو ڕۆژێ بەسـواری پایسکل دەچووە شـاری، بۆ ئەوەی لە دەرگـای لاوەکی چاپخـانەی ڕۆژنامـەکـەوە، دەسـتـەیەک ڕۆژنامـەی تازە لە کـورە دەرهاتووی وە چنگ کـــەوێ، و بچێ لە گـــۆڕەپانی = Place canonدا بیـانفرۆشێ و ژیان و گوزەرانی ڕۆژانەی خـۆی پێ دابین بکات، هەرچەندە کـاک عـومـەر زۆریش نارەزا بوو بەو ژیانە بەڵام خـۆی و ئاواڵەکـانیـشی دەیانزانی کە تازە ژیانی ناو چیـا و سـەربەسـتی نێـو ئەو لێڕ و بەندەنانە

نایەتەوە و خوا حـافـیـزی یەکـجـارەکـیـان کردووە، لە لایەکی دیشـەوە زۆر سـوپاسگوزاری ئەوە بوون کـە لێـرە حـەوانەوە و مـافی پەناهندەییـیـان داونەتێ.

حەسـەن گـێـڕایەوە کە، دوێنێ پۆلیـسی نهـێنی (مـخـابرات) هاتووە و ماڵەکەی سەر و بن کردووە و پشکنیویەتی.

کاک عومەر گوتی: لەوانەیە لەبەر باج (ضريبة) نەدانێ هاتبن، بەڵام خۆ پەناهندە هەر هێندەی پەیدا دەکا بژێوی خۆی پێ دابین بکا.

حەسەن گوتی: نەخێر، زیاتر لە سەعـاتێکی هەر پرسیاری لێ کردم، و دەیویست بزانێ داخـوا خـەریکی کـاروباری سـیـاسـەتێم یان نا و واشی تێگەیاندم کـە بەلای ئەوەوە و بەبیـروباوەڕی وی، وا باشــتـرە بچم لە وڵاتێکی دیکە، داوای پەناهندەیی بکەم.

کـاک عـومـەر گـوتی: لەبەر چی...!؟. پیـاو مـافی ئەوەی هەیە، دوای سـاڵێک داوای ڕەگـەزنامـەی ئێـرە بکات، چونکە لێـرە دەسـتـوور وایە. بەخودای ئەمن هێندەم نەماوە ساڵێکی تەواو کـەم، هەر تەواوی کەم دەبمە هاووڵاتی سووری.

بۆیە هەمـیشـە هەوڵی دەدا بەهیچ شـێوەیەک باسی سـیاسـەت نەکات و هەر خـەریکی ڕۆژنامـە فـرۆشـتنی خـۆی بێ بەئەفـەندییـە سـووریان. کـاک عـومەر هەرگیز کەیفی بەو جۆرە پیـاوانە نەدەهات کە چاکەت و پانتۆڵیـان لەبەر دەکرد و فـەلسـەفـەیان لێدەدا. بەڵام ئەوان زۆر بەحەزەوە ڕۆژنامـەیان لەو دەکڕی، چونکە ئەو لە هەمـوو جۆرە شـوێنێک ڕانەدەوەسـتا، پیـاوێکی زەریف و لێـوەشاوە و نەفس بەرز بوو و بەجلوبەرگی کوردییەوە و خاوێن و باوێن و خـەنجەرێکی زێڕ لەبەر پشـتێندێ. ئەو دەمـانە سـەروچاوە جوان و ڕێکوپێکەکەی گرژ دەبوو کـە دەنگوباسی کـوردسـتـانێ دە ڕۆژنامـەکـاندا بڵاوکرابایەوە.

حەسـەن دەیگوت: ئەگەر ڕەگـەزنامـە وەرگرم، دەبێ هەر زووش بچمـە ناو سوپای سووری. باشە خۆ ئێمە جارێکی دی ناچینەوە ناو چیاکانی خۆمان، و بەدرێژایی ژیانیشمان لێرە چ بکەین... هەر چاوەڕێی لێبووردنێکی گشتی

بین؟. هەر لە ناو گـۆڕەپانەکـان ڕۆژنامـە بفـرۆشین؟ هەر خـەریکی بار بارکردنی ناو بەندەرەکان بین؟

بەخودای حەسەن ڕاست دەکا، لە ئاوارەیی و غـەریبییشدا هەموو دەمێ لە ژێر چاودێری پۆلیسـدا بیت و لە بەشـەکـانی دیکەی کوردستـانیـشدا هەر بەچەتە و ڕێگر و دز و جەردەت لە قەڵەم دەن...!!.

ئەو خەنجەرە زێڕە نموونەیەکی دەگمەنی بوو، چۆن، بیفرۆشێ و بۆ خۆشی ببێتـە ئەفـەندی، جا ئەوە هەر مانای وایە کوردسـتان بەیەکجاری دۆڕا. هاواڵ برادەرەکانی زۆریان پێ دەگوت، کە بیفرۆشێ و بەپارەی ئەو خەنجەرە کە (دار الجريدة) خانەی ڕۆژنامەکەی پێ دەهات پێی بکرێ.

ئەویش دەیگوت: دەتانەوێ ئەو خەنجەرە بفرۆشرێ و بەچەند مانگێکان پارەکـە لە کـەلێنی قـامکانڕا بەربێتـەوە و پاشـان هەژار و نەدارتر بین لە پێشـان...!؟. نەخێر، نەخێر برادەران ئەو خەنجەرە، سەربەرزی و شانازی خـێـزان و ڕەچەڵەکـمـە، هەتا تروسکەی یەک هـیـوای بچکۆلە بۆ چارەنووسمان دیار بێ دەبێ هەر هەڵی بگرم.

کوردستانمان دۆڕاند کاک عومەر...!

کێ دەڵێ؟ لەوانەشە و لەوانەش نییە.

ئەگـەر ئەو دۆسـتـایەتییـەی نێـوان سـوریا و فـەڕەنسـا جێی مـتـمانە بێ، وەڵڵا ئەوە مافی پەناهەندەییـیان دەدەن. بەڵام ئێـمە هەر دەبێ سوپاسی ئەو بارودۆخە ئاڵۆزە بکەین کە مووسڵ خراوەتەوە سەر عێراق و داویانەتە ئەو. هەتا ئەم بارودۆخە ئاوا بێ، ئێمە جێمان لێرە مسۆگەرە، خۆ ئەگەر هات و بارودۆخەکەش بەلایەکی دیدا کەوت و گۆڕا، بەخودای ئەوە سوریا یەک و دووی لێ ناکا و هەموومان بەدەستەوە دەدەنەوە و ئاودیومان دەکەنەوە.

ئەوەی ڕێگای گـەڕانەوەشـمـان بۆ تورکـیـا بـۆ خـۆش دەکـات، تەنیـا کـودەتایەکی بنەڕەتییـە لە تورکـیا. ئەو جـۆرە کـودەتایە هەرگـیز و بەهیچ جـۆرێک لە ناو تورکـیـادا ڕوونادات، چونکە کـەمـال پاشا سوپایەکی زۆر دڵسـۆز و بەمـتـمـانەی هەیە، جا کاک عـومەر ئەگەر تۆ بەهیـوای ئەوەی و

چاوەڕێی ئەوە دەکەی، ئەوە هەر لە ئێستاوە سووک و باریک خەنجەرەکەت بفرۆشە.

***

کاک عومەر بۆی دەرکەوت کە (بەرد لە جێگای خۆی بەسەنگە) و پیاو لەسەر جێ و ڕێی خۆی بەقەدر و نرخە و بەپلە و پایەیە. لێرە لە ناو شاری گـەورەدا کـە پڕیەتی لە ئۆتۆمـۆبیلی تازە و جـوان و شـەمـەندەفـەر هەروا فـرکـەیەتی و خـەڵکی هەریەکـە خەریکی کـاروبارێکی ترن، کێ ئاگـای لە کـێـیە؟ هەموو ئەو جۆرە شـتـانە بوونە هۆی دابەزینی ورە و مـتـمانەکـانی بەرامبەر ئەو ڕاستییەی ئەو بۆی چووبوو.

لەگەڵ هەموو ئەمانەشدا ئەو هەر جلوبەرگی کوردی دەبەردا بوو و هەموو کـاتێ شـەدە و کـورتەک و شـەرواڵی لەبەر دەکـرد و هەر بەو قـەد و قـەڵافـەتەشـەوە دەچووە قـوتابخـانەی (bonnes soeurs) تا فـێـری زمـانی فـەڕەنسی بێ. بەڵام ئاواڵەکـانی هەر زوو خـۆیان گـۆڕی و چاکـەت و پانتـۆڵـیـان دەبەر کـرد و ئەورووپیـانە، دەچوونە قـاوەخـانەی پیـاوە سیاسییەکان. هەرچەندە ئەو ئاواڵانەی کاک عومەر جلوبەرگی کوردییان بۆ ناو چیایەکان بەپێـویست دەزانی بۆ لەبەرکـردنێ، بەڵام پێیـان وانەبوو ئەو جلوبەرگە بۆ هەموو جێیەکی دیکە دەست بدا. بەڵام ئەو (کاک عومەر) لە هەموو جێیـەکی بەجلوبەرگی کوردییەوە بوو. هەوڵیشی دەدا تا بۆی بکرێ خـۆی لە تووڕەیی و دردۆنگی دوورەپەرێز بگرێ، چونکـە ئەوانە هیچ ڕۆڵێکی وا نابینن سـوودبەخش بن. لەبەر ئەوە هەوڵی دەدا فـێـری زمـان و ڕێزمانی ئەو وڵاتە بێ کە لێی میوانە.

ئەگـەر دەنگوباسی کـوردسـتـانیـشی لە ڕێی ئەو پەناهندانە دەست نەکەوتبایە کە تازە دەگـەیشـتنە جێ، هەوڵی دەدا دە ڕۆژنامـەکـانیـدا وە خوێنی کە بەمانشێتی گەورە دەیاننووسی. ئەوەشی هەر لەبەر ئەوە بوو، تا هەمیشە ئاگاداری بارودۆخی نیشتمانەکەی بێ.

بەغدا: ١٩٣٢/٦/٢٢

شۆڕشی کورد بەسەرۆکایەتی (شێخ مەحموودی حەفید) بەتەواوی شکا

و کۆتایی پێ هات و شێخ مەحموودی حەفیدیش لە کوردستان دوور خرایەوە و نەفی کرا (Exil) کرا. کاک عومەر ئەوەی خوێندەوە زۆر تێکچوو و سەروچاوی گرژ بوو.

ئەوە من لێرە دانیشتووم چاوەڕێی چیم؟ تا کەی هەر ڕۆژنامە بفرۆشم، ژیانی سەگ لە ژیانی من چاکترە، ئەوەتا ئەوە لەم بەینەشدا دوا ترووسکەی چرای سەربەستی کوژاوە. بەو کارەساتەی دواییە هەر ئەژنۆی شکا و بەیەکجاری ورەی دابەزی و نەما.

بەناچاری لە نیشتمانپەروەری و تێکۆشانەوە کەوتە دانیشتن و کڕی و بێدەنگی و سەرکزەڵە کردن. هەر چەند جارێکی بارودۆخی نیشتمانەکەی دەهاتە بەرچاو کزەی لە جەرگی دەهات، بەڵام دەبوایە باوەڕیش بەوە بێنێ کە تازە هەموو شتێک بەسەر چوو.

ئەنقەرە:

تا ئێستا ڕوون نەکراوەتەوە، کە چۆن ئەو سندووقە فیشەکانەی گوللەیان پێوە نییە و هەر بۆ دەنگن و بەو سندووقە فیشەکانە گۆڕدراوە کە گوللەی ڕاستییان تێدایە و لە کاتی مانۆڕی ئەو ساڵەدا چەند کوردێکی بەناڕەوا و بەهەڵە کوشتووە. تا ئێستاش لێکۆڵینەوە لەو ئاریشەیە هەر بەردەوامە. بەڵام لە لایەکی دیکەوە شەست (٦٠) کەڵەمێردان لە شێخەکانی کوردان دەکوژن و تێیان دەنۆڕن و بڵاوی دەکەنەوە کە بەڵێ ئەو فیشەکانە ڕاستین کە ئەمانەی پێ کوژراوە.

عومەر...! عومەر...! ئۆتۆمبێلێکی بریسکەدار لەبەر ئوتێلی (Trotoirad) ڕاوەستا. عومەر، ڕۆژنامەکانی لەسەر پلیکانەکانی ئوتێلێ دانان و بەرەو شەقامی دەرێوە چوو. خۆی وا پیشان دا کە بەدرێژایی تەمەنی ژیانی خۆی لەو ئیشە زیاتر هیچ ئیشێکی دیکەی نەکردبێ. باسکی هاویشتە سەر دەرگای ئۆتومبێلەکە و پێیەکیشی هاویشتە سەر تەنتەی ئۆتومبێلەکە. برادەرەکەی جلوبەرگی کوردی لەبەر کردبۆوە و وەکو شوفێران بەدلەییێکی سپیشی بەسەر جلە کوردییەکاندا هەڵکێشابوو و شەپقەیەکی پان و پۆڕیشی لەسەری نابوو. جیاوازی دەگەڵ شوفێرەکانی دی هەر ئەوەندە بوو،

کە ئەو لەوان کەڵەگەتتر و ڕەشتاڵەیەکی بەخۆوەتر و لە قساندا دەنگی لەوان گەورەتر بوو. ئەویش هەروەکو ئەوان بۆینباغ (کراوات)ی بەستبوو و سەعاتێکی کەم بەهای دە مەچەکیدا بوو. ئەگەر پێت وایە ئەو کارە باشترە، ئەوە لێم دڵنیابە و لەگەڵمدا وەرە و سواربە.

کاک عومەر سووڕایەوە و لە دەرگای لایەکەی تری ئۆتومبێلەکەوە لە تەنیشت کۆنە هەڤاڵێکی خەباتگێڕ و تێکۆشەری خۆی دانیشت.

ڕاوەستە حەمید... ڕۆژنامەکانم لە بیرچوون!

حەمید گوتی: گوێی مەدەیە کاک عومەر قادر، ئەو ڕۆژە نەما، ئەوە دوایین جارە تۆ ڕۆژنامە بفرۆشیەوە.

ئۆتومبێلەکە بەشەقامەکەی کەنار دەریاکەدا بەرەو ئوتێلی سانت جۆرج (Hotel Saint George) کە دەوکەتە سەر کەناری دەریاکەوە، دەڕۆیشت. لە نێوان شەقامەکە و دەریایەدا یۆنانییەک (جێیەکی ڕابواردن)یی تازەی کردبۆوە، و ئافرەتی میسری و بالکانی و هەندێ سەماکەری تریشی بۆ هێنابوو، کە وێنەکانیان دە نێو جامخانەی بەر دەرکی ئەو شوێنە درابوون، هەرچەندە ڕەنگ و ڕواژای ئەو ئافرەتانە، دەگەڵ شێوە و نەخش و نیگاری شوێنەکەدا نەدەهاتەوە و نەدەگونجا.

حەمید تاکسییەکەی لەبەر دەرکی ئەو شوێنە ڕاگرت، دەمە دەمی نیوەڕۆیە بوو، هەردووکیان چوونە ژوورێ، جێی حەسانەوێ. پاش نیو سەعات (حەمید) هەستا چوو بەدوای نەفەراندا بگەڕێ و کاک عومەریش چوو پایسکلەکی لە حەساری ئەو شوێنەڕا هێنا و بەکەنار دەریایەدا، بەسەر جادەی قیرتاوی تاوەی بەر گەرمایەدا بەرەو خانووەکەی خۆی چۆوە کە تێیدا دەژیا.

***

لە ماڵێ دەستی بەگەڕانی ناو باوڵ و سندووقان کرد، دوو پارچە چەکی لوولە بڕاوەی دیتنەوە. لە خۆشیان شاگەشکە بوو، هەر دەستی بەسەردا دێنان و کۆنە یادی ساڵانی ڕابوردووی وە بیر دەهاتنەوە و بەپارچە پەڕۆکەکی، ئەو خەنجەرەی مشتومال دابۆوە و وای دەسڕیەوە تا لەکەبری

کرد. دوایە لەسەر قەرەوێڵەکەی خۆی ڕاکشا و نوست و تا ئێوارە درەنگانێک هەڵنەستا. کە لە خەو هەستا خۆی گۆڕی و خۆی پۆشتە کردەوە، هەروەک بچێتە ڕمبازێنی ناو ئەو چیایانە.

بەڵێ، کاک عومەر قادر ئەو کەسە بوو کە لە ڕیزی شۆڕشگێڕی و خەبات و ئازایەتیەوە بۆ پەناهەندەیی و دوایی بۆ سیاسییەکی گومان لێکراو و ئەوجا بۆ پاسەوانی و بانگەشەی بەر دەرگای مەلهایەک.

کابرای یۆنانی پێی وابوو، ئەگەر پیاوێکی وا زیرەک و ڕێکوپێک و چوارشانە و تێکسمڕاوی لە لا ئیش بکات، مەلهایەکەی باش بۆ دەپارێزێ و ئافرەتە ئەوروپی و ئەمریکییەکانیش چاویان پێی بکەوێ، ئەوە لە بۆی شێت و شبر دەبن. جگە لەوەش من کوا هەموو ڕۆژێ پیاوێکی وا بەمتمانە و خەباتگێڕم دەست دەکەوێ... کە بتوانێ بەسێ زمانان وەرگێڕێ و لە پێش دەرکەی هەڵواسێ.

کابرای یۆنانی پێی خۆش بوو کاک عومەر فیشەکدانەکەی ڕاست و چەپ لەسەر کورتەکیەوە لە خۆ ببەستێ و وەک کوردێکی چەکدار لەبەر دەرکێ ڕاوەستێ، بەڵام کاک عومەر ئەوەی ڕەت کردەوە و کابرای یۆنانی ناچار کرد دابێنێ. هەر دوای دوو ڕۆژان کاک عومەر قادر زۆر لەو کارەی دڵگران و پەرێشان بوو، حەزی دەکرد هەر دەستبەجێ بەجێی بێڵێ. بەڵام لەبەر ئەوەی ئەم ئیشەی بەکارێکی کاتی دادەنا و پێویستیشی بەپارە بوو و گیروگرفت و پیلانەکانی خۆشی پێ چارەسەر دەکردن، مایەوە. ئەوەشی لێک دەدایەوە کە پارەی هەفتەیەکی ئێرەی بەرامبەر پارەی فرۆشتنی ڕۆژنامەی مانگێکە کە دەستی دەکەوێ.

سەفەری ئەمەریکا پێویستی بەلیرە (فۆند)ێکی زۆری سووری هەیە.

***

پارە لە لای عومەر نرخ و بەهایەکەی هەر هێندە بوو، بای گیروگرفتەکانی بکات و پاشەڕۆژێکی ژیانی سادە و ساکارانەی پێ دابین بکات. پاڵەوانێکی کورد هەرگیز بیر لەوە ناکاتەوە ببێتە کۆیلەی پارە. هەر کەسێک بیدیبایە ڕێزی لێ دەگرت و بەچاوی (مجاهید)ێکەوە

تەماشای دەکرد کە ئامادەی جیهادێکی ڕەوایە.

کاک عومەر تەنیا ئامانجی ئەوەندە بوو باری گوزەرانی خۆی بگۆڕێ، دەنا ئەو لە ژیانی کولەمەرگی ڕاهاتبوو، هەروەک کە لە بەیروت لەو کارە زەحمەتە کەم دەرامەتەی ڕۆژنامە فرۆشیە لێ ڕاهاتبوو. کە بەجلوبەرگی کوردییەوە سواری پایسکل دەبوو و فیشەکدانی لە خۆ دەبەست و خەنجەری وە بەر پشتێندێ دەنا، کەس نەیدەتوانی ئاوڕی لێ بداتەوە و لە هەموو جێیەکیش ناسراو و دیار بوو.

زۆر لە دایکان منداڵەکانیان بەکوردان دەترساند و دەیانگوت، بێدەنگ بن و بەکڕی دانیشن دەنا دەچین بانگی کوردێکی دەکەین بێت و بتانخوا.

کاک عومەر هەموو ڕۆژێ و لە کاتێکی تایبەتیدا بەسواری پایسکلەکەیەوە بەشەقامی ئیڤینۆ وای گانت (Avenue Waygand)دا تێدەپەڕی و پاشان بەخۆی و پایسکلەکەیەوە سواری شەمەندەفەرێ دەبوو تا هەورازەکەی پێش خۆی دەبڕی، ئەوجا دادەبەزی و سواری پایسکلەکەی دەبۆوە و خۆی بە(پاص)یەوە دەگرت، تا دەگەییبیە جێی کارەکەی. هەموو ڕۆژێشی کردبووە خوو لەسەر ڕێیە ڕۆژنامەیەکی لەو ڕۆژنامە فرۆشە دەکڕی کە لە جێیەکەی وی لە گۆڕەپانی کانونس ڕۆژنامەی دەفرۆشت و دەیخستە بەر پشتێندی.

لە جێی کار چ بنووسێ؟ بنووسێ (کاربەدەستی ئوتێل...!؟) چونکە فەرمانبەری پەساپۆرت (جوازات) لەوە زیاتری بەخەیاڵدا نەدەهات کە بنووسێ (کاربەدەستی ئوتێل).

کاک عومەر وەڵامی فەرمانبەرەکەی دایەوە و گوتی: چۆن کاربەدەستی ئوتێل...!؟ من باب و باپیر و ڕەچەڵەک و تۆرەمەم هەموو هەر شێخ بووینە.

کابرا گوتی: باشە، خۆ (شێخ) کار و ئیش و فرمان نییە.

کاک عومەر، (١٠) دە لیرەی سووری دە مستی کابرای فەرمانبەر نا کە مووچەخۆرێکی چکۆڵە بوو، ئەودەم تێگەیی کە (شێخ) کار و فرمان و ئیش و هەموو شتێکە. ئەوجا پرسی: تەمەنت چەندە؟

کاک عومەر وەڵامی دایەوە: نزیکەی (٤٠) چل ساڵ.

کابرا (٤٠) چل ساڵی نووسی.

بۆ دەرهێنانی پەساپۆرتی سووری (٥٠) پەنجا لیرە (فۆند)ی سووری بەخشیش تێ چوو و لیرە و نیوێکیش ڕەسمی پەساپۆرتەکە. بەم جۆرە کاک عومەر بەڕەسمی لە ناو پەساپۆرتەکەدا بە(شێخ) ناسرا و مۆر کرا.

***

کابرای ڕۆژنامە فرۆش زۆری پێ سەیر بوو کە کاک عومەر قادر وا بەتوند و تیژی و بەڕوویەکی گرژەوە بەجێیە کۆنەکەی خۆیدا ڕادەبرێ و ڕۆژنامە ناکڕێ. بۆیە کابرای ڕۆژنامە فرۆش لەسەر پلیکانەی ئوتێلەکە دانیشت و بۆ خۆی دەستی کرد بەڕۆژنامە خوێندنەوە:

لەسەر شەقامی نێوان بەیروت و شام (دیمەشق)دا، لە چێشتەنگاوێکی قایمدا جەردەیەک دوو ئەندازیاری ئینگلیز ڕووت دەکات و هەر چوار تایەی ئوتومبێلەکەشیان دەتەقێنێتەوە، تا نەتوانن دوای کەون و بیگرن، بۆیە پۆلیس دەستوبرد بەرەو لای خوارووی وڵات کەوتنە دوای کابرای جەردە، زۆریان نەمابوو بگەنە شوێن پێی کابرا و بیدۆزنەوە.

(تێبینی ڕۆژنامەکە):

ئایا پۆلیس کەی دەتوانی یەکجارەکی ئەو دز و جەردە و ڕێگرانە لە ناو ببات...؟.

کابرای ڕۆژنامە فرۆش لاپەڕەی ڕۆژنامەکەی وەرگێڕا و ئەمەی خوێندەوە:

گفتوگۆ و دانووستاندن لە نێوان سوڵتانی فەڕەنسی و گەلی سووریدا هەیە.

کاک عومەر دەستی کرد بەخوێندنەوەی ئەو ڕۆژنامەی دوێنێ ئێوارێ دەبەر پشتێندێی نابوو، دوایە دەستی بەمریشک و برنج خواردنێ کرد و کە لێ بۆوە قاوەیەکیشی هەر لەو چێشتخانە خواردەوە، کە لێی دانیشتبوو و ئەوجا خەنجەرەکەی هاویشتەوە بەر پشتێندێ و هەستا بەسواری پایسکلەکەی بەرەو مەلهایەکە ملی لێنا.

کە گەیشتەوە هێنای خەنجەرەکەی بردە پشت دەرکێ و لەوێی دانا، چونکە حوکمەتی سووری لەو چەند ڕۆژانەی پێشتر بەیانێکی قەدەغەکردنی چەکی دەرکردبوو و تێیدا هاتبوو، هەر کەسێک سەرپێچی بکات بەتوندی سزا بدرێت. بۆیە کابرای یۆنانی هەوڵی دا کە خەنجەرێکی پلاستیک لەبەر پشتێندێ بنێ، بۆیە کاک عومەر قادر زۆر لەوە تووڕە و ناڕاحەت بوو.

برادەرەکەی کاک عومەر، بەو نیوە شەوە (٣) سێ چوار ئەورووپی پەیدا کردبوون و هەر بەئوتومبیلەکەی خۆشی هێنابوونی. کاک عومەر چەند ساتە وەختێک دەگەڵ برادەرەکەیدا کەوتە قسان و دوایە گەڕایەوە شوێن کارەکەی خۆی و برادەرەکەشی تێی تەقاندەوە و ڕۆیی.

کاک عومەر لەبەر خۆیەوە گوتی: بەڕاستی ئوتومبێل شتێکی چاکە، ئەوەی ئەو بەسەعاتێک دەیبڕێ، ئەسپێکی چاک بەڕۆژێکی نایبڕێ. هەر لەبەر خۆشییەوە وردە باوێشکی دەدان پەردەی ژوورەکەی بۆ لایەکی پاڵ پێوەنا و چووە ناو هۆڵەکە، کە چرایەکی کزی تێدا داییسا. ڕووناکی چرا ڕەنگاوڕەنگەکانیش، کە لەسەر شانۆیەکە هەروا باق و بریقیان بوو تیشکەکانیان لەسەری ئەو ئافرەتە هەنگارییە دەدا، کە سەمای (تانگۆی ئەرجەنتینی) لەسەر جووڵانەوەی ئەو تیشکانە دەکرد، و دەستی دێنا و دەبرد و دەیخستنە سەر سەری و بەدەم بادانێوە هەر (ئۆلێ ئۆلێ)ی بوو. لە لایەکی دیشەوە ئافرەتە سەماکەرەکانی دی، لێرە و لەوێ بەسەر مێزی میوانەکاندا دەسووڕانەوە.

کاک عومەر چووە سەر بالکۆنی مەلهایەکە، شەوێکی مەیلەو گەرمی بەهەور و هەڵای کەنار دەریایی بوو، دیتی ئەوا پاپۆڕێک لە دەریایەدا، لە پشت ئوتێلی (سانت جۆرج)ەوە چراکانی بەئاراستەی (حەیفا) وردە وردە خەریکە ون دەبێ. کاک عومەر زۆر لەو ژیانەی بێزار بوو، بۆیە هەر بەو شەوە چووە لای کابرای یۆنانی و داوای لێ کرد حیسابەکەی بۆ یەکسەرە بکات و پارەی کرێیەکەی خۆی لێ وەرگرت بەرەو لای ماڵەکەی نێو خانووە کۆنەکەی ملی لێنا.

هەر بۆ بەیانی ئەوەی هەیبوو و نەیبوو، خڕی کردنەوە و دوای چەند

ڕۆژێک دەگەڵ هەڤاڵەکەیدا سواری پاپۆڕێکی دەریایی بوون و بەرەو شارێکی بچکۆلەی ئەمەریکای ناوەڕاست (أمريكا الوسطى).

ئەو دوو کوردە بەتەک یەکەوە لەسەر قەراغی سەرەوەی پاپۆڕەکە ڕاوەستان و ماڵئاواییان لە ژیانێک دەکرد، کە پێیان وا نەبوو تازە جارێکی دی بەخەونیش دەیبیننەوە. زۆر بەقووڵی و تێڕامانەوە، تەماشای شینایی زنجیرە چیاکانی لوبنانیان دەکرد، و هەر بەو گیانە پڕ ئەندێشەیەشەوە، سڵاو و ماڵئاواییان، لە شار و گوند و قەڵا و سەنگەر و شاخەکانی کوردستان و ئاواڵ و برادەر و میللەت و نیشتمانپەروەرانی خۆیان کرد. ئەو ژیانەی پێشوو تازە چوو و ناگەڕێتەوە...

لەسەر ڕێی نێوان بەیروت و دیمەشقیشدا ئوتومبیلێک کە هەر چوار تایەکانی تەقیبوون، لەوێ بەجێمابوو، کە کاک عومەر قادر بەتەنێ ڕووتی کردبوونەوە، چونکە پێویستی بەپارە دەبێ بۆ ئەو سەفەرە و دەستپێکردنی ژیانێکی سەربەستییانەی دیکە. ئەوەی لەو تاوانی ڕووتکردنەشی ڕزگار کرد، هەر ئەو جلە کوردییانە و پایسکلەکەی بوون، کە لە هەموو شوێنێکدا لەبەری بوون و هاتوچۆشی هەر بەپایسکل بوو.

دیسانەوە پێکەوە، زۆر بەماتی و بێدەنگییەوە لەسەر پشتی پاپۆڕەکەوە، بەو هەموو دڵە ڕاوکێیانەیانەوە، کەوتنە سەیرکردنی ئاوە شینەکەی دەریایە.

پاژی هەشتەم

فەرمانبەری بەندەر چاو لە وشەیەک دەپۆشێ

کورد هەموو شتێکیان پێ سروشتی و سانایە، تەنانەت سەفەرێکی دەریایی بەرەو وڵاتێکی وەکو ئەمەریکای ناوەندیش (أمريكا الوسطى).

بەردەستەکانی ناو پاپۆڕێ وا لێ ڕاهاتوون کە بەدەنگ هەموو کەسێکەوە بچن و بەبێ جیاوازی خزمەتی هەموو کەسێک بکەن. چ ئەوەشیان بەلاوە سەیر نییە کوردێکی بەجلوبەرگی کوردییەوە ببینن و خەنجەرێکی زێڕ لە بەر پشتێندێوە.

هەرچەندە کاک عومەر پێشتر چ زانیارییەکی دەربارەی «سنوور و تێپەڕ بوون بەسنووردا و پەساپۆرت بەڤیزەوە، و فەرمانبەری گومرگ و ئەو جۆرە شتانە زۆر نەبوو، بەڵام لەسەر پاپۆڕەکە ئەوەیان بۆ ڕوون کردبۆوە و دەیزانی چوونە وڵاتێکی وەک ئەمەریکا پێویستی بەڤیزە هەیە و بەبێ ڤیزە نابێ.

– نزیکەی (٤٠) چل ساڵ دەبم.

فەرمانبەری کونسوڵیەکە گوتی: ئەمن دەبێ بەتەواوی بزانم و بۆم ڕوون بێتەوە کە تەمەنت چەندە، چونکە ئەوە بۆ ڤیزە وەرگرتنێ زۆر پێویستە.

– لای ئێمە کار حیسابە نەک ساڵ.

کابرا گوتی: ئەو شتانە لێرە نایخوا.

کاک عومەر لە هەڵسوکەوت و هاتوچوون و تێکەڵاویی دەگەڵ ئەم و ئەودا شارەزای هەموو مووچەخۆر و فەرمانبەرە چوکەڵانە ببوو، و دەشیزانی سکرتێری کونسولی وڵاتێکی چکۆڵە مووچەکەی هێندە نییە و ژیانیش قورسە و بەڕێوەچوونیش تەنانەت لە شارێکی وەک بەیروت چەندە ئەستەمە، جا نەخوازەڵا لە شارێکی گەورەتردا. کاک عومەر ئەوەی چاک دەزانی کە بەپارەی کرێی سەماکەرێک ملوانکەیەکی یاقیق (درّ) ناکڕدرێت. لەبەر ئەوە کاک عومەر دیارییەکی زۆر باشی بەخەڵات دایە ئەو فەرمانبەرە جحێڵە، و ئەویش پیاوانە یارمەتییەکی زۆر چاکی کاک عومەر و هەڤاڵەکەی دا. ڤیزەیەکی ڕێکوپێک و بەمۆری وا تایبەتی بۆ کردن کە

هەرچی تەنگوچەڵەمەی کۆچ و سەفەرە نەیان بێت.

وشەی (شێخ) بەناو پەساپۆرت و لیستی سەفەردا هیچ جۆرە گیروگرفتێکی نەبوو. حەمید کە شوفێری تاکسی بوو نەیدەتوانی خۆی بەخزمی کاک عومەر ناونووس بکات و وا خۆ پیشان بدات کە لەوانە، بەڵام خەڵاتەکەی کاک عومەر کارێکی وای کردبوو کە تەنانەت لە (بەڕێوەبەرایەتی پەساپۆرت)یشدا وا بزانن کە حەمیدیش هەر خانەدانێکە، و وەک پیاوێکی چیایی، وەک شێخێک لە دایک بووە و ئەو بێوەژنە شیکاگۆ سەرسامە ئەمەریکییەی کە بەکاک عومەرەوە، سەرسام ببوو و ژنی سەرۆکی هاڤانا بوو پێی وا بووە کە حەمیدیش لە خێزانێکی زۆر گەورە و خانەدانە و هەڵسوکەوتی هەر بەخانەدانان دەچێ.

(«شێخ...!!» ئەوانە چین تا لە ناو ئەو شاخ و داخانەدا شێخ بن)

ئەوە بیروڕا و بۆچوونی کابرایەکی عارەبی خاوەن چەند بیرە نەوتێک بوو. دیسانەوە شەکری شکاندەوە: ئەگەر ئێوە ئەوانە لەو ناو چیا و شاخ و داخانەدا دەبینن جیاوازییەکی زۆریان هەیە دەگەڵ ئەو خۆ پیشاندانانەی ئێرەیان... ئەوانە هەر بەردی لەسەریەک کەڵەکە دەکەن و پێی دەڵێن خانوو، ورگی مەڕی هەڵدەدڕن و پڕی دەکەن لە جۆ، و لەسەر زگ درێژ دەبن و دۆشاوی ترێی نێو کوندەی هەڵدەقوڕێنن. ئەوانە هەر ئەوانەن کە هەموو دەمێ هەر خەریکی شەڕ و شۆڕ و بگرە و بەردە و تۆڵەکردنەوەی خوێنن... و ئەو شێخانە هەروا تۆزێک لە ئاژەڵان باشتر دەژین دەو نێو چیایانەدا.

***

چوار سەعات پێش ئەوەی بگەنە جێ، ئەو دوو کوردە دانیشتن تا ئەو لیستانەی دەربارەی ڤیزە و کوتان و قەدەغەی چەکە، پڕیان کەنەوە و پەنجەمۆریان بکەن.

کاک عومەر هیچی لەو یاسایانە نەدەزانی و شارەزاییەکی پێیانەوە نەبوو. تازە بەتازە دەیانەوێ یاسای پێشانی ئەو شێخەی بدەن، کە ساڵەهایە ئەو یاسای بەسەر لاپەڕەی مێژووی ئەو چیایانەدا دەنووسی؟!.

بەڵام لێرە کە وڵاتێکی تا ڕادەیەک شارستانین، بەوەی چاکە کە هەموو

مرۆڤێک لە بەرامبەر یاسادا یەکسانە و هەمووی بەیەک چاو تەماشا دەکرێن.

لەبەر ئەوەش کە ئەو دوو کوردانەیان بەچاوێکی زۆر بەرێزەوە سەیر دەکردن، تەنانەت بۆ جێگای پشکنین و پەساپۆرتیش ناچن و داوایان ناکەن بەو جێیانەدا تێپەڕن، تەنانەت بەردەستەکانی نێو پاپۆڕێ بەرماڵی نوێژییان بۆ هەڵدەگرتنەوە.

***

- بەڕێز... یا شێخ، دەتەوێ بچیە (دەفتەری پەساپۆرت) و بچیە ژووری...؟.

هەرچەندە کاک عومەر یەک وشەی ئیسپانیشی لێ تێنەگەیشت، بەڵام زانی مەسەلەکە چییە و بۆچی بەئاماژەی دەست ڕایگرت....

کاک عومەر بەحەمیدی گوت: تۆ لێرە ڕاوەستە، بۆ خۆی چووە پێشێ و سەلامی کرد و پەنجەی دەستی ڕاستی بەسەر نێوچەوان و لێو و سینگی خۆیدا هێنا.

کاک عومەر سەیری کابرای فەرمانبەری کرد، دیتی لە ناو بەدلە سپییەکەیدا هەر ڕاست دەڵێی مافور فرۆشی سوورییانە.

فەرمانبەرەکە فەرمووی لێ کرد و ئەویش وەک لە ماڵێ خۆی بێ، لەسەر کەرەوێتەکەی دانیشت و فەرمانبەرەکە قاوە و جگەرەی پێشکێش کرد.

نازناوی بۆ ماوە (اللقب الوراثي):

بەناچاری و بەخۆشی ناخۆشی، ئەو خانەدان و سەرۆک وڵاتانەی کە دەرکراون و دەگەڵ هەندێ کەسانی دیکەی ئەورووپی و ڕۆژهەڵاتی لە ئەمەریکای ناوەندی و لە سەنتەری پێک گەیشتنێدا لێک خڕ بوونەوە و چاویان پێکتر دەکەوت. لەگەڵ ئەوەشدا کە ئەمانە هەموو شێخن، بەڵام لە بن باڵ و سێبەری یاسای کۆچدا ئەو شێخایەتییە و ئەو شێخ بوونە، هیچ ڕۆڵێکی نییە.

***

ئەو فـەرمـانبـەرەی کـە لە بەشی (کـۆچ) بوو، بەدلەیەکی سپی لەبەر و زەردەخەنەی بەسەر لێوانەوە بوو، نە کوردی و نە فەرەنسی نەدەزانی. کاک عومەر قادریش، بێ لەو دوو زمانانەش تورکی و عەرەبیشی دەزانی و سەر و گـوێی فـارسـیـشی دەشکاند، بەڵام فـرێ لە ئەسـپـانی نەدەزانی. بۆیە هەردووکیـان بەئاماژەی دەست و زەردەخـەنەی سەر لێوانەوە هەوڵیـان دەدا یەکـتر تێبگەیەنن. تا وەرگـێڕ هات، ئەوجا کـاک عـومەری تێگەیاند کـە بەگـوێرەی یاسـای نێـو دەوڵەتی چەک بردن بۆ ئەو وڵاتە قـەدەغـەیە و بەداخیشەوە پێی گوت، کە هیچ ڕێگایەکی شازیش نییە بۆ بردنی هەندێ جۆرە چەکێک. کاک عومەر بێ غـەم و ئەندێشە خەنجەرە زێڕەکەی لەبەر پشتی دەرێنا و لەسەر کورسییەکە بەتەنیشت خۆیەوەی دانا.

***

کابرای وەرگێڕ فسکە فسکێکی دەگەڵ فەرمانبەری بەندەرێ کرد، کە ئەویش هەر جلێکی سەرتاپا سپی دەبەر دابوو و پێی گوت: لەوانەیە ئەوە شێخی وڵاتی فارس بێ.

فەرمانبەرێکی دی گوتی: ئەوە لەوانەیە کوڕی سوڵتانی تورکان بێ، هەر بەو جۆرە وردە وردە تا ئەو دەنگۆیە لە ڕێی ئەو فـەرمـانبـەرانەوە گەیشـتـە گوێی فـەرماندەی پاپۆڕەکە (قائد السفينة)، دەیەمین فـەرمـانبەر گـوتی: بەخودای ئەوە لەوانەیە شای ئەفغـانسـتـان بێ، کە دەڵێن، تازە بەو زووانە ڕای کردووە.

نزیکەی چارەکە سەعـاتێکی تەواو هەموو بەدەوروپشتی کاک عـومەردا دەهاتن و دەچوون (تا ئەو شـتـە سـەیرە ببـینن کـە خـۆی کـردووە بەشـێخ و خەنجەرێکی زێڕی پێیـە و جلوبەرگـێکی زۆر جوان و ڕێکوپێکی لەبەرە و دەیەوێ بچێتە ئەمەریکای ناوەندی (أمريكا الوسطى).

کاک عومەر هەر بەو زمانە فەرەنسییەی کە لە بەیروت فێری ببوو دەگەڵ فەرمانبەری بەرپرسی پەساپۆرتان کەوتە گفتوگۆ و زۆر بەرێز و نەوازشەوە، هەوڵی دا ئەوەی بۆ ڕوون بکاتەوە کـە یاسـای قـەدەغـەکـردنی چەک، ئەو ناگرێتەوە و تێـشـیگەیاند کـە ئەو بەهیچ جـۆرێـک ناتوانێ و ناکـرێ لەو

خـەنجـەرە زێڕە جـودا ببـێـتـەوە و لێی دابـبـڕێ. چونکە ئەو خـەنجـەرە وەک نومـایندەیەکـە و دەبێ بگاتە جێی خۆی و دیار بێ. وە هەروەها بەبۆچوونی ئەو (کـاک عـومـەر) ئەو خـەنجـەرە هیچ پەیوەندییـەکی بەچەکی نێـو دەوڵەتییەوە نییە، چونکە ئەوە تەنیا هەر هێما (ڕەمز)ێکە، نەک چەک و هەرگیزیش بۆ بەرگری کردن و هێرش هاتنە سەر نەبێ لە خودی ئەو کەسەی پێیەتی، دەنا بەکار ناهێنرێت.

کاتێ کاک عومەر ویستی خەنجەرەکە لە کالان دەرێنێ و نازداری جوانی ئەو خەنجەرەی پێشان بدات، خەنجەرە ون بوو هەر ون بوو.

کـاتێ کـاک عـومـەر بەوەی زانی، خـوێنی ناو شـا دەمـارەکـانی لەشی، کـەوتنە هەڵچوون و وا گـەرم داهات، دەتگوت گـەردەلوول و تۆف و تەرزە و باران هەڵی کـردووە، وەک بـرووسکە ئەوەی بەبەر چاویدا ڕابرد، کـە تازە ڕۆژی ژیانی لە ئاسمانی ئایندە و پاشە ڕۆژیدا ئاوا بوو. کەوتە پێکدادانی مێز و کـورسیـان و هەڵدانیـان بێر و بەوێ و بەدیوارەکانی ناو ژوورەکەدا. هەر دەو دەمەشدا ڕای کردە فەرمانبەری پەساپۆرتان و دەستی دە خنخنۆکێ نا و هەتا تینی تێدا بوو تێوەی خوڕی و بەسەریدا قیژاند.

حەمـیـد دەرگاکەی کردەوە و ڕای کـرد تا بەهاواری هەڤاڵەکـەیەوە بچێ. حەمید هیچ گومانی نەما کە کاک عومەری زیندانی دەکەن.

خەنجەرەکە... کوڕە حەمید... ئەو خەنجەرە زێڕەی کە ئابڕوو و شەرەفمان بوو ئەو سەیانە دزییان.

هەروا کە کاک عـومەر فەرمانبەرەکەی دە قوژبنێ نابوو، دەستی لێ شل کرد و کەوتە هەڕەشە لێکردنی و ویستی بیترسێنێ.

ئێـوە هەی سـەی بێ ئیـمـان، بۆ خـواتان پێـدەڵێم، هەر ئێـسـتـا ئەو خەنجـەرەی دێننەوە. عـومـەر قـادرێکی خانەدان و شۆڕشگێڕێکی کوردان، ئەو هێما (ڕەمز) کۆنەی خێزانەکەی لە وڵاتێکی بەرز و بەنرخەوە هێناوەتە ئێرە بیپارێزێ، و دەگەڵ نوێنەرێکی کورداندا کە هاتۆتە وڵاتەکەتان ئاوای دەگەڵدا بجووڵێنەوە و ئاوای ڕەفتار دەگەڵدا بکەن...؟.

خودا دەزانێ ئەو خەنجەرەی نەهێننەوە، چاوتان لە پشتی سەری دەردێنم.

حەمید ئەو دەمەی خۆی وە بیرهاتەوە کە دەگەڵ پۆلیسی سووریدا چ هەنگامەیەکی نابۆوە کە لە خێرایی هەشتا (٨٠) کیلۆمەتردا و لەسەر ڕێی (ئاڤانسی گاندوێی) گرتبوویان.

کاک عومەر دانیشت بۆ ئەوەی بێتەوە سەرخۆ، و گوتی: ئێوەم زۆر پێ سەیرە و شتی زۆر سەیرتان لێوە دەبینم، من وەکو نوێنەرێکی کوردان، هاتوومەتە وڵاتەکەتان، هەر بۆ ئەوەی ئەو خەنجەرە زێڕە وەکو هێمایەکی شەرەف پێشکەشی سەرۆکی وڵاتەکەتان بکەم کە ناوبانگی بەپاڵەوانیەتی و قارەمان دەرکردووە، کەچی ئێوەی بوودەڵە و بێدەسەڵات، دەتانەوێ ئەو خەنجەرە زێڕەی دیزە بەدەرخۆنە کەن. ئەوا لە ئێستاوە دوو دەقیقەتان مۆڵەت دەدەمێ بیهێننەوە، وە ئەگەر نا هەر یەکسەر برووسکەیەک بۆ جەنابی سەرۆک لێ دەدەم.

بەڕێز جێفێ... بەڕێز جێفێ...

فەرمانبەرێکی چکۆلە دەستوبرد پەساپۆرتەکانی بردنە لای سەرفەرماندەی پاپۆڕەکە.

کە فەرماندە گوێی لەمە بوو، ڕەنگی لە ڕووان بڕا و تێکچوو، پەساپۆرتەکانی وەرگرتن و یەکسەر ئەوەی بەبیردا هات کە ئەو مووچەخۆرێک و فەرمانبەرێکە، لەوانەیە بەو هۆیەوە، بەبێ مووچە و بەرات و بەبێ پاداش لە کارەکەی دەربکرێ، یا بخرێتە زیندانەوە و منداڵەکانی بکەونە سواڵێ و لەسەر شەقامان دەرۆزەی بکەن، و ناحەزەکانی پێی پێبکەنن.

کابرا بەدەم نزاوە لە حەزرەتی مریەم دەپاڕایەوە و بەگوێرەی بیروباوەڕی خۆی هانای وە بەر پیاوچاکانی خۆیان دەبرد.

جگە لە وشەی (شێخ) مۆرێکی تایبەتی کونسولیەتیشی بەپەساپۆرتەکەیەوە بوو، کە ئەو مۆرە کاریگەریەتی نێو دەوڵەتی هەیە و بۆ ئەو دیبلۆماسییانەیە کە سەفەر دەکەن.

کاک عومەر گوتی: خوا دەزانێ کە من بەناوی شاندی دیبلۆماسییەوە دەچمە لای سەرۆک. فەرماندە، داوای لێبوردنێکی زۆری کرد دەربارەی ئەو ڕووداوە سەیرەی ڕووی دابوو، و هەر دوای ئەو دوو دەقیقەیەی دیاری کرابوو، خەنجەرەکەیان لە جێی خۆی دانایەوە.

هەر خەڵکی ئەمەریکای لاتینی دەزانن چۆن ئەو پاڵەوان و دیبلۆماسییەی کوردە پێشوازی کران. لە وەتی هێڵی تەلەفۆنی کۆمپانیای بێڵ (Bell)ی ئەمەریکای باکور لەو وڵاتەدا هەیە، ئەوەندەی ئەو دوو (٣) سێ سەعاتەی هەواڵ و دەنگوباس بەناو تێلەکاندا تێنەپەڕیوە.

***

ئەو شەمەندەفەرەی دوو ساڵ بوو لەکار وەستا بوو، کەوتەوە گەڕ و وەکو ژەنگەسوورە هەروا گیزە و ویزەی بوو و هەڵمی لێ هەڵدەستا. چەند ئافرەتێک تەرخان کران بۆ پاککردنەوەی فارگۆنەکانی، بەتایبەتی ئەو فارگۆنانەی بۆ دیبلۆماسیانیان دەستنیشان کرابوون، فەرمانبەر و مووچەخۆرەکان هەموو جلوبەرگی ڕەسمی سپییان لەبەر کردەوە و شوفێری شەمەندەفەرێش سەر و ڕیشی خۆی تیف تیفە دابۆوە و کۆڵۆنیای لە خۆی دابوو و بۆ خۆی سەرپەرشتی پاککردنەوەی ناو شەمەندەفەرەکەی دەکرد، تا هەمووی پێ پاک کردنەوە.

پیلانی هاتوچۆی شەمەندەفەرانیان هەموو ڕاگرت، جگە لەو تاکە شەمەندەفەرەی ئامادە کرابوو و لە چاوەڕوانی شاندی میواناندا بوو.

هەرچی لەو ئێستگەیەدا بوو، هەموو هەر چەپکە گوڵی ڕەنگاوڕەنگیان دەهێنا و بۆ بەخێرهێنان و ڕێزگرتنی میوانی، بەقەراغی پەنجەرەکانی شەمەندەفەرێیانەوە دەکرد. تەلگراف و برووسکەیان بۆ قوتابخانەکانی ئەو گوندانەی سەر ڕێیە لێدا، و کچۆڵە قوتابییەکانیان بەپێخواستی ناردنەوە ماڵێ تا جلی سپی لەبەر کەن و هەموو یەک ڕەنگ بنوێنن، هەروەک چۆن ئەو جۆرە جلانە لە بۆنە ئایینییەکانیاندا لەبەر دەکران و جەژنیان پێوە دەکردن.

پۆلیسی ئەو وڵاتە سەوزە بەداروبارەش هەموو جلی پۆلیسیان دەبەر کرد

و چەکیان لە خۆ بەست و بەخەڵکیان ڕاگەیاند چایخانەکان چۆڵ کەن و بچنەوە و جلوبەرگی سپی بپۆشن. پۆلیس هەر چوار دەوری ئێستگەی شەمەندەفەریان تەوق کرد. کاتێ کاک عومەر قادر هەستی بەو هەموو گرنگی و خۆماندووکردنەیان کرد و زانی هەموو شتێک وەکو پێویستە، لە کابرای بەرپرسیاری پشکنینی پەساپۆرتان خۆش بوو و چاوی لێ پۆشی. ئەوجا لە ئێستگەی شەمەندەفەرێ هاتە دەرێ و لە پێشەوە وەک پاڵەوانان لەبەردەمی وێنەگر و ڕۆژنامەنووسان ڕاوەستا، دەمە دەمی بانگی خۆراوایە بوو بۆیە هەر لەگەڵ دەنگی بانگی ئەوانیش دایانبەستە نوێژێ.

لەو شارە بەندەرییەی ئەمەریکای لاتینی، ئەو خەڵکە هەموو ئامادەی دەرکەوتنی ئەو دوو پیاوە غەریبە قارەمانانەیان دەکرد، کە لە وڵاتی خۆیانەوە و دوای ئەو هەموو قارەمانیەتەی لە چیاکانی خۆیاندا نواندبوویان و ئێستاش ئەوا ئەوێیان بەجێهێشتووە هاتوون لێرە درێژە بەو شۆڕشگێڕی و خەباتەیان بدەن. بۆیە تا بڵێیی زۆر بەرێزەوە پێشوازییان لێ کردن و وەریان گرتن.

***

بەدوای فارگۆنی میوانەکانەوە، دوو فارگۆنی سەر بەتاڵی دیکە هەبوون، پڕ بوون لە سەربازی چەکدار و هەریەکە چەند نارنجۆکێک بەلاقەدێوە، دانیشتبوون. شەمەندەفەرەکە بەناو دارستانێدا بەرەو پایتەخت دەچوو.

بێجگە لە کارمەندانی ئێستگەکانی سەر ڕێی شەمەندەفەرەکەش، هەرچی بەرپرسی قەزا و ناحیەکانیش بوو، بەپۆلیس و مامۆستا و قوتابی و قەشەی کەنیسەکانیشەوە هەموو بەجلوبەرگی سپی پاک و خاوێنەوە و زۆر بەرێکوپێکی لەو ئێستگانە ڕاوەستا بوون. هەر کاتێک شەمەندەفەرەکە لە ئێستگەیەک نزیک دەبۆوە، مامۆستایەکان قوتابییەکانیان ئاگادار دەکردنەوە، کە دەستیان بڵند کەن و بەزمانی ئیسپانی ئەو سروودانە بڵێنەوە کە لە قوتابخانەکانیاندا فێری بووینە، ئەو کاتیش کاک عومەر و حەمید بەسڵاوی سەربازییانە وەڵامی ئەو خەڵکانەیان دەدایەوە کە لە ئێستگەکان ڕاوەستابوون و چاوەڕێی پێشوازی

بوون.

گەڵای درەختەکان لە کاتی ڕۆیشتنی شەمەندەفەرەکەدا بەنێو ئەو دارستانانەدا، لە پەنجەرەی فارگۆنی شەمەندەفەرەکە دەخشان، هیچ شتێک دیار نەبوو. نیو سەعات ماوە بگەنە گوندێکی دی.

– ها چۆنە، ڕات لێیە...!؟.

حەمید کە قاچی خستبووە سەر قاچی، بەتەوسەوە گوتی: دەڵێی دوایین ئێستگەی شەمەندەفەر ئاگادار نەکراون...!.

– بەخودای... ئەو جۆرە ماندووبوون و گرنگییەی بۆ ئێمە کراوە و دراوە، کاتی خۆی کە باپیرمیان لە دیاربەکر لە سێدارە دا، ئەو هەموو گرنگییەی پێ نەدرا.

نمایندەی سەربازی، کە بۆ پێشوازی هاتبوو، هات جگەرەکەی بۆ کاک عومەر داگیرساند.

***

شەمەندەفەرەکە بەهەموو هێز و توانای خۆیەوە دەخۆ دەنووسا، تا لە بەرزاییەک وە سەر کەوت و گەییە پردێکی کە لە ئاسن دروست کرا بوو و لە سەردەمی شەڕی پارتیزانیدا تەقێنرابۆوە، ڕێی نێوان بەندەر و پایتەخت نزیکەی دوو مانگان لەبەر ئەو ڕووبارە ڕەشە ڕێژەوە بڕا و نەما. ئەوە مانگێک دەبێ لە سایەی سەری سەرکۆماری نوێوە دروست کراوەتەوە. ئەو قسانەش هەموو ئەو وەرگێڕە کردنی کە دەگەڵ ئەفسەری پێشوازیکەری کاک عومەر هاتبوو، کە پێکەوە دە شەمەندەفەرەکەیدا بوون.

ئەفسەرەکە پیاوێکی کورتەبنەی باریکەڵە و زیرەک بوو و خاڵێکی ڕەشی لەسەر ڕوومەتی چەپێ بوو. پیاوێکی سەر و ڕووگەش و قسەزان و گفتولفت خۆش بوو، مێژووی ئەو وڵاتە و مێژووی ژیانی هەشتەمین سەرکۆماری لە بۆ کاک عومەر یەکالا کردەوە و بۆی باس کرد. لێرەدا کاک عومەر زۆر بەوردی چووە ناو بنج و بناوانی مێژووی ڕەشی ئەو وڵاتەوە و زۆر چاکی تێگەیی، و وێنەیەکی ڕوون و ئاشکرای بارودۆخی سیاسی ئەو

نیشتمانە نوێییەی لەبەر چاوان دیاری دا.

– جەنابی شێخ سەیرکە...!

چاوەدێری و پارێزگاریکردنی ئەم شەمەندەفەرە یەکجار زۆر گرنگ و پێویستە، لەبەر ئەوەش کە هەموو ساڵێک کودەتایەک دەکرێ و سەرەک کۆمارێکی نوێ دادەنرێت و جاری واشە هەر شەش حەوت مانگان دەبات و کودەتایەکی دی دەقەومێ و چونکە هەر ئەو ڕێیەش هەیە بەندەر بەپایتەختەوە گرێدات و بیبەستێتەوە، هەر زوو زوو دەیتەقێننەوە. هەر لەبەر ئەوەشە کە هەر هیندییەکی سووری گومان لێکراو دەرکەوێ، ئەوا یەکسەر سەربازەکانی میری تەقەی لێ دەکەن. ئێستاش کەم تا کورتێک ئاژاوە و پەشێوی هەر هەیە. بەڵام ئەم سەرەک کۆمارە نوێیە، خۆشی و ئاسایش و دڵنیایی باشی خستۆتەوە نێو وڵاتی و بەدەست و مستێکی پۆڵاییینەوە کار دەکات و زۆر دڵسۆز و نیشتمانپەروەر و سەرڕاستە. هەر ئەو دەروەستی ئەو هیندییە سوورە دڕندانە دێ کە هەموو دەڵێی جڕ و جانەوەر و کرم و جرج و مشکن، و لە قێزانیش تفی ڕۆ دەکرد.

– وا پێ دەچێ، ئەو ئەفسەرە پیاوێکی زیرەک و لەسەرخۆ بێ و پەیوەندی دەگەڵ سەرۆک باش بێ، و پێش ناچێ پیاوێکی بەرتیلخۆر بێ.

حەمید گوتی: بەخودای کاک عومەر ئێرەش، ئەوەی پەیوەندی بەمووچەخۆرانەوە هەیە ڕێک، دەقاودەق وەک تورکیایە.

***

ئەو جووتیارانەی کە مۆزیشیان لەسەر عارەبانەی بەگامێشان ڕاکێشراو سەفتە کردبوو، نەیان زانیبوو کە شەمەندەفەری دیبلۆماسی بێرەدا ڕادەبرێ، دەنا هەموو دەچوون و دەستوبرد جلوبەرگی سەرتا سپییان وەک جلوبەرگی یەک شەموان لەبەر دەکرد و لە ئێستگەی شەمەندەفەر ڕادەوەستان و دەستیان دەکرد بەهوڕاکێشانی، هەر بژی، هەر بژی. چونکە ئەو جووتیارانە هەروەک ئەزموونێکی لەوەوپێشی خۆیان، بەو هاتوهاواری هەر بژی هەر بژییە، پارەیەکی چاکیان دەست دەکەوت. کە دەبووە مایەی بارگرانییەکی زۆر لەسەر خەزێنەی دەوڵەت، بۆیە حوکمەتیش هەر خەریکی باج و خەراج

زیادکردنێ بوو لەسەر خەڵکی تا باری نالەباری بانقەکانی پێ هەستێنێتەوە چونکە لەو وڵاتەشدا دیموکراتییەت و هەڵبژاردن نەبوو، لە هەر هەڵێکی دوژمنکارییەوە دەبووە کودەتایەک و سیستەمی فەرمانڕەوایی دەگۆڕا، و هەر بابایەکی پێ ڕاگەیبیایە بەهەشتاوەوە لەسەر کارێرا، بەرەو ماڵ هاواری دەکردە خێزانی: دا کچێ ئەو چەکەم بگەیەنێ، سەعات یازدە کودەتایە و دەبێ بگەمێ.

– بەڕێزان... دوای دە (١٠) دەقیقەی دی دەگەینە پایتەخت، بۆیە دەبێ هەموو خۆمان ئامادە بکەین.

کابرای وەرگێڕ ڕەنگ و ڕووی گەشایەوە، چونکە بەبێ وی ئەفسەرەکە نەیدەتوانی هیچ قسە و گفتوگۆیەک دەگەڵ ئەو دوو کوردەیدا بکات.

ڕۆژنامەکانی پایتەخت دوو ڕۆژی ڕەبەق و بێ پسانەوە لەسەر ئەو پێشوازییە گەرم و گوڕەیان لەو دوو شێخە، نووسی.

کاک عومەر قادر بەسەر مافووری بەگوڵ ڕازاوەی ڕاخراوی بەر پێیدا بەخێر هاتن کرا. هەر دەو دەمیدا وتارێکی دەربارەی ساتەکانی نێو وڵاتی خۆیانی دا، کە چۆنا و چۆن لەوێ بەدز و جەردە و ڕێگریان لە قەڵەم داون. حەمیدی لە پشتەوە ڕاوەستابوو، و زۆر ڕاشکاوانە و بەسەر و ڕوویەکی زۆر مەردانەوە، ئەو تفەنگەی بەشانیەوە بوو کە هەر لە یەکەم ڕۆژی گەیشتنیانەوە پەیدای کردبۆوە.

هەموو ڕووداوەکانی ئەو هاتنە و پێشوازی و دەنگوباسەکانیشی لە ڕۆژنامەی (مانینا)دا نووسرا و خراشە ناو پەرتووکی شەرەفنامەی ئەو شارەشەوە تا هەرگیز لە بیر نەچێتەوە. دوایە کاک عومەر چووە ژووری پێشوازی میوانانی سەرەک کۆمار و دەستی برد لە کیسەیەکی ئاوریشمی ڕەشدا ئەو دیارییە کۆنینەی کە موڵکی خێزانەکەیان بوو (کە ئەو خەنجەرە زێڕە بەشەڕەفە بوو) پێشکەشی سەرەک کۆماری کرد و ئەوجا باس و خواسی ئەو خەنجەرەشی بەدوور و درێژی بۆ کرد.

ژانی بەخشینی ئەو خەنجەرەیان لە ڕەنگ و ڕواژا و سەروچاویەوە دیار بوو، چونکە لە دەستدان و دابڕانیان لەو خەنجەرە هەروا شتێکی سادە و

ساکار و ئاسان نەبوو. دوای پێشکەشکردنی خەنجەرەکە، سەرەک کۆمار هەستا و ئەولا و لای ڕوومەتی هەردووی ئەو شێخانەی ماچ کرد و خەلاتێکی تایبەتی خۆی وەک نیشانەی ئازایەتی (نوط الشجاعة) بەیەخەوە کردن.

نزیکەی چل (٤٠) هەزار کەسێک ڕۆژنامەی ئەو ڕۆژەیان کڕی کە دەنگوباسی ئەو ڕووداوانەی تێدابوو. کۆشکی کۆماری لە لایەن (یۆزی ئەنتۆنیۆ – Yose Antonio)وە کە پیاوێکی زۆر ناسراو و بەناوبانگی پایتەخت بوو، ڕازێندرابۆوە و هەرچی پیاوماقوڵ و ئەفسەر و گەورەی شارییە، بەشداری ئەو ئاهەنگە بوون کە بۆ ئەو دوو شێخە کوردانە کرا. ئەوەی جێی سەرنجیشە هۆڵەکە لەسەر شێوەی ڕۆژهەڵاتی نیشتمانەکەی ئەو دوو شێخە ڕازاندرابۆوە. سەرەک کۆمار لە کاتی ئاهەنگ گێڕانەکەدا، خەنجەرە زێڕەکەی بەقایشی پانتۆڵەکەیەوە کردبوو و ئاهەنگەکەشی تا بەرە بەیانێکی زووی ئەو شەوەی خایاند. ڕۆژنامەنووسانی ڕۆژنامەی (سیرڕا) – sirra – لەو ئاهەنگەی کۆشکی کۆماریدا دەگەڵ زیاتر لە نزیکەی (٢٣٢٠) کەسدا بەشداری ئەو ئاهەنگەیان کرد.

هەر وەکو گوتمان، مەگەر خوا بۆ خۆی بزانێ چۆنا و چۆن پێشوازی ئەو دوو شێخی کوردانە کرا. ئیدی دوایەش گەورە و پیاو ماقوڵانی شاریش پێشبرکێی بانگهێشتنی ئەو دوو شێخەیان بوو... بۆ هەموو شتێک بانگ دەکران، سەیران و ڕاو و ڕاوشکار و ڕمبازێن و جلیتبازی و ناو هۆڵ و شانۆ و ئاهەنگی ناو باغ و گوڵستانان، ئەو کارانەش بازاڕ و بازرگانیان تا چەند هەفتەیەک وا بەڕەونەق خستەوە، کە بووە مایەی قازانج و دەستکەوتێکی زۆری بازرگانان.

ئەوجا ویستیان بەڕەسمی سەردانی چەند جێیەکی وەکو باغچەی منداڵان (روضة الاطفال) و کتێبخانەی گشتی (المکتبة العامة) و کارگەی شەکریان بۆ ڕێک بخەن و بچنە سەردان و بینینیان، بەڵام کاک عومەر ئەوەیانی ڕەت کردەوە و نەیویست ئەو سەردانانە بکا. کە ئەمە وای پیشان دا گوایە ئەو شوێنانە چ گرنگییەکیان نییە، بۆیە نایانەوێ ببینن، بەڵام

ئەو دوو کوردە، وایان پێشان دا، کە لەبەر ئەوەی هەموو ژیانیان هەر لە ناو شەڕ و شۆڕ و پێکداهاتندا بەسەر بردووە، پێیان خۆشە لە جیاتی ئەوانە بچنە ناو خولێکی مەشقی چەکەوە، لە ناو سوپادا.

زۆریش بەتاسەوە لە زین و لغاو و قەوچ و قەڕاسە و جۆری ڕەسەنایەتی ئەسپەکانیش ورد دەبوونەوە و تێیان ڕادەمان.

ئەوجا ئەو دوو کوردە هەموو ڕۆژێ چێشتەنگاوان لەسەر کەرەوێتەی بن سێبەری چەتر و چادران دادەنیشتن و سەیری ڕمبازی ئەسپی ئەفسەرانیان دەکرد و بەدووربین دە تەقینەوەی ئەو تۆپە حەفتا و پێنج (٧٥) میللیمیانە ڕادەمان و گوێیان بۆ تەقەی زۆر قورس ڕادەداشت. چەند ڕۆژێکیان هەروا بەم جۆرە بەدیار ئەو مەشقانەوە دانیشتن. دوایی هەردووکیان بەسواری ئەسپان بەشداری مانۆڕێکی سەربازییان کرد. کە لە ناو ئەو گرد و زوورگانەی دەوروبەری ئەو ناوە ڕێکخرابوو و ڕەخنەی زۆریان لە مانۆڕ و کارە سەربازییەکان گرت. کە ئەمە وای پێشان دا کە ئەو دوو کوردانە ئەزموون و تاقیکردنەوەیەکی زۆریان لە کاروباری ستراتیژی سەربازی و خەبات و شۆڕشگێڕیدا هەیە. بۆیە هەتا بڵێی زۆر سەرسامی پێشنیارەکانی ئەو دوو کوردانە بوون.

کاک عومەر قادر چەند جارێکانی دەست بەدابەشکردنی سەربازەکان کرد و هەوڵی دا بیانکاتە چەند دەستە و پەلێک، و وەک پارتیزانانی بۆسە و کەمین و سەنگەرێ، تا بتوانن سەر لە سەربازان بشێوێنن، کە بەڕاستیش ئەو جۆرە کردە سەربازییانە سەرکەوتنی زۆریان بەدواوە بوو و ئەنجامی چاکیان دێنا. ئەو دەنگوباسانە زۆر بەخێرایی و دەستوبردی گەیییەوە سەرەک کۆمار.

تا هێشتا بەزم و ڕەزمی ئاهەنگ و میوانداری ئەو دوو کوردە هەر بەردەوام بوو. (٣) سێ کەس لە سەرمایەدارەکانی ئەو شارە، شاریان بەجێهێشت و ملیان لە ناو شاخەکان نا، چونکە لە خەرجکردنی ئاهەنگ و میوانداری و داوەتان بێزار و وەڕەز ببوون و قاسەکانیان مایە فووت و بەتاڵ ببوون و نەیاندەتوانی هیچی دی خەرج بکەن.

پاژی نۆهەم

بەژەنەراڵی هێزی ئاسایش دەستنیشان کرا

– ئەرێ حەمید، چەندت پارە پێیە؟

– هەر سەد (١٠٠) دۆلارم پێیە...

لە ناو شاری ڤیەللایەکی بچکۆلانەیان بۆ ئەو دوو شێخە کوردانە رێک خستبوو. کاک عومەر قادر لە سێبەری تارمەی خانووەکەیان دانیشتبوو و ئەو پارانەی دەژمارد کە پێی مابوو، سەیری کرد (٦٣٤) شەش سەد و سی و چوار دۆلارە. حەمید بەحیسابێکی وردەوە لێکی دایەوە، کە ئەمە بەفۆندی (لیرە) سووری پارەیەکی زۆر دەکات. بەڵام لەبەر ئەوەی دەوڵەت و پیاو ماقوڵانی شاری ئەرکێکی زۆریان پێ ئەسپاردبوون زۆری نەمابوو پارە و پوولیان روو لە نەمانێ بکات و هیچیان پێ نەمێنێ.

حەمید... دەبێ هەرچۆنێک بووە، بەو زووانە سەرو کارێک وەرگرین.

لەوانەشە ئەورۆ نیوەرۆیەکە سەرەک کۆمار دێتە ئێرە بۆ چا خواردنەوێ پێشنیارێک بکات لەم بارەیەوە.

***

دوای چوار سەعاتان، هەردووکیان لەناو قەنەفەی خڕ و لە بن دیواری دانیشتبوون و سەرەک کۆماریشیان بەرامبەر و قاچ لەسەر قاچ دانیشتبوو.

سەرەڕای ئەو هەموو پێشوازی و ئاهەنگە گەرموگوڕ و پڕ لە بەزم و ڕەزمانەش، کەچی ئەو دوو کوردانە، هەر لەسەر ڕێ و شوێن و ئایینی ئیسلام و ئوممەتی موحەممەدی (د.خ) مانەوە و دەمیان لە هیچ خواردنەوەیەکی حەرامەوە نەدا.

خزمەتکارێکی هیندی سوور لە کەناری دەریاوە قۆرییە چایەکی پڕ و سێ کوپی بۆ هێنابوون، بەڵام سەرەک کۆمار دیار بوو تینووی بوو، حەزی لێ بوو لە جیاتی چای ساردییەکی بخواتەوە. سەرکۆمار وەک جەنتڵمانێک (Gentel man)، دەیزانی کە دەبێ چۆنا و چۆن لە ماڵی ئەو دوو شێخانەدا هەڵسوکەوت بکات.

کاک عومەر قادر لەو سەردانانەی بۆ گۆڕەپانی مەشقی سەربازی و هاوبەشیکردنی لە مانۆڕە سەربازییەکاندا زۆر شتی بۆ روون ببۆوە و بەبیر و بۆچوونی وی زۆر شت هەر لە بناغەوە بەچەوتی و بەهەڵە هاتبوو و پێی وابوو زۆربەی زۆری ئەو مەشقانە تەنیا سەرباز هیلاک کردن و ماندوو کردنیانە و هیچی دی، و کاک عومەر لێکی دایەوە، کە سەرکردەی سوپا پارەیەکی زۆر و زەوەند لە بەردی دەدات و هەر وا بێ هوودە بەفیڕۆ دەچێت. ئەوەش سەیر نەبوو کە لە هەر بۆنەیەکدا کە لەگەڵ سەرەک کۆمار دانیشتبان، لە جیاتی هەموو شتێک، یەکسەر گفتوگۆیەکانیان دەچۆوە سەر ئەوەی داخوا چ ناوچەیەک زۆر لەبارە بۆ مەشق و مانۆڕی سەربازی.

ئەو دوو کوردە خۆیان تێکەڵی هەموو ئەو کاروبارانە دەکرد کە تایبەت بوون بەسوپا و چەک و مانۆڕی سەربازی و شەڕ و شۆڕ و پێکداهاتن، هەر دەتگوت ئەو لایەنانەیان لەگەڵ لە دایک بووە و چۆتە خوێنیانەوە.

هەرچەندە سەرەک کۆماریش تەنگوچەڵەمە و ئاریشەی سیاسی ناوخۆی زۆر هەبوون، سەرەڕای ئەمانەش هەوڵی دەدا لە بارەی کردەی سەربازییەوە شتیان لێ فێر ببێ.

هەرچەندە ئەو سەرۆکە (سەرفەرماندەی هێزی سوپا)ش بوو، و بەرپرسی ئاسایش و بەرگری ناوەوە و دەرەوەی وڵات بوو، لەو لێک نزیکبوونەوەی ئەو دوو کوردانە زۆر وریا بوو، چونکە وەک شتێکی ئاسایی لێ هاتبوو، هەر ئەفسەرێکی گەورە (ژەنەراڵ) بیتوانیبایە چەند ئەفسەرێکان بۆ لای خۆی راکێشێ، ئەوە کودەتایەکی ئەنجام دەدا و سەرلەنوێ بانگی سیستەمی فەرمانڕەواییەکی دیکەی نوێتریان دەدا. تا ئەو دەمە هەر هەشت نۆ دە مانگێک جارێک کودەتایەک بەرپا دەبوو، و یەکسەر ئێستگەی شەمەندەفەر و فەرمانگەی پۆست و تەلەگراف دەگیرا و شەمەندەفەرێکی تایبەتی بۆ سەرەک کۆمار و وەزیرە لابراوەکان ئامادە دەکرا و وەدەریان دەنان. بۆیە هیچ کەسێک گلەیی و گازاندەی لە هیچ سەرەک کۆمارێک نەدەکرد کە لە خۆی بخەفتێ و ئاگای لە خۆی بێت و خۆی لە دوژمنانی ناوەوەی وڵات بپارێزێ.

ئەو سەرەک کۆمارەش، لە بارودۆخێکی نەگونجاو و بەتوانایەکی کەمەوە، تەنیا هەر بەکەسایەتی خۆی بۆی ڕێک کەوت ببێتە ئەفسەر و وردە وردە پلە و پایەی هەڵکشێ و وەسەرکەوێ. هەر چەندەش زیاتر پلەی هەڵکشابایە، زیاتر شارەزای باری نالەباری ئابووری وڵاتەکەی دەبوو، تا بەیارمەتی چەند ئاواڵێکی باش و پەیوەندی دەگەڵ چەند جەنەڕاڵێکی باش توانی کودەتا بکات و ببێتە سەرەک کۆمار. هەرچەندە لە بەڕێوەبردنی کاروباری سیاسیدا چ جیاوازییەکی دەگەڵ سەرەک کۆماری پێشوودا نەبوو کە خەڵکی وڵاتەکە لێیان چاوەڕوان بکردبایە، ئەویش هەر خەریکی خۆ قایمکردن و جێ و ڕێ چەسپاندنی خۆی بوو. قسەکانی وی لە سەرووی هەموو قسانەوە بوو، هەر بۆیە توانی کابینەیەکی پتەو لە وەزیرەکان پێک بێنێ و فەرمانڕەواییەکی زۆر بەهێز بچەسپێنێ، و هەرچی فەرمانبەرە گەورە بەرتیلخۆرەکانیشە هەمووی لەسەر کار لادان و دووری خستنەوە و کاروباری وڵاتی دایە دەست ئەو کەسانەی تاقیکرابوونەوە و لە کوورە هاتبوونە دەرێ، و زۆربەی زۆر ئەوانەشی کە بەبەرتیلان دەوڵەمەند ببوون، دە شەو و ڕۆژێکیدا هێنایەوە سەر ساجی عەلی.

خەڵکەکە هەموو دەستە و نزا دەپاڕانەوە و چاوەڕێی کودەتایەکیان دەکرد بەسەر ئەو سەرەک کۆمارەدا بکرێت. چونکە وە بەر نەفرەتی خودا و پیاو چاکان کەوتبوو و ئەوەش هەمووی لەبەر ئەوەی هەرچی خوو و ڕەوشت و خدە و نەریتی کۆنە، هەمووی بەلاوە نابوو و خۆی وا پێشان دەدا کە پیاوێکی نیشتمانپەروەرە و دژی بەرتیل و بەرتیلکارییە.

بەڕاستیش ئەو سەرەک کۆمارە چاکی دەزانی کە خەبات و شۆڕشگێڕی چییە و چۆنە، و لە بیروباوەڕیدا وابوو کە (پیاوی گونجاو بۆ جێگای شیاو و گونجاوە) و چونکە بۆ خۆی هەر لە جحێڵێییەوە دژی سەرمایەدار و خۆ بەزل زانەکان بوو و زۆریشیان لە بن دەستیدا چەوسابۆوە. ئەو هەموو شتانەش سات و کاتێکی زۆری خایاند تا خەڵکەکە لە بیروباوەڕ و ڕاستەقینەیی و ناخی ئەو تێگەیشتن.

***

ئەوە گومانیشی تێدا نییە ڕۆژێک دێ، سەرلەبەیانییەک، سەربازەکان بەخۆ و تفەنگی قەنناسەوە دێنە بەر پەنجەرەی ئەو سەرەک کۆمارەش و دوای قاوەڵتی ئەفسەرێک دەچێتە ژوورێ و پێی دەڵێ: تەنیا چوار (٤) سەعاتت مۆڵەت ماوە، ئەو کۆشکە بەجێ بێڵی و سواری ئەو شەمەندەفەرە بیت کە بۆت تەرخان کراوە، تا خوێن نەڕژێ.

هەروەک چۆن ئەم سەرەک کۆمارە ئەوەی پێش خۆی لێخست و ئیدی هەر ئەوە و ئەوی دی. بەڵام ئەم سەرەک کۆمارە، هەر لە سەرەتاوە هەوڵی دا کە ئامانجەکانی خۆی بێنێتە دی، لەسەرخۆ دەستی پێ کرد، بەشێوەیەکی وا تا ئەو خەڵکە و ئەو میللەتە لە ڕاستەقینەیی ئەو تێبگەن. ئەو شارەزای هەژاریی میللەتەکەی بوو و دەیزانی دەبێ چۆنیان لە هانا بێت و چۆنیان یارمەتی بدات. هەر لە سەرەتاوە کەوتە چاوپۆشین لە تۆڵەکردنەوە و لە لێدان و کاری خراپ دوورکەوتەوە و هەوڵی دا بەدەستێکی پۆڵایینە کۆنتڕۆڵی ئابووری وڵات بکات و دەستی بەسەردا بگرێت. ڕێی بۆ بازرگانانی بێگانە خۆش کرد، بێنە ناو وڵاتەوە و پارەکانیان بەقازانجی هەردوو لا ڕەنێو بێنن. بۆ دەبێ سامانی ژێر خاکی ئەم وڵاتە بێگانە بماسێنێ و دانیشتوانی وڵاتەکەش بتاسێنێ...!؟. ئەوەشی دەزانی کە پیاوی گەورە و خانەدان و ماقوولێش هەرگیز دەگەڵ هەژار و نەداری وڵاتیدا نابنە یەک و هەرگیز وەکو یەک بیر ناکەنەوە و بەیەک شێوە ناڕواننە ئایندە و چارەنووسی ئەم وڵاتە بەڵام خۆ ئەو هەموو خوو و ڕەوشت و خدە و نەریتە کۆنە سەد ساڵانەیەش هەروا بەئاسانی و بەشەو و ڕۆژێکیش ناگۆڕدرێت.

سەرەک کۆمار تەنیا پەی بەوە نەبردبوو، کە پارە و دراوی قورس و بەنرخی بێگانە ڕاکێشێتە نێو وڵاتەوە و لە خەرجی و گێڕانی ئاهەنگ و بەزم و ڕەزمی لابەلاش کەم کاتەوە. بەڵام لەوەی زۆر شارەزا بوو کە هەر لە دوورەوە و لە ڕێگای برووسکەوە شارەزای خەڵکانی تر بێ و بیانناسێ، خۆ بەتایبەتی کە ئەو کەسانەش نماینده و نێردراوی دیبلۆماسی بن، هەروەکو ئەو دوو کوردە میوانانە کە بەڕەسمی ناسرابوون شێخن و ئەو زوو پەی بەوە بردبوو.

هیچ دیبلۆماسییەک و سەرەک دەوڵەتێکیش حەزی لەوە نییە باسی پارتیزانی و کارکردەکانی بۆ بکەی، خۆ ئەگەر ئەو خەباتگێڕ و تێکۆشەرانە زۆریش دڵسۆز بن، ئەوان وایان پێ باشە، هەر تەنیا هەوڵی ئەوە بدرێ کە پیاوی ئازا و تێکۆشەر بەلای خۆتدا ڕابکێشی و لە کاروبار و قازانج و سوودی خۆتدا کەڵکیان لێ وەربگری و بەس.

– گەورەترین پلە و پایە و ڕێز و باوەڕپێکردن ئەوەیە کە تۆ متمانەی خەڵکی بۆ خۆت ڕاکێشی و لە دەوروبەری خۆتیان خڕکەیەوە. سەرەک کۆمار ئەوەی گوت و زۆر بەوریاییەوە هەستا و لە پلیکانەکان وەسەر کەوت.

***

ئەمڕۆ شێخ عومەر قادر لە لایەن سەرۆکەوە، دەستنیشان کرا بەژەنەڕاڵی هێزی ئاسایش (قوات الامن) و لەبەر ئەوەش کە سەرەک کۆمار دەستێکی باڵا و ڕۆیشتووی هەبوو لە نێو سوپادا، هەموو پیرۆزبایی ئەو هەنگاوەی سەرەک کۆماریان کرد، بەو دەستنیشانکردنە.

هەر لەگەڵ بڵاوبوونەوەی کتوپڕی ئەم دەنگوباس و هەواڵانە، ڕۆژنامەی مانینا (Manana) کە سەر بەدەوڵەت بوو، بەپلارەوە نووسی: لەبەر چی بێگانە جێگای سەرفەرماندەیی لە دەوڵەتێکدا وەربگرن، لە کاتێکدا کە ئەو وڵاتە لە پیاوی بەتوانا و فەرماندەی لێهاتووی کەم نەبێ...!؟.

دیسانەوە ڕۆژنامەی سیرڕا (sirra) زۆر بەتوندوتیژی دابەزییە سەر ئەو دوو کوردە. بەوەش چاک بوو کە سەرنووسەری ئەم ڕۆژنامەیە کە هەر خۆشی خاوەنی بوو، پێش شەش مانگ لە سەردەمی سەرەک کۆمارەکەی پێشوودا ئەمەی بڵاو نەکردەوە، دەنا هەر ئەو دەمی ڕۆژنامەکەی لێ دادەخست و خاوەنەکەی سواری شەمەندەفەرێ دەکرد و لە وڵاتیان وەدەر دەنا، یان کێ دەڵێ، هەر لە ڕێیە دەناو ئەو دارستانە چڕ و پڕانەدا شوێنە ونیان نەدەکرد. بەڵام دەڵێی چی... لە سەردەمی ئەم سەرەک کۆمارە، سەربەستییەکی تەواوی دابووە ڕۆژنامە و ڕۆژنامەگەری.

***

فەرمانگەی وڵات ژمێریارێک و چەند فەرمانبەرێکی نوێی دامەزراندن و سوێندی یاسایی دان و پێی مۆر کردن، کە تاکو مردن یاخود تا ئەو ڕۆژەی کە لە مووچەخۆری دەوڵەت دەکەون... ڕاست بن و ناپاکی دەگەڵ نیشتمانەکەیان نەکەن. ئەمەش وەکو کتێبێکی یاسایی بەناوی (یاسای سزادان) لە چاپ درا و بڵاو کرایەوە. ئەوانەی کە لە دانیشگای سەربازیش دەردەچوون و دەبوونە ئەفسەری سوپا، دەبوایە سوێندیان بەئاڵای نیشتمانەکەیان بخواردبایە کە هەمیشە بەرز و بەڕێزی ڕابگرن. لە سەرەتاوە، ئەو سوێند و سوێند خواردنانەیان وەک ڕۆتینێک ئەنجام دەدا، تا لە دواییدا بیریان لێ کردەوە و کاروباری وڵاتیان تاوتوو کرد، ئەوجا زۆر بەگرنگیان وەردەگرت و ڕێزیان بۆ ئەو سوێندە و پەیڕەوکردنی دادەنا.

ژمێریارەکەی پێشووتریان سزا دا چونکە لە ناو تۆمارەکان (سجلات)دا دەسکاری و ناڕێکی و دەست پیسیان تێدا بوو و رسوماتی سندوقی مووچەخۆرانیش هەروەتر ناڕێک بوو. سەرەک کۆمار زۆر بەتوندی و زۆر بەڕاشکاوییەوە دژی ئەم کەم و کووڕیانە وەستا و مووچەخۆرانی وشیار کردەوە. ئەوەی ببووە تەنگ و چەڵەمە و گیروگرفت و ئاریشە و چارەسەر نەدەکرا سوێندخواردنی ئەو دوو کوردە بوو، کە هەردووکیان سەر بەهێزی ئاسایش بوون و هیچ پەیوەندییەکیان بەسوپای نیزامییەوە نییە. خۆ ناکرێ بەئاڵا سوێند بخۆن. ژەنەڕاڵێک پێی وابوو کە ئەو دوو کوردە لەبەر ئەوەی ڕاستەوخۆ سەر بەسەرەک کۆمارن و چ پەیوەندییەکیان بەبەرگری کردنی وڵاتەوە نییە، پێویست ناکا سوێند بخۆن، یا سوێند بدرێن.

ئەفسەرێک کە ڕێی قسانی پێ درابوو هەڵیدایە و گوتی: (بۆ سەرەک کۆمار وڵات نییە...!؟)

سێهەمین کەسیان گوتی: ئەوانە موسوڵمانن و بە(تەورات)ێ سوێند نادرێن، بەڵام خۆ ئەوانیش کیتابی پیرۆزی خۆیان هەیە. بۆیە هەر زوو کیتابێکی پیرۆز (قورئانی پیرۆز)یان پەیدا کرد و هێنایان، بەڵام کاک عومەر و حەمید بەهیچ شێوەیەک ملیان نەدا سوێند بەقورئان بخۆن. تا سەرەک کۆمار ئەو گیروگرفتەی چارەسەر کرد. چوو خەنجەرە زێڕەکەی هێنا

و ئەوانیش هەردووکیان لە بەردەمی ئەندامانی پەرلەماندا ئامادە بوون تا سوێند لەسەر ئەو خەنجەرە زێڕە بخۆن.

کاک عومەر وەک ژەنەڕاڵێک و حەمید وەک یاریدەدەری ژەنەڕاڵ، دەستی چەپیان لەسەر ئاڵا دانا و پەنجەی سوێند خواردنێیان بڵند کرد، کە هەمیشە بەئەمەک بن بۆ ئەنجامدانی هەموو فرمانێک و بەجێگەیاندنی ئەرکی سەرشانیان لە پاراستنی سەرەک کۆمار و دەوڵەت و بەرگری کردن لە وڵات و سەر بەهیچ پارت و لایەنێک نەبن کە دژی ئەو وڵاتە بێ. ئەوجا چوون سولفەیان وەرگرت و چوونە لای بەرگدرووی تا دوو دەستە جلی ئەفسەرییان بۆ بدروێ.

کاک عومەر گوتی: بەداخەوە کە ئەو جلوبەرگە جوانە کوردییانەم دەبێ دەکەنتۆرێدا بەدارێوەکەم.

بەڵام حەمید هەر لەو دەمیەوە کە لە بەیروت شوفێری تاکسی بوو، بەلەبەرکردنی چاکەت و پانتۆڵی ئەوروپییانەوە، ڕاهاتبوو.

کاک عومەریش وردە وردە و لەسەرخۆ دەگەڵ لەبەرکردنی بەرگی سەربازی و لە پێ کردنی پۆستاڵان ڕاهات.

– ئایا (قورئان) ڕێی ئەوە ئەدات، موسڵمانێک سوێند بۆ فەلە (مسیحی)یەک بخوات؟.

– نەخێر، ڕێگای ئەوە نادات.

– کەواتە ئێمە هیچ پابەندییەکمان (التزامیک)مان نییە... کاک عومەر....

کاک عومەر پێش ئەوەی وەڵام بداتەوە، خەریک بوو خۆی دەکردەوە، گوتی: سەرەک کۆمار متمانەی بەئێمە و باوەڕی بەقسەکانمان هەیە، بۆیە دەبێ هەتا سەر دەگەڵیدا ڕاستگۆ و ڕاست و ڕەوان بین و پشتی بگرین، حەمید...

هەرچەندە ئەم وڵاتە ژێردەستەی چەپەڵۆکی کەس نییە، بەڵام لەبەر ئەوەی پەیوەندی بەسەربەستی گەلێکەوە هەیە، دەبێ هەمیشە ئامادە بین،

ئەوەشت پێ بڵێم لێرە خەبات و تێکۆشان بەچەکێکی ترەوە دەکرێ.

***

کاک عومەر بەشەش مانگان باشترین هێزی ئاسایشی دروست کرد. بەو کارەی سەرەک کۆمار زۆری ستایش کرد، چونکە سەرەک کۆمار پێی وابوو، ئەوە خەڵاتێکی زۆر گەورەیە و پێشکەشی ژیانی ئەو کراوە. چونکە هیچ سوپایەکی نیزامیش نەبوو بتوانێ بەرامبەر بەو بەتالیۆنە ڕاوەستێ. کاک عومەر زۆر بەختەوەر و دڵخۆش بوو، و شانازی بەو کارەوە دەکرد و پێی سەربەرز بوو.

کاک عومەر گوتی: چەکی بەتالیۆنەکەمان کۆنە و پێویستیمان بەچەکی تازەی ئۆتۆماتیکی هەیە.

سەرەک کۆمار هەر یەکسەر سولفەی دانێ و چەکی ئۆتۆماتیکیشی دەستوبرد بۆ ناردن.

– سەرۆکی بەڕێز... دەمانچەکانیشمان، دەمانچەی گەمەی منداڵانە، پێویستیمان بەدەمانچەی ڕاستەقینەی بەنرخ هەیە.

سەرەک کۆمار فەرمانی دا ئەو بەتالیۆنەی تا ئێستا پشتگوێ خرابوو، بکرێتە بەتالیۆنێک بەچەکی قورسەوە و هەرچی دەیانەوێ بۆیان دابین بکرێ.

کاک عومەر لە گفتوگۆکانیاندا دەگەڵ سەرەک کۆماردا گوتی: لە کوردستان بەقوتووی تەنەکە و فتیلی سووتانێ و بەوایەری، دینامێت و نارنجۆکیان دروست دەکرد، باشە خۆ زۆر ئاسانە، ئەگەر لێرەش کارگەی بۆمب و نارنجۆک دروستکردنێ دامەزرێنرێت، کە دەبێتە هۆی ڕزگاربوونمان لە کڕینی ئەو چەکانە، لە بێگانان. بەتایبەتی نارنجۆک، کە زۆر پێویستە بۆ شەڕی پارتیزانی و شەڕی دەستە و یەخە و ڕوو بەڕوو بوونەوە!

کاک عومەر قادر لە نێو قسەکانیشیدا، شەڕی سەر شەقام و ماڵە و ماڵەکانی بەکارهێنا. سەرەک کۆمار بەوە تێکچوو و گوتی: (شەڕی سەر شەقامەکان) یانی (شەڕی ناوخۆ) – الحرب الاهلي....

کاک عومەر زۆر بەباشی شارەزای ئەو وڵاتە ببوو و باشی دەزانی پێویستی بەچییە. ئەم وڵاتە دوژمنی دەرەوەی نەدەناسی و دەگەڵ دەر و دراوسێکانیاندا هیچ گیروگرفتێکیان نەبوو. چونکە، هەرگیز بیریان لەوە نەدەکردەوە، کە ڕۆژێک لە ڕۆژان تووشی شەڕ و هەرا و پێکداهاتنێ ببنەوە دەگەڵ دەرەوەی خۆیاندا.

بەڵام سەرەک کۆمار و کاک عومەر قادر ئەوەیان باش دەزانی کە ئەو فەرمانڕەواییەیە هەروا بەئاشتی و هێمنی و بێ گیروگرفت نامێنێتەوە و تا سەر بەردەوام نابێت. چونکە خەڵکەکە هەمووی فێری تەمبەڵی و کار نەکردن ببوون و بەژیانێکی دواکەوتوویی نێو لێرەواری ژێر چەپۆکی فەرمانڕەوا پێشینەکانیان ڕاهاتبوون، وا ئێستاش کتوپڕ تووشی ماندووبوون و کارکردنێ بووینە و لە سەردەمی ئەم سەرەک کۆمارەدا هەموو هەر خەریکی جموجۆڵ و چالاکی کارکردنێن.

کاک عومەر حیسابی ئەوەی دەکرد کە ئەو خەڵکە ڕۆژێک هەر ڕاست دەبنەوە و دەکەونە نارەزایی دەربڕینێ. سەرۆک کۆمار هەوڵی دا کە هەر نەبێ بەشێوەیەکی کاتی و دەستوبردانە، ئەو جۆرە چەکانە لە دەرەوە داوا بکات و ڕێی ئەوەی دا کە زانا و لێزانان لە ئەورووپاوە بێن، بۆ دروستکردن و دامەزراندنی کارگەی ئەو چەکە سووکانە.

***

مەلیکی ئەسپانیا بارودۆخی سەربازیی ئەو وڵاتەی لە سەردانێکیدا بەچاوی خۆی دیتبوو کە چۆن هەر حەوت (٧) سەرباز ژەنەڕاڵێک سەرکردەیییان دەکات و دوایەش کەوتنە خانەنشین کردنیان و دوورخستنەوەیان لە سوپا. بۆیە سەد (١٠٠) کەس لەوانەی پێشوو کە بەرگرییان لەو وڵاتە دەکرد خەریکی تۆڵەسەندنەوە بوون و ئەو ئەفسەرانەی مابووشنەوە هەر پرتە و بۆڵەی ئەوەیان بوو، کە هەموو کاتێ سەربازە چاکەکان دەگوازنەوە ناو هێزی ئاسایش و پشت لە هێزی سوپا دەکەن. بەڵام ئەوەی ڕاستی بێ سەرکۆمار و وەزیری بەرگری و فەرماندەی هێزەکانی سوپا، ئەوەیان دەزانی، کە کاک عومەر باشترین مەشقی

بەکارهێنانی چەکیان فێر دەکات و هەوڵ دەدا چۆنیان ڕابێنێ کە لە شەڕ و ڕوو بەڕووبوونەوەدا سەرکەون.

جارێکیان سەرەک کۆمار کتوپڕ سواری ئۆتومبێل بوو و بەرەو شاری بۆ ناو بەتالیۆنەکانی کاک عومەر قادری بەناوی سەردانێوە کەوتە گەڕانێ.

کاک عومەر ئەوەی بۆ سەرەک کۆمار ڕوون کردەوە، کە نابێ لە بەرەی شەڕدا هیچ سەربازێک دیار بێ، هەر ڕاست وەک ئەو نەخشە و پیلانانەی کە کاتی خۆی لە خەباتی ناو چیاکانی کوردستاندا بەکاری دەهێنا. ئەوەش هەر لەبەر هێندێ تا هەریەکە لەو سەربازانە جێی خۆی بەجێ نەهێڵێ و وا هەست بکات کە بۆ خۆی بەتەنیا فەرماندەی ئەو بەرەیەیە و هەر بۆ خۆی سەرپەرشتی شەڕەکە دەکات. کاک عومەر قادر دەستکەوت و سەرکەوتنێکی زۆری بەو مەشقە سەربازییە تاک تاکییە وەدەست هێنا. چونکە زۆر بەقورسی و زۆر بێ بەزەییانە بەناو ئەو دار و بار و دارستانە چڕانەدا دەیڕەتاندن و بەناو شیو و دۆڵ و گرد و تەپۆڵکانیدا هەڵگێڕ و داگێڕی پێ دەکردن و لە ڕووبار و تەلانانی دەدان.

بەسەرەک کۆماری گوت: لەمەودوا ئێمە هیچ پێویستییەکمان بەخۆپێشاندان و ڕۆژە ڕۆیشتن نییە، چونکە ئەمە وردە وردە بۆ خۆی لە خۆیدا لە ناو سوپادا دروست دەبێ. بەڵکە ئێمە پێویستمان بەلێرەواری چڕ و پڕ هەیە بۆ مەشقی شەڕی پارتیزانی و هیچ سەرۆکێکیش تا ئێستای پێش جەنابت، بۆ ئەوە نەچووە کە ئەو جۆرە مەشقە فێری سەربازەکانی بکرێت، ئەوەتا ئەمڕۆ هیچ سوپایەک نییە بتوانێ بەرامبەر بەو بەتالیۆنانە ڕاوەستێ. چونکە خەباتگێڕی چاپووک و خێرا و بەدەستوبردی ناو ئەو بەتالیۆنانە، بەتەنێ سەر لە هێزی سوپایەک دەشێوێنن. بۆیە دەبێ ئەو سەربازانە، شارەزای هەموو کون و قوژبن و کەلێنێکی ئەو شارە و دەوروپشتی بن و وەک ژووری نوستنی نێو ماڵەکانی خۆیانیانی لێ شارەزا بن.

ئەوجا بەسەرەک کۆماری گوت: گوێ مەدە هیچ، با ئەو ژەنەڕاڵانە هەر گازاندان بکەن و جنێو بدەن. تازە سەربازەکانی ئەو بەتالیۆنانە لە غەم

ڕەخسیون و بەهیچ جۆرێک بەرتیل وەرناگرن و خۆیان نافرۆشن. هەروا ماوەیەکی کەمی دیکەش پێشنیارێکتان پێشکەش دەکەین تا بتوانن یەکگرتنێکی پتەو و توند و تۆڵ و جێی متمانە لە نێوان هێزی سوپا و هێزی ئاسایشدا دروست بکەن.

کاک عومەر بۆ خۆی هیچ کاتێک خولی ئیستراتیژی سەربازی نەدیتبوو، کەچی لە کاروباری سەربازیدا باشترین ڕاهێنەر (مدرب) بوو، وەکو پیاوێکی زیرەک ئەزموونێکی زۆری لە کاروباری شەڕ و شۆڕ و پێکداهاتناندا وەسەریەک نابوو و سەربازەکانی ئەو بەتالیۆنانەی هەموو فێری ئەوە کردبوون کە چۆن کۆنترۆڵی ئابڵوقە و چوار دەورەگرتنێ بکەن و لە جەنگەی شەڕێدا جێی خۆیان بگۆڕن.

ئەفسەرەکان هەموو سەیریان بەو مەشقە سەربازییانەی کاک عومەر دەهات و پێیان وانەبوو ئەو سەربازانەی ئەو مەشقانە دەکەن هیچ فێر بووبن. سەربازەکانی کاک عومەر هەموو بەچاوی ڕێزەوە تەماشا دەکران و هەموویان بەزیرەکی و هاوولاتی ڕەسەن ناسرابوون.

سەربازەکانیش متمانەیان بەوە هێنابوو کە کەڵەمێردێکی زۆر تێگەیشتوویان جڵەوکێشە و لە هەموو ئەو ژەنەراڵانە بەزیبک و زاکونترە، کە هەر بۆ جوانی و کەیف و ڕابواردنێ سواری ئەسپەکانیان دەبن و بۆ خۆ بادانێ خۆ هەڵدەشەنگێنن و زۆریان خۆ پێ گەورەیە.

***

بازرگانەکانی ئەو وڵاتە دڵنیا ببوونەوە و کاروباری بازرگانییان زۆر بەشێوەیەکی سروشتی ئەنجام دەدا و دانیشتوانی وڵاتیش هەروەتر تێگەیشتن کە سەردەمی کودەتا و کودەتاکاری بەسەرچووە و تێپەڕیوە، و هەموو پێکەوە بەئاسوودەیی دەژیان. سەرەک کۆماریان خۆش دەویست. ڕاپەڕینێکی نوێ (النهضة الجديدة) لە هەموو لایەنێکەوە هەست پێ دەکرا. میریش هەروا بەردەوام بوو لەسەر خانەنشین کردنی ئەفسەران و سەرەک کۆماریش یاسای کاری (أجور العمل) دانا و بۆ یەکەمین جاریش قوتابخانەی دەوڵەتی بۆ منداڵان کردەوە. ئاهەنگی یادکردنەوەی دوو ساڵ

تێپەڕبوونیان بەسەر ڕژێمی تازەدا گێڕا. ژەنەڕاڵەکان وازیان لە بیری کودەتاکردنێ هێنا، بەڵام نەیاندەزانی، کە خەڵکی ئەم وڵاتە هەمووی بەیارمەتی پیاوێکەوە وا کەوتوونەتە خۆشی و ئاسوودەییەوە.

(شەیتان ئاوای دیت)

تێری گوتی: لەوەتەی ئەو سەرەک کۆمارە فەرمانڕەوایە، پیاو ناتوانێ هیچ بکات. تازە من بیر لەوە ناکەمەوە هیچی تر خەڵک بنێرمە خواروو، چونکە ئەو ژەنەراڵانەی کە ئێمە پەیوەندیمان دەگەڵدا هەبوون، هەموو خانەنشین و بەرهەڵدان کران. ئەو ژەنەڕاڵە نوێیانەش ئەوە هەر زۆر ئاستەنگە بکڕدرێن. بەگوێرەی دەنگوباسانیش جارێ وا زوو بەو زووانەش مەزەندەی چ کودەتایەک ناکرێ و زۆریش زەحمەتە. ئەو تورکە توانی هێزێکی نوێی وا دروست بکات، کە هیچ سوپایەکی دەروەست نەیەت و نەتوانێ لە بەرامبەریدا ڕاوەستێت و خۆی بگرێ. زۆریان لێ وریا بە(احذر هؤلاء).

تورک... ئەوە بەتەواوەتی تێگەیشتم... تورک؟.

دەبا ئەوەش بزانن کە من زۆر لەمێژە دانوستاندنم دەگەڵ ئەوانەدا کردووە، ئەو دەمەی کە هێشتا کەمال پاشا ناوی لە کوولەکەی تەڕیشدا نەبوو، و کەس نەیدەناسی. دوو پیاوی نەوت لە (٢٢ بیست و دووهەمین نهۆمی ساختمانی بولڈینگ لە سەنتەری ڕۆکفیلڵد لە نیویۆرک)دا لەبەر پەنجەرەی نێو هەورانەوە دانیشتوون کە بەسەر ئەو شەقام و سەربانانەی هۆدسۆنسدا دەڕوانێ. لە ژوورەوە نەخشەی وڵاتان بەدیواریەوە هەڵواسراوە، بەتایبەتی نەخشەی ئەو وڵاتانەی نەوتیان تێدایە، وەک: (کەرکووک، مووسڵ، ئابادان، باکۆ، باکوری ئێران، ڕوسیا، ڕۆمانیا، پۆڵۆنیا، تاراکان، بورما) شوێنی ئەو نەخشانەش لە سەرووی نەخشەکانی: (کالیفۆرنیا، تەکساس، ئۆکلاهۆما، پێنسی لاڤانیا، ئەلبێرتا، کەنەدا و مەکسیک)ەوە هەڵواسرابوون و هەموو ناوچە نەوتییەکانی ئەم وڵاتانەش، هەریەکەیان بەئاڵایەکی بچکۆلە نیشانە کرابوو، و هەریەکەش لەو ئاڵایانە جۆرە ڕەنگێکی تایبەتی خۆی هەبوو کە هێڵە بەیانییەکان و خشتەی

بەرهەمی پێشان دەدان. ئەو دوو پیاوە هەستابوون و لە بەرامبەر نەخشەی ئەمەریکای ناوەندییەوە ڕاوەستابوون. تۆڕێکی بۆریە نەوتانیان لەسەر ڕاکێشرابوو کە بەسەر ئەو سنوورە شاخاوییانەدا بەرەو کەناری دەریا نەخشە کێشرابوو، بەڵام زۆربەی زۆری ئەو بۆڕییانە بەشێوەیەکی کاتی لەسەر ئەو نەخشانە داندرابوون، چونکە بیرە نەوتەکانیان دۆزرابوونەوە بەڵام وەکار نەکەوتبوون.

هەرچەندە (ئەنجومەنی کارگێڕی) پەسەندی (٣) سێ ملیۆن دۆلاری کردبوو، کە بۆ وڵاتێکی تازە پێداکەوتوو زۆرە، چونکە وڵاتێکی تازە پێگرتوو پێویستی بەهەر سنتێک هەیە دەستی کەوێ. سێ ملیۆن بۆ ئەو پیاوەی کە تازە هیچی تر سیاسەت ناکات و خەبات و شۆڕش ناگێڕێ.

(بۆ نا ؟!)

ئەو تورکە بەهیچ جۆرێک نایەتە ڕەدایە و ڕازی نابێ و ئێمەش ئاگادارین کە یەکجار زۆریش نیزیکە لە سەرکۆمارەوە و دەتوانین بڵێین زۆریش برادەریەتی.

زەنگی تەلەفۆنەکە لێی دا:

ڕێزدار (ملیک ئینێتری) ئەو زانیارییانەی داوات کردبوون ئەوە ئێستا لەو ساتەدا و هەر ئێستامان پێ گەیشت، ئەگەر دەڵێی بۆت بخوێنمەوە.

نەخێر، ئەگەر زەحمەت نەبێ بۆم بنێرە.

دەمبوس و ئالای نوێیان لەسەر نەخشەکان دا و ئەو دوو پیاوەی نەوتانە، گفتوگۆکانیان هێنایە بەر باسی بەرهەم و بۆڕی نەوت و تانکی گەورە گەورە و دامەزراندیان لە کەناری دەریا.

دوای سێ ڕۆژان فڕۆکەیەکی ڕەنگ مزی کە ناوی (دۆگلاس) بوو، بەسەر دار خورمایەکانی کەناری دەریای فلۆریدادا بەرەو (کەی ویست) و کوبا بەهەواوە دەفڕی. بۆ ڕۆژی دوایی لە دەمە دەمی هەڵاتنی ئەستێرەی قرژاڵ و کاوڕدا بەرێز (تێری) لە فڕۆکە هاتە خوارێ.

ڕێزدار تێری کاتێکی وا گەیشتە جێ کە توانی بەئاهەنگی لەدایکبوونی

سەرەک کۆمار ڕابگات و بەشداری بکات.

ئەو کاتە بەسەر چووبوو کە وەک جاران ژەنەڕاڵەکان بێنە پێشوازیی و بەدەوروبەریدا بێن و بچن.

تێری لە مێشکی خۆیدا گوتی: ئەو مەلعونانە وایان لێ هاتووە کە ئەمەریکا بەنەفرەت کەن.

هەر لەبەر خۆشیەوە گوتی: بەڵام سەرەڕای هەموو ئەمانەش، هێشتا بەدەفتەری چەک (صک) و قەڵەم پێدانێ دەتوانرێ سیاسەت بکرێ و کار لە چارەنووسی وڵاتێکی وا بچکۆلە بکرێ.

پاژی دەهەم

بەربەرەکانی و چاوەڕوان نەکردنی دژایەتییەکی توندوتیژ

بەلانی کەمەوە دە (١٠) ملیۆن دۆلارم دەوێ. ئەوەی پاشانیش کە مولکانەیە جارێ دیار نییە چەندە. ئەمە جگە لەوەی کە کاتێکی زۆریش دەخایەنێ تا نەوت بەبۆرییەکاندا دەڕوات و کاتێکی زۆرتریش پێویستە بۆ دانەوەی قیستەکان. بەڵام هەر چۆنێک بووە بەو دە (١٠) ملیۆن دۆلارە دەتوانین بەندەرێکی زۆر باشتر دروست بکەین و هاتوچۆی ڕێی دەریا و ئەو بەندەرە بکەوێتە ژێر دەستی خۆمان.

سەرەک کۆمار لەسەر کورسییەکەی هەستا و بەپیاسە بەناو ژوورەکەدا دەهات و دەچوو و ئارەقەی بەهانیایدا دەهاتە خوارێ، کە جار جارەش دەستی بۆ سەری دەبرد و دەیخوراند دڵۆپە ئارەقی لە نێوچەوانییەوە دەتکایە سەر عەردی، ئەو گەرمایییەشی لەبەر تینی گەرمی هاوینێ نەبوو، بەڵکە وا دە بیر و خەیاڵ و لێکدانەوان ئالابوو، هەر هێندە نەدەکولا.

ئا لێرەدا دەبێ نۆرەی من بێ بڕیار لەسەر چەند ملیۆنێک بدەم کە تا ئێستا هیچی دیار نییە. خۆ ئەو پارەیەش بۆ من نییە، ماڵی میللەتە، بەتایبەتی سەرمایەدارانی وڵات، بەم سیاسەتەوە، زیاتر دەتوانن کاروباری بازرگانی وڵات باشتر هەڵسووڕێنن.

سەرکۆمار هەمیشە وا لێ ڕاهاتبوو کە لەسەر بڕیاری گرنگ پێش وەخت دەگەڵ کاک عومەر قادردا دانیشێ و گفتوگۆ بکات، چونکە کاک عومەر هەمیشە بەنیازێکی پاکەوە بیروڕای خۆی دەردەبڕی. سەرەک کۆماریش ئەوەی چاک دەزانی کە ئەو (کاک عومەر) وەک ئەرکێکی سەرشانی خۆی، هەوڵ دەدات بۆ چارەسەرکردنی هەموو گیروگرفت و ئاستەنگێک.

کاک عومەر قادر باش دەیزانی کە دە (١٠) ملیۆن دۆلار پارەیەکی زۆرە و دەتوانرێ بەو پارەیە دە (١٠) ئۆردووی سەربازی لەسەر باشترین و نوێترین شێوە پێ دروست بکرێت، یان پرۆژەی هێڵی ئەو شەمەندەفەرەی پێ ڕاکێشرێ کە ئەوە چوار ساڵی ڕەبەقە نەخشە و پلانی بۆ کێشراوە. یان دەتوانرێ یارمەتی جووتیارەکانی پێ بدرێ و چاکترین چارەسەری

کشتوکاڵی لەم وڵاتە بکرێ.

سەرەک کۆمار ئەو (١٠) دە ملیۆن دۆلارەی بۆ ئەو کاروبارانە گەرەکە. کەی ئەو پارەیە درا، ئەو دەم ڕێزدار (تێری) مافی ئەوەی دەبێ کە (٣٣) سی و سێ ساڵان عەردی ئەو وڵاتەی هەڵکۆڵێ و بیداتەوە و نەوتی لێ دەربێنێ و بیگەیەنێتە پاپۆڕە نەوت هەڵگرەکانی کەناری دەریا.

کاک عومەر قادر بەقامچی ئەسپەکەی خۆی جار جارە وەک گەمان لە پۆتینەکەی پێی خۆی دەدا. لە پڕ پرسیارێکی سەیری کرد و گوتی: باشە چۆنە ئەگەر هەر (٣) سێ ملیۆن دۆلار بدات؟

سەرۆک لەبەر خۆیەوە: بدات... بدات.

بۆ تۆ پێت وایە (تێری) بۆیە هاتۆتە ئێرە پێشکە و مێشکە و جڕ و جانەوەر بیخۆن، یاخود بۆ ئەوە هاتووە لێرە ڕابوێری...؟!.

تێری بۆ خۆی دەڵێ (٣) سێ ملیۆن دۆلار. بەڵام ئێمە داوای (١٠) دە ملیۆن دۆلار دەکەین، کە هێشتاش هەر کەمە، عومەر....

خوا دەزانێ کە ئەو پارەیە هیچی بۆ من نییە، بەڵام لە ئێستا باشتر نییە کە هەلە و پێویستیمان بەپارە هەیە.

کاک عومەر زۆر بەڕێزەوە سەری ڕەزامەندی لەقاند و گوتی: ئەو (تێری)یە کە خەڵکی (نیویۆرک)ە پیاوێکی زۆر گرنگە و نرخی چەند ملیۆنێکە.

سەرەک کۆمار سەرێکی بڵند کرد و زۆر بەڕاشکاوییەوە تەماشایەکی کاک عومەری کرد.

کاک عومەر گوتی: ئەوە بۆ؟ ئەوە چییەوە...؟!. لە کوردستان ئەو جۆرە کەسانە دەفرێن و دەزیندانێیان دەکەن و تا پارەیەکی باشیان لە جیاتیان نەدەن، نایاندەنەوە و بەرهەڵدایان ناکەن.

سەرەک کۆمار یەکسەر وەک کێچ لە جێی خۆی ڕاپەڕی و هەستایە سەر پێ و گوتی: بۆ خاتری خوا. بەخودای دوای سێ ڕۆژان نیوەی هێزی دەریایی U.S.A (وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمەریکا) لەو بەندەرەی خۆمان دەبینین. نەخێر، نەخێر.

ئێمە دەبێ ڕێگایەکی گونجاوتر بدۆزینەوە بۆ ئەوەی لەگەڵ (تێری) ڕێککەوین و پێک بێین. نەک بێ سەروبەری و بەم جۆرە... عومەر....

دەتوانم بەسەرهاتی (ئوگۆستۆ ساندینۆ)ت لە نیکاراگوا بۆ بگێڕمەوە کە چی بەسەرهات.

کاک عومەر دەستی بەنێوچەوانیەوە گرتبوو و گوتی: پیاو دەتوانێ لەو منافەسەیەدا فێڵی لێ بکات.

نەخێر، (تێری) منافەسەی نییە، تا منافەسەی لەگەڵدا بکرێ. چونکە ئەو پێش ئەوەی بگاتە ئێرە ئەو پارووە چەورە هەر لەوێوە دابەش کراوە.

عومەر گوتی: ئا، بەڵێ. نەوتی مووسڵیش هەروا بوو، کە فەرەنسییەکان لە کاتی (لاوادانسی) هەوڵیان دا وڵاتێکی عەرەبی دابمەزرێنن، کە کوردستانی تێدا بووە قۆچی قوربانی و ئێمە خراینە پەراوێزەوە و لە بیر کراین و شەڕی چەکداریش ڕاگیرا. بەڵام پێم وابێ چارەنووسی ئێرەش لەوەی ئێمە باشتر نابێ (مۆنیجۆ...)(١)

– لەوانەیە عومەر... بەڵام بەتەمای خودای، ئێمە پێویستە بزانین چۆن خۆمان دەپارێزین. ئەگەر هات و ئەو نەوتە بووە هۆی کارکردنە سەر سەربەخۆییمان، ئەوە بەخودای عومەر، دەبێ کارێکی وا بکەین و وایان پێشاندەین کە ئەمە وڵاتەکەی جاران نییە و ئێستا لەم وڵاتەدا زۆر شت گۆڕاوە.

ئەوجا کاک عومەر هەستا و سڵاوێکی سەربازییانەی بۆ سەرەک کۆمار کرد و لە دەرکێ چووە دەرێ، بەرەو ئەو ئوتومبێلە سەربازییەی چاوەڕێی دەکرد بیگەیەنێتە ناو شار.

هەرچەندە ئەو هەموو تێکۆشان و خەباتگێڕی و سەربەستییە لەو وڵاتەیدا ڕۆڵ و بایەخێکی ئەوتۆی نەبوو و هەر هێندەشیان ڕێز و قەدری سەرەک کۆمار و سیاسەتەکەشی دەزانی کە لەمپەر و داڵدەیەکی خۆیان سەیریان دەکرد، لەگەڵ هەموو ئەمانەشدا کاک عومەر بەو بارودۆخە ڕازی

(١) مۆنیجۆ: (ناوی سەرکۆمار بوو).

بوو و شانازیشی پێوە دەکرد.

ئەوەی کە سەیر بوو، ئەوە بوو کە بیر و بۆچوون و لێکدانەوەی کاک عومەر لە پارتیزانی و خەبات و شۆڕشگێڕییەوە وردە وردە بەرەو ئاراستەی ڕاستەکی (اتجاه يميني)یەوە دەچوو و ئەو بیروباوەڕەی لە ناو ناخ و دڵ و دەروونیدا چەکەرەی دەکرد، بۆیە زۆرجاران دەهاتە سەر ئەوەی کە ئەو بۆ خۆی یەکەم کەس بێ، بۆ گۆڕینی ئەو ڕژێم و سیستەمە. دوو ساڵی ڕەبەقیان زۆر بەگرنگی و ئاوا دەگەڵ سەرەک کۆمار (مۆنیجۆ) پێکەوە بەسەربرد و کاروبارەکانیان ڕاپەڕاندن، کە هەر ئەمەش بووە هۆی ئەوەی کە سەرەک کۆمار متمانەی تەواوی بەکاک عومەر هەبێت. ئەو دیموکراسییەی ئەو ڕژێمەش پەیڕەوی دەکرد شتێکی نوێ بوو و لەگەڵ بیر و بۆچوونی ئەو دوو کوردانەدا نەدەگونجا.

پاشان کاک عومەر هەوڵی دا، بیر و بۆچوونەکانی خۆی بگۆڕێ، چونکە ئەو هەمیشە ئامادەی ئەوە بوو سەد یاخود هەزار شت پێکەوە جێبەجێ بکات و ئەنجامی بدات، کە ئەوەشی بۆ دەبووە ئاڵۆزی و گیروگرفت، بۆیە هەوڵی دا کە بەتەنیا شتێکەوە خەریک بێت و ئەنجامی بدا.

کاک عومەر بەدڵ و بەگیان و دەروونێکی پاکەوە دەگەڵ (مۆنیجۆ و حەمید)دا بوو بۆیە بەچاوێکی تایبەتمەندانە سەیر دەکرا. ئەو پیاوە تا بڵێی گوێ لەمست و گوێ ڕایەڵ بوو، کاروبارەکانی پێی سپێردرابوون زۆر چاکی بەئەنجام دەگەیاندن و وەک سەربازێکی بەئەمەک و دڵسۆز کاری خۆی دەکرد. بۆیە پلە و پایە و ڕێزێکی زۆری دەنێو سوپادا هەبوو. لە کاتی مەشقە سەربازییەکاندا بۆ خۆی ئامادە دەبوو و چاودێری دەکردن و ئەگەر ڕەخنەیەکی لێ هەبان یان شتێکی لەو مەشقانە بەدڵ نەبوایە، ئەوا خۆی تاوی دەدایە چەک و خۆی داویشتە سەر پشتی ئەسپ و پێشانی دەدان کە دەبێ چۆنا و چۆن بکەن و چۆن بتوانن لە غارێدا دەستەسڕ لە عەردی هەڵگرنەوە و جار جارەش خۆی بەلا زینی ئەسپەکەیەوە هەڵدەواسی و یەک ڕکێف تەقەی بەتفەنگێ دەکرد. هەروا بەکردەوە مەشقی ئەو ڕۆژەیان بەسەر دەبرد، نەک بەقسە.

***

بۆ هەفتەیەک دەچوو (مۆنیجۆ)ی سەرەک کۆمار دەگەڵ (تێری) بازرگانی نەوتدا خەریکی دانوستاندن بوون، کەچی هیچ پێکهاتنێک لە ئەنجامی ئەو دانوستاندنانەدا پەیدا نەبوو. مۆنیجۆ زۆر بەرژدی و ڕاشکاوی داوای ئەوەی دەکرد ئەگەر کێشەکان هەمووی هەر بۆ داشکاندنی ڕەسمی ئیمتیازەکان بێ و هیچی دی، ئەوە دەبێ گفتوگۆیەکان ڕابگیرێن و ببردرێن. بەڵام (تێری) زۆر لەسەرخۆ و بەپشوویەکی درێژ و ئارامییەوە خۆی پیشان دەدا. چونکە دەیزانی ئەو کارەی بەئەنجام هەر دەگات، بۆیە پەلەی نەدەکرد و بەهێوری دەجوولایەوە.

سەی گەورە (تێری)... کە وای ناو دەرکردبوو... هەر ئەو بوو کە بەنزین بەگرانی یا بەهەرزانی بکرێت. چونکە هەموو دەیانزانی کە هەموو شتێک هەر بەدەست ئەوە. هەر ئەویش بوو دەیزانی کە داخوا وڵاتێکی بچکۆلە لە توانایدا هەیە شەڕ بکات و بەرگریش لە خۆی بکات... یان بەمونافەسەیەکی کەم ئینهیار بکات؟.

(تێری) لە باڵکان و لە شرق الادنی و لە بورما و لە مالیزیاش دانوستاندنی لەسەر ئیمتیازاتی نەوت هەبوو، بۆیە هەوڵی دەدا ئەو بەرپەرچ و لەمپەرەی بەردەمی زۆر لەسەرخۆ مەزەندە بکات و دوور بێ لە هەرا و هوریا و بگرە و بەردە و ناکۆکی.

تێری لە لایەن سەرەک کۆمپانیانەوە متمانەی تەواوی پێ کرابوو بڕوای تەواویشیان دابوویە کە ئەو زۆر ڕاشکاوانە دەتوانێ کاروباری ئەو بازرگانییە جێبەجێ بکات. دوای هەفتەیەک تێری و مۆنیجۆ لە دانوستاندنەکانیاندا زۆر لێک نزیک بوونەوە. چونکە ئەو بریکاری ئەو کۆمپانیانە بوو، هات نرخی نەوتی (٣٠٠) سێ سەد ملیۆن چرای هیندیەکانی گران کرد. لە جێگایەکی دی (١٢) دوازدە ملیۆن دۆلاری زیان دا هەر بۆ ئەوەی بتوانێ ئەڵقەی ئەو مونافەسەیە بشکێنێ. هەر وەک چۆن سەرەک کۆمار (مۆنیجۆ)ش بەرگرییەکی توند و تیژ و سەر سەختانەی لە خاکی وڵاتەکەی خۆی کرد.

مۆنیجۆ یەکەم کەس نییە... بەڵکە بەو زووانە درزێک لەو پەلکە ڕەقەیان

دەبینێتەوە و لێکیان دەکاتەوە، بۆیە بازرگانی نەوت (تێری) زەردەخەنەیەکی هاتێ و برووسکەیەکی بۆ کۆمپانیایەکەی لێدا، کە ڕەنگە بەو زووانە بگاتە پێکهاتن. تێری دەیویست ئەو ئیمتیازانەی بە(٣) سێ ملیۆن دۆلار دەست کەوێ، بەڵام خۆ ئەگەر هاتبا و سەرەک کۆمارێکی دیکە با، ئەوا ئەوەی بەنیو ملیۆن دۆلار وەگیر دەکەوت و سەرەک کۆماری پێ ڕازی دەکرد. خۆ ئەگەر نیو ملیۆنی دیکەشیان لە دروستکردنی قوتابخانە و چەند سینەما و ڕێگا و بانێکیشدا خەرج کردبا هێشتا هەر قازانجیان بوو.

پێش ئەوەی دانوستاندنی ئەو ئیمتیازاتانەش تەواو ببێت، دەبێ (مەساحی تۆماری خانووبەرە) بێت بۆ چارەسەرکردنی (نەخشەی ناوچە نەوتییەکان) جارێش هیچ پێویست بەوە ناکات سەرپەرشتیارەکان خەمڵی خۆیان باوێن کە داخوا چەند (تەن) لە پاپۆڕان بارکەن و یا پێوانی سەعاتی بۆڕیە نەوتەکان دیاری کەن. خۆ هاتوچۆی پیاوێکی وەک تێری بەخۆ و بەئوتومبێلی تەنتەوە و بەگیرفانی پڕ دەفتەر و چەکی دۆلارەوە، بۆ ماوەی دوو ساڵی ڕەبەق لەم ناوەدا هەروا بەخۆڕایی نییە، بەڵکە مایەی دڵخۆشییە. تێری خاوەن ئەزموونێکی چاکی ئەم بازرگانییە بوو. لە هەر جێیەکی وا، وەدەر کەوتبایە، ئیدی نەیدەهێشت هێندەی پێ بچێ کارەکانی یەکسەرە دەکردنەوە. هەروەک چۆن بریکاری مونافەسەکە لە (بورما) سەری تێدا چوو و بزر بوو، چونکە خەریکی کەللە ڕەقی بوو.

تێری خۆی لە کاروباری حوکومەتەکانیان هەڵدەقورتاند و گەمەیان پێ بکات و ئەو ئیمتیازەی کە هی ئەو نەبوو لە دەستیان دەربێنێ و بەنرخێکی زۆر هەرزان بیکرێ. خەڵکی لە (شرق الادنی) پێکەنینیان بە(تێری) دەهات کە ببووە (فەناتیکەی بوزی)[١] یان جێگای بت و سەنەمی دروست کردبوو.

لە مالیزیاش تاجێکی پێشکەش بەسوڵتانی مالیزیا کرد، تا لە ڕێی ئەم دیارییەوە چەند کیلۆمەترێک دووجا لەو ناوچە جەنگەڵییە وەربگرێ، کە

(١): چوو بووە سەر دینی بوزییەکان.

هەر پاش ماوەیەکی کەم کانی نەوتی لە ژێر زەوییەکەیدا دیترایەوە و بۆ ماوەی چەندین ساڵ هەموو ڕۆژێک (٣٠) سی هەزار بەرمیل نەوتی لێوە بەرێ دەکرا.

بەڵام لێرە لەم وڵاتە لێرەوارییەدا زۆر ئەستەمە بتوانی بەدیارییەک، جەنەڕاڵێکی لە خشتە بەری و ئەو ڕژێمە بگۆڕی. دانیشتنی دەگەڵ عومەر قادر و مۆنیجۆ بۆی سەلماند کە سوپایەکی زۆر ڕێکوپێک و بەهێزیان لەم وڵاتەدا هەیە.

لە ڕاپۆرتەکەیدا ئاوای بۆ نیویۆرک نووسیبوو:

بەرێزانم... دڵنیا بن لەوەی کە زۆر شت لەم وڵاتەدا گۆڕاوە، ئەگەر دەگەڵ هەشت ساڵ لەوەپێشیدا بەراورد بکەم، دەبێ بڵێم، تازە ئەوە بەسەر چووە لەم وڵاتە جەنگەڵییەدا پیاوی خاوەن دۆلار وەک نیوە خوایەک تەماشا کەن. ئێستا ئەم وڵاتە وای لێ هاتووە کە سەرەک کۆمار بەرژەوەندییەکانی وڵات زۆر لە سەروو بەرژەوەندییەکانی خۆیەوە دادەنێ و پیلانەکانی ئەو (تێری) هەموو پووچ دەکاتەوە.

دیسانەوە دەڵێ: ئەگەر بەبێ ئەو ئیمتیازانەش هاتمەوە نیویۆرک ئێوە بەو ناوەی خۆمم بانگ مەکەن.

ئەوجا زەردەخەنەیەکی هاتێ و وێسکی دە پەرداغێ کرد و هەستا دەستی کرد بەجمناستیک کردنێ، تا بەڵکە ئێ تۆزێک بێتەوە سەر خۆی. ئینجا خۆی شوشت و چووە بن جێی.

تێری دەبێ بەهەموو هێز و توانایەوە خۆی ئامادەی ئەو چەند ڕۆژانەی داهاتوو بکات. چونکە هەوڵدان بۆ وەدەست هێنانی نەوت نزیکە دەست پێ بکات. بازرگانیش بازرگانییە ئیدی، جا چەند سەری تێدا لە ناو دەچێ ئەوە گرنگ نییە.

***

کاک عومەر دەیزانی، کە حەمید لەبەرچی هەموو ڕۆژێ لەگەڵ خۆرهەڵاتێ دەهاتەوە ماڵێ. حەمید کە دەهاتەوە یەکسەر دەچوو خۆی دەشوشت دوایە

دەگەڵ کاک عومەریدا لەسەر مافووری دادەنیشتن و بەخەڵووزێ چایان دەم دەکرد. خزمەتکارەکەشیان تا دەوروبەری سەعات شەش نەدەهات. کە چایەکەیان دەگەیشتێ یادی کوردستان و ئەو ڕۆژانەی ئەوێیان دەکردەوە.

ئەم نیشتمانە نوێیەیان مزگەوتی تێدا نەبوو و کەوتبوونە نێو ژیانێکی نوێی دییەوە، غەمیان لەوە دەخوارد کە ئەو ئایینە پاک و خاوێنەی خۆیان لە نێو نیشتمانی خۆیاندا زۆر بەرێکوپێکی گرتبوو، کەچی لێرە ئەوا دەبینن و هەستی پێ دەکەن، کە لێی کەمتەرخەمن و پشت گوێ خراوە. دەو دەمەیدا کە حەمیدیش باس و خواسی دوێ شەوێی دەگێڕایەوە کە تووشی چ بووە سەی گەورە (تێری) لە سەرشۆرکێ بەلیفکە و سابوونێ خۆی دەشوشت.

کاک عومەر کە گوێی لە قسەکانی حەمیدی دەبوو دەموچاوی تا دەهات گرژ و مۆن دەبۆوە و چرچ و لۆچی دەکەوتنە نێوچەوانی.

(کورد خیانەت لە ئاواڵی خۆی ناکات)

کاک عومەر ئەو قسانەی وە بیر هاتنەوە کە لە کاتی خۆیدا لە گۆڕەپانەکەی سلێمانی گوتران. زۆر بەرێزەوە چاوێکی بەبەرگە سەربازییەکانیدا خشاند.

هەر کاتێکیش سەرەک کۆمار هەستی کردبایە کە ئەو دوو کوردانە هەست بەغەریبایەتی دەکەن یەکسەر پلە (رتبە)یەکی نوێی پێشکەش دەکردن. بەڵێ کاک عومەر و حەمیدیش وەک هەر مرۆڤێک، مرۆڤن و لەوانەیە لە ژیانیاندا تووشی هەڵە ببن. بەڵام هەستان و دانیشتن و ڕەفتاریان پێ دەچوو و هەمیشەش هەروا بوو کە ملکەچی یاسا چیاییەکانیانن و هەموو کاتێک گیان لەسەر دەستی بەرگری کردنێ بوون و ئامادە بوون بەخوێنی خۆیان ژیانێکی نوێ و نوێتر بۆ خۆیان پێک بێنن. بەڵام ئەوان جیاوازییان هەبوو دەگەڵ کەسانێکی وا کە هەموو ژیانی خۆیان بەسەرەڕۆیی بەسەر بردبوو و هەمیشە پەیڕەوی یاسای کۆنی چیاکانی (نیشتمان)ەکەیان دەکرد. بۆیە بەهیچ جۆرێک و بەهیچ شێوەیەک خیانەتیان دەگەڵ ئاواڵی خۆیاندا نەدەکرد. بۆیە هەر دەبێ ئێمە هەروەک

خۆمان بین حەمید... چۆنین هەر وا بین. چونکە مۆنیجۆ لە ئێمە هیوا براونەبوو و متمانە و باوەڕی هەر پێمانە. دەگەڵ ئەو قسانەیدا کاک عومەر کەوتە تێکدانی چایە تاڵەکەی.

***

هێشتا بەو بەیانییە (تێری) خۆی بەو شتانەوە خەریک کردبوو و هەر خەریکی سێ و دوان بوو لەگەڵ خۆی، کە (مۆنیجۆ) (١٠) دە ملیۆن داوا دەکات، جا میستەر (تێری) تۆش هەر دەتەوێ (٣) سێ ملیۆنان بدەی.

– من دەمەوێ پێت بڵێم کە ئەو ئیمتیازانەت بە(٢) دوو ملیۆن بۆ جێبەجێ دەکەم.

تێری هەر لە جێگای خۆیەوە سەری لێی سوڕما. هێندەی نەمابوو دەست لە خنخنۆکی (پێترۆز)ی بنێ. بەڵام تێری وای خۆ پیشان دا کە ئەوە شتێکی کتوپڕ نییە کە گوێی لەوە دەبێ، چونکە پێترۆز جارێکی دیشی لە پێشبڕکەی غاردانی ئەسپاندا ئەوەی گوتبوو و قسەی لەسەر کردبوو. دیارە هەر هەمان شتە و هەر هەمان قسەیە. تۆ دەڵێی دوو ملیۆن دۆلار، ئەوجا تێری فیتوویەکی درێژی لێدا.

پێترۆز دەستی خستبووە سەر ئەژنۆی و دووبارەی کردەوە: میستەر تێری من کە دەڵێم دوو ملیۆن، هەر مەبەستم دوو ملیۆنە و تەنها دوو ملیۆن داوا دەکەم.

زۆر بەداخەوە... بەداخەوە کە من ناتوانم بۆ ئەو ئیمتیازە دوو ملیۆن دۆلار بدەمە جەنابت، لەگەڵ ئەوەشدا کە سەرەک کۆمار داوای (١٠) دە ملیۆنم لێ دەکات، ئامادەم بۆ ئەو (٣) سێ ملیۆنان قوربان کەم. تێری خاوەنی ئەزموون بوو زۆربەی زۆری ژیانی خۆی لەو جۆرە سەودایانەدا بەسەر بردبوو. بەلایەوە سەیریش بوو و سەیریش نەبوو، کە ئەوە یەکەم جارە لە پێنجەمین دانیشتندا وا بەخۆشی و ڕازی بوونەوە هەستێت و کۆتایی پێ بێنن.

لەوانەیە (پێترۆز) بیر لەوە بکاتەوە کە بەکودەتایەک بێتە سەر تەختی فەرمانڕەوایی و ئەوجا ئەو ئیمتیازانەم بەگران پێ بفرۆشێ، بەڵام ئێستا

دەیەوێ پشتی ئەو هەوڵەی بەپارە و پوولی من بکات.

تێری وەکو گەورە پیاوێک، بەبێ ئەوەی لە ڕووی پێترۆزدا، دامێنێت و شەرمی لێ بکات، ڕاستە و ڕاست لە دەستی نا، کە گومانی لە گفت و بەڵێنەکانی ئەو هەیە. بەڵام پێترۆز ئەوەی بەڕووشکاندنەوە وەرنەگرت و خۆی لێ گێل کرد و گوتی: بەڕێز تێری من وای بۆ دەچم کە تۆ گومانێکت هەبێ، بۆیە زۆر بەمەترسییەوە بۆ مەسەلەکان دێیت...!؟. بۆیە دەمەوێ ئەوەت پێ بڵێم، کە من هەرگیز بیر لە کودەتا ناکەمەوە و نامەوێ خوێن برژێ. من پێم خۆشە هەموو گیروگرفتێک، هەمیشە بەئارامی کۆتایی پێ بێت و هەرگیزیش وا لە من مەگە، کە لە ئاژاوە و شەڕ و ناخۆشییان بگەڕێم، بەڕێز تێری. وا دیارە لە بیرت چۆتەوە کە ئێستا ئێمە لە وڵاتێکی پێشکەوتووی شارستانیدا دەژین کە یاسا و ڕێسا و دەستووری هەیە و پشتی بەسوپایەکی زۆر ڕێکوپێک و بەهێز قایمە. کە هەر دژایەتییەکی بەرامبەر بکرێ زیندە بەچاڵ دەکرێ.

بەڕێز تێری وا دیارە تۆ ئەم گەلە ناناسی، ئەو گەلەی کە ئەندامانی پەرلەمانی خۆی بۆ خۆی هەڵبژاردووە، پێدەچێ لەوە بەهەڵە چووبی کە داوای مافی سامانی سروشتی خۆی دەکات. کە مافی خۆشیەتی ئەو ئیمتیازاتانەی هەموو دەست کەوێتەوە. ئەم گەلە، گەلێکە کە سەرەک کۆمارەکەیان لە کرۆکی دڵیانەوە خۆش دەوێ کە فەرمانڕەواییان دەکات. هەروەها دەبێ ئێمە زۆر وریا بین لەو مونافەسە و مونافەسەکارییانەدا تووشی گیروگرفتی سیاسەتەکانی دەرەوە نەبین و تێوە نەگلێین. چونکە سەرەک کۆمار بۆ خۆی هەموو یاسا کۆنەکانی سڕینەوە و لای بردن و دەستوورێکی نوێتری لە ڕێگای پەرلەمانەوە پیادە کردووە کە هەموو لایەنەکانی کاروباری ئەم وڵاتە بگرێتەوە. بەپێی ئەو بڕیارانە مۆنیجۆ هەموو دەسەڵاتێکی داوە بەپەرلەمان، کە بەهەموو جۆرێک قەڵاچۆی دز و جەردە و ئابووری خراپ و بەرتیل خواردن بکرێ و ئەو ناو و ناوبانگە خراپەی کە بەدوای وڵاتەکەمانەوەیە بسڕنەوە و کەوتە هەوڵدانی پەیوەندی نێو دەوڵەتی و گرێدانی گرێبەندی بازرگانی نێو دەوڵەتی... بەڕێز تێری.

لێرە هیچ کودەتایەک سەر ناگرێ، چونکە هیچ ژەنەڕاڵێک نییە بتوانێ بەرامبەر هێزی ئاسایش ڕاوەستێ. تەنانەت مردنی کتوپڕی سەرەک کۆماریش هیچ لە ئاریشەکان ناگۆڕێ چونکە هەموو شتێک بڕیاری خۆی لەسەر دراوە.

بێجگە لە دەفتەری چەک (صک) و پشووی درێژی تێری، چەکێکی تریشی بەدەستەوە بوو و لێگەڕا ئەو پیاوەی دژیەتی لە بازرگانیدا، بەبێ ڕاوەستان و بێ ئەوەی قسەی پێ ببڕێ چەند سەعاتێکان، هەر قسە بکات. چونکە لەوە گەیشتبوو کە ئەو پیاوە زۆری خۆ پێ زل و گەورەیە و زۆریشی خۆ پێ زیرەکە، بێ ئەوەی ئاگای لەوە بێ کە تێری خەتی بۆ لە بن هەموو قسەکانی داوە.

تێری گوتی: لە کاتی قاوەڵتیدا دەتوانی ئەو پێشنیارانەی ئیشت تێدا کردوون بیانهێنی و پێشانیان بدەی. ئەگەر قەناعەتم بەو ئەنجامدانی کارانە هات، ئەوە ئامادەم پارەیەکی زۆرت بخەمە بەردەست بۆ ئەوەی بتوانی هێڵە پێویستییەکانی خۆتی پێ جێبەجێ بکەیت و ئەو پارەیەی دەشمێنێتەوە، کەی ئیمتیازاتەکانم پێ گەیشت، ئەوا ئەویشت دەدەمێ، دەنا پێش ئەوە نا.

بەڕێز تێری... ئەگەر تۆ باوەڕ و متمانەت بەوەزارەتی ناوخۆ نییە، ئەوە هیچ پەیوەندییەکی بەمتمانە و باوەڕی لای منەوە نییە. بۆیە پێم خۆشە متمانەت بەمن هەبێ.

بەڕێز من دەبێ یەک ملیۆنم بەدەستەوە بێ، دەنا بازرگانی ناکرێ. هەروەها من دەبێ زۆر خەرجی تریشم هەبێ، تۆ دەبێ بەڕاستی شارەزای ڕژێمی ئێمە بی.

ڕۆژ تەواوێک بڵند بوو، کە بەڕێزان تێری و پێترۆز دەستیان دەناو دەستی یەک نا، گفتیان دا کە تا چواردە ڕۆژی دی دەست بەبازرگانی بکەن، ئەویش لە وڵاتێکدا کە هەموو هەوڵێکی ئەوەیە بەئامانجەکانی خۆی بگات.

بەڕێز تێری... دڵنیابە و هیچ دڵ لە دڵیش مەدە، کە ئەوە هەر سەر

دەگرێ. وە دەتوانم پێت بڵێم کە کۆمەڵگای ئێمە بەو بارەدا هیچی لێ کەم نابێتەوە کە نرخی ئەو خزمەتە بەنرخەی تۆ بگرن و بەهایەکەی بزانن.

ڕووخۆش... تێری بەڕێز و ڕووخۆش... وەک دەبینی من وەکو بازرگانێک حیسابم بۆ هەموو شتێک کردبوو.

تێری دەستی لە بەرکی ڕاکرد و قەڵەم پاندانەکەی دەرێنا و چەکێکی دوو ملیۆن دۆلاری نووسی و دایە دەستی.

دوایە برووسکەیەکی بۆ نیویۆرک لێدا کە بەشێوەیەکی کاتی ئەو گرێبەندیە تەواو بووە.

سەرەک کۆماری ئەو وڵاتە بەحەز و ئارەزووی خۆیەتی کە تا مردن لەسەر تەختی فەرمانڕەوایەتی بمێنێتەوە یان واز بێنێ و بۆ خۆی کورسییەکەی بەجێ بهێڵێ، چونکە نە ئەنجومەنی وەزیران و نە پەرلەمان ناتوانن بڕیاری لەسەر کارلادانی بدەن. هەر بۆیە مۆنیجۆ لەم بارەیەوە قسەی دەگەڵ عومەر قادر و حەمیددا کرد.

سەرەک کۆمار قسەی بەسەر هەمووواندا دەڕوات، هەر بۆیە دەبێ زۆر وریا بێت تا زیان بەدوژمنەکانی نەگەیەنێت و نەهێڵێ خوێن بڕژێ.

حەمید لەگەڵ گەردی بەیانی لە یانە و قومارخانەکانەوە هاتەوە ماڵێ و ئەوەی دیتبووی و ئەوەی بیستبووی هەمووی سەرلەبەر بۆ کاک عومەر قادری گێڕایەوە. کاک عومەریش دوای تێبینی و باری سەرنجی خۆی دوای نیوەڕۆیە لە کاتی چا خواردنەوێدا ئەوانەی هەموو بەسەرەک کۆمار ڕاگەیاند.

– بەڕێز سەرەک کۆمار تۆ ئەو دەستوورەت داناوە کە ئەوەی سەرپێچی یان خیانەت دەگەڵ وڵات بکات ئەوە بۆ ماوەی (١٥) پازدە ساڵان دەخرێتە زیندانەوە.

– خیانەت بەوڵات... خیانەت بەوڵات

مۆنیجۆ بەسەیرەوە دەستی بڵند کرد... بەڵێ ئەگەر پیاو ئەو خیانەتەی بۆ دەرکەوت. بەڵام خۆ وازهێنانی وەزیران و ئەندامانی پەرلەمان ناچنە ناو

خانەی خیانەت بەدەوڵەتەوە... عومەر قادر تۆ ڕاست دەکەی کە من ئەو دەستوورەم داناوە و تێشیدا هاتووە کە هەر (٤) چوار ساڵ جارێک هەڵبژاردنی ئەندامانی پەرلەمان و وەزیران لە لایەن گەلەوە ئەنجام دەدرێت. تێری بەخۆی و لایەنگرەکانیەوە دەستی لەو هەموو دەست لە کارکێشانەوانەی ئەندامانی پەرلەمان و وەزیرەکاندا هەیە عومەر، خۆ تۆش دەزانی مەسەلەکە چییە، بەڵام دەتوانی نەهێڵی وازبێنن و دەست لە کارەکانیان نەکێشنەوە...!؟.

ئەو ئەندامە نوێیانەش کە جێگای ئەوان دەگرنەوە، هەر لە لایەن گەلەوە هەڵدەبژێردرێن و بۆ ئێمەش باشتر، خۆ هیچیشیان دەگەڵەمە پێ ناکرێ. خۆ ئەگەر ئەو ژەنەڕاڵانەش هاتوو لە خشتە بران و نیازی کودەتایان بوو، ئەوا ئێمە پێشانیان دەدەین کە بارودۆخەکە چۆن دەپارێزین و ڕزگاری دەکەین.

ئەمە لە لایەکەوە، لە لایەکی دیکەشەوە، کە پەرلەمان هەڵوەشایەوە، دەبێ سوپا هەڵوێست وەربگرێ، بەڵام هەڵوێستێکی هێمن و لەسەرخۆییانە، خۆ ئەگەر هات و هیچ پێشهاتێکی تریش ڕوویدا و سوپا هێرشی برد، دەبێ بەهەموو توانا و بەهەموو شێوەیەک هەوڵ بدرێ شەڕی ناوەخۆ (الحرب الاهلي) ڕوو نەدا.

من ڕێگای ئەوە بەخۆم نادەم هێزی سوپا بەکار بهێنم، هەر بەتالیۆنێکیش سەربەخۆ بێتە ناو ڕووداوەکانەوە، ئەوە ڕاستەوخۆ باوەڕی گەل بەخۆمان دەدۆڕێنین و لەوانەیە بەلایەنی کەمەوە (١٠) دە ساڵ دواکەوین. ئەمە جگە لەوەش دەبێ من فەرمانڕەواییەکی توند و تیژانە بکەم و ناو و ناوبانگم بەخراپە بڕوا، چونکە بەکارهێنانی ئەو بەتالیۆنانە دژی ڕاپەڕین و ویستی میللەت شتێکی نایاسایی و نائاساییە و بەلای زۆری و زۆرداریدا دەشکێتەوە ، خراپ لە قەڵەم دەدرێ.

نەخێر عومەر، ئێمە بەهیچ جۆرێک نابێ ئەوە بکەین، دەبێ جارێ چاوەڕوان بین. هەروا چەند ڕۆژێکی دیکەیە، پیلانەکانی (میستەر تێری – Mr. Terry)مان هەموو بۆ ئاشکرا دەبن.

عومەر قادر لەوە دڵنیا بوو کە هەر بەسەعاتێک ئەو بگرە و بەردە و ئاریشەیە زیندە بەچاڵ دەکا، بەڵام بلێ چی کە خوو و ڕەوشت و خدە و نەریتی ڕۆژهەڵاتییانەی دەستی بەستووە و نایەوێ گوریس بپسێنێ. خۆ دەنا ئەوە بەچاوی خۆی دەبینێ کە جموجۆڵ و چالاکییەکی نارەوا خەریکە تەشەنە دەکات و مەبەستیش سەری سەرکۆمارە، کەچی ئەو هەر دەڵێ من لە پێناوی فەرمانڕەوایی خۆمدا نامەوێ خوێن برژێ. ئەو گەلە زوو یا درەنگ هەڵەکان دەدۆزنەوە و بیر لەوە هەر دەکەنەوە چارەسەرێکی بۆ بدۆزنەوە.

مۆنیجۆ تەماشای ناو چاوی عومەری کرد و لەسەرخۆ گوتی: لەوانەیە ئێستا هەردووکمان وەکو یەک بیر بکەینەوە، کە پیاو دەبێ شتێکیان هەر پێ پێشان بدات. هەلێکیش بدەینە ئەو بەتالیۆنانە، تا بیسەلمێنن ئەو هەموو مەشقە توند و تۆڵانەیان هەروا بەخۆڕایی نەکردووە. تۆش پێت خۆشە بەنارنجۆکان ڕاوەدووی هەندێ کەس و شتی دیکە بنێی، جیا لەوەی کە لە گۆڕەپانی مەشق کردنێدا کەپر و مەپرت پێ دەتەقاندنەوە. خۆ دەبێ ئەوانەی زۆریان خۆ پێ گەورە و سیاسی و گرنگە ترسێکی وایان پێشان بدەین کە جارێکی دی بەپلە و پایەی خۆیان و حیزبەکانیانەوە نەنازن.

عومەر گوتی: دەتەوێ وا بکەی...؟ تۆش وات پێخۆشە؟

بەڵێ، بەڵێ من باش لە تۆ دەگەم کە دەتەوێ هەست و ویژدانم بجوولێنی، بەڵام لەگەڵ هەموو ئەمانەشدا ئێمە ئەوە هەر ناکەین و ڕێی ئەوەش بەخۆمان نادەین. من دەمەوێ دەوڵەتێکی دەستووری دابمەزرێنم نەک دەوڵەتێکی دیکتاتۆری و توند و تیژ. چونکە من دەمەوێ دەسەڵات و فەرمانڕەواییم بەردەوام بێت. وە تۆ دەبێ ئەوە باش بزانی، کە تێری و ئەوانەی لە پشتیشیەوەن و هەروەها ڕۆژنامەکانی دەرەوەی وڵاتیش هەموو هەر هێرشمان دەکەنە سەرێ، ئەوە جارێ هیچمان نەکردووە بەتاوانبار و جەردە و بەکۆمەڵ کوژی و خوێنە سەگمان لە قەڵەم دەدەن، جا ئەدی ئەگەر دەستێک بوەشێنین، ئەو دەم ڕاستەوخۆ نەفرەتمان لێدەکەن و بەخوێنمژمان دەژمێرن و ئەو دەم ئەمانە هەموو دەبنە هۆی هەوڵدانی کودەتا و

سەرکەوتنیشی.

جاران پێش چەند ساڵێک لەمەوبەر کەس خۆی بەسیاسەتی ناوخۆی ئێمەوە خەریک نەدەکرد، کەچی ئەمڕۆ ڕاست بووینەتە (کرۆکی پیلانەکانی ئەمەریکا) جا ئەگەر بێت و ئێمە ئەوە بسەلمێنین کە سەربەستین لە وڵاتەکەی خۆماندا، ئەوا زۆر بەچاکی دەتوانین سیاسەت و ئابووریمان بەسەربەخۆیی بمێننەوە و بەردەوامیش بن.

ڕەنگە تیری لە خولی یەکەمدا بیباتەوە و بەرەندە بێت، بەڵام باوەڕ بکە، عومەر قادر کە هەر ئێمە بەرەندەی خولی دووەمین و دەیبەینەوە.

ئەو دەم هەر ژەنەڕاڵەکان دەمێننەوە، خۆیان و کودەتایان، جا ئەو دەم بەبێ خوێن ڕشتن دەبێ کارێکی وایان بەسەر بهێنرێ بۆ خۆشیان نەزانن لە کوێوە هاتوون و بۆ کوێ دەچن.

کاک عومەر و حەمید بەئومێد و هیوای سەرکەوتنی پاشەڕۆژێوە لە ماڵی سەرەک کۆمار هاتنە دەرێ، بەرەو ماڵەکەی خۆیان.

پاژی یازدەهەم

کودەتا هەر دەبێ ڕووبدات

پێیەکان لە هەژاریدا چەقیون و تەنیا سەرێکیش تاجی زێڕی لەسەرە. خەڵکەکە لە بەردەمی کۆشکی کۆماریدا (calle desevilla) ئەو دروشمانەیان دەدا و هاواریان دەکرد، ئەو ڕێپێوان و خۆپیشاندانە، لە خانووە قوڕەکانەوە کە جووتیار و کرێکار و وەرزێر و هەژارەکانی تێدا دەژیا دەستی پێ کردبوو وردە وردە تا دەهات لە دەوروپشتی شاری نزیک دەبۆوە. لە ناو شاریشدا کە بازرگان و دووکاندارەکانی تێدا دەژیا ڕێپێوان پێ بەپێ دەڕۆیشتە پێشێ تا دەگەیشتە خانوو و بەرەو کۆشک و تەلارەکانی میری کە هەر چوار دەورەیان بەدار و درەخت و باخچەی سەوز و سوور ڕازابووەوە.

خەڵکەکە دەیانگوت، بەڕاستی سەرکەوتن بەسەر شاخاندا زۆر لەسەرخۆ و گرانە بەڵام هاتنە خوارەوەی زۆر ئاسان و خێرایە.

سیاسییە میانەڕەوەکان هەوڵیان دەدا لە ناوەندی شاخییەوە دەست پێ بکەن و بگەنە کۆشکی کۆماری، بەڵام زۆر پێ نەدەچوو، بەدەستوبردی بەرەو خوار دەبوونەوە. ئێستگەی شەمەندەفەر کەوتبووە نێو دەشتاییەکانی گرد و تەپۆلکەکانەوە و لە پشت ئێستگەکەشەوە، ئەوە خانووی لە تەختە و دار دروستکراوی هەژارەکان بوو. مۆنیجۆ لە بەر پەنجەرەی ژووری کارکردنەکەیەوە دەیڕوانییە خوار کۆشکی کۆماری. لەو ماوەیەدا زۆر شت گۆڕاوە. بەسەدەها ئاڵای، سپی و شین و زەرد و سوور پلاکارتی هەمەجۆر هەڵدرابوون و لەسەر شەقامەکان با دەیشەکاندنەوە و بەوشەی گەورە گەورەش ناوی ئەو پاڵێوراوانەیان لەسەر نووسرابوو کە خۆیان بۆ هەڵبژاردنێ کاندید کردبوو.

ئەوە یەکەم جارە ئەو وڵاتە بێتە گۆڕەپانی هەڵبژاردنێ، بۆ دەنگدان.

وەزیری لێکەوتوو پێترۆز بەو پارەیەی کە لە تیری وەرگرتبوو، کەوتبووە پڕوپاگەندەیەکی ئەوتۆ کە هەموو وەزیر و ئەندامەکانی پەرلەمانی هاندابوو داوای ئەوە بکەن کە دەبێ گەل خۆی بۆ خۆی میری نوێ بۆ خۆی هەڵبژێری

و پێترۆز كردبوويە قاو كە مۆنيجۆ لێ ناگەڕێ (پيت و فەڕ و خێر و بێرى ئەو ولاتە پيشەسازييە دەوڵەمەند و بەهێزە بێتە ولاتەكەمانەوە و خێرى لێ ببينين)(١).

لە هەموو لايەكى ئەم ولاتە و لە هەموو كەلێن و قوژبنێكدا، لە (بارەگاى پارتييەكان، لە ناو سوپا، لە ناو دەوڵەمەند و بازرگانەكان، لە نادى و چاخانەكان، لە نێو بازاڕيدا، هات و هاوار و بانگ و بانگەواز هەر (پارە... پارە... پارە)... (نەوت... نەوت) بوو و هيچى دى چونكە دنيا هەموو روو لە پێشكەوتنە و ئێمەش دەبێ دەست لە ناو دەستى يەک نێين و نەوت لە ناوچە نەوتييەكانمان دەربێنين تا ئەم گەل و ولاتە خێرى لێ ببينن.

هەر بژى پێترۆز، پێترۆز دۆستى گەلە... پێترۆز مايەى پيت و فەڕە، هەر بژى پێترۆز... هەر بژى پێترۆز...

ئەو هات و هاوار و دروشم لێدانانە دەگەيشتە ناو (كۆشكى كۆمارى). ئەو دەنگە دەنگ و هات و هاوارانە دەتگوت شارە زەنگەسوورەيە و وورووژاوە و لە گوێى سەرەک كۆماردا كە لە ژوورەكەى خۆيدا و لە پشت مێزەكەيەوە دانيشتبۆوە دەنگى دەدايەوە.

باشە ئەوە چييە؟! خۆ من كە لە سەرووى هەموانەوە دانيشتووم ئەو گەلە وا پەروەردە بكەم كە فێر بن و متمانەيان بێت كە ئەو ياسا و دەستوورانەمان هيچ فرتوفێڵێكيان تێدا نييە و بەهيچ شێوەيەک دژى ئەم گەلە نييە... من پێم وابوو بەو فەرمان و ياسا و دەستوورانە دەتوانين پلە و پايەى ئەم ولاتە بەرز كەينەوە و لەبەر چاوى ديمۆكراتييەتى ولاتێكى وەكو ئەمەريكادا دەبێتە جێى ڕێز و نوازش، كەچى لەجياتى ئەوەى ئەو گەلە سوپاسى من بكەن لەسەر ئەو هەموو ماندووبوونەم، دێن ئەو جۆرە خۆپيشاندان و دروشمانە ساز دەكەن.

مۆنيجۆ سەرقاڵى ئەوە بوو كە ياسايەكى نوێ بۆ باج و خەراج و مۆرى

(١) مەبەستى ئەمەريكايە.

باج دابنێ. ئەو تا ئێستا بەپێى ياسا وازى لە پلە و پايەى خۆى نەهێنابوو، كەچى لە ناو شاردا دەقيقە ژمێرى ماڵئاواييان دەكرد.

كە دەشيان گوت... پێترۆز... ڕزگارى گەلە... لەبەر هێندێ بوو كە لەو چەند ڕۆژانەدا زۆر لە پێويست زياتر خۆى ماندوو كردبوو و بێروبەوێدا هەڵسووڕابوو، تەنانەت لە وەزيريشيدا هەرگيز نيو هێندە ماندوو نەببوو، و خەڵكێكى زۆريشى خستبووە سەر كار و دايمەزراندبوون و گفت و بەڵێنێكى زۆريشى بێروبەوێدا تەخشان و پەخشان كردبوو.

پێترۆز بەرپرسى ليژنەى هەڵبژاردن بوو بەناوونيشانى سەرۆكى ليژنەى هەڵبژاردن. لە شەقامى سەرەكى و لە نهۆمى خوارى خوارەوەشدا كە پێشان گەنجينە (مەخزەن)ى بازرگانێك بوو (نووسينگەيەكى هەڵبژاردن)ى تێدا كردبۆوە، كە بۆ خۆى سەركردايەتى هەڵبژاردنى هەموو لايەكى ئەو ولاتەى تێدا دەكرد. فەرمانى دا مێزێكى گەورە و كورسييەكى قەنەفەى لە بۆ دابنێن و هۆڵە گەورەكەى تەنيشت ژوورەكەى خۆشى پڕ كرد لە كورسى و مێز و تەپڵەک. هۆڵێكيشيان بۆ خواردن و خواردنەوەى پياوە سياسييەكانى ناوچەى قەزا و ناحيەكان و ئەوانەى بەبانگەشەى هەڵبژاردنەكانەوە خەريكن ڕازاندەوە. ئەو هونەرمەندەى كاتى خۆشى كە كۆشكى كۆمارى بەزەرد و شين ڕەنگ كردبوو و ڕازاندبوويەوە، بانگى كرد و لەسەر پارچەيەكى قوماشى شەش مەترى بەناوى (پێترۆز فيلاستى... سەرۆكى هەڵبژاردن)ەوە پێ نووسى.

شەش سەربازى لە پێش دەرگاى سەرەكييەوە دانابوون، هەر كەسێ چووبايە ژوورێ دەيان پشكنى و پرسيارى چەكيان لێ دەكرد.

پێترۆز (٤) چوار دانە تەلەفۆنى لە پێشە خۆى دانابوو و (٣) سێ سكرتێر بەتەنيا تێبينييەكانى ئەويان دەنووسى و چوارەميشيان پارەى هەڵگرتبوو. كە پێترۆز پارەى بداباية هەر كەسێك ئەوا لە تۆمارى تايبەتيدا دەنووسرا.

پێترۆز هەر خەريكى كۆبوونەوەى گەل و بەرپرسە سياسييەكان و لێپرسراوە گەورەكان بوو. جوێنى دەدا و سوێندى دەخوارد و دەپاڕايەوە، و

فەرمانی دەردەکرد، و دایدەمەزراند، و کەچی لە دواییدا هەمووی تێکدەدانەوە.

لە لایەکی دیکەوە پێترۆز دەهات لە ناو خەڵکەکە، دەستی بەسەری جووتیارێکدا دێنا و لە حاڵ و باڵ و ماڵ و منداڵ و کاروباری فەلاحەتی و گوزەرانی دەپرسی، هەر دوای سێ چوار دەقیقانیش پیاوێکی دیکەی بەدەستی خۆی لە هۆڵەکە دەردەکردە دەرێ، ئەوە چییە، چونکە ئەو پیاوە ئەوی بەپیاوێکی خراپ ناسیوە.

هەر لەوێدا تۆماری حیسابەکانی هەموو شڕ و وڕ کرد و دڕاندی.

ڕووی لە کابرایەکی جووتیاری دیکە کرد و گوتی... ئایا هێزی ئاسایش چەند نارنجۆکیان فڕێداوەتە ناو باغی مۆزەکانت، چەندیان لێ قەڵت و بڕ کردوون و شکاندوویاننەوە، هەشت یان دوازدە...؟. ئێمە دەڵێین (٢٠) بیست دار مۆزیان شکاندووە و دەغڵ و دانی ئەو ساڵیشت فت. بەڵام گوێ مەدەیە مۆنیجۆ بۆت قەرەبوو دەکاتەوە... کەچی لە ڕاستیشدا ئەو پیاوە تەنانەت هەر یەک دار مۆزی شکابوو.

دیسانەوە گوتی: بەملیۆنان ئۆتومبێل و هەزاران فڕۆکە و سەدەها سوپای گەورە بەبێ بەنزین هیچی پێ ناکرێ... ئێمە پێترۆڵمان هەیە، و وا چاخی زێڕین خەریکە دەست پێ دەکات بەڕێزان... ئێمە کلیلی دەوڵەمەندیمان بەدەستەوەیە، بەڵام بەداخەوە مۆنیجۆ لێ ناگەڕێ خێری لێ ببینین. مۆنیجۆ فێڵ لەو خەڵکە دەکات، ئەویش تەنیا هەر لەبەر بەرژەوەندی خۆی. خۆ ئەگەر ئاواڵە ئەمریکیەکانمان ڕێ بدرێن و بەزووترین کات ئەو بیرە نەوتانە لێبدرێن ئەوا زێڕی ڕەش فیچقەی دەکات و ئەو دەم ئێمەش دەتوانین دەست بکەین بەدروستکردنی ڕێگا و بان و بەنداو و پرد و هێڵی شەمەندەفەر لە نێو وڵاتەکەماندا.

برادەران: ئینجا تانکەرەکانمان ئەو نەوتە دەگوێزنەوە بەندەرەکانمان و لەوێش بەپاپۆڕی نەوت هەڵگر ئەمەریکییەکان دەیبەن. ئەمە جگە لەوەی کە پێترۆز وەختی خۆی بەجحێڵی لە کۆمپانیای نەوتی مەکسیکی کاری کردبوو و زۆر باشی دەزانی کە ئەو نەوتە هیچ خێر و بێرێکی بۆ

کرێکارەکانی شەریکەی نەوت نییە و زۆر چاکیشی دەزانی کە بەشێکی زۆر کەمی قازانجەکەی نەبێ، دەنا ئەوەی دی هەمووی دەچێتە بەرکی بێگانەوە. بەڵام حەزە شێتانەکەی دەوڵەمەندی پرزەی لە پێترۆز بڕیبوو، هەر لەوەدەمەیڕا کە پارەشی لە تێری وەرگرتبوو، ئەوە بەسەد هەزار نەبایە حیسابی نەدەکرد. بەبەشێکی دیکەی ئەو پارەیەشی هێندێک زەویوزاری لە ناوچەی (ڕۆزاریا) کڕیبوو، و جووتیارەکانیشی وا لە خشتە بردبوو کە نەوت لەو ناوچانەدا دۆزراوەتەوە.

***

تێری پیاوێکی بەناوەز و دانا و زانا بوو، هەمیشە پشتی ئەو کەسانەی دەگرت کە لەگەڵیدا بوون.

چەند ڕۆژێک بوو، بەسواری بەناو ئەو شاخ و داخ و ناو لێڕەوارانەشدا دەسووڕایەوە و ماوەیەکی دەو نێوەیدا بەگەڕانێ بەسەربرد. باش لەوەش گەیشتبوو کە هەموو ئەو پروپاگەندە و بانگەشانەش هەمووی هەر بۆ ئەوەیە دەنگ بدەنە پێترۆزی بۆ سەرەک پەرلەمانییەی.

تێری بەزانایی خۆی دڵ و دەروون و هەست و ناخی ئەو خەڵکەی دەخوێندەوە، و بەلاشیەوە گرنگ نەبوو کە داخوا پێترۆز چ لەو پارەیە دەکات یان نا، ئەو ئەوەی بەلاوە گرنگ بوو باش و خراپ دەنگ بۆ ئەو بدەن.

تێری هەر چاوەڕێی ئەوە بوو کە هەڵبژاردن تەواو بوو ئیدی پەرلەمان یەکسەر ئەو ئیمتیازانە هەمووی مۆر دەکا و متمانەیان دەداتێ، جا ئەو دەم تێری بەفڕۆکە بەسەر ئەو ناوچە نەوتییانە دەکەوێتە هاتوچۆ و فڕین.

تێری لە ئەمەریکا هەر تەنیا بەوتەبێژ و قسەزان ناسرابوو، تا ئەوەی بەپیاوێکی ستراتیژی نەوت بناسرێ. تێری بیروباوەڕی وابوو کە ئەو وڵاتە بچکۆلانە وەک بووکە شووشەی منداڵانن و دەتوانێ زۆر بەئاسانی بیانهێنێ و بیانبا و گەمەیان پێ بکات.

خۆ ئەگەر پێترۆزیش پێی وایە لە جیاتی چەند کیلۆمەترێکی زەویوزاری لێڕەواری ئەم وڵاتە داوای نرخێکی زۆر بکات، ئەوە خەیاڵی خاوە و زیندە

خەونان دەبینێ.

زەردەخەنەیەکی هاتێ و پاشان نیشانەی لە شەپقەی سەر داهۆڵێکی سەر جۆخینێکی گرت کە بۆ ترساندنی باڵندانیان چەقاندبوو، و دەگەڵ تەقەی تفەنگێ شەپقەی سەری داهۆڵەی بەربۆوە، هەر دەگەڵ کەوتنی شەپقەکەیدا تێری گوتی: (لەم وڵاتەدا دەبێ سەر ئاوا بکەون). ئەوجا تفەنگەکەی شۆڕ کردەوە و بەناو جۆخینی جووتیارەکاندا تێپەڕی.

سەرلەبەیانی سبەی ئەو ڕۆژە نزیکەی سەعاتێک باران باری. ساڵی پایتەخت هەوای زۆر خۆش و سروشتی بوو، گەرمای ئەو ڕۆژە هەڵمێکی ئەستووری سپی دەنێو ئەو دارستانەدا دەماندبوو. پێشکە سووره ژیانیان بەخەڵکی ناو باڵکۆنەکان نەهێشتبوو، هەر بۆیە مۆنیجۆ و عومەر قادر و حەمید چوونەوە ژوورێ و هەروەها ئەوانەی کە دەستە و دایەرەی مۆنیجۆش بوون، ئەوانیش لە باڵکۆنەکان کشینەوە و چوونە ژوورێ و پەنجەرە بەتەلە هێڵەک گیراوەکانیان پێوەدان.

هەر وا تەقەی خۆشی و دەنگی تەقینی هاوەنەکان بوو لە شەقامەکانەوە دەهات و بەسەر ماڵاندا ڕەت دەبوو، و گۆرانی و هەڵپەڕکێ و بەزم و ڕەزم و سروودی نیشتمانی لە هەموو لایەکەوە بەخۆشی هەڵبژاردنی یەکەم جاری ئەم گەلەوە دەگوترا.

ئەنجامی هەڵبژاردنەکە، (٣) سێ لە ئەندامەکانی پەرلەمان خزمی نزیکی پێترۆزن و دووانیشیان ژنەکانیان خزمی پێترۆزیە. حەوتیشیان لە پارتی گەلی پێترۆزین و ئێمە تەنها شەش کەسمان لە خۆمانە، جا ئەوە مانای وایە دوازدە بە شەشین. کەواتە زۆر بەئاسانی بڕیار لەسەر گرێبەندی ئەو ئیمتیازانە دەدرێت.

ئەو گەسکە نوێیانە هەرچی فەرمانگەکانە هەمووان خاوێن دەکەنەوە، چونکە هەموو خزم و کەس و لە خێزانی پێترۆزین. پێترۆزیش پشتی دەگرتن و هانی دەدان کە پلە و پایەی گەورە و جێی بەرز وەربگرن.

پێترۆز خۆی لە هەڵبژاردن و خۆکاندیدا کردنێ دزیەوە، تا بۆ خەڵکی بسەلمێنێ کە ئەو لەبەر بەرژەوەندی گەل و نیشتمان نایەوێ هەڵیبژێرن، خۆ

ئەو وەک مۆنیجۆ نییە خەڵکی چاوەڕێی بن ماڵئاواییی بکات و سەرەک کۆماری بەجێ بێڵێ. ئەو گەلە دەزانێ کە پێویستی بەپیاوێکی چاپووکی وا هەیە کە بتوانێ باری سیاسی و ئابووری بەڕێوە ببات، پیاوێک بێ وەک پێترۆز. دەستە و دایەرەی مۆنیجۆ لە کۆشکی کۆماری هاتنە دەرێ.

مۆنیجۆ گوتی: عومەر قادر بەو زووانە کارمان دەبێ.

کاک عومەر گوتی: ئینشاڵڵا...

دەگەڵ سەرەک مۆنیجۆ چوونە ژووری نانخواردنێ، حەمید لەوێ دانیشتبوو و خەریکی دراسەکردنی نەخشەی پایتەخت و دەورووبەری پایتەخت بوو. لەو چەند ڕۆژانەی داهاتوودا خۆشنووسەکان دەست دەکەن بەسڕینەوەی ناوی وەزیرە کۆنەکان و نووسینەوەی ناوی وەزیرە نوێیەکان. دەبێ کورسییەکانی پەرلەمانیش دابەش بکرێنەوە و سوێندخواردنی حکومەتی نوێش دەست پێ دەکات.

عومەر قادر لێگەڕا کە بەتالیۆنێکی تۆپخانە بەئوتومبێلی سەربازی بەپێش کۆشکی کۆماریدا ڕەت ببێ و سەربازەکان بەچوار دەوری هۆڵی کۆبوونەوەدا هەریەکە بەخۆ و نارنجۆکی بەر پشتێ و سونگی بەدەست هەریەکە لە جێی خۆی بڵاو بوونەوە.

سوێندخواردنی ئەو کاربەدەستانە دەستی پێ کرد کە هەمیشە بەئەمەک و دڵسۆز بن بۆ یاسا و ئاڵای ئەو نیشتمانە و ڕێزی دەستوور بگرن.

زیاد لە دڵێک بەپەرۆشی ئەو سەرەک کۆمارەوە (مۆنیجۆ) بوون، کە چۆنی فەرمانڕەوایی دەکرد و چۆنی هێزی ئاسایش لە پشتەوە ڕاوەستاوە.

پاش دوو ڕۆژ دارودەستەی پێترۆز لە پەرلەماندا هاتنە سەر مەسەلەی ئیمتیازاتەکانی نەوت، تا دەنگی لەسەر بدەن. دیارە کە بەزۆرینەی دەنگ بڕیاری لەسەر درا و خرایە بەردەمی تێری و ئەویش زۆری لا پەسەند بوو و ڕای لێ بوو.

دیارە کە پیاو دوای بڕیاری پەرلەمان و ئەنجومەنی وەزیران ناتوانی هیچ دژ کردەیەک بەرامبەر بەو گرێبەندییە نیشان بدات. سەرەک کۆمار مۆنیجۆ

که لەسەر قەنەفەیەکی سوور پاڵی دابۆوە و لە بەندە و بڕگەکانی ئەو گرێبەندییە ورد دەبۆوە کە بۆ ئیمتیازاتی نەوتی وڵاتەکەی نووسرابوون گوتی: هەمووی تەواوە و لە جێی خۆیەتی. خۆ ئەگەر هات و نیو ئەوەندە نەوت بڕوا کە لێرەدا نووسراوە، ئەوە چاوەڕێی پارەیەکی زۆر زۆر دەکەین بێتە ناو خەزێنەی وڵاتمانەوە. پارە و پوولێکی چەسپاوی ئەوتۆ کە لە هەر یەک تەن نەوت دەبێ هەقە بەشی ئەم وڵاتە بەتەواوی بدرێ. بەڵام بۆ تۆ برادەری خۆشەویست پێترۆز... وە بۆ تۆش بەڕێز تێری ئەو حیسابانە دەبێ هەمووی هەڵوەشێنرێنەوە و فێرتان بکەین کە لێرە هیچ پیاوێک ناتوانێ وەک مالیزیا بەئارەزووی خۆی بازرگانی و فرتوفێڵ لەو گەلە و بەو گەلە بکات، و هەر کەسە بەئارەزووی خۆی سیاسەتبازی بکات و کاروباری دەوڵەت بگێڕێ. ئێوە پێتان وایە بەدوو ملیۆن دۆلار هەموو شتێک مەیسەر دەبێ، کە لە کاتێکا ئەوە بە(١٠) دە ملیۆنیش هەر هەرزانە.

کەس نەیدەتوانی دەو نێوچەوانە گرژ و مۆنەی (مۆنیجۆ)وە ڕامێنێ، گرێبەندی ئیمتیازەکانی بەدەستی خۆی لە تایپ دەدا تا دوایین بەندی لەسەر زیاد بکات، کە دانی باجی دەرهێنانی نەوت بوو، دوایی گرێبەندییەکەی مۆر نەکرد و گێڕایەوە بۆ ئەنجومەنی وەزیران. پاشان تێری وەکو وەکیلی ئەو کۆمپانیایانە ئیجرائاتی لەسەر ئەو بەندانە وەرگرت و ئەو گرێبەندییە کۆتایی پێ هات... ئەویش بەو شێوەیەی کە چووە ناو پەسەندکردنی دانی باج، بەو مەرجەش ئەو کۆمپانیانە مافی ئەوەیان هەبێ بۆ ماوەی (٩٩) نەوەد و نۆ ساڵ نەوت لە ناوچەی ڕۆژاریا دەربێنن و بۆ دامەزراندنی مەکینەکان و ڕاکێشانی بۆڕییە نەوتانیش بۆ بەندەرەکان دەبێ لە ١٠ ٪ی کاربەدەستان لە دەرەوەی وڵاترا دەگەڵە خۆیان بێنن.

***

مارکۆ زانشێچ پاسەوانی سنوورە... (١٠٠ دۆلار). ئەو مارکۆ شەیتانە کێیە و چ پەیوەندییەکی بەئێمەوە هەیە، من هیچ کاتێک گوێم لەو ناوە نەبووە. بۆم باس بکە...

پێترۆز زۆر لەوە تووڕە بوو کە ١٠٠ دۆلار دراوەتە ئەو کابرایە و ئەویش

ئاگای لێ نییە.

سکرتێرەکەی پێترۆز تەماشای پەروەندە (ملف)ی کرد، یەکسەر زانی چییە.

مارکۆ زانشێچ ئەو پاسەوانەیە کە ئێمە لەگەڵ ئەو ٦٠٠ کەسەی وڵاتی دراوسێمانەوە هێنامانن تا دەنگمان بۆ بدەن و زۆریشمان بەهەرزانی بۆ تەواو بوو.

(دەی باشە دەی، ئەگەر وابێ چاکە)

بەڕێز پێترۆز... فەرموو ئەوەش لیستی ناوی ئەو کەسانەی ئێمەیان هەڵبژاردووە و ئەوەش لیستی ئەو پارەیەی دراویانەتێ.

ژمێریار و سکرتێر زۆر بەڕێکوپێکی ئەو ناوچانەی هەڵبژاردنێیان بەیەکەوە سەرژمێر کردبوو حیساباتیان ڕاگرتبوو. پێترۆز زۆر بەخێراییەوە تەماشای لاپەڕەکانی حیساباتی دەکرد و سکرتێرەکەشی بۆی ڕوون دەکردەوە کە ئەوە خەرجی ئەو پلاکارتانەی نووسراون و ئەوەش پارەی نانخواردنی ئەو کەسانەی لە (لینۆراس) نانیان خواردووە، و ئەوەش (٦٤) شەست و چوار دۆلاری شووشەی ئەو پەنجەرانەی شکاون. ئەو خەڵکانە نیوەی ساختمانی ڕۆژنامەی (مانینا)یان خراپ کرد و تێکیان دا، لەگەڵ ئەوەشدا (مانینا) پشتی مۆنیجۆی هەر بەرنەدا. پێترۆز لە تەواوی حیساباتانە دڵنیا بوو کە تەواون، بەڵام سەری لەوە سوڕما بوو کە لە یەکێک لە خانەکاندا (١٥) دۆلار بۆ زیاتر لە (١٠٠) سەد کەس نووسرابوو و هەریەکەشیان دوو دۆلاری وەرگرتبوو، دوایە زانی کە یەکێک لە جاسووسەکانی هەڵاتووە بۆ دەرەوەی وڵات، و دوو هەزار دۆلاریشی بردووە، بۆیە ئەویش بەنەعلەتی کرد. حیسابێکی دیکەشی بۆ ئەو ڕووداوانەش کرد کە لە کاتی کاروبار و هەڵسووڕاندن ڕوویان داوە. پێترۆز سکرتێرەکەی ناردەوە ماڵێ و بۆ خۆی لە نووسینگەکە دەرگای لەسەر خۆی داخست و کەوتە کورتکردنەوەی سجلەکان و چەسپاندنیان بەژمارەی کۆتایی.

سکرتێری حیزب و ئەوانەی پلە و پایەی گەورە و بەرپرسییەتیان لە

حیزبدا وەرگرتبوو و ئەوانەی کاروباری شارەوانیشیان هەڵدەسووڕاند بەدەستی خۆی پارەیەکی موفت و باشی دابوونێ، بۆیەش بەدەستی خۆی دابوونێ، چونکە لە سکرتێرەکان دڵنیا نەبوو و لەوەی دەترسا ئەوانەی خوارووی وڵات بەوە بزانن کە کەمتریان وەرگرتووە لەوانەی باکور.

پێترۆز هەر لە سەرەتاوە حیسابێکی وای کردبوو کە هیچ نوشوستییەک ناهێنێ. ئەو کاتەی کە هەموو خەڵکی لە پرخەی خەوی خۆشدا بەئارامی چاویان لێکنابوو و نوستبوون ئەو کۆتایی بەسافکردنی حیسابەکان هێنا و وەبەر چرایەکەی دا، و زۆر بەوردی سەرنجی دایە کە بەم جۆرەی لای خوارەوە بوو:

هەڵبژاردنی ناوچە	سەرجەم
٣٤٤٤٨ کەس – هەریەکەی ٢,٠٠ دوو دۆلار	٦٨٨٩٦ دۆلار
١٠١٠ کەس – هەریەکەی ٥,٠٠ پێنج دۆلار	٥٠٥٠ دۆلار
٤٠٢ کەس – هەریەکەی ١٠,٠٠ دە دۆلار	٤٠٢٠ دۆلار
هەڵبژاردنی شار	
١٩٤٢٥ کەس – هەریەکەی ٢,٠٠ دوو دۆلار	٣٨٦٥٠ دۆلار
٦٥٤٠ کەس – هەریەکەی ٥,٠٠ پێنج دۆلار	٣٢٧٠٠ دۆلار
سکرتێری پارتەکان و پارتەکان	١٣٥٨٠٠ دۆلار
بانگەشە و پڕوپاگەندە	٣٤٠٠٠ دۆلار
ئەندامانی پەرلەمان و وەزیران	١٤٠٠٠٠ دۆلار
مووچە و کرێ	٢٨٤٣١ دۆلار
کۆی گشتی	٤٨٧٥٤٧ دۆلار

بەلانی کەمیشەوە ملیۆن و نیوێکیشی لە بەرکی خۆی نا و نەوتی وڵاتەکەشی حیساب دەکرد کە دە ئەوەندەی دیشی دێتە سەر حیسابەکەی. بۆیە هەروا لەبەر خۆیەوە مینگە مینگی بوو و زۆری دڵ بەو کارەی خۆش بوو و لە خۆشیان پێکی خۆشیی دە پەرداخێ کرد.

لەولاشەوە ژوورەکەی عومەر قادر پڕ بووە لە قونچکە جگارە و ژوورەکەی لە دووکەڵێدا وەستاوە و قۆریەی چایەکەی لە ناو خۆڵەمێشە سارد و سڕەکە لار بۆتەوە. کاک عومەر شەکەت و ماندوو هەردوو چاوەکانی سوور هەڵگەڕاون و بەرامبەر کارتی سەربازی خەریکی حیساباتانە، نیزیکەی دوو دەرزەن دەمبووسی لەسەر نەخشەی شار چەقاندبوو و کردبوونیە نیشانە. لە درزی پەنجەرە و پەردەی ژوورەکەوە گزنگی خۆر موژدەی خۆرهەڵاتنی ڕۆژێکی دیکەی ڕاگەیاند. کاک عومەر هەروا بەپێوە کە دەستی لە پشتە خۆیەوە گرتبوو حەمید ڕێک دەو دەمەیدا وە ژوور کەوت و بەبێ ئەوەی هیچ بڵێ لەسەر جێگاکەی ڕاکشا و گوتی:

سەیرکە عومەر لە نووسینگەی پێترۆزیدا چیم دۆزیوەتەوە. چەند پەڕە و تۆمار (سجل)ێکی لە پێش کاک عومەری دانان و یەکسەر ڕووی لە دیواری کرد و کەوتە پرخە پرخێ و خەوی لێ کەوت.

کاک عومەر چوو خۆی وەبەر ئاوی سارددا، تا ماندوویەتییەکەی دەرچێ و کەمێک بسێتەوە.

***

داوا دەکەم ئەو مۆری باجە قبول بفەرموون کە لە دوایین ڕۆژەکانی قۆناغی یەکەمی فەرمانڕەواییمدا کارم تێدا کردبوو و وەک گەڵاڵەیەک ماوەتەوە. پیاو دەتوانێ هەر نەبێ چاکەیەکی کۆن بکات با لە ئەنجومەنی وەزیرانیشدا نەمێنێ و نەما بێ. ئەو شەش پیاوانەی لایەنگرەکانی پێشووی خۆیان ئیمزایان کۆ کردەوە و بەمۆرکراوی بردیانە بەردەم سەرۆکی وڵات بۆ ئەوەی هەر چۆنێک بێت ئەو مۆری باجە بخرێتە ناو دەستووری وڵاتەوە.

مۆنیجۆ لەسەرخۆ گەڕایەوە نووسینگەکەی خۆی و زۆر دڵشاد بوو بەدەست پێکردنەوەی خولی دووەمی فەرمانڕەواییەکەی کە لە بەرژەوەندی ئەودا بوو و دەستی برد لەناو دۆلابە ئاسنەکەی دوایین بڕگەی لەسەر یاسای مۆری باج زیاد کرد.

بەڕێز تێری... من ئەو پیاوەم هەر لە ساتە وەختەکانی یەکەمدا چاک

دەناسی کە هێڵی بەژێر حیسابەکاندا دەهێنا. هەرچی هەتە بیڵێ. چونکە تۆ و ئاواڵەکانت دەبێ ئەوە باش بزانن کە ئێوە لەمڕۆوە، باجەکانتان لە ئیمتیازی دەرهێنانی نەوتدا زیادی کردووە و بۆتە (١٠) ملیۆن دۆلار. ئەو دوو ملیۆن دۆلارەی کە دابووشتە پێترۆز و ئاواڵە هاوبەشە تاوانبارەکانیان، کە خیانەتیان پێ لەگەڵ ئەم وڵاتەدا کرد و پێتان وابوو ئێوە و چەند کەسانێکی دیکە زۆر بەئاسانی دەتوانن ئەم نیشتمانە بەخاکەناز زیندە بەچاڵ بکەن و خۆڵی وەسەردەن، بەڵام من دەبێ سەر و چاوتان وا شین و مۆر کەمەوە نەبێتەوە، مۆنیجۆش نەبم ئەگەر واتان لێ نەکەم. چونکە ئێوە باش دەزانن کە من باشترین هێزی سوپای ئەمەریکای ناوەندیم لە دەستدایە.

مۆنیجۆ نانی نیوەڕۆی خوارد و قاوەیەکی خەستی بەسەردا کرد و ئینجا هەروا بەجلەوە لەسەر جێی درێژ بوو تا ماوەی چەند سەعاتێکان بنوێ. بەڵام هێشتا ڕۆژ زۆری مابوو ئەو لەسەر جێگاکەی هەر ئەو تەنیشت و ئەو تەنیشتی بوو و خەوی لێ نەدەکەوت و جگارە لە دوای جگارەشی پێدەکردەوە، و لەوانەشە سەد جاری تەماشای سەعاتێ کردبێ. بایە توندەکەی دەرێش قاڕە قاڕی قەلە ڕەشکانی لە نێو ئەو دارانەڕا بەو ئێوارە وەختە بەسەر کۆشکی کۆماریدا بڵاو دەکردەوە و لە لایەکی دیشەوە هەر ئەو بایە دەنگی زەنگی دێری (سانتا ڕۆزاریا)ی زۆر بەنەرمییەوە دەهێنا. پلاکارتێکی پەڕۆک کە لێی نووسرابوو... هەر بژی پێترۆز، بەبنە دارێکەوە نووسابوو و وەک سەدەها پلاکارتی دیکە، کە بۆ پڕوپاگەندە و هەڵبژاردنێ لەسەر شەقامەکان هەڵواسرابوون مابۆوە و هەتیو کەوتبوو، هەروەک چۆن ناوی زۆر لەو کەسانەش بەسەر لا دیوار و پەڕۆک و سەر کاغەزانەوە مابوو کە خۆیان کاندید کردبوو تا ئەو گەلە هەڵیان بژێرێ.

دەوروبەری سەعات حەوتی ئێوارێ کاک عومەر و حەمید پەیدا بوون، تا نانی شێوان لەگەڵ سەرەک کۆماردا بخۆن. هەر سێکیان بەهێوری دەستیان کرد بەخواردنی ئەو خواردنە میللییەی کە پاقلەی تەڕ و گەنمە سوورکەی کوڵاو بوو. مۆنیجۆ دەگەڵ ئەو خواردنە میللییە سادە و ساکارەدا گەورە

ببوو، کە هەموو ڕۆژێک لە ناو خانووە قوڕەکانی هینودوسدا دەیانخوارد.

مۆنیجۆ بۆی باس کردن:

دایک و باوکم بەسەپانی لە زەوی ئاغایەکدا کاریان دەکرد. دوای مردنی ئەوان (دایک و باوکم) من تازە دەگەیشتمێ و هێشتا ڕاست و چەپی خۆم نەناسیبوو، ئاغا بەدوایدا ناردم و پێی ڕاگەیاندم کە دایک و باوکم قەردیان لە پاشە خۆیان بەجێهێشتووە، کە من هیچ ئاگاداری ئەوە نەبووم کە دایک و باوکم ئەو هەموو قەردە زۆرەیان بەجێهێشتووە بەڵام (دیارە ئەگەر ئاغا وا بڵێ ئەوە ڕاستە).

ئاغا گوتی: (ئەوان هەشتا ٨٠ دۆلارم قەردارن).

قسەی پڕوپووچ، جووتیارێکی هەرزەکار کە بەدرێژایی تەمەنی خۆی (٨٠) هەشتا دۆلاری نەدیوە چۆن دەتوانێ ئەو قەردە بداتەوە.

کەواتە مۆنیجۆ تۆ (٨٠) هەشتا دۆلاری من قەرداری، ئەگەر نەشتوانی بمدەیەوە بۆ ساڵی ئایندە دەبێتە دوو ئەوەندە... وایە یان نا... (ئێ خۆ ئەگەر ئەو بڵێ، یانی وایە) باوکت سێ ساڵی بەسەر گرێبەندییەکەیدا تێپەڕی، ئەو پیر و کەنەفت بوو و لە کارێدا سست و بەکاوەخۆ بوو، ساڵانە هەر (٣٥) سی و پێنج دۆلارم لەو وەدەست دەکەوتەوە ئەو زیانەی کە لەو سێ ساڵەشدا لە باوکتم کردووە دەکاتە ١٤٠ دۆلار و هەموو قەردەکە تێکڕای دەکاتە (٣٤٠) سێ سەد و چل دۆلار و تۆش ناتوانی ئەو قەردە بدەیتەوە، وایە یان نا... (ئەگەر ئەو بڵێ وایە). مۆنیجۆ لەسەر پارچە کاغەزێکی دەستی بەخەت خەتۆکەی کرد و ددانی بەوەی دانا کە (٥٠٠ پێنج سەد دۆلاری ئەو قەردارە).

پاشان ئاغا منی فرۆشتە خاوەن کێڵگەی توتنێک. لەوێ توانیم بەو نرخە و بەوەرگرتنی سولفە، سێ قات کار بکەم تا توانیم خۆم لەو قەردە ڕزگار بکەم.

ئەو ئاغا و بازرگانانەی داروبار کە لە باب و باپیرانیان و لە ئەسپانییەکانەوە فێر ببوون ئەو گەلەیان ئاوا دەچەوساندەوە.

تا لە دوارۆژدا مۆنیجۆ بەخەبات و هەوڵی بێ وچانی خۆی دژی ئەو خاوەن زەویوزار و بازرگانانەی دار، یاسای کاتی کارکردنی بەکارهێنا و ئەوەی قەدەغە کرد کە لە گرێبەندی کارکردندا هینودۆس وەکو کۆیلە بفرۆشرێ. بەڵام نەیتوانی ئەوە قەدەغە بکات کە هینودۆسەکان لای خاوەن زەویوزارەکان قەرد نەکەن. تا ئەمڕۆش ساڵێ بەهەزاران ڕەو (کۆچ) دەکەن و بەرەو ناو ئەو لێرەوارە پڕ لە مێش و مێشوولەیەوە دێن کە پیاویان دەخوارد، چونکە ئێرەیان گەلێک لە زیندانەکانی فینیقیا پێ باشتر بوو کە لەسەر قەردی دەگیران. چونکە کەم هەبوو لەوان بتوانێ ئەو قەردانە بداتەوە، یاخود بەو گوزەرانە تاڵەوە بژین، کە سەرەڕای ئەو بارە نالەبارەی ژیانیشیان، خاوەن زەویوزارەکان دەیانگوت... دەبێ ئەوانە مەمنوون بن کە جلوبەرگ و جگارە وەردەگرن و کەچی ساڵانە نیوەی نرخی ئەو شتانەش کار ناکەن.

مۆنیجۆ ئەوەی وەبیر دەهاتەوە کە بەقامچی لە پشتیان دەدا و بەزنجیری ڕایاندەکێشا بۆ ناو قوڕاوێ.

ڕابوردووی خۆی و ژیانی نێو ئەو لێرەوارە کۆنینەی وەک فیلمی سینەمایی دەهاتەوە بەرچاو و لە عارەبانچیەتیەوە (وەک گامێشان کە لە عارەبانەیان دێخستن و عارەبانەیان پێ ڕادەکێشان) دوایی بگاتە ئەندام پەرلەمانیەتی و ئەو گۆڕانە لە ژیانیدا بیگەیەنێتە سەر تەختی فەرمانڕەوایی و دەگەڵ چەند ئاواڵێکی دیکەیدا چارەنووسی ئەم وڵاتە بگرنە دەست. هەروەک هەموو سەرۆکەکانی دی، ناچار بوو کە لە سەرەتادا وەک بەرهەڵستکارێک بێتە پێشێ و خۆی پێشان بدات، تا گەیشتە ئەوەی کە جڵەوی یاسا و کۆمەڵ بگرێتە دەست و بەری ئەو زۆرداری و چەوسانەوەیە بگرێ و گەل بگاتە مافە ڕەوایەکانی خۆی، کە پێی وەک دیارییەکی خوداوەندانە وابوو بۆ ئەو گەلە چەوساوەیە.

مۆنیجۆ دەستی وەبەر دەستی خاوەن زەویوزارە گەورەکان نەنا و لێگەڕا هەرچی ویستیان بیکەن، بەڵام ڕێی بەوە نەدا بەفرتوفێڵ و پارە و پوول ئەو بکڕن، چونکە ئەو ڕێز و بەرژەوەندی گەلی لە بەرچاو گرتبوو.

ئەو سەربازانەش کە ئەرکی سەربازییان تەواو دەکرد و دەگەڕانەوە شوێنەکانی خۆیان مۆنیجۆیان لە لا وەک خەباتگێڕێک سەیر دەکرد، چونکە ئەو بیروباوەڕە نوێیانەیان لە کاتی سەربازیدا لە پایتەخت وەرگرتبوو و فێری ئەوە ببوون، کە سەرەک کۆمار نەک هەروەک خەباتگێڕێک بەڵکە تەنانەت وەک هاووڵاتییەک سەیر بکەن چونکە فێری کردبوون چۆن مافەکانیان بەکار بێنن. بەڵام بەداخەوە هەر ئەو گەلەی کە ئەو هەموو شتێکی بۆ کردبوون تا ڕادەیەک پشتیان تێ کردبوو.

زەنگی دێری (ڕۆزاریا) (١٠) دە زەنگی لێدا. ئەو سێ پیاوە هەرسێکیان ڕاست بوونەوە.

مۆنیجۆ گوتی: پاش سەعاتێکی دی مانگ لە کەلێنی ئەو هەورانەوە سەر دەردێنێ.

عومەر گوتی: بەڵێ ئەم شەو شەوێکی مانگەشەو و ڕووناک دەبێ.

ئۆتومبێلێک زۆر خێرایانە هات و کاک عومەر و حەمیدی گەیاندە ناو هێزی سوپا لە خانووە قوڕەکانی دەرەوەی شاردا.

مۆنیجۆش چرای سەر مێزی ناو ژوورەکەی کز کرد و لە پشت مێزەکەوە دانیشت.

پاژی دوازدەهەم

مۆنیجۆ بۆ جاری دووەم دەبیاتەوە

لۆرییە تایە لاستیکەکانی سوپا (هێزی ئاسایش) بەخێرایی بەرەو شەقامەکانی ناو پایتەختەوە چوون. چەک و کڵاو خودەی سەربازەکان لەبەر مانگەشەوێ دەبریسکانەوە. کاتژمێر یازدەی شەوێ بوو هۆشداری بانگکردنی بەتالیۆنەکانی هێزی سوپا و ئاسایش درا. عومەر لیستی فەرمانەکانی بەسەر ئەفسەرەکاندا دابەش کرد و بەسواری ئوتومبێلێک کە لە دوای هەموویانەوە دەڕۆیی بۆ خۆی کەوتە چاودێری جوولانەوە و هاتوچوونی ئوتومبێلە سەربازییەکانی دی کە بەرەو پایتەخت دەچوون.

ئێستگەی شەمەندەفەر و بانکەکان و فەرمانگەی تەلگراف و برووسکە و ئێستگەی ڕادیۆ، هەموو ئەمانە دەستیان بەسەردا گیرا و کۆنترۆڵ کران. هەموو ئەو شەقامانەشیان دەست بەسەردا گرتن کە لە شارییەوە دەچوونە دەرێ.

فەرمان درا هەر هاووڵاتییەک لە نێو شەقامەکاندا بدیترێ بگیرێ و زیندانی بکرێ تا ئەو کاتەی فەرمانی بەردانی دەدرێ و دەبێ هەوڵ بدرێ بۆ بەرگری لە خۆ کردن نەبێ چەکەکان بەکار نەهێنرێن و تا بکرێ هەوڵدەن خوێن نەڕژێ.

ئەفسەرەکان فەرمانەکانیان خوێندنەوە و دەستیان کرد بەجێبەجێ کردن و ئەنجامدانیان.

بۆ ئەو شەوە کۆشکی کۆماری (خالد) بووە بنکەی سەرەکی سوپا. هەر بەو نیوە شەوە فەرمانی عورفی لە ڕادیۆوە بڵاو کرایەوە.

ئوتومبێلە سەربازییەکان بەلایتی نزمەوە بەشەقامەکاندا دەهاتن و دەچوون. هەر بەو شەوەش چوار وەزیر و دوازدە ئەندام پەرلەمانیشیان لە ماڵەکانیان هێنایە دەرێ و بردیاننە کۆشکی کۆماری. ئەو ژەنەڕاڵانەش کە بەو شەوە لە قومارخانەکان و جێ ڕابواردنەکانیاندا بەسەر دەبرد، ئاگایان لە مەحموودی بێ زەواد نەبوو، تا هەواڵی ئەو کودەتا سەربازییەیان

نەگەیشتێ. تەنانەت فریای فڕێدان و کۆکردنەوەی کاغەزی قومارەکان و فیشەکانی دەستیان نەکەوتن، جا چ جای دەست دانە چەک و بەرگری کردن. ئەو سەربازانەی ژێر فەرماندەی کاک عومەر کە بەمەشقی شەڕی نێو شەقام و ناو سەنگەران مەشق درابوون، دەستوبرد وەک مێگەلە مەڕ ئەو ژەنەڕاڵانەیان وە پێش خۆیان دان و بردیاننە کۆشکی کۆماری، لای خائینەکانی دی و لەوێ لە ژێر زەمینێیان کردن. لەبەر ئەوەی ئەو لیستەی کە لای پێترۆز بوو، کەوتبووە دەست چەند بەتالیۆنێک، بۆیە جێگای پارتەکان و ماڵەکانیان زوو دەدۆزینەوە و دەیان پشکنین. چوونە ماڵە سکرتێرێکیش بۆ گرتنی، ئینجا بەرەو ناحیە و قەزاکانەوە چوون و لەوێش دەستیان بەسەر فەرمانگەی شارەوانی و ئەنجومەنی شارەوانیدا گرت و سەرکردە و پۆلیسەکانی سنووریشیان هەموو پەل بەستوو و دەستبەسەر کرد. دەگەڵ ئەو هەموو ڕووداوانەشدا، ئەو شەوە یەک تەقە چییە نەکرا.

کاک عومەر چۆنی دانابوو، لە کاتی خۆیدا هەموو شتەکان جێبەجێ بوون و بەدوو سەعات بەو نیوە شەوە، دوایین کەسی ژەنەڕاڵەکان و ئەو سیاسییانەی کە جنێویان دەدان دەژێر زەمینێیان ئاخنین.

بەیانی زوو کە هاووڵاتیانی شار چاویان بەو هەموو سەربازە چەکدارانە کەوت کە لە ناو شەقامەکاندا بڵاو بوونەتەوە و فەرمانی عورفیش بەدیوارانەوە هەڵواسراوە، ڕایانکردەوە ژووری ماڵەکانیان و دەرگا و پەنجەرەیان داخستن و کەوتنە قایمکردنی دەرکەوبانیان و شتومەکی قورسیان بەپشت دەرکێوە دەنا تا لە دەرێڕا نەکرێتەوە، چونکە ئەزموونیان دەگەڵ ئەو جۆرە بارودۆخانەدا زۆر بوو، ئەوجا کەوتنە خواردنەوەی قاوەی تاڵی بەبێ شیر. لە پڕ لە کۆشکی کۆماری چەند دەستڕێژێک کرا، خەڵکەکە هەموو نەترەیان چوو و لەشیان وەک پێستی قازی گرژ بوو. چونکە پێیان وابوو ئەوە ئیدی تیرباران دەستی پێکرد، بۆیە هەموو کەوتنە نوێژ و پاڕانەوە بۆ گیانی کوژراوەکان. چونکە ئەوان ئەو سوپا و هێزی ئاسایشەیان باش دەناسی کە پشتیوانی مۆنیجۆ بوو.

***

سەی گەورە تێری و ماجۆر بێنزۆن بەو دەمەدەمی ڕۆژئاوایە، بەرامبەر یەک دانیشتبوون، و ڕۆژنامەکانی ئەو ئێوارەیەش لەسەر کورسی و مێزەکان پەرش و بڵاو دانرابوون. (بێنزۆن) پێیەکانی هاویشتبووە سەر چەکمەجە نیوە دەرکێشراوەکەی مێزەکە و لەسەرخۆ و جاروبارە سۆتەکی جگارەکەی تێ دەکرد و گوتیە تێری: باشە...! ئەی من چیم گوت. ئەوەتانێ، هەر کەرایەتیمان بۆ مایەوە و هیچی دی، پارەکەش چوو، تازە ئەو ئیمتیازانەش هەمووی سووتان.

بەڵام هەرچۆنێک بووە نابێ بچینە ژێر باری ئەو (١٠) دە ملیۆن دۆلارەی مۆری باج و بیدەین. بەسەروچاوی گرژەوە سەرێکی بادا.

دەبێ ئەوەش بڵێین کە ئەو مۆنیجۆیە پیاوێکی هێندە بێ ئەقڵ نییە کە ئێمە پێمان وابوو، دیتت چۆن تەنانەت بەبێ یەک تاکە تەقە هەمووی خستەوە ژێر دەستی خۆی...؟.

قسەی خۆمان بێ، من پێم وایە ئەگەر ئەو ئیمتیازانە بە(١٠) دە ملیۆنانیش بکڕین هێشتا هەر باشە، چونکە بەهۆیەوە دەتوانین ئیمتیازی وڵاتە دراوسێکانیش بکڕین و هەرچی بەرهەمی نەوتە بەبۆڕی نەوت بیانگەیەنینە ئەو ناوچە دراوسێیانە و بەم جۆرە خەرجی ڕاکێشانی بۆڕی نەوتی ناوچەی ڕۆزاریا پاشەکەوت بکەین، کە لێرەوە بەناو ئەو وڵاتە جەنگەڵییەدا، یەکجار زۆری تێ دەچێ تا دەگاتە بەندەرەکان، ئەمە هەمووی لە لایەکەوە، لە لایەکی دیشەوە، ئێمە پێویستمان بەوێستگەی ترومپا و گەنجینەی بارکردن و تانکی سەر کەناری دەریا نابێ دروستیان کەین. بەم شێوەیە ئەگەر بێت هەقی ئەو ئیمتیازانە (١٠) دە ملیۆن بوو ئەوا ئێمەش لە هەر شتەی شتێک پاشەکەوت دەکەین و تێیی هەڵدێنینەوە.

تێری ئەو پاشەکەوتەی دەو دەمەیدا بەلاوە گرنگ نەبوو، ئەو هەر دەیویست ئەو ئیمتیازانەی بەنرخێکی هەرزان دەستکەوێ، چونکە یەکێک بوو لە حەز و ئارەزووە گەورەکانی. خۆ هەموو کۆمپانیایەک دەیتوانی ئەو ئیمتیازانە بە(١٠) ملیۆن بکڕێ.

تێری ددانی بەوەدانا کە جاری دووەم دۆڕاندی، بەڵام جاری سێهەم هەر

دەبێ سەرکەوێ. ئەدی هەروا بەخۆڕایی ژمارە و بەرواری سوپای ئەو وڵاتانەی وەچنگ کەوتووە...؟ و هەروا بەبەلاش خەریکی لێکۆڵینەوەی ئەو سوپایانەیە؟.

ئەوە چیت بەمێشکیدا دێت و دەچێ، دەتەوێ بیر لە چی بکەیتەوە؟؟.

ئۆف... هیچ نییە.

کوڕە ئاگادار و وریابە تێری...، نەوەک مۆری باجەکە بکەنە (٢٠) بیست ملیۆن، چونکە لە دوای ئەو گۆڕانکارییانەی ئەم دواییە، ئەوەم بەلاوە سەیر نییە زیادی کەن.

بێنزۆن ڕۆژنامەیەکی لە عەردی هەڵگرتەوە و سەیری ئەنجامەکانی (تۆپی سەبەتە)ی خۆی دەکرد، کە پێی وابوو لەوانەیە یەکەم دەربچێ.

تێری حیسابی ئەوەی دەکرد، کە نەوتی ناوچەی ڕۆزاریا کە لێکدابڕابوون، ئەویش بخاتەوە سەر ئەو وڵاتە دراوسێیانە. بەڵام مردنی کتوپڕی پێترۆز وای کرد کە بەشێکی زۆر لەو عەرد و بەردە بگەڕێتەوە و ببێتەوە بەماڵی دەوڵەت. چونکە تێری ئەو ناوچانەی بەڕەسمی لەو وڵاتە دراوسێیە کڕیبوو، کە هاوسنووری ناوچەی ڕۆزاریا بوو و کەوتبووە سەر ئەو سنوورە خوار و خێچەی کە هەمیشە بەڕقەوە سەیری دەکرد و دەیگوت کە ئەو خوار و خێچییەی سەر سنوور ئیمتیازەکەی منی دابەشی دوو لا کردووە.

ئێستا با وابێ، بەڕێز مۆنیجۆ، دەبێ پێت پێشاندەم.

بەمینگە مینگ و تووڕەییەوە، شەپقەکەی لەسەری نا و خواحافیزی لە بێنزۆن کرد و ئیدی چووە خوارێ. ئەو ئێوارەیەی لە یانەی سەر پاپۆڕێ بردە سەر، هەر لەوێش هەڤپەیڤینی دەگەڵ کۆنسۆل و مولحەقی سەربازی ئەو وڵاتەدا کرد و پێی ڕاگەیاندن کە ئەو لە ڕێگایەکی ڕەوا و یاساییەوە دانوستاندنی لەسەر مافی خۆی کردووە.

پاش هەفتەیەک هەر سێکیان پێکەوە لە کەنارەکانی فلۆریدادا پێکەوە ڕاوە ماسییان دەکرد. بڕیاری تێری وەک لە ناوچەوانی نووسرابێ وابوو، کە

نایەڵێ سێهەم جار بدۆڕێنێ. هەر بۆیە دوای دوو هەفتە سواری فرۆکە مزیەکەی (دۆگلاس) بوو لە (پالم بیاغ) لە خوارووی ڕۆژهەڵاتیدا بەسەر شەقامی فلۆریدادا سووڕایەوە و بەسەر هاڤانادا هاتەوە سەر کەناڵی یۆکاتان.

تێری (٣) سێ هەزار مەتر لەژێر خۆیەوە پاپۆڕێکی دیت بەناو ئەو ئۆقیانووسە شینەدا دەڕوات. ئەڵقەیەکی (٣) سێ ڕەنگی کە بەسەر دووکەڵکێشی پاپۆڕەکەدا هاتبوو زۆری ناراحەت کرد. چونکە زانی کە ئەوە ئەو نەوت کێشە مونافیسەیەتی کە (١٥٠٠٠) پازدە هەزار تەن نەوتی خاوی فەنزوێللی بار کردووە.

زەنگی دێری (سنتا – ڕۆزاریا) بەلێدانی دوازدە جاری خۆی دەست پێکردنی فەرمانی عورفی لە پایتەختدا ڕاگەیاند. ئەفسەرێکی سوپای ئاسایش سەرپەرشتی ئەو فەرمانانەی دەکرد و بڕگەکانی خوێندنەوە، کە... ئەو کەسانەی کە بەخیانەتی گەل و نیشتمان تاوانبار کراون، جا چ ژەنەڕاڵ و ئەفسەر و سەرکردەی لقەکانی سوپا و ئەندامانی پەرلەمان و وەزیر و سەرکردەی پارتەکان بن، مافی بەرگری کردن لە خۆیانیان هەیە، جا چ بەهۆی پارێزەری تایبەتیەوە بێت یا لە ڕێگای پارێزەری دەوڵەتەوە بێ کە بۆیان تەرخان دەکرێت. چونکە لە ئێستاوە فەرمانە عورفیەکان دەکەونە کار و ئیشیان پێ دەکرێت و هەر کەس دەتوانێت ئیستیناف بکات. هەر دەو دەمەشدا دەستڕێژێکی شەستیریان دە حەسارێدا کرد. خەڵکی زیاتر چاوەڕێی تیربارانییان دەکرد، تا جێبەجێ کردنی فەرمانی زیندانی کردنێ. بەڵام دوای ئەوە هیچ تەقەیەکی دی نەکرایەوە و حەسار بێدەنگ بۆوە.

گیراوەکان هیچ گیانێکی شەڕەنگێزیەیان دە بەردا نەمابوو، بەترس و لەرزەوە هەموو بەڕیز یەکەوە ڕاوەستابوون. تەقەکان کاری خۆیان کردبوو، کەسیش نەیدەزانی ئەو تەقانە بۆ نیشانەی ئەو قوتووانەی سەر دیواری بووینە و لەوان کراون.

مۆنیجۆ ئەوەی دەزانی کە ئەو دادگا و دادگایی کردنە بەڕێکوپێکی و زۆر بەوردی تەگبیر کراوە و بۆ شەڕی دەروونی (حرب اعصاب)ە و هیچی دی.

بریکاری دادگا ناوی تاوانبارەکانی بەڕیز لە لیستەکەدا خوێندەوە و گوتی:

دەبێ هەر کەسێک کە ناوی خوێندرایەوە، بلێ منم و هەنگاوێکیش بێتە پێشەوە، بەڵام کە ناوەکان خوێندرانەوە، کەس دەنگی لێوە نەهات و کەسیش لە جێگای خۆی نەجووڵا. لەبەر ئەوە سەرۆکی دادگا بەدەنگێکی بەرزەوە هاواری کرد و گوتی:

ئەوانە هەموو، دەبێ (تیرباران) بکرێن.

ئەوەی کە یەکەم جاریش ناوی خوێندرابۆوە و دەنگی لێ نەهاتبوو و لە جێگای خۆشی نەجووڵابۆوە و سەرۆکی دادگاشی وا توورە کردبوو، ئەوە پێترۆز بوو، کە لە کاتی گرتنیدا چەند دەنکە حەبێکی ژەهراوی قووت دابوو و پاش چەند دەقیقەیەک لە ناو دادگادا مردبوو. تاوانبارەکانیش پێش هاتنە دادگاوە لە هۆڵێکی داخراودا لێکۆڵینەوەیان دەگەڵ کرابوو و هەرچی هەبوو بەنهێنی هەڵگیرابوو. ئەو لێکۆڵینەوانەی دادگاش نزیکەی (٤) چوار سەعاتی وەخراند.

پرۆتۆکۆڵی پیلانی کودەتایەکە پەڕ بەپەڕ پڕ کرابۆوە و هەرچی ناو و چەکی شاردراوەیە هەمووی تێدا بوو. مۆنیجۆش ئەو خەڵکەی باش دەناسی و دەیزانی چۆنا و چۆنیان شت پێ ئاشکرا بکات و دەرکەوت کە چ ڕێککەوتن نامەیەکی گرنگ جێبەجێ کراوە بۆ دروستکردنی ڕێگای (پان ئەمەریکا) چۆنا و چۆن قازانجێکی زۆری لێ بکرێ و هەر لە پێشەوەش سامانی ئایندەی ئەو نەوتەیان لە خۆیان دابەش کردبوو.

مۆنیجۆ هەرگیز لەو باوەڕەدا نەبوو کە ژەنەڕاڵ (بۆستیکۆ) هەشت کارگەی ئارەق دروستکردنی بەدزییەوە هەبێ. کە هەرگیز یەک دەقیقەش لە کارکردن نەدەوەستان و ئەو هەموو ئارەقەیان بەرهەم دەهێنا.

لەو لاوە وەزیری بەرگری کە ناو و ناوبانگی بەیەکێک لە پیاوە چاکەکان دەرچوو بوو، هەرگیز گومانی ئەوەی لێ نەدەکرا کە خیانەت بەنیشتمان بکا، کەچی دەرکەوت کە هەر ئەو دەیزانی لە گەنجینە و عەمباری چەک و تەقەمەنیدا چەند سەدەها سندوقە فیشەک و چەک (تفەنگ و شەستیر) دیار نەماون و لەو ناو دارستانانەدا شاردراونەوە. ئەوەندەی بەس بوو کە

تاوانی خیانەتی بەسەردا بسەپێ.

(دۆن ئامشێ) (٣) سێ هەزار دۆلاری بۆ گرێبەندی کۆمپانیای زبڵخانە دابوو.

(ئیمیلۆ پێردێیچ) هەشت هەزار دۆلاری بۆ دروستکردنی ڕێگاوبانەکان بەرتیل دابووە ڕووپێوی تۆماری خانووبەران (مساح سجل العقارات) تا سەرپەرشتی ئەو ڕێ و بانانە بکات و بتوانن فرتوفێڵێک لە حیساباتاندا بکەن.

ئاشکرا بوونی ئەو شتانە کاروباری دادگای ئاسانتر کرد. (تیپی مۆسیقای سەربازی) ئەو هۆڵەی بەشەیپوور لێدانی لەراندەوە. ئەوجا سەرۆکی دادگا فەرمانەکانی دادگای خوێندنەوە:

١- (ریکۆ ساندینی) لەبەر کەمی و نەبوونی بەڵگەی یاسایی بەخشرا.

٢- (ئیرنیستۆ بێلوگی) بەتاوانی پیلان گێڕانی ڕاپەڕینێکی چەکدارانە و دزینی کەلوپەلی سوپا و پشتگوێ خستنی ئەرکەکانی سەرشانی تاوانبار کرا و فەرمانی بەسەردا درا کە دەبێ لە فەرمانی میری دەربکرێ و هەتا ماویشە دەبێ دوور بخرێتەوە و لە مەنفادا ژیان بەسەر بەرێ.

ئەو فەرمانانە وەک بزماری داکوتران: دوور خستنەوە... بەندکردنی هەتا هەتایی... هەشت ساڵ بەندیخانە لەگەڵ جێبەجێ کردنی سزا سەربازییەکاندا... بیست ساڵ دوور خستنەوە... تیرباران کردن.

سەربازەکانی عومەر قادر وەکو پەیکەر ڕاوەستابوون. جەماوەرێکی زۆر لەبەردەمی کۆشکی کۆماریدا کۆ ببوونەوە و ئاڵا و پلاکارتیان بەرز کردبوونەوە و هوڕایان بەناوی سەرەک کۆمار (مۆنیجۆ)وە دەکێشا.

مۆنیجۆ هاتە سەر باڵکۆنی کۆشکی کۆماری و خۆی بەجەماوەر پیشان دا و ئەوجا بەتووڕەییەوە بەگەلەکەی خۆی گوت:

ئێوە هەرگیز لە من ناگەن کە دڵ و دەروونم لەگەڵتاندا پاکە و لەگەڵتاندا ڕاست و ڕەوانم. ئەو چەتانەی کە ئێستا وا لە ژوورێ کراون هەرگیز لەو باوەڕەدا نەبوون کە من تەنیا ڕاستی و ڕێکوپێکی ئەم وڵاتەم دەوێ.

ئەو کەسانەی کە فەرمانی لە سێدارە دانیشیان درابوو، مۆنیجۆ هەمووی بەخشین، و زیندانی تا هەتاییان لەجیاتی لە سێدارەدانێ بۆ بڕینەوە.

ئەوانەش کە فەرمانی زیندانی و دوور خستنەوەشیان درابوو، فەرمانەکانیان بۆ کاتێکی دی (اشعار آخر) دوا خست، بەمەرجێک ئەوانە هەر لە ژێر چاودێری پۆلیسدا بن و هەموو ڕۆژێکیش بێن و خۆیان پێشاندەنەوە.

***

چونکە مۆنیجۆ پەیمانی دابوو کە فەرمانی خوێن ڕشتن نەدرێ.

هەر بەو شەوە مۆنیجۆ کەوتە کارکردن و ڕێکخستنی نەخشەی کاری سوپا و سەرکردایەتی سوپا و هێزی ئاسایش.

ڕۆژی دوایی دوو بڕیار دران، کە ڕێی گفتوگۆ لەسەر کردن و ڕەخنەگرتنی تێدا درابوو:

١- عومەر قادر کرا بەوەزیری بەرگری.

٢- حەمید کرا بەسەرفەرماندەی هێزی سوپای یەکگرتوو.

چارەنووسی ئەو دوو کوردانە هێندە بەرز بۆوە، وەک لە ناو ئەستێراندا بێ. دیارە ئەوەش لە تۆڵەی ئەو هەموو دژوارییانەیە کە بەسەریان هاتبوو، کە کاک عومەر لە بەر دەرگای مەلها پاسەوان بێت و حەمیدیش شوفێری تاکسی بێ.

کاک عومەر بەو بوونە وەزیرییەی هیچ لە خۆی نەچوو و خۆی لێ نەگۆڕا و بەشتێکی زۆر ئاسایی وەرگرت. چونکە ئەو لەو ناو شاخ و داخەی کوردستانیشدا هەر خانەدان و جێ گەورە و ڕێ و ڕەچەڵەک دیار بوو، بۆیەش لێرە ئەوەی هەر هاتەوە پێشێ.

حەمیدیش لە نیشتمانەکەی خۆیدا زیاتر لە جارێک سەرکردایەتی هێزی پێشمەرگەی کردبوو، بۆیە ئێرە و ئەوێ چ جیاوازییەکیان بۆ وی نییە تەنیا... ئەڵڵاهو ئەکبەر... نەبێ.

حەمید سیدارەیەکی بۆ دروست کرا دروشمەکەی پێشانیەی لە زێڕی بوو

و میدالیشی وەرگرت. بەڵام زۆری دڵ پێخۆش نەبوو چونکە لە سەرکەوتنی شەڕێیدا وەرنەگرتبوو تاوەکو میدالی ئازایەتییە بەبەرۆکی خۆیەوەکات. بەڵام بەوەندەی دڵی خۆی دایەوە کە ئەو میدالە بۆ خانەنشینی پاشەڕۆژێی چاکە.

ئەو دوو کوردانە، بەپێچەوانەی هەموو گەورە پیاوان و خەڵکی ئەم وڵاتەوە، نە ئەسپی سواریەیان هەبوو نە ئوتومبێلی تایبەتیش، و هەرگیزیش نەدەچوونە ئاهەنگ و زەماوەندانیش. هەرچەندە پاشەڕۆژ و ئایندەشیان، وەک دوو کورد لەم وڵاتە، دیار نەبوو، لەگەڵ ئەوەشدا هەرگیز بیریان لەوە نەدەکردەوە کە پاشەکەوتێکیان لە یەکێک لە بانکەکانی دەرەوەی ئەو وڵاتەدا هەبێت و سامانێک بۆ پاشەڕۆژیان دابین بکەن. بەڵام کاک عومەر هەموو سەرە مانگان چەکێکی (شێک) بانکی بۆ (کۆمیتەی کوردی لە سلێمانی) دەنارد. هەرچەندە کاک عومەر زۆر زۆر گەورە ببوو، بەڵام ئەو لە دڵ و دەروونی خۆیدا هەر کۆنە تێکۆشەر و خەباتگێڕەکەی جاران بوو و هەرگیز نیشتمانەکەی خۆی لە بیر نەدەکرد. ئەو ژیانە سەخت و دژوارەی پێشووی وای لێ کردبوو کە هەمیشە هەروا لەسەر ڕاستی و هەر بەڕاستی بمێنێتەوە. بەتایبەتی دەگەڵ مۆنیجۆی سەرەک کۆماردا، کە لە تاڵ و سوێری و شیرینی ڕۆژاندا هەر دەگەڵی بوو و پشتی بەرنەدا. ئەوەشی بۆ دڵنەوایی و پارێزگاری بەرژەوەندییەکانی خۆی نەدەکرد، یان لەبەر ئەوەی نەبوو کە ڕۆژێک لە ڕۆژان مۆنیجۆ لەسەر کاری لابەرێ یان لەو وڵاتەی دوورخاتەوە، بەڵکە ئەو مۆنیجۆی وەک برادەرێکی زۆر خۆشەویستی خۆی دادەنا.

جارێکیان سەرەک کۆمار مۆنیجۆ باسی ئەوەی کرد کە هەموو شتێک دەربارەی ژیان و بەسەرهاتی عومەر قادر دەزانێ، بۆیە هەمیشە هەوڵ دەدا ئەوەی باشە و بەچاکی دەزانێ بۆی بکا.

کاک عومەر هەرگیز لەو باوەڕەدا نەبوو کە جارێکی دی ئەو نیشتمانە شاخ و داخاوییەی خۆی دەبینێتەوە لەگەڵ ئەوەشدا خوو و ڕەوشت و خدە و نەرێتی ئەو شاخانەی هەمیشە لە خوێنیدا دەژیا. هەروەک ئەو پەندی

پێشینانەی دەڵێ: (کورد هەرگیز خیانەت لە ئاواڵی خۆی ناکات). ئەو پەندە لە لای وی هەمیشە وەک وانەیەکی ژیان وابوو.

مۆنیجۆ لەو باوەڕەدا بوو کە دەتوانێ هەمیشە باوەڕ و متمانەی بەو دوو کوردە غەریبانە هەبێ و خوا نیەتی پاکی دەدڵی وان ناوە و خۆشی دەوێن. دەتوانم بڵێم کە ئەوان زۆر لە خەڵکی وڵاتەکەی خۆم باشترن، خۆ هەر نەبێ ئەوان بیر لەوە ناکەنەوە کەی دەماریان بزووت هەستنەوە و کودەتایەک بەرپا بکەن.

کاک عومەر دەنگوباسی نیشتمانەکەی زۆر بەکەمی و بەدەگمەن وەگیر دەکەوت، تا هەر نەبایە تاسەی ئەو غەریبایەتییەی پێ شکاندبایە.

کەمال پاشا پێش مردنی زۆر بەتوندوتیژی بەڕووی فەرەنساشدا هاتەوە تا دەست نەخاتە کاروباری دەسەڵاتی ناوخۆی تورکیاوە. هەر لەبەر توند و تیژی و دڵڕەقی ئەو سوپا بەهێزەش بوو کە کوردەکان نەیاندەتوانی هەواڵ و دەنگوباسی خۆیان بگەیەننە دەرەوە. وردە وردەش ڕژێمی کەمال پاشا تا ڕادەیەک نەرمی نواند، تا بەم شێوەیە بتوانێ جێ پێی خۆی زیاتر قایم بکات.

بارودۆخی کوردەکانی عێراقێ و کوردەکانی ئێرانێ گۆڕا و وەک ئەو شەش حەوت مانگانەی پێشتری ساڵی ڕابوردوو نەمایەوە.

- وڵاتە گەورە زل هێزەکان (القوی العظمی) بڕیاری خۆیان لەسەر کوردستان داوە حەمید...!

حەمید گوتی: ئەوان (زل هێزەکان) دەیانەوێ تورکیا لە خۆیان نزیک کەنەوە. ئینگلیز و ئەڵمان گرنگی بەوە دەدەن و هەوڵی ئەوەیانە هەرچۆنێک بێت بێ لایەنی (عدم الانحیاز) تورکیا مسۆگەر کەن و بیپارێزن. لەولاشەوە ڕەزا پەهلەوی نایەڵێ کەس تێکەڵی سیاسەتەکەی بێت و ئەویش ڕژێمەکەی خۆی وەک کەمال پاشا زۆر بەتوندی چەسپاندووە. عێراق سەربەخۆ بووە و سعودیەش زۆر بەهێز بووە. دەمێنێتەوە سەر ئەوەی ئەگەر سووریا لێبگەڕێ، زۆر بەئاسانی دەوڵەتێکی کوردی سەربەخۆ لە ناوچەی ماردین و نەسیبیندا دروست دەبێ و دادەمەزرێ. شێخ مەحموودی

حەفیدیش لە نەفی گەڕاوەتەوە ناو چیا و چۆڵەکانی سلێمانی و دەوڵەتی عێراقی زەویوزاری کشتوکاڵی زۆری پێ داوە و فشاری لەسەر دەکات کار لە کوردەکان بکات بۆ بەرژەوەندی عێراقێ.

نەخێر حەمید کێشەی کورد دۆڕا. مەگەر سەرلەنوێ شەڕێکی جیهانی تر ڕوویدات و جارێکی دی سەرلەنوێ ڕاپەڕین و هەستانەوەیەکی دیکە لەگەڵ خۆیدا بێنێ، دەنا تازە چوو.

تازە کێ ماوە، ئەو شۆڕشگێڕانەی دوێنێش یان شەهید کراون و یان هەریەکەیان بەلایەکدا دوور خراونەتەوە و پەرت و بڵاو بوونەتەوە. ئێستا لەم ڕۆژ و بارودۆخەدا چارەنووسی ئەو گەلە بچکۆلانە بەچەک یەکلا ناکرێتەوە و بڕیاری لەسەر نادرێ. ئێمە لێرە هەر دەبێ سوپاسی گەورەیی خوا بکەین کە نیەتی سەرەک کۆمارمان دەگەڵدا باش بوو.

– ئەوە ڕاستە، عومەر قادر...، بەڵام تۆ پێت وایە ئێمە تا مردنێ هەر لێرە بمێنینەوە...؟ ئەدی ئەتو پێت وا نییە پیاوێکی وەک تێری کە کلکی دەگەڵ ئەو وڵاتە زەبەللاحە دەوڵەمەندانەدا گرێداوە ڕۆژێک نایە بتوانن مۆنیجۆ لە ناو بەرن...؟. خۆ ئێمە لە نیشتمانەکەی خۆماندا دەماندیت و دەمانزانی کە هەمیشە دوژمنەکانمان لە هۆیەک دەگەڕان بیکەنە بەڵگە و هێرشمان بۆ بێنن. لەگەڵ ئەوەشدا کە بەماتی و کزی و کڕی و بێدەنگیش ملی خۆمان کەچ کردبوو، کەچی شەڕیان پێ دەفرۆشتین هەر بۆ ئەوەی بەناڕەوایی پەلامارمان بدەن و ستەممان لێ بکەن و ئەوجا وایان لە قەڵەم دەداین کە ئەو بزووتنەوە و ڕاپەڕینەی ئێمە لەو ناو شاخانەدا، وەک میللەتێکی شەڕانی و دواکەوتوو، دزی و جەردەیی و پیاوکوژی و ڕێگرییە. ئەوڕۆ لێرە هەر... دەست بەسەردا گرتن... ئیمتیازات... باری سیاسی ناجۆر... کیشوەر گەرایی... باوە و باس هەر باسی ئەو شتانەیە.

هۆشداری سەربازی (انذار عسكري) زۆر کز و سست و لاوازە و چ ڕۆڵێکی نییە، بەڵکە ئەوڕۆ لێرە، باو هەر باوی دبلۆماسییەتە بەکار بێ.

پیاو لەسەر مێزی دانوستاندن گفتوگۆ لەسەر ناردنە دەرەوە و لە دەرەوە هێنان و گومرگ و سیاسەتی پاراستنی گومرگ و بێ بازاڕی و کەم

دەرامەتی و بێ سامانی دەکات و هیچی دی.

یان باس باسی قەدەغەکردنی دەرهێنانی کەرەستە خاوەکان و هاندانی کەرەستە خاوە ئەمەریکییەکانە... کە پێم وایە تۆ بۆ خۆت ئەمانە زۆر لە من باشتر دەزانی و پێویست ناکا لەسەریان بڕۆم و باسیان بکەم.

لێرە هەر خەریکی ئەوەن کە بەڕێزەوە برووسکەی پیرۆزبایی بۆ یەکتری لێ بدەن و شاندی بازرگانی بۆ بازاڕەکان بنێرن، تا بتوانن بازرگانیی گەورە بکەن.

ئەوان ئۆتومبێلمان پێ دەفرۆشن، ئۆتومبێلیش پێویستی بەبەنزین و تایە و پارچە و پووچە هەیە ئەو دەمیش ناچارمان دەکەنەوە کە هەر دەبێ لەوانی بکڕینەوە. ئێمە بەبەرهەمی ئەم وڵاتە چەک و چۆڵیان لێ دەکڕین، بەڵام ئەوان تفاقی ئەو چەکانەمان بۆ نانێرن و تا گرێبەندی بازرگانیان دەگەڵ مۆر نەکرێ نایدەن. یان ئێمە دەزانین کە بەسەدان هەزار کەسی ئەم وڵاتە لەسەر بەرهەمی قاوە و مۆز دەژی. کەچی گاڵتە و یاری وا بەنرخەکانیان دەکرێ کە بێز لە بەرهەمەکە بکرێتەوە... بۆیە دەڵێم مۆنیجۆیەک چۆن دەتوانێ خۆی لە بەرامبەر ئەو هەموو نەخشە و پیلانە داڕێژراوانەدا بگرێت کە لە دەرەوە دەتەنرێت، من پێم وا نییە بتوانێ خۆیان لەبەر ڕاگری. باوەڕیشت بێ، تێری هەمیشە لێی لە کەمینییە، گورزی خۆی لێ بوەشێنێ.

– حەمید... ئەو کارانە پەیوەندییان بەئێمەوە نییە، ئێمە سەربازین، ئەرکی سەرشانی ئێمە ئەوەیە کە کاروبارەکانی خۆمان بەتەواوی ئەنجام بدەین و نەهێڵین کەس ڕەخنەمان لەوە لێ بگرێت کە خوانەخواستە کارەکانمان دواخستووە و دەبێ زۆریشمان ئاگا لەوە بێت کە ڕێگا بەکەس نەدەین بتوانێ بەبەرتیل و بەرتیلکاری و فڕوفێڵ هەڵمان خەڵەتێنێ و بمان کڕێ. ئەوەش بزانە کە زۆر ناشایستە و ناخۆشە کە ئێمە وەک دوورە پەرێزێک ڕاوەستین و هەر تەماشا بکەین و ئەوەی لەسەر سنووریش ڕوودەدا ئێمە دەستەوەستان بەرامبەری ڕاوەستین و هیچ نەکەین.

کاک عومەر چایەکی بۆ تێ کرد و هەروەک سەردەمی منداڵی کەوتنە بسکویت پێخواردنێی.

– تۆ دەبێ بەیانی چەند بەتالیۆنێک بنێریتە ناوچەی باکور بۆ پارێزگاری سنوور و بەهێزکردنی و دەبێ سنووری ئەو دارستانەش نیشانە بکرێت و هەر چوار یا پێنج بنە دار بەبۆیاغی سپی ڕەنگ بکرێ، تا چارەسەری هێندێک گیروگرفتی سنووری بکات.

کاک عومەر هەندێ کورتە هەواڵی دایە، هەرکە حەمید ئەوانەی بیست گرژ بوو و لۆچی کەوتە نێوچەوانی.

کە گوێم لەو هەواڵە بوو کە تێری لەوێ لەوبەری سنوورە، یەکسەر تەماشای نەخشەم کرد و خۆم لە جێی تێری دانا کە دەبێ چ بکەم. کاک عومەر ئاژانسێکی زۆر چاکی هەواڵچنی هەبوو. لەبەر ئەوەش کە شتێک ڕوویدابایە یەکسەر لیژنە دەهات، بۆیە ئەو نەخشە و ڕەنگرێژییەی سەر سنوور زۆر پێویست بوو و ئێمە دەمانتوانی زۆر بەچالاکی سنوورەکانمان بپارێزین.

حەمید بەئۆتومبێلێکی سەربازی چووە یانەی ئەفسەران و لەوێ لە بن سێبەرێ کەوتە گفتوگۆ دەگەڵ ئاوالانی.

سەربازەکان بەتەورداس و قەلانگی درێژەوە کەوتنە درووێنەی ئەو دڕک و دالانەی ناو دارستانێ، تا ڕێچکەی بەرەو سنوورەکان بشکێنن و ڕێی هاتوچۆیە بکەنەوە. حەمید چەند بەتالیۆنێکی ناردە دەوروپشتی ئەو دارستانەی کە (خەبیر)ەکانی نەوت چادریان لێ هەڵدابوو و چاوەڕێ بوون... چادرەکانیشیان لەو جێیە و لەسەر ئەو عەردانە هەڵدابوون کە ژێرەکەی پڕی زێڕی ڕەش بوو. ئەو عەردانەی کە پێش چەند مانگێک پێترۆز کڕیبوونی و دوای مردنی ویش کەوتەوە دەست حوکمەت.

هەر لەوێش چەند کیلۆمەترێک بەلای ڕۆژهەڵاتەوە دەیانویست شەقامی پان ئەمەریکا ڕاکێشن و بەئالاسکا – پەنامادا بڕوات، بۆ ئەوەی بتوانن بەئاسانی کەلوپەلە بازرگانییەکانیان دەگەڵ وڵاتانی دەرەوەدا بگۆڕنەوە و لە واشینگتۆنیش دەیانگوت، ئەگەر هات و گیروگرفتێک لەو ستراتیجییەشدا لە کەنارەکانی ئۆقیانووسی ئارامدا پەیدا بوو، ئەوە پێویستە هێزی سەربازی یەکسەر بنێردرێتە ئەو ناوچانە. چونکە سەرۆکی

ئەمەریکی وای بیر دەکردەوە کە ئەوە بسەلمێنێ کە ئەو شەقامە دەبێتە هۆی ئەوە کە لە ئەمەریکای ناوەندی و ئەمەریکای باشوورەوە کەرەستە خاوە سەرەتاییەکان و بازاڕەکان مسۆگەر دەکات.

مۆنیجۆ لەوە دەدوا کە ئەو شەقامە قیرتاوە هەزاران کیلۆمەتریە بۆیە بەناو ئەو هەموو بیابان و چیا و گرد و تەپۆڵکانەدا دێن، دەیانەوێ ئەو دارستانە کۆنە خۆرسکەش بەو شەقامەوە گرێدەن و پێی ببەستنەوە. لە نێو پایتەختیشدا دەست کرایەوە بەدامەزراندنەوەی پەرلەمان و دانانەوەی وەزیرەکان.

مۆنیجۆ سەرلەنوێ ئەوانەی دەستنیشان کردنەوە کە لە کاتی هەڵبژاردنەکەدا پشتیان گرتبوو و لە کاتی پیلانە شوومەکەشدا دەگەڵێدا بەئەمەک بوون. لەو سەروبەندەدا بوو شاندێک لە شاری وەدەرکەوت کە بۆ دانوستاندنی ئیمتیازی ڕاکێشانی هێڵی شەمەندەفەر هاتبوون. مۆنیجۆ بەتەنێ هاتبووە مەیدانی ئەو گفتوگۆیەوە.

***

ناکۆکی لەسەر سنوورەکان لە نێوان سەربازەکانی ئەو بەر و ئەم بەری هەردوولا بەجنێودان و قسەی ناشیرین پێکتر دەستی پێ کرد. جنێوی وایان پێک دەدا هەر مەپرسە ئەوەی دەیانگوت نەیان دەگوتەوە و دەشیان توانی یەک سەعاتی ڕەبەق بەبێ ڕاوەستان جنێوان پێک بدەن. هەرچەندە ئەو شەڕە جنێوەشیان ببووە ڕۆتین و کاری ڕۆژانە، بەڵام هەرواش نەبوو ئاشتی تێک بدات. بەڵام هەر لە دوورەوەشڕا دیار بوو کە دڕدۆنگی و ئاڵۆزییەک هەیە.

عومەر قادر چەند تیپێکی سوپای ناردە ناو دارستانەکان و چەند لۆرییەکیشی بەبێگار گرت بۆ ئەوەی تفاقی بەڕێکوپێکی پێ بگەیەنێتە سوپاکەی.

ئەو جنێودان و شەڕە قسەیە تا دەهات هەرایەکەی خەستتر دەکرد و دەبووە مایەی بێزاری هەردوولایان و وای لێ دەکردن خۆیان پێ ڕانەگیرێ و کۆنترۆڵی خۆیان لە دەست بدەن. بۆیە لە شەڕە جنێوەوە ئەوجار بوو بەبەرد

تێکگرتن و لە نێوان درەختەکانەوە کنەی یەکتریان دەدا و ناوی حوکمەتەکانی یەکتریان دەزڕاند، ئەمە وای کرد کە هەست و نەست و ڕێزیان بریندار بکات، تا وای لێ هات دوو تیپی سوپا لە هەردوولاوە تفەنگەکانیان دانێن و بەشەڕی دەستەویەخە، بەدەست و کوڵەمست و تێکهەڵدانێ وە نێو یەک کەون و هێندە تێک هەڵدەن شڕوشیتاڵ بەبەریەکەوە نەهێڵن و هەمووی بدڕێنن و دوایی بگەڕێنەوە نێو سەنگەرەکانیانەوە. دیسانەوە ئەو شەڕە مست و تێکهەڵدانەش هەر نەیتوانی ئاشتی تێک بدات و شەڕ بقەومێ. چەند جارێکان تیپێکی سەربازەکانی کاک عومەر تیپێکی بچکۆلەی سەربازەکانی بێگانەیان بەسەری نووکە نێزە گێڕایەوە و تێیان گەیاندن کە دەبێ هێڵی سنوور بناسن و کەوشەن نەبەزێنن.

حەمید فەرمانی دا نابێ کەس چەک بەکار بێنێت و کەس دەستدرێژی بکاتە سەر کەس، تا شەڕ نەقەومێ، تا وای لێ هات ڕەنگڕێژکردنی سنووری ئەو دارستانانە بووە جێی گومان لێکردن. تا ئێستا و لەوەتەی ئەو دارستانانە و مرۆڤی ناو ئەو دارستانانە هەن کەس نەبووە خۆی لێ بەخاوەن بکات و گرنگی پێ بدات، کەچی ئەوا ئەمڕۆ بۆتە جێی گومان و پرسیارێکی سەرەکی.

کاتێ کە مۆنیجۆ گومانی لەوە نەما کە بەرێگایەکی ئاشتییانە ناتوانێ چارەسەرێکی ئاریشە و کێشەکانی سەر سنوور بکەن کە ڕاستەوخۆ پەیوەندی بەسەربەستی و بەرگریکردنە، کاک عومەر قادر لە نووسینگەی (ئەرکانی جەنگەوە) پیلان و نەخشەی دانا کە لە ڕاست و چەپەوە سوپا بنێرێتە سەر سنوور، نێوان هێڵی دوژمنکاری.

مۆنیجۆ و عومەر لەوە بێگومان بوون کە ئەو ڕووداوانەی باکوور نابێ هەروا بەرامبەریان ڕاوەستی و بەدەستەوەستانییەوە سەیر بکرێت. دەبێ چارەسەرێکی بنەڕەتی بۆ ئەو ناوچە جەنگەڵییەی ئەم وڵاتە بدۆزرێتەوە. تا وای لێ دێ هەردوولا بەبێ خۆ ئامادەکردنی پێشەکی و هێز کۆکردنەوە، هەر لایەکیان لە لای خۆیەوە سوپایەکی زۆر دەنێرێتە ئەو ناوچە نەوت

خیزە. بەڵام ئەفسەرەکانی هەردوولاش مەشقێکی سەربازییانەی چاکیان بەسەربازەکانیان کردبوو، بۆیە هەریەکەیان دەیانتوانی زۆر بەوردی لە نێوان ئەو داروبار و چڕوپڕی جەنگەڵەدا چاوەدێری یەکتری بکەن. ئەمە جگە لەوەش کە هەموو ڕۆژێک پێیان ڕادەگەیاندن کە بەهیچ جۆرێک نابێ سنوور ببەزێنن و بپەڕنەوە.

جارێکیان کۆمەڵێک منداڵوتاڵی هەرزە و نەزان دێن و هێڵی نێوانیان دەبەزێنن و دەچن کەری کابرایەکی وەرزێر دەدزن و گندۆرەی دزراویشی لێ بار دەکەن. لە کاتی گەڕانەوەیاندا بۆ ئەوبەری لای وڵاتی خۆیان تووشی دەورییەیەکی دوژمنیان دەبن.

هەرچەندە دەورییەکە نایەوێ نە کەرەکە و نە گندۆرەکانیان لێ بستێننەوە، کەچی ئەو منداڵ و تاڵانە، دەکەونە جوێندان و بەرد بارانکردنی دەورییەکە و سەربازێکی حەمیدی لەو ناوەدا (٣) سێ پەنجەی بەتەورداسی دەقرتێ. سەربازەکە لە سەیری ئەوانە ئاگای لە ئازارێ بڕابوو. چونکە ئەو جۆرە برینانەش دەجەنگەڵ و نێو لێڕەواریدا شتێکی ئاسایییە. بەڵام کەس لەوە خۆش نابێ دوژمن پارچەیەکت لە لەشی کاتەوە. ئەوجا لە نێو ئەو گیا و پووش و پەڵاش و ناودارانەوە چەقویان داویشتنێ، بۆیە سەربازەکان زۆر بەدەستوبردی خۆیان هاویشتە پشت دارەکان و خۆیان پەنادا و هەریەکە فیشەکی داڕنییە نێو تفەنگەکەیەوە. مەگەر هەر بەدەنگی جنێودان بیانتوانیبایە شوێنەکانی دوژمن بدۆزنەوە، دەنا دەو دارستانە چڕوپڕەیدا لە (٤) چوار مەتر بەولاوەتر، کەس کەسی نەدەدیت. نزیکە چارەکە سەعاتێک ئەو شەڕە جنێوە بەردەوام بوو. یەک لە سەربازەکانی حەمیدی پەتی پچڕاند و دەستی بۆ تفەنگێ برد و گوللەیەکی هاویشت و بەناو ئەو هەموو داروبار و پێچ و پەنایەدا، گوللە چوو وەسەری کەرەکەی کەوت. ئیدی هەر ئەوەندە تەقەی ئەو تفەنگەی هات، لە هەموو لایەکی ناو ئەو دارستانەیڕا بوو بەئاگر باران و تەق و تۆقێکی وا گوللە وەک تاوە تەرزەی دەباری و وەدرەخت و دار و بەردان دەکەوت. سەربازەکان ویستیان زۆر لەسەرخۆ، جێگۆڕکێ بەشوێنەکانی خۆیان بکەن و جێی باشتر بگرن.

ئەو دڕکوداڵ و داروبارەی پێشە خۆیان بەتەورداسان هەڵدەبڕی و خۆیان داویشتە ناو ئەو قوڵتانەی عەردی و خۆیان تێدا قایم دەکرد. جا پێش ئەوەی تاکتیکی ئەو مناوەرەیە تەواو کەن، نە تەقەمەنییان پێمابوو و نە فیشەکدانەکانیشیان هیچی تێدا مابوو، بۆیە هەردوولا خۆیان مات کرد و تەقە ڕاوەستا.

ئەو سەربازەی کە پەنجەکانی قرتا بوون، بەدەستەسڕێکی پاک پێچای و بەستیەوە. هەردوو لا دەستیان کرد بەکشانەوە. ئەوەی مایەوە لاشەی ئەو شەهیدانە بوو کە لە گۆڕەپانی شەڕێ کەوتبوون، دەگەڵ چەند گندۆرە و کۆمەڵە قەوانە فیشەکێک و کەرێکی تۆپیو و ئەو گوللانەی کە لێرە و لەوێ لە داروبارەکان و لە عەردیدا چەقیبوون.

***

پاژی سێزدەهەم

ڕووداوەکانی سەر سنوور

خەڵکەکە هەموو دڵیان دەکوڵا و تەزوو و موچوڕکەیان بەدڵدا دەهات و دەچوو. هیچ لایەکیان نەیاندەویست لەو ڕووداوانەی سەر سنووردا دەستپێشخەری تەقەکردن بێت و هەریەکەیان لە لای خۆیەوە خەریکی خۆ پاراستنێ بوو. کەچی بەڵگەی تەقەش زۆر ئاشکرا بوو کە خەڵکەکە هەموو بەفیشەکدانی بەتاڵەوە دەگەڕانەوە بارەگاکانیان. ئەو سەربازەی حەمید کە (٣) سێ پەنجەکەی دەناو دەستەسڕێکیەوە پێچابوون، هێنانی و لە بەردەمی ئەفسەرەکەی لەسەر مێزێی دانان، تا بیسەلمێنێ کە دەستدرێژییان لێ کراوە. هەروەها دەشیان گوت، دەگەڵ ئەو دزی و جەردەیەی ناو ئەو دارستانە، چارەی لەوەمان زیاتر نییە بیکەین.

لە کاتی هاتوچوونی دیبلۆماسییانەی هەردوولاشدا، حەمید هەر خەریکی ئەوە بوو کە هێزە هەرە باشەکان لەو ناوچانەی سەر سنوور دابەش و بڵاو بکاتەوە و هەر تیپەی لە سەنگەراندا جێی خۆی بگرێ. چونکە هەر بۆماوەی چەند ڕۆژێکی کەم ڕووداوەکان سەرلەنوێ دووپات دەبوونەوە و دەورییەکانیان بەرق و داخ لەدڵییەوە سنووریان دەبەزاندەوە و دەکەوتنەوە بڕینەوەی دارە نیشانکراوەکانی سەر سنوور.

حەمید هەمیشە لە پێشوازی ئەو شاندە نوێنەرانەدا بوو کە لە ڕێی دیبلۆماسییەوە دەهاتن و دەچوون، و ئاگاشی لە ورد و درشتی ڕووداو و پێشهات و هەموو شتەکان بوو. سەرۆک کۆمار و وەزیری بەرگریشی لەوە ئاگادار کردەوە، کە پێکداهاتن و بەرپابوونی شەڕ چاوەڕێی دەم و سەعاتە.

تێری سوێندی تۆڵەسەندنەوەی خواردبوو، بۆیە زۆر بەگەرمی کاری تێدا دەکرد. مەبەستیشی لە تۆڵەسەندنەوە، تۆڵەسەندنەوەی خودی و کەسی نەبوو، بەڵکو ئامانجی ئەوە بوو بگاتە مەرام و مەبەستەکانی خۆی، و هیچ کاتێکیش وای پێشان نەدەدا کە لێدراوە و شکستی هێناوە. ئەو وەکو پیاوێک کە وەکالەتی گشتی بەدەستە و مافی هەیە بەپارەی زۆرەوە هەڵسوکەوت بکات و لە ڕابوردوودا ناوچەی بەرینی نەوت خیزی بۆ ئەو

کۆمپانیانە وەدەست هێنابوو، ئێستاش دەتوانێ ناوچەی دیکەی نەوت خیزی ژێر ئەو زەمینەش بخاتە ژێر دەستی ئەو کۆمپانیایە، جا بەهەر شێوەیەک بێت.

ئەو ڕووداو و شەڕ و شۆڕە بچکۆلانەی ناو ئەو دارستانانەی سەر سنووریشی هەر بۆ هێندێ بوو، کە تا زووە ئەو ناوچانەی بکەونە ژێر دەستی، بەڵام دەبێ لەوەش وریا بێ ئەو وردە شەڕانە تەشەنە نەکەن و نەبنە جەنگێکی گەورە و پەرە بۆ ئەو وڵاتانەی دەوروپشت بستێنێ.

***

بەڕێز تێری هەر حیسابی ژمارەی سەربازەکانی بۆ سوپای مۆنیجۆ کردبوو، بەڵام نەیدەزانی، چەند ساڵە ئەو سەربازانە مەشقی سەربازانە لە نێو ئەو دارستان و دڕک و زەمەندانەدا دەکەن و چ مەشقێکی شەڕی ناو شەقامانیان پێ کراوە.

کاک عومەر وەزارەتی بەرگری ڕاست بردە دەوروپشتی ئەو دارستانانەی سەر سنوور و هەر لەوێش بۆ خۆی سەرکردایەتی کاروبارە جەنگییەکانی دەکرد. ئەوە یەکەم جار بوو لەسەر سنووری ئەو وڵاتە و لە (ریۆ پۆلزیرا)دا شەڕ ڕوویدات. سەربازەکانی مۆنیجۆ مەشقێکی زۆر باشیان پێ کرابوو، و زۆر چاپووکانە دەیانتوانی سەر لە دوژمن بشێوێنن و خۆیان لە دوژمن ون کەن و زۆر بەزەحمەت دەنێو ئەو جەنگەڵەدا ئاشکرا بن. ئەو تاکتیکە پارتیزانییەی کە لە کوردستانەوە دەگەڵ خۆیاندا هێنا بوو، سەرکەوتنێکی زۆری پێوە بوو. کاک عومەر ئەو گیروگرفت و ئاریشەیەی زۆر بەگرنگی وەرگرت و بەهێندی هەڵگرت، تا بتوانێ ئەو لێهاتووییە و ئەو توانایەی خۆی بۆ مۆنیجۆ نیشان بدات و خزمەتێکی باشی مەردانەشی پێ بکات، هات لە ناوەندەکانی ناوچەی دوژمندا لە ڕۆژهەڵات و ڕۆژئاواوە وەکو دوو لای چەنگاڵێک پەلاماری دان و هەڵی بڕین. نەک هەر توانیان تیپەکانی سوپای دوژمن لە باشوورەوەش ڕێگا لێ بگرن، بەڵکە توانیان ناوچە نەوت خیزەکانیشیان لێ داگیر بکەن. ئەمە وای کرد کە نەوتی ژێر زەوی ئەو وڵاتە هەمووی بکەوێتە ژێر چنگی مۆنیجۆوە.

***

تێری هێندەی نەمابوو بۆ جاری سێهەمیش بیدۆڕێنێ، کە برووسکەیەکی بەپەلەی لە مارشاڵ (موشیر)ەوە پێ گەیشت.

ڕووداوەکانی سەر سنووری ئەڵمانیا و پۆڵۆنیاش لەولاوە بووە هۆی هەڵگیرسانی جەنگی جیهانی دووەم و هەر لەگەڵ یەکەم تەقەدا بەمەلایین کەس ڕووبەڕووی خەباتی مان و نەمان بوونەوە. لە دایەرەی سەرەکی نیویۆرکدا جێگایەکی باشتریان بۆ تێری دیاری کرد و ئەو ئیمتیازە بچکۆلانەی ئەمەریکای لاتینی بووە شتێکی لاوەکی.

تێری لە (سان فرانسیسکۆ)وە سواری فڕۆکەیەکی چینی (صینی) بوو و بەرەو ڕۆژهەڵاتی دوور (الشرق الأقصی) فڕی بۆ ئەوەی بچێتە ئەوێ و خەریکی لێکۆڵینەوە و لێتۆژینەوەی ئەوێ بێ، چونکە بازرگانەکانی نەوت دەیانزانی لە کوێیان پێویستی هەیە.

***

بەسواری فڕۆکەش لیژنەیەک گەیشتە پایتەخت، بۆ لای مۆنیجۆ.

عومەر قادر داوا کرایەوە، بگەڕێتەوە پایتەخت. سەربازەکانیشی بەهۆی شەڕ ڕاگرتنێوە بۆ ماوەی چەند ڕۆژێکان پشوویەکیان هاتەوە بەرێ. ئەو مناوەرە گەورەیەی کردیان توانیان زۆر لە تیپەکانی سوپای دوژمن کڕ و بێدەنگ بکەن و لە ناو وڵاتی خۆیاندا، ڕێی بەهانا هاتنێوەیان لێ بگرن. بەڕاستی ئەو ستراتیژیەتەی کاک عومەر سەرکەوتنێکی زۆر و چاکی وەدەست هێنا. کاک عومەر هێشتا لە ڕێگای گەڕانەوەیدا بوو بۆ پایتەخت و تا گەیشتەوە مۆنیجۆ پەیمانی ئاشتی بەستبوو. بەگوێرەی ئەو ڕێککەوتنە، هەموو ناوچە داگیر کراوەکانیان دانەوە و تیپەکانی سوپا خێوەت و چادرەکانیان دەنێو دارستانێدا هەڵکەندنەوە و هاتنەوە ناو سەربازخانەکانی دەوری شار و لێگەڕان تا ئاهەنگ و خۆپیشاندان و مانۆڕێکی سەربازی باشی سەرکەوتنیان بۆ بگێڕن.

مۆنیجۆ و عومەر قادر و حەمید بەسواری ئۆتومبێلێکی تەنتە (سەر کراوە) بەناو شەقامە سەرەکییەکانی پایتەختدا دەڕۆیشتن و لە هەر دوو بەرەوە کچان و ئافرەتان بەگوڵی نێرگز و یاسەمین گوڵبارانیان دەکردن.

بەڵام ئەو سەرکەوتنە گەورەیە بەکاک عومەر چی! کە دوای مۆرکردنی پەیمانی ئاشتی هەموو ئەو زەویوزارانەیان بدرێتەوە کە لێیان گیراوە و، بەپێی ئەو رێککەوتنەش یەکبوونێکی سەربازی لە نێوانیاندا دروست دەبێت و هانی پیشەسازییەکانی ناوخۆش لە ناو وڵاتی یەکتردا دەدەن و زۆر شتی تریش...

کاک عومەر وای بیر دەکردەوە کە ئەوە نابێتە هیچ... کاغەزەکانی ناو بەرکی دەرهێنان و بەتووڕەییەوە پۆستاڵەکانیشی هاویشتنە قوژبنێ.

***

پاش چوار رۆژان هەردوو رۆژنامەکانی پایتەخت، هەواڵێکی کتوپڕیان بڵاو کردەوە کە ئەو دوو سەرفەرماندە ستراتیژییە بەڕێزانە، کاک عومەر قادر و حەمید عەقرەب دەستیان لە کار کێشاوەتەوە و وەزارەتی بەرگری و سەرکردایەتی هێزی سوپایان تەسلیم بەسەرەک کۆمار کردۆتەوە و ئەو دەست لە کارکێشانەوەش لەبەر هەندێ هۆی تایبەتی خۆیان بووە و بەس...

***

هەر سێ پیاو پێکەوە لە کۆشکی کۆماری دانیشتبوون و قۆربە چایەک و (٣) سێ پیاڵەی چایان لەسەر مێزەکە لەبەردەمی بوو. ئەو ئاهەنگەی بەبۆنەی ماڵئاواییانەوە بۆیان کرا بوو کۆتایی هاتبوو. ئەو وڵاتە زۆری سوپاسی ئەو دوو کوردانە کرد و بەگەورەترین (میدال) رێزیان لێنرا. بەڵام زۆر کەم کەسێک هۆی ئەم دەست لە کارکێشانەوەیان دەزانی.

چین... چین...

– ئەوە، چین... چینی چیتە عومەر...!؟.

سەرەک کۆمار لەوە نەدەگەیشت کە داخوا ئەو دوو دۆستانەی بۆ بەجێی دەهێڵن.

– لەوێ لە چین، ئیشیان بەپیاوی وەک ئێمە هەر دەبێ... بەڕێز سەرەک کۆمار... ئێمە لێرە زیادین، بۆیە ئێمە نامانەوێ لێرە ببینە جێ ئاماژەی پەنجەی ئەم وڵاتە و ببینە نیشانێک بۆ ئەم وڵاتە، چونکە لێرە رێگای ئەو

شتانە نادرێ. جەنابتان بۆ خۆتان سەلماندتان کە لیژنەکانی شاندێک هەموو ژەنەڕاڵەکانی ئەم وڵاتە دێنێ و زۆریش گرینگترە.

چارەنووسی ئەم وڵاتە بچکۆلانەیە بەدەست لایەکی ترە و لە شوێنێکی ترەوە بڕیاری لێ دەدرێ. ئێستاش وەکو ئێمە ئاگادارین، بەڕێزتان هیچ تەنگوچەڵەمە و ئاریشەیەکتان لەبەردەمدا نییە. تازە ئەو گەلەت تێگەیشت و زۆر شتیش فێر بوو و سوپای ئەم وڵاتەش بڕیاری خۆی داوە کە پشتت بگرێ و هەرگیز پشتت بەرنەدا و ئەفسەرەکانیشی بێ ئەمەک نابن لەگەڵتا. تازە ئەوە تێپەڕی وەک ساڵانی پێشووتر بەبەرتیل و فرتوفێڵ بێن و ئەو وڵاتە دوابێخن و بەبێ ئامانج و بەبێ هیچ مەبەستێک کودەتا بەرپا کەن.

بەڕێز سەرەک کۆمار تازە ئەو رۆژانە بەسەر چوون، ئەوڕۆ هەموو تێگەیشتوون کە پشتی یەک گرتن بیروباوەڕیان بەهێز دەکات و متمانەیان بەسیاسەتی میری لەسەر خزمەتکردنی ئەم وڵاتە پتەوتر و توندوتۆڵتر دەکات، و ئەوەش شتێکی ئاشکرایە کە تا دێ ئەو گەلە زیاتر بیر لە فێربوونی سیاسەتی وڵات دەکاتەوە.

مۆنیجۆ زۆر باش لەوە تێگەیشت کە عومەر قادر نەک هەر تەنیا سەرکردایەتی سوپا و چارەنووسی ئەم وڵاتەی تەسلیم کردەوە، بەڵکە باوەڕی بەوەش هێنا کە ئەم گەلە هەژارە فێری ڕەوشتێکی باشیش بووە و هەموو دەمێک ئامادەیە دروشمی سەربەستی و سەربەخۆیی و ڕاستی هەڵگرێت.

***

لەبەردەمی کۆشکی کۆماری (پاسەوانی کۆماری) چەکەکانیان خرم لە زەوی دا و بەسینگیانەوە نانەوە و، هەر بەو ئێوارەیەش دەور و تەسلیمیان کرد.

هەر دەو دەمەیدا کە ئەو (٣) سێ پیاوە لە ژووری سەرەک کۆماریدا، دانیشتبوون، عومەر قادر زۆر بەدڵگیرییەوە دەو دیوارەی بەرامبەریەوە ڕاما بوو و هەر دوو چاوی پڕ ببوون لە ئاو و کەسەرێکی زۆریشی لە

دەموچاوانڕا دیار بوو.

مۆنیجۆ و حەمید هەردووکیان ڕوویان وەرسووڕاند و سەیری ئەو تێڕامانەی کاک عومەریان کرد. کە لەو خەنجەرە زێڕەی سەر دیوارەکەی بەرامبەریەوە ڕاما بوو، ئەو خەنجەرە زێڕەی کە هێمای خەبات و تێکۆشان و ئازادییە.

مۆنیجۆ لە ماوەی ئەو حەوت ساڵەدا زۆر شت لەو دوو کوردانەوە فێر بوو. ئەو دوو کوردەی خەڵکی ناو ئەو چیا ڕەشانەی مزگەوتەکانیان بەگومبەتی زێڕ ڕازاوەتەوە و ڕووبار و زێیەکانیان وەک زیوی قاڵ دەبریسکێنەوە. بەڕاستی ڕۆیشتنی ئەو دوو کوردە بۆشاییەکی لە ژیانی تێکۆشان و خەباتە نهێنییەکانی ئەودا جێدێڵن.

عومەر من بۆ خۆم و بەدەستی خۆشم ئەو خەنجەرەت پێشکەش دەکەمەوە کە وەکو ئەو هێمایەیە کە دەڵێ: (بیری ئازادی هەرگیز نابەزێ) - فکرة الحرية لا تقهر- ئەو خەنجەرە، لەگەڵ خۆتدا بەخت و شانسیان هێنایە ناو ئەم وڵاتەوە و، منیش زۆر باش لەوە گەیشتم کە بەڕاستی دیبلۆماسییەتی تۆ لەم وڵاتەی مندا جێی خۆی گرت. دەزانم، تۆ بۆیە دەتەوێ ئەو خەنجەرە دەگەڵە خۆتدا بەری، تا لە جێگایەکی دیکەشدا بەهەمان ئەو هێزە نەشکاوە لە بن نەهاتووەوە، بەرگری لە مافی چەوساوەکان بکەیت. ئەوە سەربەستی نیشتمانتە... خەبات و تێکۆشان ڕێگای ژیانتە...

(تیغەی ئەو خەنجەرە هەر بەپاکی بهێڵەوە عومەر...) -احتفظ بنصل الخنجر طاهراً يا عمر- هەروا بەدەم ئەم قسانەوە، مۆنیجۆ کورسییەکەی خۆی بردە تەنیشت دیواری و بەدەستی خۆی خەنجەرە زێڕەکەی هێنایە خوارێ و عومەر زۆر بەماتی و کڕ و بێدەنگییەوە وەری گرتەوە و بەسەری سوپاسێکی گەرموگوڕی بەڕێز مۆنیجۆی کرد، چونکە قسەی بۆ نەدەکرا و چاوەکانی پڕ ببوون لە ئاو.